JOCHS FLORALS DE BARCELONA EN ...

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

JOCHS
FLORALS
DE BARCELONA

EN L'ANY XV^{n} DE LLUR RESTAURACIÓ

M.DCCCLXXIII

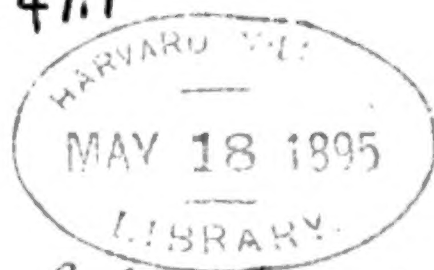

BARCELONA

ESTAMPA CATALANA DE LLOGARI OBRADORS Y PAU SULÉ,

RAMBLA DE STA. MÓNICA, 19, BAXOS

M.DCCCLXXIII

HARVARD
MAY 18 1895
LIBRARY

JOCHS FLORALS
DE BARCELONA

CONSISTORI DE MDCCCLXXIII

MANTENEDORS

D. GERONI ROSSELLÓ Y RIBERA, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
» Lluis Roca y Florejachs.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.

D. Antoni Camps y Fabrés.
» Joseph Coroleu.
Mossen Jaume Collell, Pbre., *Scri.*

REYNA DE LA FESTA,

Excma. Sra. Dona Oriola Serra de Quintana.

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE 1859.

D. Manel Milá y Fontanals, *President.*
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER.
D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.
† » Joan Cortada.
» Miquel Victoriá Amer.
» J. LLUIS PONS Y GALLARZA.
» Antoni de Bofarull, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona María Mendoza de Vives.

CONSISTORI DE 1860.

† Excm. Sr. D. F.co Permanyer, *Prt.*
† D. Joaquim Roca y Cornet.
† » J. A. Llobet y Vall-llosera.
† » Vicens Joaquim Bastús.
† » Marian Flotats y Comabella.
» Joan Manyé y Flaquer.
» ADOLF BLANCH, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Elisea Lluch de Rubió.

CONSISTORI DE 1861.

† D. Ll. Gonç.ª de Pons y de Fuster, *Prt.*
» **Joaquim Rubió y Ors.**
Excm. Sr. D. Antoni Bergnes.
D. Lluis Cuchet.
† » Pau Estorch y Siqués.
» Joseph Leopold Feu.
» Manel de Lasarte, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE 1862.

D. Joan Illas y Vidal, *President.*
» **Marian Aguiló y Fuster.**
» Joseph Coll y Vehí.
† » Miquel Anton Martí.
» Manel Angelon.
» Joseph Llausás.
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *Scri.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Josepha Massanés de Gonzalez.

CONSISTORI DE 1863.

† D. Brauli Foz, *President.*
» Terenci Thos y Codina.
» Manel Milá y Fontanals.
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
D. Manel Anglasell.
† » Joseph Subirana.
» Eusebi Pasqual, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Senyora esposa del Excm. Senyor Governador Civil, en representació de *S. A. la Sereníssima Senyora Duquesa de Montpensier.*

CONSISTORI DE 1864.

† D. Joan Cortada, *President.*
» Celestí Barallat.
» Miquel Victoriá Amer.
» Antoni Camps y Fabrés.
» Gregori Amado Larrosa.
† » Narcís Gay.
» Damás Calvet, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Victoria Penya de Amer.

CONSISTORI DE 1865.

D. Antoni de Bofarull, *President.*
» **Adolf Blanch.**
» **Geroni Rosselló.**
» Lluis Roca y Florejachs.
» Francisco Muns.
» Damás Calvet.
» Víctor Gebhardt, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Elena Caballer de Roca.

CONSISTORI DE 1866.

D. Pau Valls, *President.*
» Francisco Morera.
» Teodoro Llorente.
» Víctor Gebhardt.
» Silvino Thos y Codina.
» Eduart Vidal y Valenciano.
† » Robert Robert, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Manela Luna Mendez de Vigo.

CONSISTORI DE 1867.

D. Marian Aguiló y Fuster, *Prt.*
» Gayetá Vidal y Valenciano.
» F. Romaní y Puigdengolas.
» Joaquim Sitjar y Bulcegura.
† » Robert Robert.
» Marian Fonts.
» F. Maspons y Labrós, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Dolors Llopart de Muns.

CONSISTORI DE 1868.

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *Prt.*
D. Jascinto Labaila.
» Felip Bertran.
» Felip Jascinto Sala.
» Frederich Soler.
» Francisco Maspons y Labrós.
» F. Miquel y Badía, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Senyoreta Dona Carme Mercader.

CONSISTORI DE 1869.

D. Adolf Blanch y Cortada, *Prt.*
» Eusebi Anglora.
» Joseph María Arnau.
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*
D. Joseph Roca y Roca.
» Francisco Miquel y Badía.
» Pere de Rosselló, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Senyoreta Dona Mercé Estrada.

CONSISTORI DE 1870.

D. Joseph Lluis Pons y Gallarza, *Prt*
» Joaquim Riera y Bertran.
Mossen Salvador Mestres, *Pbre.*
D. Ignaci Ramon Miró.
» Joseph Puiggarí.
» Pere de Rosselló.
» Joseph de Palau y de Huguet, *Seri.*

REYNA DE LA FESTA.

Srta. Dona Francisca Nanot-Renart.

CONSISTORI DE 1871.

D. Estanislau Reynals y Rabassa, *Prt.*
» Joseph d' Argullol y Serra.
» Miquel Victoriá Amer y Omar.
» Rafel Ferrer y Bigué.
† » F. Xavier Llorens y Barba.
» Joseph de Palau y de Huguet.
» Joan Montserrat y Archs, *Seri.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Antonia Sacanella de Blanch.

CONSISTORI DE 1872.

D. Joseph de Letamendi, *President.*
» Vicent Wenceslau Querol.
» Manel Angelon.
» Félix María Falguera.
» Joan Montserrat y Archs.
Mossen F. Sellarés de Ibora, *Pbre.*
D. Joseph Coroleu, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Senyoreta Dona María Hubert.

MESTRES EN GAY SABER[1]

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de juny de 1861.*
D. Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de maig de 1862.*
» Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de maig de 1863.*
» Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de maig de 1866.*
» Joseph Lluis Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de maig de 1867.*
» Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de maig de 1868.*
» Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de maig de 1869.*
Mossen Jaume Collell y Bancells, Pbre., *proclamat en 7 de maig de 1871.*
D. Thomás Forteza, *proclamat en 5 de maig de 1873.*

AUTORS QUE HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS

D.ª Isabel Villamartin.	2
D. Marian Aguiló y Fuster. . .	3
» Thomás Aguiló.	1
» Miquel Victoriá Amer y Omar.	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.	1
D. Adolf Blanch y Cortada. . .	3
» Francesch Pelay Briz. . . .	4
» Damás Calvet.	2
» Antoni Camps y Fabrés.	1
Mos. J. Collell y Bancells, *Pbre*	3
D. Marian Fonts.	1
D. Thomás Forteza.	3
» Joseph Lluis Pons y Gallarza.	3
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	1
D. Lluis Roca y Florejachs. . . .	1
» Geroni Rosselló.	2
» Joaquim Rubió y Ors.	3
» Frederich Soler.	1
» Silvino Thos y Codina.	1
» Terenci Thos y Codina.	1
» Francesch Ubach y Vinyeta. .	2
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*	1

AUTORS QUE HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS

D.ª María Josepha Massanés de G.	1
» Victoria Penya d' Amer. . . .	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.	2
D. Adolf Blanch y Cortada. . .	1
» Antoni de Bofarull.	3
» Antoni Camps y Fabrés. . . .	1
Lo Cançoner de Miramar. . . .	1
Mos. J. Collell y Bancells *Pbre*	1
† D. Salvador Estrada.	1
† » Guillem Forteza.	1
» Thomás Forteza.	2
» Víctor Gebhardt.	1
» Joseph Martí y Folguera . . .	3
» Manel Milá y Fontanals.	1
» Anicet de Pagès y Puig.	1
D. Antoni Molins y Sirera.	1
» Joseph de Palau y Huguet. . . .	1
» P. d'Alcántara Penya y Nicolau.	1
» Ramon Picó y Campamar. . . .	1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza.	1
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	1
D. Isidro Reventós.	1
» Lluis Roca y Florejachs. . . .	2
» Geroni Rosselló.	1
» Joaquim Rubió y Ors.	3
» Terenci Thos y Codina.	1
» Francesch Ubach y Vinyeta. . .	3
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*	2
D. Gayetá Vidal y Valenciano. . .	1

(1) «1er. Adquirirán lo títol de *Mestre* los que hajan arribat á guanyar tres premis, en la forma y manera que á continuació se diu, y serán proclamats per lo president en la festa ahont alcançen lo tercer premi.»

«2n. Per los efectes del article anterior valdrán los premis axí ordinaris com extraordinaris fins lo dia de la aprobació del present reglament; mes á contar de dit dia en avant sols donarán dret al títol de *Mestres* los premis ordinaris.» *Estatuts per lo bon regiment del Consistori dels Jochs Florals de Barcelona, aprobats en* 9 *de febrer de* 1862.

AUTORS QUE HAN OBTINGUT ACCESSIT

Dona Victoria Penya d' Amer. . . 2	D. Joan Montserrat y Archs. . . . 1
Mma. Rosa Anaïs de Roumanille. . 1	» Francisco Muns.. 1
D. Thomás Aguiló. 1	» Pere Nanot-Renart. 1
» Miquel Victoriá Amer y Omar. 1	» Joan Nebot y Casas. 1
» Joseph de Argullol y Serra. . 1	» Matheu Obrador y Bennassar. . 1
» Víctor Balaguer. 3	» Anicet de Pagès de Puig. . . . 4
» Adolf Blanch y Cortada.. . 2	» P. d'Alcántara Penya y Nicolau. 4
» Antoni de Bofarull. 7	» Ramon Picó y Campamar. . . . 6
» Francesch Pelay Briz. . . . 3	» Felip Pirozzini y Martí. 1
» Damás Calvet. 5	» Fèlix Pizcueta. 2
» Antoni Camps y Fabrés.. . . . 8	» Joseph Lluis Pons y Gallarza. 2
Lo Cançoner de Vilatort. 1	Excm. Sr. D. Albert de Quintana. 2
Mossen J. Collell y Bancells. . 1	*Genís Domingo Reventós*.. 1
D. Joseph Coroléu é Inglada. . . 1	D. Joaquim Riera y Bertran. . . . 3
† » Salvador Estrada. 1	» Lluis Roca y Florejachs.. . . . 4
Un Fadrí de Montanya.. 1	» Joseph Roca y Roca. 2
D. Bartomeu Ferrá y Perelló.. . 2	» Joaquim Rubió y Ors.. 1
» Marian Fonts. 3	» Frederich Soler.. 1
† » Guillem Forteza. 1	*E. T. de M.* 2
» Thomás Forteza. 2	D. Joseph Taronjí y Cortés.. . . . 2
Jordi. 3	» Terenci Thos y Codina. 4
D. Manel de Lasarte. 1	» Francesch Ubach y Vinyeta.. . 8
» Teodoro Llorente. 1	» Pere Antoni Ventalló. 2
» Joseph Martí y Folguera.. . . 3	Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.* 4
» Francesch Matheu y Fornells. 2	D. Gayetá Vidal y Valenciano. . . 1
» Gabriel Maura.. 1	» Miquel Zavaleta. 1
» Antoni Molins y Sirera. . . . 1	*Anónims*. 7
Armengol de Montsech,. 1	

ADJUNTS NUMERARIS

D. Francisco de Paula Aguilar.
» Plácit Aguiló y Fuster.
» Pere Aldavert y Martorell.
» Joseph Alessan y Nogués.
» Joaquim Almeda.
» Joseph Almirall.
» Evarist Alomar.
» Lluis de Alós y Martí.
» Gervasi Amat.
» Manel Amell.
» Miquel V. Amer y Omar.
» Ramon Andreu y Serra.
D. Manel Angelon.
» Manel Anglasell.
» Joseph de Argullol y Serra.
» Joseph María Arteaga.
» Rossendo Arús y Arderiu.
» César Augusto Torres.
» Andreu Balaguer.
» Joseph Balari y Jovany.
» Celesti Barallat y Falguera.
» Valentí Basart.
» Felip Bertran.
» Joseph Blanch y Piera.

2

D. Frederich Bordas.
» Ivo Bosch y Puig.
» Adolf Brugada.
» Llorenç de Cabanyes.
» Joaquim Cadafalch.
» Jaume Manel Calafell.
» Alvar María de Camin.
» Antoni Camps y Fabrés.
» Joseph Camps y Rafecas.
» Joan Cantarell.
» Timoteu Capella y Gassó.
Mossen Joaquim Casanovas, *Pbre.*
D. Joan Castellet y Samsó.
» Joseph Castellet.
» Ramon María Catá de la Torre.
» Joseph Coll y Vehí.
» Gonçalo Cortada.
» Joseph Danés y Bassols.
» Francisco de Paula Doria y Casas.
» Miquel Draper.
» Manel Duran y Bas.
Mossen Antoni Estalella y Sivillá, *Pbre.*
D. Joseph Estrader y Riera.
» Fèlix María Falguera.
» Antoni Fargas y Soler.
» Francisco Fassant.
» Joan Bautista Fauró.
» Joseph Ferrer y Vidal.
» Francesch Ferrés.
» Joseph Flaquer.
» Emili Fochs y Odena.
» Joan Font.
» Joaquim Fontanals.
» Ignasi Fontrodona.
» Francisco de Paula Forns.
» Fortunat Galtés.
» Joseph García Moran.
» Ramon Manel Gay.
» Víctor Gebhardt.
» Eduart Gibert.
» Eduart Gibert y Riera.
» † Joseph Gomis y Argemí.
» Bonaventura Grau.
» Ignasi Girona.
» Manel Joan Grenzner y Fellner.
» Joaquim Guasch.
» Angel Guimerá y Jorge.
» Joan Illas y Vidal.
» Joseph Antoni Jaumar.
» Frederich Jordá.
La Jove Catalunya.
D. Domingo Lacoma.
D. Joseph de Letamendi.
» Claudi Lorenzale.
» Joan Lladó y Farigola.
» Francisco Llagostera.
» Manel de Llanza.
» Rafael de Llanza.
» Joseph Llausás.
» Teodoro Llavallol.
» Modest Lleó.
» Joan Lligó.
» Rupert Mandado.
» Joseph María Mundó y Anglés.
» Xavier Manyé y Flaquer.
» Joan Manyé y Flaquer.
» Jeroni Marqués.
» Francesch Martí y Garriga.
» Francisco Martí y Puig.
» Miquel Martí y Sagristá.
» Bernardí Martorell y Montells.
» Francisco Martorell.
» † Santiago Mascaró.
» Francesch Masferrer.
» Francisco Maspons y Labrós.
» Marian Maspons y Labrós.
» Frederich Masriera.
» Joseph Masriera.
» Miquel Matarodona.
» Francesch Matheu y Fornells.
Mossen Salvador Mestres, *Pbre.*
D. Manel Milá y Fontanals.
» Pau Milá y Fontanals.
» Claudi Mimó y Caba.
» Francisco Miquel y Badía.
» Ramon de Miquelerena.
» Joseph Miravent.
» Ignasi Ramon Miró.
» Antoni Molins y Sirera.
» Francesch Moneu.
» Pau Monner.
» Joan Montserrat y Archs.
Iltre. Sr. D. J. Morgades y Gili, *Pbre.*
D. Joseph Murull.
» Pere Nanot Renart.
» Joaquim de Negre y Cases.
» Ramon Nury.
» Joan Baptista Orriols.
» Joseph Orriols Solá.
» Joseph de Palau y de Huguet
» Francisco Paradaltas y Dupré
» Francisco de Paula Ponsá.
» Francesch Manel Pau.
» Manel María Pecero.

D. Joseph Pella y Bofill.
» Joseph Pella y Forgas.
» Joan J. Permanyer y Ayats.
» Joan Perpinyá y Pujol.
» Magí Pers y Ramona.
» Carles Pirozzini y Martí.
» Felip Pirozzini y Martí.
» Enrich Planas y Espalter.
Excm. Sr. D. Fernando Puig.
» » » Francisco Puig y Esteve,
D. Lluis Puig y Savall.
» Jaume de Puiguriguer.
» † Joseph Pujol.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.
D. Jaume Ramon y Vidales.
» Isidro Reventós.
» Estanislau Reynals y Rabassa.
Mossen Bonaventura Ribas, *Pbre.*
D. Bartomeu Ribó.
» Francisco de Paula Rius y Taulet.
» Leopold Rius de Llosellas.
» Joseph P. Roca y Fiter.
» Lluis Roca y Florejachs.
» Joseph Roca y Roca.
» Elías Rogent.
» Paulí Roig y Tapis.
» Francisco Romaní y Puigdengolas.
» Francisco de Paula Ronquillo.
» Pere de Rosselló.
» Felip Jascinto Sala.
» Francisco Sala y Pou.
» Joaquim Sala y Martí.
» Marian Sans.
» Pere Santaló y Castellví.
» Alfredo Santamaría.
» Primitiu Santmartí.
» Joan Sardá y Lloret.
» Jaume Serra.
» Maurici Serrahima.

D. Pere Serramitjana.
» Domingo Sert.
» Joseph María Sirvent.
» Ramon de Siscar.
» Joan Sitjar y Bulcegura.
» Joaquim Sitjar y Bulcegura.
» Joseph Oriol Solá y Serra.
» Frederich Soler.
» José Enrich Solo.
» Esteve Stassen.
» Ramon Sunyol.
» Joseph Thomás y Bigas.
» Esteve Torrebadella.
» Antoni Torrents y Torres.
» Antoni Torres.
» Manel Torres y Torrents.
» Pere Antoni de Torres.
» Angel Traval.
» Simeó Tuyet.
» Francisco Ubach y Vinyeta.
» Jaume Ubach y Vinyeta.
» Hermenegildo Urrejola.
» Agapit Vallmitjana.
» Venanci Vallmitjana.
» Pau Valls.
» Faustí Vancells.
» Andreu Ventosa.
» Alvar Verdaguer.
» Emili Vergara y Gelada.
» Gayetá Vidal y Valenciano.
» Enrich Xavier Vidal.
» Modest Vidal.
» Joseph Vilar.
» Joseph Vilarrasa.
» Joseph Vilaseca.
» Francisco de Paula del Villar.
» Jaume Vinyas.
» Pere Nolasch Vives.
» Joan Viza y Martí.

ADJUNTS FORANS

BARCELONA.

Mossen Francesch Cortés, *Pbre.*

GERONA.

D. Joan Baptista Ferrer.

LA GARRIGA.

D. Salvador Busquets.
» Joseph de Rosselló.

OLIVELLA.

Mossen Fernando Sellarés de Ibora, *Pbre.*

PALMA DE MALLORCA.

D. Joseph Lluis Aguiló.
» Francisco Alcalde.
» Bartomeu Ferrá y Perelló
» Thomás Forteza.
» Gabriel Maura.
» Pere d' Alcántara Penya y Nicolau.
Iltre. Sr. D. Miquel Penya y Mut, *Pbre.*

VICH.

D. Ignasi Bach.
» Antoni d' Espona y de Nuix.
» Francisco de Febrer y d' Armentera.
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*

ADJUNTS HONORARIS

Excma. Diputació Provincial de Barcelona.
Excma. Diputació Provincial de Gerona.
Excma. Diputació Provincial de Tarragona.
Excma. Diputació Provincial de Lleyda.
Excma. Diputació Provincial de les Balears.
M. I. Sr. Rector d' esta Universitat literaria.
M. I. Sr. President de la Acadèmia de Bones Lletres.
Los Mestres en Gay Saber.

ACTA DE LA FESTA

En la ciutat de Barcelona, á la una de la tarde del dia cinch, primer diumenge de Maig del any M.DCCCLXXIII, ha tingut lloch en la Sala de contractes de la Llotja la solemne festa dels *Jochs Florals*, la quinzena que s' ha celebrat d' ençá de llur restauració.

Ocupat que ha sigut lo clos d' honor per Comissions de la Excma. Diputació Provincial de Barcelona y de diverses corporacions científiques y literaries, M. Iltre. Sr. Rector de la Universitat, Excm. Sr. General Segon Cabo de la Capitanía General de Catalunya y respectable Cos d' Adjunts presidit per los Srs. Mantenedors, s' ha llegit la carta del Excm. Sr. Gobernador Civil (I) en que ab sentides paraules se dolía de no poder assistir. Ha deixat de ferho per primera vegada la respectiva Comissió del Excm. Ajuntament baix lo pretest de no haver sigut invitat ab la deguda antelació, essent axís que en la invitació s' havia guardat lo ceremonial de sempre; y ocupat també lo restant de la Sala per un numerós públich compost de tot lo que de mes distingit en abdós sexos conté Barcelona, qui havia acudit á la invitació del Consistori per honorar ab sa presencia la festa de la llengua y de la literatura catalanes, lo infrascrit President ha declarat oberta la sessió, donant lectura de son Discurs (II).

Lo també infrascrit Secretari ha llegit sa Memoria (III), donant compte general de la gestió del Consistori y detallat de les composicions, ab llurs títols y lemes, que segons judici d' aquest havian merescut ser agraciades ab los distints premis ordinaris y estraordinaris y accéssits als matexos.

Acte seguit, s' ha procedit á la apertura dels plechs acompanyats ab dites poesíes en que 's contenen los noms de llurs autors respectius, los quals han sigut publicats y consecutivament llegides aquelles, tot en la forma següent:

FLOR NATURAL

Premi.—*Les noces del Infant.*—Lema:—*E quan lo dit infant en Jacme hagué presa la pau,* etc. (IV). Son autor resultá ser D. THOMÁS FORTEZA (de Palma de Mallorca). Havent sigut cridat per tres vegades seguides, segons consueta, sense que comparegués, lo infrascrit President, usant de la autorisació que en telégrama poch abans rebut li havia concedit lo poeta premiat per procedir á la elecció de Dama qui presidís la festa, ha fet present de la Flor natural á la Excma. Senyora Dona ORIOLA SERRA DE QUINTANA, á la qual ha saludat calurosament la concurrencia mentres se dirigia á ocupar l' estrado de la Presidencia, sota 'l dosser del Consistori. Ha dat lectura de la dita poesía, D. Joan Montserrat y Archs.

Primer accéssit, consistent en una *Rosa d' argent* oferta á aquest objecte per los Srs. Mestres del Col-legi de Vidal establert en S. Feliu de Guixols.—*Una visita á ma patria.*—Lema:—*Oh patria de mon cor, terra estimada* (V). Son autor ha resultat ser la Sra. D.ª VICTORIA PENYA DE AMER. Lo infrascrit President, en vista de la insistencia ab que tothom demanava que 's fes conexer la composició, la ha entregada á altre del Srs. adjunts, D. Mateu Obradors, qui n' ha feta lectura.

Segon accéssit.—*Ma vila.*—Sense lema (VI). Son autor, D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

ENGLANTINA D' OR

Premi.—*Lo Rey y l' Archebisbe.*—Lema:—*De este modo vino á la muerte el gran Rey D. Pedro IV,* etc. (VII). Obert lo plech ha resultat ser son autor lo mateix D. TOMÁS FORTEZA, agraciat ab lo premi anterior, qui no ha comparegut tampoch á la triple crida que s' ha fet de son nom. N' ha dada lectura Mossen Jaume Collell, Pbre. altre dels mantenedors.

Primer accéssit.—*Lluyta de Reys.*—Sense lema (VIII). Son autor, D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

Segon accéssit.—*Los tres romançets de la presa de Roma en 1527.* —Lema:—*Deu los do lo cel quant dexen la terra* (IX). Son autor, D. JOAN NEBOT Y CASAS.

VIOLA D' OR Y D' ARGENT

Premi.—*Plor de la tortra.*—Lema:—*Lo rossinyolet es mort-tres dies ha que no canta,-jo d' açi me 'n tinch d' anar-que l' anyorament m' hi mata* (X). Son autor ha resultat esser Mossen JASCINTO VERDAGUER, Pbre. (de Fogaroles), y la ha llegida lo ex-Mantenedor D. Joan Montserrat y Archs.

Primer accéssit.—*La Creu.*—Lema:—*Ave* (XI). Son autor, D. ANICET PAGÉS DE PUIG (de Figueres).

Segon accéssit.—*Jesús perdut.*—Sense lema (XII). Autor, lo ja nomenat D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

MEDALLÓ D' OR Y D' ARGENT

OFERT PER LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE TARRAGONA.

Premi.—*A Tarragona.*—Lema:—*Nomen aut numen* (XIII). Son autor ha resultat esser D. JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA (de Reus), qui la ha llegida personalment.

Accéssit.—*Salvaterra.*—Lema:—*Toca fort á sometent* (XIV). Son autor, D. FRANCESCH MATHEU Y FORNELLS.

BROT D' OLIVERA D' ARGENT

OFERT PER LA SOCIETAT «LA JOVE CATALUNYA»

Premi.-*La Jove Catalunya.*—Lema:—*Si tornassen...* (XV). Ha sigut llegida per lo mateix qui ha resultat esser son autor, D. ISIDRO REVENTÓS Y AMIGUET.

Primer accéssit.—*La Jove Catalunya.*—Lema:—*Passant y adorant* (XVI). Son autor, D. ANICET PAGÉS DE PUIG.

Segon accéssit.—*La Jove Catalunya.*—Lema:—*That is the question* (XVII). Autor, D. ISIDRO REVENTÓS Y AMIGUET.

CREU D' OR ESMALTADA

OFERTA PER LES TRES ASSOCIACIONS CATÓLIQUES DE BARCELONA.

Premi.—*La batalla de Lepant.*—Sense lema (XVIII). Proclamat lo nom de son autor, s' ha vist que era lo ja agraciat ab la Viola, Mossen JASCINTO VERDAGUER. N' ha dat lectura lo adjunt D. Joseph Blanch.

Accéssit.—*Lluis de Requesens.*—Lema:—*Bona mostra n' hem triada* (XIX). Son autor, D. FRANCESCH MATHEU Y FORNELLS.

PINTURA AL OLI

OFERTA PER ALGUNS MALLORQUINS AYMADORS DE LA POESÍA Y LLENGUA PÁTRIES.

Premi.—*Lo salt de la Bella Dona.*—Lema:—*Una velleta de Escorca-m' ho contá quant era nin* (XX). Son autor, D. RAMON PICÓ Y CAMPAMAR (de Pollença de Mallorca); se la llegí ell mateix.

Primer accéssit.—*Dissort.*—Lema:—*Y per cada tres dels nostres-ne duya en Centelles vint* (XXI). Autor, D. THOMÁS FORTEZA.

Segon accéssit.—*Cançó de la Dissort.*—Lema:—*Tots hi forem per justicia-mas á Deu no li ha legut* (XXII). Autor, D. BARTOMEU FERRÁ (de Mallorca).

Tots los poetes premiats qui han sigut presents han rebut los premis respectius de mans de la Reyna de la festa.

Acabada la distribució de premis en la forma que s' acaba d' especificar, y per quant D. THOMÁS FORTEZA (de Palma de Mallorca) havent guanyat los tres premis ordinaris que 'ls Estatuts vigents prescriuhen, ha merescut ser honorat ab lo títol de Mestre en Gay Saber, l' infrascrit President ha fet la condigna proclamació, que ha sigut saludada ab aplaudiments unánims per la concurrencia.

Incontinent los plechs y carpetes que contenian los noms dels autors no premiats han sigut públicament fets cendres, mentres lo Mantenedor Excm. Sr. D. Albert de Quintana llegia lo corresponent *Discurs de gracies* (XXIII), despres de qual lectura lo Sr. D. Camilo Puigoriol, qui presidia la Comissió de la Diputació Provincial, ha declarat finida la sessió, essent prop de les quatre de la tarde.

I

SENYORS MANTENEDORS DELS JOCHS FLORALS

Molt Senyors meus y de ma consideració mes distingida:

Ditxa y honra, pero honra molt gran, haguera estat per mi presidir la popular festa dels Jochs Florals. Debers poch agradables, mes imperiosos y perentoris, m' ho impedexen per mala fortuna. Ab Vostés estich, no obstant, en intenció y en esperit. Aymo les lletres catalanes; aymo sobretot la patria catalana, y m' unesch ab ma ánima sencera á quant se refereix á son profit y á sa honra. Crech que 'ls pobles viuhen de son passat tant com de son present, y 'l nostre té tantes glories que esmentar, tants héroes merexedors de evocació, que may ha de mancar als cantors saborosa y digna materia. Pero que no 's satisfassin solament ab enaltir lo que fou. L' esperit catalá no ha mort, y la endevinadora mirada del trobador deu esguardar nous horizonts de lluiment y de gloria per nostra benvolguda terra. Tingam fe en lo esdevenidor, mos amichs. Aymem á Catalunya, y aymemla molt; no tant sols ab lo entussiasme del poeta, sino ab la fermesa, ab lo seny, ab la abnegació, ab la constancia del bon patrici. Treballem tots, sens excepció ninguna, per son benestar, á fi de vèurela tan ditxosa, tan gran, tan forta y tan respectada com ella 's mereix, promptament restablerta la perduda pau, y tancades les ferides que obriren en son sí nostres discordies.

Demane á Vostés que dissimulin sa involuntaria falta y lo descuydat del escrit, com fet sens parament de ploma,

Son afectíssim servidor y amich

Q. B. S. M.

MIQUEL FERRER Y GARCÉS.

4 de Maig.

II

DISCURS

DEL SENYOR PRESIDENT DEL CONSISTORI

D. GERONI ROSSELLÓ Y RIBERA

Escel-lentissim Senyor:

SENYORS: Quant la veu de l'amistat m' aportá la nova de que elet m' haviau per presidir enguany lo Consistori, sentí mon cor lo que no vos puch dir, ni esplicar es possible. Essent dels darrers entre los aymadors de la gentilesa, ¿quín títol en mi puch veure per que tinguen mes paraules tot lo valer que 's tany? ¿y còm haveu d'esperar que sian tan altes y nodrides com les dels sabis y mestres que coses tan belles y tan bones ja us tenen dites? Veentme posat mes amunt de lo que meresch, no us sapia greu que us diga, qu' admetre no gosava la gran mercè que rebia, la gloria que m' haveu volguda donar. Mas resoldre no 'm poguí á desferme d' una honra tan senyalada, perque desagrahiment no ho creguesseu, y per no privarme del gotx que tinch d' esser lo qui us aport la salutació de mos confrares de Mallorca, que 'm donaren per tots los aymadors de les lletres catalanes les recordançes mes espressives y los abraços mes tendres.

Ells y jo vos tenim tant en lo cor, que no es de dir la part que prenem en tot lo que feys per la vostra patria, en tot lo que cantau per la vostra gloria. Entenem qu' açò pertany á dos pobles que los fets de l' historia tan fortment enllaçan, tan be agermanan les costums, y la llengua confon: y per ço son tantes les coses que 'ns inspiran los nostres sentiments, qu' hauria estat bo qu' un altre que no fos tan desvalgut com lo qui ara us parla, les vos hagués trame-

ses. Mas si mes paraules no diuen prou lo que volria, endevinau per lo torbament de la meua ánima lo que dictar mos llabis no saben.

Agrahits com no 's pot pensar per lo que us deu la dona del nostre cor, la llengua qui 'ns es tan estimada, y á la qui, bons fills que 'n som, portam una voluntat com la vostra gran y ardent, volemne vos donar la penyora ab la estreta germandat que som plasent avuy de segellar. ¿Y còm no serho, quant de les vostres entranyes exí lo crit ab que despertareu l' adormida princesa, si de açí partí lo moviment que tantes esperançes en l' ánima arrela, si de vosaltres fou lo començament que 'ns encamina á tan bona fi y lo primer esforç per conquerir la gloria que nostra fe desitja? Empero l' agrahiment ha encesa en nosaltres una flama tan viva com la de l' amor vostra, y ella multiplica 'l desitx que 'ns mou y ens escalfa, de veure á la graciosa y fresca donzella qu' avuy fa festa, tan enllestida y enjoyada, tan noble y ben pareguda, tan clarejant y digna d' enveja, com totes ses parentes, que vuy riques, y d' or plenes y pedrería, passejan rumboses llurs realmes, glorificades per los cantars de llurs poetes, per les grans concepcions de l' art, de l' enginy é de la sabiesa.

¿Y podria jo tan freturós de seny, entre tots los qui per bona voluntat me son escoltívols, arriscarme á senyalarvos la dressera segura y menys escarida, per arribar venturosament al terme que 'l nostre esperit cobeja? Massa curtes doná el cel les ales á ma fantasía, massa enterbolida penetrá en mon enteniment la llum divinal de la ciencia per haverme proposat lo que tan enfora veig de mon saber y de mes forçes. Homens del tot entenents y plens d' amor á l' art y á la llengua, ens han dit lo que cal per capdellar l' esperitosa creuada, y molts n' hi ha qu' han mostrat ab son eczemple qu' aprofitaren be lo consell y la guia. Jo avuy sols tinch en cor de dirvos lo que la benavirada Mallorca gaudeix al ressò de la vostra festa, com s' escomou ab lo remembrament de les vostres glories, que té per seues, y com s' afanyan los qui de sos fills conrean les lletres, per que la seua llengua sia en tot y per tot la llengua catalana, per tots ensemps glorificada, per tots ensemps ennoblida y feta una á la dolça calor de la flama que los noms de *Patria*, *Fe* y *Amor* en nostres pits tenen encesa. ¡Que no muyra, no, exa flama santa; que no s' enrolli exa senyera de la lluyta que havem escomesa, y se fará immortal la regina qu' eczalçam ab tot l' esforç de la nostra voluntat!

La Patria! ¿Quí de son enteniment pot esborrar les recordançes que la patria dexa, ò de son cor desterrar lo sentiment que la patria

inspira? ¿quí resoldre 's volria á no estimar la terra ahont son breçolet gronxaren, ahont dels seus pares rebé les pures tendreses, passá les dolçures de l' adolescencia, y s' obriren les floretes de les amistats mes franques; ahont lo palau encantat de la ditxa l'amor li feu veure, les llunyadanes praderíes evirá de los seus somnis, é hi bastí los castells ideals del desitx, entonant les dolçes cançonetes de la terra? ¿Quí les encontrades no ama ahont s' hi sembran tantes d' esperançes y tants de recorts s' hi recullen, ahont s' encalentí á la flama sagrada de la llar, y s' axecan les tombes que guardan los òssos venerables dels seus majors? ¿Quí en l' ánima no aporta los perfils dels monuments de la patria; dels temples ahont digué á Deu ses oracions primeres; de la casa que 'ls avis bastiren; de la cambra ahont nasqueren els pares; de les conques y muntanyes que testimonis foren dels jochs infantils, y de les alegríes de la jovenesa, y fins les colors dels celatges que sempre á contemplar nos avesarem? Quant s' ou repetit per l' èco de les comes y penyalars lo ressò dels senys del nostre poble, ò la remor dels torrents que les nostres campinyes regan y assahonan, ¿podem no sentir les emocions íntimes que en l' ánima ens desperta? Ah! Tancar lo cor á tan alt sentiment, fora tancarlo á les inspiracions celestials de la poesía, marcir les belles garlandes que brostan y 's desprenen del cor de la patria. Ben insensible ha d' esser qui sos perfums no senta, quant la tradició tramesa per los llabis d' una y altra generació, se dibuxa demunt un fons d'or; quant les glories de la terra se fan reviure y l' enginy evoca les ombres del passat per que poblen les ruines dels vells casals, exides dels antichs sepulcres; quant se desperta l' esperit de les passades centuries, recordant les usançes, les lleys, lo poder y els fets dels nostres avis: quant en fi ressucita la llengua que propiament es tota la patria. ¿Y home nat ha pogut pretenir que ofegar se deu aquest sentiment purissim, engendrat per la nostra propia naturalesa, per que 's confonga dins la mar de l' amor universal? Esgarrifa y desconsola l' idea de glaç d' exos cosmopolites que volen ferne un èrm de la nostra ánima y adormirla ab lo sò de mentideres paraules. ¿Qué seria de la verge qu' açi venim á colre, sens que l' escalfor del foch sagrat de la patria ens pujás á les altures, ahont á la llum del sol que hi clareja, anam á fortificarnos ab la santa memoria de lo que forem, ab lo esperit que avuy ens mou y ens conforta, y ab lo alè de les esperançes del nostre esdevenidor? Sols respirant, sols visquent, sols sabent morir per la patria, sols amant y

venerant tot lo qui es seu, sols ab l' aspiració de lo que l' eczalça, podrá lo poeta estendre ses ales per arribar al pòrtich de la gloria, sentir lo sabi mes clarejant y fecunda l' idea que son front illumina, y cobrar en son treball mes dalè aquell qui á lo treball se consagra; sols axí crexerán los llorers per coronar lo front dels prous. Tingam llágrimes y suspirs per los mals de la patria, per ses ventures gotx y alegrança; no defalli en nosaltres l' amor á les nostres muntanyes y als nostres monuments, ni la veneració á les costums santes de l' avior; no fassam desconexent la nostra franca y honrada fesomía; pura conservem la tradició que 's troba calenta encara entre la cendra dels incendis y la pols dels setgles, y en l' eczemple de les altes virtuts, de les proeses glorioses, dels admirables sacrificis, crexerá la nostra flama; y d' ella presos, y ab ella nodrits, sentirèm la força, l' inspiració poderosa per aportar la nostra mare tan envant com lo cor desitja; no ja p' el camí de les lluytes y les batalles, dels esvahiments y de les conquestes, sino per lo sender suau que 'ns assenyala la sabiesa, per lo del estudi, de la pau y del treball, per lo de les institucions ben pensades y de la llibertat ben entesa. Llavores, sí, que la llengua será forta y rica, y de tot lo mon escoltada; llavores, sí, que lo trobador, encalentida la pensa per les grandeses de la patria, cantará tan alt com la patria en será digne.

La Fe! ¿Qué us diré d' exa llum d' allá dalt devallada per reflectirse en lo nostre pensament y donarli vida? d' aquest resplandor etern, principi de tot lo que la intelligencia pot conexer y entendre? ¿E hi ha qui diga qu' es entenebrar l' ánima, creure en lo qu' es la veritat matexa, y tot per axecar un altar á la rahó, y fentne d' ella l' ídol de les nostres adoracions, córrer de follía en follía, fins envencarnos dins les maleses del nostre ergull y perdre l' idea de tot lo qu' es ver, de tot lo qu' es sant? ¡Ay, si ofegam en nosaltres l'esperit de Deu! ¡si rebujam lo que 's pot dir la ciencia de Deu per la pobre y mesquina ciencia dels homens; la qui crea inspirada y endevina les veritats mes fondes penetrant fins al centre del cor, per la qui sens terme ahont ficsar los ulls passa l' temps en somnis y deliris, en idear utòpies que no son sino 'l espressió del no res ò del impossible! ¡Ay si no 'ns sustenta la creencia en lo esser de la nostra ánima, y res volem entendre fora de les combinacions de la materia, y en la fosca que 'ns rodeja y á la ventura, dexam la penya ferma ahont, á redòs, podem amarrar la nostra nau desfeta y combatuda! La Fe! ¿Còm ab lo fret que sa fuyta dexa en lo cor ha de poderse obrir la

flor etcisera de la bellesa? Si lo fonament n' es ella de tot lo gran que conceb la nostra pensa, de tot lo noble que hi ha en los sentiments y en les nostres obres, ¿còm essent aymadors fervorosos de la poesía podriam desterrar la qui n' es la vertadera creadora? ¿No es ben trist l' eczemple que dins les lletres ens dona en lo temps present la ausencia de la fe? ¿Quí no 's dol del tò cínich y llicenciosament atrevit que pren la literatura quant faltan les creencies religioses, quant se discorda en la manera de veure la moral? ¿Qué podem esperar de bo, de bell, de vertader, de realment gran, si frè no posam á les nostres opinions, si desfeym y rompem un y altre llaç de los qui son lo fonament de les societats, si per pur voler y per sistema renegam d' una relligió tan santa, tan incontrastable, que ni les turbonades dels setgles, ni l' ira de les revolucions, ni 'l cambi de les costums, dels sentiments y dels sistemes, ni 'l brugit de les guerres y de les conquestes han pogut afonar en la mar de la humana miseria? ¿Havem de creure que l' esperit d' anarquía que bull avuy dins lo cervell de tants visionaris per conduirnos á un avench de contrasentits y d' engans, ens ha de aportar al terme desitjat, á una literatura de convicció, ferma, digna, tranquila y profitosa? ¿Es tenint per superstició la fe, fent befa de les relligioses creencies, esborrant de la memoria lo que pensaren les passades generacions, calcigant les autoritats mes venerables, fent el buyt á l' entorn de nosaltres, com volem axecar l' esperit literari en la patria catalana? Duptem, ans que de Deu, de lo nostre seny, duptem de la nostra sabiesa, com tot lo humá térbola y mesquina, mirem ab los ulls de la rahó lo molt qu' enderrocat havem, y lo poch qu' havem bastit, y eczemple prengam de lo que 'ns esdevé. No vulgam, no, regenerarnos esfondrant castells, esvahint palaus, profanant temples y cremantlos, afollant tronos, ceptres rompent y corones, y apuntant les armes y espargint flastomíes contra la creu, en la qual trobaren los nostres avis sa força, y ahont devem anar nosaltres á recullir les nostres esperançes. La necessitat de la fe, la necessitat d' un dogma mes alt que totes les filosofíes, la necessitat d' un principi mes fondo que totes les teoríes utilitaries, ens la fa sentir nostre cor quant plora les desventures de la patria, quant soffer les espines que 'l martirisan, quant veu defallir en sí mateix l' esperança de millor vida, y quant per altra part esguarda lo rebaxament intelectual que s' acosta, tantes opinions que 's barallan, tantes especulacions sens fi, tantes intelligencies privilegiades que la perversió malogra. No desterrem donchs la fe de la nostra ánima, guar-

demne encesa la llum divina si volem que lo nostre enginy sia tan poderós com cal per lo propòsit qu' açí ens aplega. Ab ella arribaren al temple de l' immortalitat los nostres antichs poetes, encenentla en les llanties dels sanctuaris; y ella es la que 'ns mostra lo sender que hi endreça. Ramon Lull y Mossen Corella albergárense á la mes alta cambra del palau conduits per l' astre clarejant de la fe; sens ella devallat no hauria lo Dant á dins lo fons tenebrós de l' infern, ni ses ales l' haurian pujat á los espays altissims del paradís: Milton y Klopstock sospès no hagueran lo mon ab ses divines creacions, ni ens hauria dexat en Manzoni sos himnes magnífichs. Quant la santa llum s' apaga, s' eclipsa l' estel sagrat que lluu en lo front de la vera poesía, futx de la terra la benvolguda de nosaltres, perque aquell qui nega á Deu, quant no flastoma, no llança sino udols que glaçan y espaventan; aquell qui dupta, cercant assedegat un fons que may troba en l' avench ahont graponeja, sols pot dir son desconsol y sa desesperació, y l' indiferent rialler y adormiscat no vol regar ni cullir altres flors que les del pler y del gotx, que ab ses odors verinoses donan la mort á l' esperit. Fora de la fe no hi ha l' inspiració, y tant s' en valdria sens ella tancar per sempre aquest clos de noble y santa lluyta ahont venim á festejar á la qui 'ns enamora y ens etcisa.

L' Amor! L' amor es l' astre qu' embelleix la creació, que fa florir la terra malanada, que romp les tenebres del dol y de l' angoxa, que conjura les tempestes dels nostres instints y ens emporta á les accions mes generoses. L' amor ens mena per lo sender de la virtut, y la bondat que d' ella s' engendra, y lo sacrifici qu' inspira, y la noblía que mostra, y l' entussiasme que desperta, y la dolçura que dona, y l' esperança que encen son raigs de l' eternal bellesa de que 's vest la poesía, espurnes de la bellesa absoluta de Deu, que Deu ens fa veure per que compendre pugam les esperançes y los plers del esperit mes enllá del terme de la vida mortal. Oblidar ens fa l' amor de nosaltres matexos y en fa un sol recort de la nostra eczistencia: es l' instint de tots los temps y lo ressò interior de totes les impressions humanes. Vestse de bondat, de noblesa, de generositat, y pren en lo nostre cor la forma de totes les virtuts. Romieja sobre la terra y axís adormisca les dolors com fa lluir una espurna d' entussiasme, inspira una pregaria, arranca un suspir ó una llágrima axuga. A son esguart trenca 'l dia dins la fosca del nostre esperit; á sa presencia tot apareix ab tots los etcisos de la jovenesa, tot s' omple de claredat suau, tot sonriu y tot canta. Les floretes se obren allá ahont hi dexa

son peu la petjada, per eczalar sos nubolets de perfum; corren les fonts remoroses, y ensajan los aucells ses tendres cançonetes. Ell ens fa veure el cel per entre els clivells de la negra fossa, ensenyantnos que som immortals; condueix lo nostre esperit envers lo Pare de tot lo creat, que sens l' amor no trobariam ni 'ns fora possible compendre. Lo rech sagrat de la poesía se fa de les llágrimes d' eix sentiment, y correrá omplint de roses lo camí de la nostra vida mentres un cor hi hage que am, un esperit que s' òbria á les dolçures de l' esperança. Es l' amor lo tresor inagotable del poeta, lo qui li dona les ales que 'l fan pujar en lo cercle de l' ideal, y que acostantlo al qui es la perfecció matexa, tot ho eleva, tot ho embelleix, tot ho divinisa, fentne de los suspirs melodíes, tristesa plasent de les penes, de les llágrimes perles. Afinem, donchs, l' arpa catalana per ferne lo ressò del nostre cor, beguem en lo manantial pur de l' amor á lo ver, á lo sant y á lo bell, de l' amor á la virtut, á la ciencia y á la familia, de l' amor á la humanitat y de l' amor á Deu, y de jorn en jorn se fará immensa la garba de flors que cullirèm en los vergers sagrats de la poesía, y mes nombrosa la munió de trobadors que cantarán tan be com Ausiàs y lo Petrarca, tan melodiosos com los rossinyols, qui presos de l' amor omplen de ses tonades la soledat de les nostres valls, les vores ombrívoles dels nostres torrents.

¡Patria, Fe y Amor! mes inspirada no pot esser la senyera que fa quinze anys oneja sostenguda per la má poderosa del Consistori; y avuy la veem mes que abans resplandir, guiadora de major host, y ab mes ardent desitx estesa. Sí, quinze anys que seguint l' esperit d' exa tres voltes sagrada senyera, venim á donar á nostra llengua totes les penyores del nostre voler, á portarli noves flors que la glorifiquen, y á retornarli les joyes qu' entelades li havia l' oblit dels uns y la desamor dels altres; y ¡tòlguens Deu lo viure ans que reneguem de la benvolguda, guardadora dels nostres records, plaer present de la nostra ánima, y esperança de la nostra gloria!

Mas axí com la patria catalana passejá triumfal son ganfanó per les hortes y vergers de Valencia, y per les serres y comallars de Mallorca, y ne feu de sa llengua la regina de tots los pobles que conquerí ab ses proeses, avuy la matexa princesa ab tots los primors ab que lo temps la vol y la necessita, dolça, valenta, sabuda y cristalina, deu regir dins lo camp de les lletres en les terres ahont s' hi arrelá tan poderosa y tan forta. Encara que 'l poble, en quiscun de los realmes per hont se va estendre y se feu sobirana, mentres ha durat son

desmay un poch la malmenás y li hage toltes algunes de ses gentileses, ò l' hage volguda vestir ab gales estranyes que no li escauen prou, nosaltres, tots los qui sanch catalana en les venes sentim córrer, tots los qui 'ns abrigam ab la memoria gloriosa d' un rey tan gran com lo Conqueridor, nosaltres li tornarèm sa primera hermosura, triantla y embellintla axí com cal per que pugue asseure 's al costat de reynes y emperadrius mes etcisera que totes. Mas per açò ens ha de moure el mateix desitx, ens ha de encendre lo mateix foch, y l' amor que li aportam ens ha de lligar ab la germandat mes estreta.

Tinga lo nom de Catalunya, sia Catalunya la terra tota ahont la nostra llengua se parla, y no hi hage per tots nosaltres mes qu' una sola patria y una sola llengua, y aquesta cobrará en galanía lo que la patria crexerá en grandesa. No posem esment ahont se gronxa lo breçol de tots los que aquí ens aplegam, que açò se tany entre 'ls fills d' una sola mare. No siam uns dels altres gelosos de les joyes que uns y altres de totes parts aportam á la nostra benvolguda, ja que tantes ne dexá oblidades en los recons de les terres que senyorejá la seua gentilesa. Per tot n' hi trobarèm de les perles que li caygueren quant catiua li fou tolta la corona y de la cort la desterraren, ahont tant s' era ennoblida y engalanada. Y no perque les trobeu vosaltres per dins los burchs mes encastellats en les vostres serres, ò per les masíes que blanquejan en les llunyanes fondalades, les havem de mirar de reull los qui no 'n siam conexents; ni per haverles hagudes uns per los vilatges de Mallorca y els altres per los cabanyals de Valencia, haveu vosaltres de negarvos á engastarles en la diadema que li restituim, ò en la vesta ab que la volem endiumenjar.

Recordemnos que en lo temps de les nostres glories no hi havia p' els avis mes qu' una sola llengua, sens que lletjura la faés á ninguns estranya. Ramon Lull cantava son *Desconort*, axí com escrivia lo rey en Jaume son llibre de la *Saviesa*, ò com en rims posava la Biblia en Romeu de Ça-Burguera: Ausias-March puntejava ses esparçes, axí com debia sos estramps en Jaume d' Aulesa, ò dictava ses balades en Lluis de Vilarasa: en lo Cançoner de París no s' hi troba mes que la pura manera catalana entre tots los trobadors de les diferents encontrades de lo realme d' Aragó que hi dexaren sos bells dictats; y fins Fra Anselm Turmeda, qu' havem sempre tingut per fill de Catalunya, nasqué, teniuho per segur, en les muntanyes de Mallorca, sens que per sos rims ni per sos vocables vos n' haguesseu adonat ni ho haguesseu pogut conexer. Y si llavors era una la llengua, ¿creyeu fora

de bon seny ferne tantes com son les corrupcions en que los diferents pobles la desfiguraren? No, per cert. Triemla tots ab ull clar y bon juhí, sens que nos torben les predileccions ni les parcialitats. Vullam acullir totes les riqueses que sian de bona mena, d' hont se vulla que vinguen, si son de gent nostra, y rebujem sens mirament tot lo qu' entela lo clar espill ahont se mira la gentil aymía. Axís l' arbre posará gran esponera, y jolíes serán les flors que esclatin en lo ver y saborosos los fruyts que en la tardor hi madurin.

Fasseuho, y llavors be podrèm cridar com los primers creuats «Deu ho vol» p' el camí de la nostra restauració literaria, y cantar bellament, com los aucells en l' aubada, la vinguda del astre resplandent del nostre esdevenidor.

III

MEMORIA

DEL SR. SECRETARI DEL CONSISTORI

Dames y Cavallers:

Una ausencia forçosa feu que hagués de dimitir son cárrech de Secretari lo digne Mantenedor primerament elegit. Vinch, donchs, per delegació ab que m' han favorescut mos estimats companys de Consistori, á ocupar aquest lloch: no sens vacil-lació per mi, pus m' he trobat de soptada ab una feyna imprevista; no sens desventatja per vosaltres que, esperançats de escoltar un gay parlament de qui tan simpátich se us ha fet tres anyades consecutives, tindréu que contentarvos ab una lleugeríssima ressenya, escrita com sol dirse d' escapada. Lluny per ço 'l defalliment. Si distancia hi resulta, comblada 's veurá—y á dojo—ab vostra infinita benvolença. Si aspres son los conceptes y 'l dictat, compensació n' haurán ab lo saborós de les desitjades noves que en nom del Jurat d' enguany tinch que anunciarvos, al donar compte dels treballs que l' han ocupat y dels judicis que en sa consequencia li ha capigut formar de les benhaurades produccions que segons son desapassionat criteri merexen á sos autors l' honra y 'ls llorers assenyalats als triunfadors poetes.

Ab quelcom d' inquietut obrí ses tarees lo Consistori. Era de témer que la anguniosa agitació, l' incessant terratrèmol que mes ó menys conmouhen avuy tots los esperits y totes les contrades, no dexés aplegarse aquells esbarts tan numerosos com sempre 'ns han delitat ab ses tonades encisadores; pus no s' arrisca 'l navegant á llarga y placévola correría quant bull la mar massa en revolta; ni á plena

volada 's llensa l' aucell als superiors espays si en ells si hi agromulla la tempesta y sols á mitja claror pot esguardarse l' astre que l' enamora. Per gran fortuna s' han desvanescut aytals temors. Y es que en aquestes nostres regions ideals, en aquest nostre aymat cercle de familia, poden acullirshi ab segura confiança fins los mes espahordits: donchs—flam etern—ni may hi falla la vivificadora poesía, ni somoure poden sos vells pero fondos y fermissims solaments les alborotades ones; que si algun colp hi arriban es sols per esquexarse al punt en lo rocam que 'ls cerca, fentlo encara ressaltar ab sa mes neta lluentor primitiva, y fins tornantshi les escumes riques perles. Los Mantenedors no han quedat axis mica descontents, ni de la xifra dels lluytadors, hont be 's pot dir que no hi ha hagut minva, ni dels esforços desplegats, mes que cap en l' amplissim espay que á la imaginació 's presenta, s' hagi enlayrat á tota l' apetescuda alsaria.

Venim als detalls.

Á dos cents noranta set arribaren los plechs tramesos. D' aquest conjunt aparegué pertenexer: vint y cinch composicions á la secció de *Patria;* cinquanta cinch á la de *Fides;* cent vuytanta quatre á la de *Amor;* una al premi del Ateneo Barcelonés; divuyt al de la Jove Catalunya; sis al de les tres associacions católiques de Barcelona reunides per la iniciativa de la Joventut Católica de la matexa ciutat, y vuyt al dels mallorquins aymadors de la poesía y llengua patries. En totes elles s' ha notat que—proba d' un afanyós conreu—segueix ficsantse mes y mes lo robust llenguatge de nostra terra; y si be en algunes—sobretot en les que tiraven á la Flor natural—s' hi ha vist rebaxada la inspiració ó desatesa la correcció de formes, la varietat d' assumptos histórichs escullidament tractats testifica l' estudi sostingut de antigues memorables gestes; y la plenura de sentiment y la escel-lencia de conceptes abundosa en lo género relligiós, ha conduhit á la falaguera convicció de que, lluny d' estroncarse en lo pit dels trobadors lo doll purissim de la fe, vessa d' ell en ampla corrent de fertilisadores creencies. Al regonexer tan bones qualitats, lo Consistori 's complau en haver pogut dignament col-locar les cobdiciades joyes, y no sols les de la seua consuetut, sí que també les generosament ofertes per aquelles il-lustres Corporacions y distingits particulars qu' han volgut agermanárselhi en sa patriótica empresa. Llamenta, es veritat, no haverli sigut factible concedir la abans dita Medalla del Ateneo en rahó de no creure ab mérits bas-

tants la única Novela per conquerirlo presentada, ni tampoch la que ab destino á la millor Memoria històrica de la Oratoria Sagrada Catalana ofereix un Reverent Prebere, per no haverse rebut treball ningun sobre tal tema. En cambi té acordat lo Consistori—y creu que us será molt de bon grat aquesta nova—donar com ennobliment als autors qu' hajan obtingut accessit en premis ordinaris, una alegòrica poncella de la respectiva flor, en sortes dels volums enquadernats qu' abans rebian, haguda conformitat de la Excma. Diputació Provincial de Barcelona que 'ls costejava.

Ojats ara del Concert d' enguany quínes son les veus, com á millors escullides, pera formarne 'l chor armònich dels qui fan vibrar, entre 'l brugit ordinari, les delicades fibres del enteniment, del cor y de la fantasía ab aquell *dolce parlar ch' al anima si sente*, com diu lo rim del apassionat Cantor d' Arezzo.

FLOR NATURAL

(«ROSA SPLENDIDISSIMA» OBSEQUIOSAMENT DONADA PEL JARDINER SENYOR MARTÍ).

S' ha concedit á la poesía *Les noces del Infant*, lema *E quan lo dit Infant en Jacme hagué presa la pau*, etc., per brillarhi molt be lo sentiment de l' amor, unit al fet històrich que recorda.

Lo *primer accessit*, al qual s' acompanya la *Rosa d' argent* ab aquesta aplicació oferta per los Srs. Mestres del Col-legi Vidal de la vila de San Feliu de Guixols, s' ha donat al romanç *Una visita á ma patria*, lema *Oh patria de mon cor, terra estimada*, ple de tendresa y de suavitat; y 'l segon á la oda lírica *Ma vila*, sens lema, inspirada pel gust de nostres clàssichs espanyols.

ENGLANTINA D' OR

La mereix per ser lo quadro històrich mes ben concebut y executat ab major destresa, lo romanç intitolat *Lo Rey y l' Archebisbe*, lema *De este modo vino á la muerte el gran Rey D. Pedro IV*, etc.: obtenint los *accessits* com narracions á ell mes acostades, la *Lluyta de Reys*, rebuda sens lema; y *Los tres Romançets de la presa de Roma en 1527*, lema *Deu los dó lo cel quan dexen la terra*.

VIOLA D' OR Y ARGENT

S' ha fet molt digna de que se l' hi adjudiqués per la delicadesa de sos conceptes, y la dolçura ab que está expressat lo místich sentiment que la ha inspirada, la alegoría religiosa *Plor de la tortra*, lema *Lo rossinyolet es mort—tres dias ha que no canta—jo d' açí me'n tinch d' anar—que l' anyorament m' hi mata*. Han correspost sos accessits á les poesies *La Creu*, lema *Ave*, rublerta de bones imatges y pensaments, y *Jesús perdut*, sens lema, d' agradable entonació y forma ben rodonejada.

MEDALLÓ D' OR Y ARGENT

(COM ALTRES ANYS OFERT PER LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE TARRAGONA).

Lo ha obtingut la poesía *A Tarragona*, lema *Nomen aut numen*, per son moviment lírich, encara que no sempre prou sostingut, y un *accessit* la cançó *Salvaterra*, lema *Toca fort á sometent*, notable per l' entussiasme que respira, mes que no la garantesca 'l fonament històrich.

BROT D' OLIVERA D' ARGENT

(OFERT PER LA JOVE CATALUNYA).

Se dona á la oda *La Jove Catalunya*, lema *Si tornassen...* per haverse cregut que es de les presentades la que millor respon al tema propost per dita laboriosa Societat de cantar l' esperit novell de la nostra terra, simbolisat en la promesa joya; ademés de recomanarla ja molt lo ple domini del assumpto y la felicitat en la expressió. Mereix un *accessit* la oda de idèntich títol, lema *Passant y adorant*, quals numeroses belleses se sobreposan á la desigualtat del conjunt; y un altre la poesía també titolada *La Jove Catalunya*, lema *Taht is the question*, notable per lo intencionat del pensament que tanca.

CREU D' OR ESMALTADA

(OFERTA PER LES TRES ASSOCIACIONS CATÓLIQUES DE BARCELONA).

S' ha adjudicat á la poesía *La batalla de Lepant*, rebuda sens lema,

la qual, á part de «enaltir millor que ninguna altra aquest grau fet d'armes, y la part que en ell tingueren en Lluis de Requesens, Llochtinent del príncep D. Joan d'Austria, y les naus de Catalunya,» condicions proposades pels il-lustrats donadors, uneix á la valentía de la forma una senyalada inspiració en la poesía popular, no obstant alguns petits descuyts. Un *accessit* á ella pertoca á la narració titolada *Lluis de Requesens*, lema *Bona forma n' hem triada*, pel bon estudi que presenta del *Romançer*.

PINTURA AL OLI

(OFERTA PER ALGUNS MALLORQUINS AYMADORS DE LA POESÍA Y LLENGUA PATRIES).

Ha correspost al romanç llegendari *Lo salt de la bella dona*, lema *Una velleta de Escorca m' ho contá quant era nin*, per la vivesa de colors y 'ls tochs acertats ab que en ell se recorda un dels fets tradicionals de l' Illa, senyalantse *accessit*, per sobresurtir despres com narracions de dos epissodis notables en la historia de la matexa, á quiscuna de les poesíes *Dissort*, lema *Y per cada tres dels nostres—ne duya en Centelles vint*, y *Cançó de la Dissort*, lema *Tots hi forem per justicia—mas á Deu no li ha legut.*

Ben prompte sabrèm quí son exos trobadors que com braus entre braus lluytaren, y com mes esforçats venceren. Ben prompte 'ls veurèm en la plenitut de son goig y sa victoria, al rèbrer sos guasardons de mans de l' espectable dama que aclamada sia Regina del torneig, ab lo present d' honor y cortesía que un d' ells, lo qui primer surti anunciat, tindrá l'envejable privilegi d' oferirli.

Mas está de Deu que no tot en est mon sian ventures. No son totes gayes y joliues les flors que 'l Consistori ha de espargir en la actual diada. Englantines y violes hi ha pels trobadors vivents: caléndules y semprevives posarse deuhen sobre quatre tombes: tantes son per desgracia les pèrdues que l' Institució dels Jochs Florals ha de conmemorar avuy desde son anterior Certámen esdevingudes. Y totes ben de planyer y de sentir. En Joaquim Roca y Cornet, lo fervent catòlich é infatigable propagador de les mes sanes doctrines, catalanista de cor, mes que florissen sos dictats en culta parla castellana, ja Mantenedor en l' any segon de nostra festa: en Vicens Joaquim Bastús, l' afanyós escudrinyador d' antichs estils y populars modis-

mes, que ni un instant dexava en repòs la ploma, company del precedent en lo mateix Consistori: en Lluis Gonçaga de Pons y de Fuster, l' espert jurisconsult, á qui no us cansavau pas de manifestar vostres simpatíes ab los frenètichs picaments que us meresqué son discurs presidencial en la quarta anyada; y 'l que fou Secretari en la de 1866, en Robert Robert, lo fácil escriptor de joganera musa, que portat per oratjosos vents al centre de la Península, tan bon rotle s' havia fet com un dels catalans que en lo maneig perfecte del idioma nacional han demostrat plena competencia... tots quatre, en ben curt espay, han clos sos ulls á la foscaria de nostre mon, per obrirlos, sens vel, á la llum de la eterna *patria*, hont troba premi la *fe* en l' infinita *amor* d' Aquell que es increat tresor de la bondat y la bellesa. Sians la fama que 's conqueriren estímul per no aturans en nostra via. Servèscans ses nobles accions d' exemple, y ¡tant de bo si sen aprofita la generació que puja! ¡Tant de bo, si 'ns reserva la sòrt lo saludar avuy la aparició de nous ingenis, qu' omplin un jorn lo buyt de ses plaçes, col-locantse en primeres files, com briosos capdills de la moderna literatura!

LLUIS ROCA Y FLOREJACHS.

IV

PREMI DE LA FLOR NATURAL

LES NOCES DEL INFANT

...e quant lo dit infant en Jaume hague presa la pau, non volch donar de aquella a la dita infanta Elionor, e lo dit senyor rey en Jaume donalin.
(Crónica d' en Pere IV, cap. 1, núm. 4.)

I.

Sense camí ni carrera,
entre estepes y arbossers,
afanyós per la garriga
cavalcant va 'l cavaller.

Galana es sa sobrevesta,
es gentil son captener;
en l'escut sanchnentes barres,
rat pennat en son capell.

L'infant d'Aragó ¿hónt corre?
l'infant en Jaume qué té?
còm no l'acompanyan comtes
ni el segueix cap escuder?

Per molt que son cavall córria,
lo seu desitx corre mes;
puix amor l'acer li afica,
ell l'afica á son corser:

Corre, cavall, corre, corre,
aprés del bosch lo verger;
també axís corre ma vida,
aprés d'espines rosers.

Vola, cavall, ja s'amaga
darrera 'l mont lo solell,
quant sa llum del tot se pèrdia
exirán estels lusents.

¡Tendres ulls de l'amor mia,
quí á tota hora vos vegés!
Apaga't, sol de ma casa,
si eclipsas lo brillar seu!

¿Qué 'n faré del reyal ceptre
si no es just y dreturer? (1)
Lo ceptre de la justicia...
Calla, cor!.... sols Deu lo té!

Funestes ombres del dia
no torbeu mos pensaments,
clarors de la nit alegres
enportauvos mon turment.

—

Afanyós per la garriga
cavalcant va'l cavaller,
la llum de s'amor li mostra
la torratxa d' un castell.

1) E axi es cert que el dit infant en Jaume..... era fort en justicia, e stant primogenit feu de grans justicies per tota la terra..... e faea aqui inquisitions contra algunes persones generoses...., e lo rey en Jaume..... tremesli chartes fort spesses, que ell en tot cas se partis de aquells processos..... (Crónica d' en Pere IV, cap. 1-2.)

II.

« La flor sense rosada
» no ret suaus odors,
» la vida mia,
» tornauli les odors,
» la vida amor.

» Perduda papallona
» no troba'n lloch dolçor,
» la vida mia,
» ompliula de dolçor,
» la vida amor.

» Romeu sense qui'l guie
» se pert ben tost pel mon,
» la vida mia,
» guiaulo vos pel mon,
» la vida amor.

» No viu sense cor l'home,
» y vos teniu mon cor,
» la vida mia,
» donaume vostre cor,
» la vida amor. »

—

Una selva fosca y trista
pres la vida d'Ezledó,
dins de ses ombres amaga
d'un castell los torreons.

Desolada n'es la selva
y el castell dona pahor,
corrent ne futx y signantse
quant ne passa 'l llaurador.

May les veus del centinel-la
retentexen per l' entorn,
y'l pont ferrench no tremola
car no'n passan fers barons.

Ni s'ouen may les botzines,
ni los crits dels caçadors,
tan sols los gemechs de l'òliba
de la nit en la negror.

Abans de dues centuries
n'era l' alarb llur senyor;
presa fou de l' host crestiana,
mas cara la presa fou.

Dels crehuats lo mes ardit
la mort hi trobá aquell jorn,
y no foren restaurades
ni les torres, ni 'ls bastions;

Y no esclarí la Creu santa
de la Lluna la foscor;
per ço es aytal sa pahura,
per ço es aytal sa tristor,

Per ço hi gemegan les òlibes,
per ço hi crexen los llacsons,
per ço ne futx y se senya,
quant ne passa, 'l llaurador.

—

Sots la moresca finestra
d' enmarletat torreó,
esperant sa bella aymía
li cantava l'amador,

Y quant l'ayre s'en portava

de la troba 'l darrer mot,
deya una veu « ¡ vida mia ! »
y l'altra veu « ¡ vida amor! »

III.

Ses mans comprimint la testa,
sa cara encesa d'enutx,
assegut á dins sa cambra
consirava en Jaume 'l Just.

Genoll en terra esperava
lo seu fill cap baix y mut,
y son pare al cap d'estona
sens girar vers ell sos ulls:

—Be, l'Infant! deya ab veu fosca,
me plau veure 'us abatut,
axís cal que 'l Rey 'us rèbia,
mal servent, vassall il-lus!

—Pare meu!—Callau, l'Infant!
no es mon fill ja l'home impur
qui deshonrantse 'm deshonra,
y en folla amor viu perdut.

Ni ho es aquell qui 'n ma cara
gosa acusarme d'injust,
y vol retreure processos
que jo tancats he volgut.

Ni es fill de rey qui á sa terra
baxa regina vol dur,
y vol de los seus abatre
l'alta noblesa y l'ergull.

—Pare meu!—Callau, l' Infant!
no encengueu mes mon enutx!..
No! no será nora meua
la filla del malastruch

qui va morir en desterro
per rebel-le y decebut!
No mancaré á ma promesa, (1)
no 'm podrán dir lo perjur.

Jamay portará corona
la filla d' en GuillemPuig!
No dirán jamay qu' en Jaume
de son fill ha estat vençut!

Teniu vuyt dies...—Pare! Pare!..
—Teniu vuyt dies, no pus!
ó l' Infanta de Castella,
ó del trist carçre los murs! (2)

Y axís dient s' allunyava
de la cambra en Jaume 'l Just,
y l' Infant hi romania
cap baix, estorat y mut.

IV.

Ja fa dies que no canta
l' amador sus lo castell,
na Dolça sovint sospira,
puix sospirar ya no 'l sent.

Sa mare lo front besantli,
lo front mes blanch que la neu,

1)..... axí que la pau se feu en aquesta manera, quel fill major del senyor rey Darago, per nom linfant en Jacme, devia pendre per muller la filla del rey en Ferrando tantost com fos de edat..... (Muntaner, CCXLV.)

2 E finalment lo rey en Jaume li dix, que en tota manera havia acabar son matrimoni en faç de sglesia. (Crónica d' en Pere IV, 1-2.)

li diu mots que l' aconsolen,
mas sos mots ella no enten.

—No tornará, mare mia,
no tornará 'l cavaller;
son amor era ma vida,
sens amor me moriré.

No tornará, mare mia,
car es mort lo cavaller;
sense vida ¿quí pot viure?
no pot viure lo meu be!

Mare mia, soterraume
sots l' alzina del claper;
allá mos ulls lo vegeren,
allá lo cor me prengué.

Sa creu de robins dexaume,
no 'm tragueu lo seu anell,
que plorin sobre ma tomba
floretes de llagrimer.

Quant sia al cel...—¡Filla, filla,
no sents un cavall qui ve?
—¡No tornará, mare mia,
car es mort lo cavaller!—

Aná al mirador la mare,
la filla seguí planyent,
mentre 'n lo pati sonavan
les petjades d' un corser.

V.

L' escuder qui s' en venia
de la claustra ja es exit,
en nom del Rey á na Blanca
ha dexat un pergamí.

La mare 'l contempla muda
sens gosar sos plechs obrir,
la filla 'n son cor contempla
l' imatge de son etcís.

La mare y la filla 's besan,
y 's capfican altre pich,
car per no esclatar en llágrimes
cap paraula 's gosan dir.

S' en vengué al mon la nit fosca,
y á llurs cors mes fosca nit;
la claror de l' esperança
s' apagá 'n son esperit!

Y gran temps tan sols s' oiren
llurs alens y llurs sospirs,
fins qu' aprés clamá na Dolça:
—¿Ho veis, mare, còm no 's viu?

—¿Quines noves, filla mia,
deu portar eix pergamí?
—¡Tristes noves, tristes noves
y la mort dins de mon pit!

—¿Per qué 'l Rey ha de membrarse
de l' esposa del proscript?
—Quant lo darrer arreveure
me donava l' altra nit,

su 'ls marlets cantava l' òliba.....
—¿Qu'es cor meu lo que 'm vols dir
ab ton ferest bategar?
—y son cant era tan trist!—

Y romp el segell na Blanca
y tremola mentres llitx,
y...—No 'm digueres, ma filla,
diu adés llençant un crit,

que Valrich s' anomenava?
—Deya 's comte de Valrich.
—Es l'hereu de l' Alt en Jaume!
—L' Infant?—Sí, filleta, sí.

—El qui diuen que 'n breus dies
será....?—Sí, filleta, sí,
de l' Infanta de Castella
ben promte será 'l marit!—

Y llavores giscá l' òliba,
y na Dolça s' esmortí,
y entre plors deya na Blanca:
«Prech á Deu que se morís!»

VI.

De Gandesa—les campanes
s' escometen—ab dol sò,
les fadrines—mes galanes
ne rumbejen—gales d' or.

Per les places—enmurtrades
van y venen—escuders,
vesten cotes—argentades
tots los nobles—cavallers.

Ja la nuvia—de Castella,
l' alba blanca,—mantell blau,
entre belles—la pus bella,
ix ufana—del palau.

A la dreta—la Regina,
á l' esquerra—'l Rey li va,
vers l' esgleya—dret camina
l' esposada—á maridá!

Tot es bulla,—tot gatzara,
tot es festa—al entorn seu;
sols lo nuvi— té sa cara
molt mes blanca—que la neu.

—

Les campanes no repican,
mas de mort semblan tocar;
de la Seu ix la comparsa,
no pareix la que hi entrá.

Lo Rey n' ix com si per l' ira
lo seny s' hagués trabucat,
groch y trist n' ix l' Archabisbe,
l' esposada n' ix plorant.

Los barons aragonesos,
si se parlan, es ben baix;
el puny de l' espasa estrenyen
los pochs que hi ha castellans.

Lo poble espès qu' esperava
resta atònit, y no sap
si l' estol s' en ve de noces,
ó si surt d' un funeral.

Y se miran, y 's preguntan,

y corren d' aquí y d' allá,
y els qui saben lo que passa
sols ho contan tremolant.

Diuen qu' una mala fada
en nit astruga 'l fadá,
y que sols pot ab la bruxa
lo fill del Rey mullerar.

Que mentres deyan la missa
com embadalit ha estat,
que sovint tot s' estremia,
que girava 'ls ulls en blanch.

Que del Bisbe n' Exemeni
quant n' hagué presa la pau,
no 'n volgué dar á l' Infanta
y que 'l Rey l' in va donar.

Qu' un colp finida la missa
no l' han vist pus á l' Infant,
y que tots los de l' esglesia
lo cercavan astorats.

Que per art de bruxería
los ciris s' han apagat,
y que sonan les campanes
de mort, d' aquell punt ençá.

Diuen que 'l Rey de Castella
per lo sagrament trencat
n' ha de moure dura guerra
á los regnes catalans.

Qu' ha de venir fam y peste,
qu' han de venir tots los mals,

y que tot ve de la bruxa
qu' á lo fill del Rey fadá.

Y entretant que 'ls de Gandesa
ço se deyan ab esglay,
nafrat en son cor corria
camí d' Ezledó l' Infant.

VII.

A dins d' una cambra fosca,
cluchs sos ulls, groga sa cara,
sobre del pit un Sant-Crist,
la donzella delirava.

Los alens del pit contantli,
su 'l capsal, dreta, sa mare,
per la pena 's defallia
car la mort veya atansarse.

Na Dolça encara sonreya
com qui veu una ombra amada,
y sa mare s' estremia,
y en los llabis la besava.

Sovint encara mitx deya
lo nom dolç de s' anyorança,
y sa mare tremolosa
li dictava una pregaria.

La creu de robins volia
dur á sa boca gelada,
y sa mare estremordintse
ab lo Sant-Crist la hi tancava.

Y volgué Deu qu' á la porta

girás los seus ulls na Blanca,
y per l' espavent moguda
sos cabells tots s' adressaren.

Corrent y foll viu entrar
un cavaller á la cambra,
per sa grogor parexia
la Mort que 's fos desfressada.

—¡Oh Dolça, volguda Dolça!
deya entrant l' Infant en Jaume.
—Fill del Rey! arrera, arrera!
La muller no us acompanya?

¿Ve á veure morir ma filla
lo perjur qui l'enganava,
l' home fals qui noms fingia
per robarme la mia ánima?

—Oh! callau, callau, madona!
No sabeu lo que l' amava!
Resta plorant en l' esglesia
n' Elionor, y 'l meu pare!....

Vench á tornar á mon cor
son amor y s' esperança.
—Folla amor que la m' ha morta!
¿Asmaveu, l' Infant en Jaume,

que era per vos la proscripta?
—Als honors volguí tornarla.
—Membraveus, Infant, del qu'erau?
—¡No sabeu lo que l' amava!

—¿Guardaveu que us pertanyia
la corona del reyalme?

—Lo reyalme!.... la corona!....
y sens amor qué es que valen?

Amor mia! ab tu vull viure!
Ni lo ceptre! ni l' Infanta!
—No, no!.... que 'l pler no la mati
si la pena la matava!

—No hu voldrá Deu! si moris,
ho jur á la Verge Santa,
cobrirá mon cos un hábit,
y mon cor la seua imatge.—

Y pres temps sus una tomba
per llagrimers ombrejada,
un cavaller de Muntesa (1)
totes les nits hi plorava.

THOMÁS FORTEZA.

---

1) E com lo dit infant en Jaume hac tengut un temps lo habit del Hospital, ço es dels Templers, lexa e pres lo habit de Muntesa, e ab aquell stech e persevera tro al dia de la sua fi. (Id, id. 6.)

V

PRIMER ACCESSIT Á LA FLOR NATURAL

PREMIAT AB UNA ROSA D' ARGENT, OFERTA PELS SRS. MESTRES DEL COL-LEGI VIDAL DE SAN FELIU DE GUÍXOLS

UNA VISITA Á MA PATRIA

Oh Patria de mon cor, terra estimada,
De tu la sort me va allunyar un jorn:
Mas de mon cor la vida t' he guardada
Y á la fi á veure 't y á abraçarte torn.

M. V. AMER.

Mallorca, bella Mallorca,
Quánt temps fa que 't sospirava,
Y á la fi he vinguda á veure 't
Sols per darte una besada!
No t' he trobada adormida:
Braços oberts m' esperavas,
Com la mare espera al fill
Y 'l fill espera á la mare.
Ab llaç d' amor m' has estreta,
Ab delit m' has festejada;
O quánt petit n' era 'l cor
Per lo que sentia l' ánima!
Jo n' he vist l' hortet florit
De la casa de mos pares,
Y essent adins la tardor,
La primavera tornava

Ab la remor del canyar,
Del canyar que vaig sembrarne.
¡Mare meua, mare meua,
De bades, ay, t' he cridada!
Mas dexares, al morir,
Per quant tornás jo á ma patria,
En la boca de tos nets
Ton eco per recordança,
Y aquell eco á mes orelles
Cada minut ressonava.....

Mallorca, Mallorca meua,
Com abans jo t' he trobada!
Com los teus, tú no envellexes,
Sempre axerida y gallarda
Lo mateix que l' amor meua
Mes nova com mes temps passa.
Jo sí que 't poria dir,
Com lo jovent de muntanya
Quant toca lo fluviolet
Demunt tes serres mes altes:
« Com mes te veig, mes te mir,
Com mes te mir, mes m' agradas,
Y com mes ne bech, mes set,
Mes set com mes bech de l' aygua.»
Sempre verge en tes amors,
Pubilleta cobejada,
Perque jamay t' enmarides
Lo mar gelós t' enmuralla.
Com un infantó ab la dida
Quant nodriment li demana,
Ja li plora, ja li riu,
Ja l' amoxa y amanyaga,
Lo mateix me 'n pren á mi
Desde qu' estich en ta falda.
Per axó, si be ho esmentas,

L' enamorament m' esglaya,
Y sense que me 'n adoni
D' alegría 'l cor m' esclata.
Enrahonem un bell ratet
Com amoroses germanes,
Conversem per bona estona
Avuy que, á Deu plau, ens vaga.
Jo t' he portat maynadeta
De la vehina encontrada:
Maynadeta, salta y brinca
Per planures y muntanyes.
Vaig sembrarne en terra verge
Planteret de bona casta,
Y m' ha brotat un verger
De gessamí entre garlandes.
¿Me 'n guardarás bon redòs
Per quant vulga trasplantarte 'l?
Jo que 't donassen voldria
A son temps tota sa flayre.....
¿Quína remor sent que puja
D' allí baix la marinada?
¿Qué'n será?.. mas ¿qué'n ha d'esser?
Lo vaxell que ja lleva ancla.
¡Ay mesquina, la primera,
La primera campanada!
Maynadeta, á la segona,
Passatgers, tots á la plaja!
Bona amor, á la tercera,
A reveure, hermosa Palma!....
Jo te 'n don molta mercè
De lo bé que m' has tractada:
Deu te 'n omple tos graners
Y tes tafones vessantne...
Deu te do lo que 't desig
Y en serás benavirada!

Victoria Penya de Amer.

VI

SEGON ACCESSIT Á LA FLOR NATURAL

MA VILA

Com petits nius d' argila
d' un poble de pardals en la brancuda
noguera, hi ha una vila,
del cor sempre volguda,
dintre d' un bosch de taronjers perduda.

En un recó posada
del mon, á qui 'l dolor punxa tot' hora,
tranquila y oblidada,
res que no tinga anyora,
ni enveja glories ni desditxes plora.

Del cel afavorida
ab joyes d' aquell art que no té escola,
mirant passa la vida
la font que prop rodola,
la flor que 's bada y lo colom que vola.

Sos goigs fan l' armonía
qu' al passá axeca entre les fulles l' ayre,
la tendre melodía
dels aucellets, la flayre
dels taronjers que brolla per tot cayre.

Per tot en ella 's troba
la dolça pau de les ciutats fugida,
per tot lo llabi proba
la bresca d' una vida
de pochs probada y de mes pochs sentida.

L' home que viu en ella
no sap lo que son oys ni qu' es venjança;
per áncora la rella,
per vela l' esperança,
lo mon travessa y dret al cel se llança.

Content ab la pobresa
de ses cullites, que 'l bon Deu prospera,
no vol altra riquesa
que 'l gra que per Sant Pere
baxa á la sitja al aplega 'l de l' era.

Y sens pensá ab mes cosa
que servarne la pau que tant estima,
dels seus ab l' amor gosa,
y ab la escalfor s' anima
d' aquella llar hont manyagoy s' arrima.

Per ell no hi ha mes gloria
que la gloria del cel, ni omple una ralla
del llibre de la historia:
resa, estima, treballa,
y dorm tranquil sobre son jas de palla.

¡Ay! quí pogués lo viure
dexar de la ciutat mes populosa,
y aquí oblidat y lliure,
fer vida tan hermosa
com la fa aquesta gent pobre y ditxosa!

Quí fos com l' oraneta
y en tu, vila del cor sempre estimada,
pogués fer la caseta,

lo niu ó la posada,
del mon, dels corbs y dels mals vents guardada.

Curat de dols y penes,
tranquil á ton abrich jo passaria
mes derrerenques denes;
ab goig en tu viuria!
ab goig quant l' hora fos jo moriria!

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

VII

PREMI DE L' ENGLANTINA D' OR

LO REY Y L' ARCHEBISBE

«De este modo vino á la muerte el gran rey Pedro IV, el mismo que escribió el emplazamiento de Fernando de Castilla.»

(BOFARULL.—*Crónica de D. Pedro IV.*)

I.

Encara tothom dormia
Dels Comtes en la ciutat,
No havian fet s' escomesa
A l' auba los campanars,
Y arrenjat de totes armes,
Ja entrava dins del palau
Un guerrer d' ullada altiva,
De braç dur y front colrat.
Passá les desertes sales
Fentles tremir á son pas,
Y quant arribá á la porta
Que clou la cambra reyal,
Dix lo cambrer qu' hi vetllava:
—Ben vingut!—Que Deu vos guart!
Teniu en Lop alguna orde?
—No cap.—Jo sí, som manat
De venir al seny de l' auba;

Hi ha noves?—Arribá
Ahir á l' Ave-María
Un missatge...—¿Del Prelat?
—Be pot ser.—¿Sabeu qué compta?
—No compta res n' Alamany (1);
Noves que reb l' alt en Pere,
Sols l' alt en Pere les sap.
—Ben cert! y ell?—Pot sé'us aguarda;
Tota la nit ha vetlat.
—Escrivia?—Qualque estona,
Y llavores capficat
Assemblava...—Sempre igual!
Mas pot ser que l' Archebisbe
Resistir gose?...—Mes baix!
—Per quín dret?..—De Terragona
Lo domini útil lexá
Als prelats de Santa Thecla
Lo gran Comte (2).—Donchs....—Callau!
Les parets tenen orelles
Y... el cel está ennubolat.
—Sí, de mal signe es la boyra;
Mas clareja, tench d' entrar?
—No sé qué dir, sentiu passes?
Ell mateix eus ho dirá.

II.

En son trono sèu en Pere,
A l' enfront dret n' Alamany.
—Teniu terres?—A Valencia
Ab los moros confrontant.
—Si 'ls moros passan les fites...
—No entrarian!—Esperau!
Si 'us hi entrassen los moros
Ferint arreu y matant,
Y robassen les masíes,
Y encenguessen los sembrats;
Si haguessen pres vostra esposa
Y vostron llit deshonrant...

—¡Senyor! pendria una teya,
Foren botxins mos soldats,
Cremaria los vilatges,
Envencaria 'ls serralls,
Y quant veuria llur terra
Tota anegada dins sanch
De ses donzelles...—Prou, prou:
Feys vos compte, n' Alamany,
Que 'ls traydors de Terragona
Son alarbs.—Senyor!...—Asmau
Qu' han cremades vostres terres,
Que 'ls fills eus han fet esclaus,
Qu' han desverjat vostres filles...
—Son, Senyor, vostres vassalls!
—Son rebetles (3)! ¿Conexiau
En Cabrera l' Almirall?
—Eram amichs.—Deveu sebre
Cóm morí?—Sempre lleyal.
—Ho sé: demá á Terragona
Partirèu en ferse clar;
Juntau les mies maynades,
No oblideu que son alarbs
Y que de vostra muller...
—Exa espasa...—Es meua! Anau,
Y si 'l cor res gosa dirvos,
D' en Cabrera li parlau.—
Lo cavaller se 'n exia,
Quedava 'l Rey tremolant;
Quant ell tremola de rabia,
Tremola tot lo palau.

III.

No es el qu' era en altres dies
L' alt en Pere *del punyal*,
Sa cara s' es engroguida,
Sos cabells ja son tots blanchs,
Ja son cap mira á la terra
Y li flaquejan les mans

Quant sovint son pit estrenyen
Comprimint dolrosos ays.
Malaltíes de vellura
Diu que 'l tenen abrusat;
¡Pot ser la corcor de l' ánima
Qui 'l turmenta! axó quí hu sap?
Encara sos ulls li brillan,
Li brilla l' arma al costat;
Mas no es el qu' era altres dies
L' alt en Pere del punyal.
Fa deu jorns qu' á Terragona
Al sequetx va condemnar,
Y qui 'l mirás á la cara
Creuria que fa deu anys.
De llevores está sempre
Sol, y trist, y consirant,
Ni veu s' esposa, ni ha cura
Dels regnes que Deu li da.
¿Pot ser se penit en Pere?
Cent voltes sentí pujar
Del cor un orde, y cent voltes
En sos llabis l' aufegá:
«Si ho voldria! si ho voldria
»Que no 'm servís n' Alamany!
»Mas ¿haver de torná arrera?
»No hi tornará 'n Pere may!»
Sentí moure la cortina
Y tot s' estremí 'l tirá.
—Senyor, lo cambrer li deya,
Un frare ab vos vol parlar.
—N' Alamany ha remés lletres?
—Neguna.—Y 'l frare?...—Es llegat,
Diu que ve de Terragona.
—Donchs de pressa! ¿qu' esperau?—
Lo frare al Rey se 'n entrava,
Baxos los ulls, ferm lo pas.
—Parlau! ¿cedeix l' Archebisbe?
Me torna 'ls deumes? be fa!
Que venga á ferme homenatge

Y mon perdó...—Lo Prelat
Diu que no essent seu ni vostre...
—Llamps del cel! y cóm gosau!
¿No teniu por de que rodi
Pel trespol lo vostre cap?
—Per sobre 'ls reys de la terra
Lo Rey del cel hi está!
Vench á dirvos, rey en Pere,
Qu' á Terragona los camps
Tots negrejan, y no 's troba
Ni una casa sense plant.
—Ells ho volen.—Obehexen
A son senyor natural.
—¡Nengú es senyor en mos regnes,
De mos regnes jo 'n comand!
—A la Sèu de Santa Thecla
Lo gran Comte va lexar...
—Lo que feu en Berenguer,
Avuy en Pere ho desfá.
—Senyor, es injusta...—Basta!
Digau á vostron Prelat
Que la sanch que per ell corre...
—Demunt la testa us caurá!
Guardau, Senyor, que lo cálzer
De l' ira ja va á vessar;
¡No hi tireu l' última gota!..
Feys tornar vostres...—Jamay.
—Per Jesús!—No! ¡Deu del cel!
Ell ho vol y axís será;
Rebutjau misericordia,
La justicia us abatrá!
—¡Rey en Pere, rey en Pere,
En nom de Deu us emplaç,
Vendrèu dins sexanta dies
Devant del Jutge eternal (4)!
Y llavors sense paraula,
Groch, esmortit, delirant,
A los peus del pobre frare
Caygué 'l Rey agenollat.

IV.

Encès está 'l Rey de febre
En son llit agonisant;
Lo pols en sa má l' escolta
Dret lo metge su 'l capsal;
Mes enllá guerrers y frares
Qui se miran astorats,
Y á un racó na Sibilia
Trista, y sola, y tremolant
De veure que ab son deliri
Ell se 'n vá á l' Eternitat.

«Frare inich! ¿y no l' han mort?
»També traydor n' Alamany?...
»Sexanta dies! sexanta!...
»Quasi 'l termini es passat!...
»No 'l vegereu vos, m' esposa?
»No 'l sentireu? Vos n' anau?
»Ja sé que me sou feel;
»Son mentides de 'n Johan (5)!...

«Veus lo aquí! ¿No era á Gerona?
»Y porta 'l ceptre... Sanch! Sanch!..
»Ah! es en Jaume!... Fo 'n Sentelles,
»Fo 'n Sentelles qui 't matá?
»En Sentelles (6)?... Mala peste
»Qui dexá viu á l' Infant:
»A la gabia! dins la gabia!
»En l' illa no hi regnarás (7)!

. . . .

«Vendrèu dins sexanta dies,
»Malahit qui 'm flastomá.
»Juntau les mies maynades,
»Feu venir Mossen Bernat,
»Que se 'n vaja á Terragona...
»Ja ve, ja ve. ¡Deslleal!
»¿De quí es aquexa testa

»Que portas sobre tes mans?...
»¿Es la teua? Donchs que hu sia (8)!
»No 'm fas falta, l' Almirall,
»Pels cobarts de Terragona
»Ne tench prou ab mon punyal:
»¡Ja 'ls basta' n' els de Valencia!
»¿No veys sos furs esquexats?...
»Calla! Son ells! En Corella,
»En Romaní, 'n Puig, n' Artal,
»En Sala, en Ponç... y dels llabis
»Degota l'ardent metall,
»Y s' atansan, me l' escupen (9)...
»Ah! els afua mon germá,
»Lo fals! morí de beguda
»Y en son pit me mostra sanch (10)!

. . . .

«Quant tocarán á matines
»Sexanta jorns cumplirán
»Qu' el missateg de 'n Clasqueri...
»Home vil! tench d' arrancar
»De son front lo sagrat oli...
»La campana! Ah! Infernat
»Sia 'l qui toca! Sibilia...
»¿Per qué ab ira m' esguardau?
»Que se 'n vajan exos homens
»Qui 'm venen á estrangolar;
»¿No 'l veys al Reyde Mallorca
»Qui sen ve ab son fill l' Infant (11)?
»No 'l veys á mon germá 'n Jaume?
»No conexeu en Ferran (12)?

. . . .

«Un! dos!... Sibilia!... ab sos ulls
»Par que 'm vulla atravessar!...
»¿Quín mal eus he fet, m' esposa?
»Veniu! aydaume!.. Si será...
»Valgam Deu! Es Santa Thecla!
»Santa Thecla! Mercé! Ay!»
Y 'l tragué del funest somni
Lo crit de mort qu' eczalá,

V.

Corria 'n Lop de Gurrea
Vers Terragona á cavall,
Y li surtí á la carrera
Quant lo vegé n' Alamany.
—Anau á dí á l' Archebisbe
Que 'l Rey li besa les mans,
Que vol confirmar la gracia
Que fé 'n Berenguer lo gran,
Que li demana pregaries,
Y li demana sa pau (13).
—Ho mana 'l Rey?—L' alt en Pere
En els ulls de Deu está!
—Es mort?—Deu serho á les hores.
—La malaltía?...—Quí hu sap?
Un desvari espaventable...
¡Son flagell ve de mes alt!
—¿Qué deys?—Ahir cumpliren
Los sexanta jorns... Digau!
—Y diuen que ab má de ferre
Santa Thecla 'l flagellá!
—Y creys?... Quant ell torna arrera!...
La boca la té á una part,
Y la galta... Si 'l vegesseu!
Just que l' hajan galtejat!

Esmarrit vers Terragona
Lo guerrer punyí 'l cavall,
Y 'l jorn mateix les campanes
Pel Rey mort sentí tocar.

Thomás Forteza.

NOTES

—

1) Bernat d'Alaman havia nom segons Zurita y Feliu; D. Víctor Balaguer l' anomena Bernat Vilademany.

2) «Intentó (el rey D. Pedro)... que los vasallos del campo de Tarragona le prestasen homenaje...; mas D. Pedro Clasqueri arzobispo de Tarragona, apoyado en la donacion hecha por el conde Berenguer III á San Olaguer y en otros datos, rechazó la pretension...» (*Recuerdos y Bellezas de Cataluña, I, nota.*)

3) «Y hicieron tan grande estrago en aquella tierra, que no pudiera ser mayor si fuera entrada por gente de guerra estrangera...» (*Zurita.*)

4) «...y no pudiendo defenderles el Arzobispo y Cabildo acudieron al Dios de los Exércitos para que los amparase, citando al Rey delante del divino tribunal en el término de sesenta dias, al último de los quales apareciéndole santa Thecla le dió un golpe con la mano en la mejilla...» *Feliu: Anales de Cataluña*, t. 2, lib. XIII, cap. XIX.)

5) Tots los historiadors parlan de les discordies interiors entre la esposa última del Rey na Sibilia de Forciá, y 'l primogénit D. Johan l' Amador de la gentilesa, y encara que no pugam autorisar ab llur testimoni les paraules que diu el Rey en son deliri, no 'ns parexen per açó inverosímils. Lo príncep en Johan estava desterrat á Gerona á la mort del Rey.

6) En Jaume III lo Desditxat, últim rey de Mallorca, finá en la batalla de Lluchmajor, ahont se diu que l' acabá de matar un almugáver; atesa la injusticia y la rancor ab que lo tractá tota sa vida el Rey en Pere, no es estrany que l' matassen per manament de 'n Sentelles, governador de Mallorca, en cumpliment d' ordes secretes del mateix Rey.

7) «Encerrándolo de noche en una jaula de hierro.» (*Piferrer.*)

8) «Lo dit mossen Bernat fou menat á la dita plaça y... palesament foull tallat lo cap..... E donant lo cors a sepultura, fo a nos trames lo cap...» (*Crónica del Rey en Pere IV.*)

L' injusticia de la mort del gran Almirall queda provada per les paraules del mateix Rey en un document que com anotació inclou en dita crónica l' erudit catalanista D. Anton de Bofarull.

9) «E hacni alguns qui axi mateix foren rossegats e penjats, e altres solament penjats. Dels quals ni hac alguns, axi com ho merexien, als quals fou donat a beure del metall de la campana d' Unió...» (*Crónica del Rey en Pere IV.*)

10) «Las historias atribuyen la muerte del Infante (D. Jaime) á un veneno que le hizo propinar su hermano el Rey. Se tiene como cosa segura, y todo induce á creer que la acusacion es exacta y fundada.» (*Balaguer.*)

11) També s' atribuheix al Rey en Pere la mort d' en Jaume IV de Mallorca: ell mateix compta que morí de matzines diguent: «y encontinent mori ab herbada que li fon dada.»

12) L' Infant en Ferran germá del Rey. Veus aquí les paraules de 'n Pere comptant sa mort... «y meteren lo dit Infant en cambra; y com hi fo tremetemli nostres algutzirs, manantli de part nostra ques tengues per pres... Nos moguts cridam y manam: que si nos leixava pendre que moris, y de continent occirenlo.» (*Crónica del Rey en Pere.*)

13) «...El Rey, llamado de Dios, passo á darle cuenta... aviendo antes satisfecho á Santa Thecla, mandando bolver al Arçobispo lo que le habia ocupado y reintegrarle en la posession de sus antiguos derechos.» (*Feliu: Anales de Cataluña*, t. 2, lib. XIII, cap. XIX.)

VIII

PRIMER ACCESSIT Á LA ENGLANTINA D' OR

LLUYTA DE REYS

I.

Dins la ciutat de Murvedre
per fer paus entran un jorn,
lo Rey Pere de Castella
y 'l Rey Pere d' Aragó.
Poch enllá de les muralles
han deixat, de front á front,
desplegades ses banderes
en quins plechs nian los corbs.
Y mentre 'ls cavalls renillan
escrostonant lo trespol,
y á l' ombra 'ls soldats s' ajauhen
potsé á fer lo darrer sòn;
en Bernat lo de Cabrera
y 'ls dos Reys pactan de sort
que qui mes condona al altre
es qui menys fer les paus vol.
«Trenta llochs, castells y viles,
»diu lo Cruel al d' Aragó,

»vos he presas y tench llances,
»ballesters, cavalls y trons.
»Si voleu fer avinença
»qui hi perdi no vull ser jo,
»ja que puch en tres jornades
»entrarvos Valencia y tot.
»De florins mentre ne tingan
»los juheus, be 'n tindré prou,
»que molt riques juderíes
»té Castella y té Lleó.
»Donarme viles y terres,
»ferme presents de drap d' or,
»ni de miralls de Venecia
»ni d' altres mes bells tresors;
»no vos cal, Rey, ni pensarhi,
»ja que aquí tench mos pendóns
»y me 'n duch dels vostres regnes
»lo que als altres preneu vos.
»Del vostre palau de Zäidia
»los marbres he trets fa poch,
»y ab son frontal á Sibilia
»gorniré mon palau jo.
»Axís, veyeu per pactarnos
»qué 'm doneu, Rey d' Aragó,
»que la pau el qui pert compra,
»y fins vuy só guanyador.
—«Massa sé lo que voldriau,
»lo del Punyalet respon,
»esguardant al de Castella
»fit á fit, ab ulls de foch.
»M' haveu fet guerra traydora,
»heu entrat á sanch y foch
»per la ralla de mos regnes
»esperant que llunyá fos;
»quan m' heu vist de diners pobre
»y de gent d' armes pitjor,
»la concordia haveu trencada
»en que 'l Papa 'ns posá un jorn...
»Demaneu, feu la mesura

»del desitg, mas ay de vos!
»may per may que la jugada
»gir en profit meu la sort!
—«No podrèu rescabalarvos
»del que 'm dèu, Rey d' Aragó.
—«¿Qué voleu?—«Tan sols la vida
»de dos cavallers.»—«¿Quí son?
—«En Ferran lo germá vostre,
»y n' Enrich mon germá bort.
—«Pactats.....» Y mentre 'n Cabrera
roda 'l cap sens dir un mot,
Abdos Reys la pau se donan,
com á Deu Judas un jorn,
l' amistat de sos reyalmes
segellant ab besos d' oy.

II.

Assegut en son estrado
lo Rey Pere del Punyal,
ab lo comte Trastamena
jugava un partit d' escachs.
Lo tauler que devant tenen
fou per moros esmaltat,
y les peces que barrejan
son d' argent y de crestall.
Lo Comte, en jugar molt destre,
se 'n porta la mellor part,
y 'n Pere no vol que 'l Comte
puga dir que l' ha guanyat.
—«Rey; abans de sis jugades
»dono mat ab lo cavall.
—«No m fasseu encar' l' absolta.
—«No será pas gens mes tart.
—«La torra potser no heu vista?
—«De ben poch vos servirá,
»vora mateix de la torre
»al Rey vull donarvos mat.

—« Es dejorn.
—« Vint florins.
—« Sia,
» vint florins per vostre dany.»
En est punt dins de la cambra
un algutzir n' es entrat.
Una espasa á la má porta
que té 'l pom sobre-daurat,
de la fulla damasquina
encara goteja sanch.
—« Rey en Pere, al manar vostre
» cumpliment s' ha donat ja;
» l' Infant Marqués de Tortosa
» ha mort ab dos seus companys.
» No volgué á presó donarse
» y á l' espasa ha posat má;
» la vida y l' espasa á l' hora
» li he fet pendre á mon devant.»—
Lo Rey al sentirlo 's senya,
diu un prech de baix en baix,
y al cap d' una bella estona
sobre 'l joch mou un cavall.
—« Com sentiu, Comte, ara acabo
» de guanyar un marquesat;
» ab la sort que m' ha venguda
» vostre enginy poch hi valdrá.»—
Quan lo Rey á jugar torna,
nou algutzir es entrat.
—« Senyor; aixís qu' ha sabuda
la gent del vostre germá
la mort del Infant, son amo,
en armes s' han aixecat;
y ab teyes dalt de les llances,
y los pendons desplegats,
al hostal vostre se 'n venen,
grans crits pels carrers donant.
—« Llamps del cel! en Pere crida,
lo tauler esgavellant
del colp de puny que hi donava

la tal nova al escoltar.
«Yo 'ls hi llevaré las llengues
»com la vida á mon germá,
»perque d' alló que 'l Rey mana
»no 'n mormolen los vassalls!»
Y mentre furiós s' allunya
per ana 'ls á sermonar,
diu lo Comte:—«Els Reys may perden
ni sols un partit d' escachs!

III.

Cavaller en son cavall
y gornit de totes armes,
al palau del Senyor Rey
Trastamena se 'n anava.
—«Deu vos guart, Rey d' Aragó,
com vullau darme guiatge
per mi y per mos cavallers
que 'ns anam via de França.
—«No 'm dirèu, Comte, 'l perqué
vos deseixiu d' aquells tractes
ab que, tan de grat, un jorn
vinguereu á proposarme?
—«Massa qu' ho sabeu, lo Rey:
son les paus qu' un dia y altre
compreu, ab sanch dels valents
que vos guanyen les batalles.
Quan heu tolt los mellors tanys
del vostre mateix llinatge,
be 'm cal d' estarme al aguayt
que 'l cap al descuyt no 'm cayga.
—No 'm dirèu qui vos ha duyt
la nova d' aquestes faules?
—Vos sabrèu prou qui era ab vos
quan ma testa haveu pactada.
—Yo vos ne fas sagrament
com la fe vos tench posada.

—Cap per cap, sol vos creuré
donantme 'l de qui m' enganya.»

Lo corrué del Senyor Rey
tot seguit ja s' en anava,
portant lletres per l' Infant
que 'n Çaragoça comanda.
No be l' Infant ha llegit
les lletres del Rey son pare,
qu' abans de poch, á en Bernat
de Cabrera escapsar mana.
Dins un estotx de vellut
mès la testa acanforada,
y á Barcelona á n' al Rey,
tramesla per un missatge.
—Veus aquí, Comte, 'l present
que l' altre jorn demanavau,
en defesa de la fe
de que tant vos malparláreu.
Y axís com vos fa avuy
present de tal lley, un altre
pugau fermen vos un jorn
del qui 'm mès la guerra á casa.
—Vullaume esser fiador
y jo passaré la ralla,
la guerra y la mort portant
á Castella ab les maynades.
Aydaume y jo volcaré
son poder, y al aixecarme
Rey de Castella, ab son cap
vos pagaré d' aquest altre.
—Quines estrenes voleu?
—Que les companyíes blanques
poseu, Rey, á mon manar,
féntloshi vos la soldada.
—Feu sagrament de complir
punt per punt vostra paraula.
—No puga calçá' esperons
si no hu fas, ni borná' ab llança.

No 'm valga lo Senyor Deu,
ni la Verge sobirana,
ni sant Enrich, mon patró,
fins á complir ma paraula!
Fugen cavallers de mi,
dames no 'm mostren la cara,
ni veja mes filles may
fins á complir ma paraula.
Y devant d' En Pere 'l Cruel
rode lo meu cors cadavre,
si de Castella haig d' eixir
sens cumplirvos ma paraula!»

En Pere al sentir axó
despedintlo l' abraçava,
y al restar sol, va dient,
amunt y avall per la cambra:
—Rey en Pere, á sanch y á foch
has entrat per mos reyalmes;
la mort faré entrar als teus
jo ab les companyíes blanques.»
Y prenent entre les mans
lo cap de 'n Cabrera, esclama:
—Quan l' hora arribada sia,
ta ignocencia faré valdre.

IV.

Lo Rey Pere d' Aragó,
dia de cap d' any al vespre,
en la sala general
del palau dona gran festa.
Domassos maná posar,
llunes d' argent de Venecia,
herbes d' olor pel trespol,
y per llum atxes de cera.
Bella taula ha fet gornir,
y ha treta una tal vaixella
com no la té lo Soldá

ni moros jamay l' han feta.
Del Rey asseguts entorn,
aquells capitans s' hi veyan
Mossen Bertran de Claquí,
N' Huch Caviley d' Anglaterra.
No hi manca lo Senescal
de França, ni aquell que deyan
Cavaller Vert tan temut
y 'l Comte de Trastamena.
La festa á gran honor fan
dels cavallers qu' ab la guerra,
l' oy d' en Pere d' Aragó
han de portar á Castella;
y perçó viandes y vins
ab flastomíes barrejan,
mentres lo camí mes curt
tractan, d' acabar l' empresa.
Sobre eix punt parlava 'l Rey
y axí son pensar los deya:
Sémblam á mi de rahó,
per dur á bon cap l' empresa,
que per Magalló, cap dins
n' Huch de Caviley se 'n entre,
fins pendre 'ls murats castells
que son les claus d' aquells regnes.
En açó, lo de Claquí
ab lo Comte Trastamena,
qu' á Çaragoça serán,
podrán la jornada empendre.
Y á la rerassaga, á punt
de fer valdre lo que pesa
son braç, lo Cavaller Vert
se 'n menará la gent seua.
Axís, anant dins en dins,
foragitam de ses terres
á aquell que, si entranyes té,
entranyes tendrá de fera.
Y valtres treuréu profit
del pillatge ab les riqueses;

una corona de Rey
lo Comte de Trastamena;
deslliurament jo d' estats
y una justicia complerta;
y tots junts, lo gran honor
d' haver conquest aytals regnes.»
En eix punt los cavallers
un udol de joya aixecan,
y trincant ab vins estranys
que donan força y alegran,
al Rey Pere d' Aragó
fan honor y reverencia,
al jurar y perjurar
la mort del Rey de Castella.

Y cumpliren. Al poch temps
encalçavan á la fera
que, dins un murat castell,
bremulant á sos peus queya.
A sos dias posá fi
lo punyal de 'n Trastamena,
l' oy de 'n Pere d' Aragó
y 'l de Claquí ab la gent sua.
Y foren fetas les paus,
y fou donat altre exemple,
de com al morir los Reys
se 'n torna á son cau la guerra.

FRANCESGH UBACH Y VINYETA.

IX

SEGON ACCESSIT Á LA ENGLANTINA D' OR

LOS TRES ROMANSETS DE LÁ PRESA DE ROMA

(1527)

Deu los dó lo cel
quan deixen la terra!

I.

Per tota la Italia
ja han senyorejat,
sols ne falta á Roma
posarli 'l collar.
A tan bella forsa
quí 's resistirá?
Prou ferho intentavan
mes de dos ciutats,
Rávena y Pavía,
Mantua y fins Milá;
mes perçó retudaç
han caygut al llaç.
Fins lo Rey de França
ha passat la mar

dins d' una galera
pres y vigilat.
Pobre rey Francisco!
¿cóm s' ho compondrán
las gentils donzellas
qu' ell ha 'namorat?
Fouli la batalla
de trist desenllaç,
tot ho perdé en ella
menys lo nom de brau.
Ara qu' ell ja es fora,
Roma ne caurá;
de Borbó las tropas
ja rotllada l' han:
á sas embestidas
prou hi tombará.
Ella de vells tractes
no volgué fer cas,
prou ha de costarli
llágrimes de sanch!

II.

Ja han sonat los pifres
y han estés penons;
ja dalt las murallas
saltan los pus forts,
y la sanch las túnicas
ne tenyeix de roig.
Ay! la ciutat santa
ja té sobre 'l dol!
Plaças y amplas ruas
son menjar del foch.
Dins de las entranyas
mes d' un no-nat mor.
Fugen las donzellas
mitx tapat lo cos,

y los vells, que ploran
de sas llars aprop,
alçan los sechs braços
demanant perdó;
mes no se 'ls escolta
qui salvarlos pot
y se 'ls beu la cendra
la salió del cos!
Quínas tristas horas!
Quín dolorós jorn!
Pujan per las casas
los soldats, com llops:
casas hont floria
la pau y l' amor,
ara hi senyoreja
la feresta Mort.
Ay, ni 'ls sants respecten,
temples del Senyor,
y, lo sagrat cálzer,
del venturer llort,
ab vi dolç apaga
la set d' un sol glop.

III.

N' es la de Letran
la mes rica perla,
la joya del art
que tothom cobeja:
de marbre y mosaych
tot' ella está plena,
y de plata y or
mes no 'n vulgau veure.
N' es la de Letran
la mes bella esglesia,
hont gran nombre hi ha
de ricas ofrenas,

ofrenas de reys,
infants y princesas!
Prou ho saben be
los qu' á Roma hi entran;
perçò com á folls,
corrent se hi endressan.
Quan al portal son
troban qui 'l defensa;
de braus catalans
munió ben espessa.
Qui capdilla aquests,
diu á n' els que venen:
—Si robar voleu
altres bandas quedan,
mes d' aquest sant clos
ni 'n petjarèu pedra.
Es un sagrat lloch
qu' ha de quedar verge
del farum de sanch
que las mans os llensan.—
Y al dir ell aixó
aixecan las destras,
de amples coltells
ben armadas ellas.
Los qui l' han sentit
ja en recular pensan;
sens respondre mot,
deixan á l' esglesia.
Lo sant Pare ho sab
des d' hont pres lo tenen,
y als defenedors
agrahit los queda.
—Que notats sos noms
sian ab grans lletras
sobre d' una post
artisada expressa:

dels claustres á dins
sia penjada ella;
qui la llegirá
guanyará indulgencias.
Si catalans son
tan estrany no 'n sembla;
ja 'ls tinch coneguts
de molts anys enrera;
sé que dins del cor
vera fe hi arrelan.
Be n' hajan los sers
que lo be comprenen.
Deu los dó lo cel
quan deixen la terra!

Joan Nebot y Casas.

X

PREMI DE LA VIOLA D' OR Y D' ARGENT

PLOR DE LA TORTRA

«Lo rossinyolet s' es mort,
tres dies ha que no canta,
jo d' assí me 'n tinch d' anar,
que l' anyorament m' hi mata.»

Cansó popular.

Vora voreta 'l riu
me 'n he guarnit un niu
que 'l sol hi toca,
lo cobricel n' es d' or,
veniu, somnis d' amor,
breçaumhi á l' ombra.

Qui 'm fa de cobricel
n' es d' un Colom del cel
l' aleta hermosa;
que hi fa de bon estar,
si 's posa á refilar
místigues trobes!

També n' hi refilí
darrera 'l cant diví
de brosta 'n brosta;

l' Aucell ara no hi es,
corrandes que hi he après
les canto sola.

Mes ay! no hi canto, no;
còm cantaria jo
si 'l cor s' anyora?
n' anyora 'l bes suau
d' aquell' Amor d' ull blau
y ceya rossa.

Refile 'l rossinyol,
refile al ratx del sol
que á mi no 'm cova;
desque no 'm cova may
m' estich sota un desmay
plora que plora!

Abelles que hi veniu,
fugiu d' assí, fugiu,
la flor n' es fora;
cercau jardins del cel,
que al mon ja no hi ha mel
que us sia dolça.

Los papallons s' en van,
que no hi llambregan tant
lliris y roses;
los papallons s' en van,
may mes hi tornarán,
puix Ell no hi torna.

Adeu abril y matx,
també d' assí m' en vatx
que ivern s' acosta;
aucells y flors, adeu!

quant á alegrá 'm torneu
   ja seré morta.

L' aucell refilará,
la flor reflorirá
   sobre ma fossa;
sols m' aconorta á mi
que á refilá y florí
   seré á la Gloria.

Allí ab ma dolç' Amor,
abella sobre flor,
   gosa que gosa,
n' endolciré, felís,
ab cants del paradis
   ma veu de tortra.

Ó vergens, que hi riheu
ab qui ferí 'l cor meu
   d' amor tan dolça,
diheuli que al vergé'
qui tant cantá y rigué
   sospira y plora.

Dihèumeli que al niu
de vora vora 'l riu
   ja 'l sol hi toca;
mes ay! no hi toca, no,
desque no hi tinch l' Amó'
   sempre es nit fosca!

JACINTO VERDAGUER, *Pbre.*

Vora 'l Ter, 1872.

XI

PRIMER ACCESSIT Á LA VIOLA D' OR Y D' ARGENT

LA CREU

¡Ave!

Un jorn ¡ quín jorn de gloria ! va tremolar la terra
Y els llamps espurnejaren sobre 'l poble jueu;
Per deslliurar als homens, esclaus de cruel guerra,
Lo Fill de Deu moria clavat en una creu.

Y al peu d' exa creu santa ruent un sol llumena
Y 'l gel dels passats segles ab sa escalfor se fon;
Al peu d' exa creu santa l' antiquitat termena
Y sota un cel mes ample naix altra volta 'l mon.

La dona ab sanch de lliures alleta á sa nissaga,
Son homens los il-lotes, es noble lo treball;
La mort esporuguida sota la pols s' amaga
Y els deus de marbre y fusta se 'n van altar avall.

L' humanitat respira, la força impotent calla;
Devant lo dret dels febles s' esglayan los tirans:
De la sagrada altura la caritat devalla
Y al peu d' exa creu santa los homens son germans.

Los ángels, tots joyosos á nostra rassa entera
Desde 'l Calvari cridan que 'l mon ja s' ha salvat:
Adam y Eva s' alçan de sa corcada ossera
Y humils la creu abraçan... ¡Deu ja 'ls ha perdonat!

Oh creu, oh sagrat símbol de amor y de bonesa,
Jo 't mir desde llavores com flamejant estel
Qu' esquinsantne la boyra sobr' exa vall estesa
Nos dexa sempre veurer algun trosset de cel!

Tu ets la paumera amiga qu' en lo desert ampara
Als qui cansats se perden al buf de la dissort:
Tu ets la sagrada fita que ardidament separa
Lo regne de la vida del regne de la mort.

Y en exa humana lluyta que als cors mes braus espanta,
En mitx de les ruines que abat lo temporal,
Tu, oh creu, ferma t' axecas y ets la senyera santa
Que crida á tots los homens al vell alberch payral!

Per ço en sos goigs y penes tothom ab fe te invoca,
Ta fusta ensangrentada tothom vol abraçar;
Per ço en sos goigs y penes al peu sant de ta soca
Del viatge de la vida tothom va á reposar.

Allí, dalt del Calvari joyós l' esprit s' enlayra
Á les regions divines que may nostre esguart veu;
Del Eden que perderem s' hi sent encara flayre
Y lluny, ben lluny dels homens, nos parla tot de Deu.

Allí jamay hi arriba la flamarada ardenta
De la follía humana; lo cel no hi té horison,
Y temps y espay finexen: allí 'l cor se calenta
Als raigs brollants de vida d' un sol que may se pon.

Damunt d' aquelles roques que han vist tanta amargura,
Davant la sanch vessada de aquell qu' es Rey de reys,
S' humilian amoroses al bes de la dolçura
Les forces prepotentes de les humanes lleys.

Y desde allí, vessantse ta saba benehida
En terres qu' eran ermes y en llochs al hom' estranys,
Per tot, oh creu, t' arrelas... ¡sant arbre ple de vida,
Com ets de bona mena, per tot rebrotan tanys!

¡Oh, sí! dels primers segles jo 't veig sofrir l' oratge
Faxuda mes que 'ls roures, flayrosa mes que 'ls llirs,
Al mon apuntalantne, cobrint ab ton fullatge
Lo front de les esglesies y 'l cap dels monestirs!

Y quant del Nort ferestech vingué la torrentada
Que ab ones de sanch nova camps vells assahoná,
En les cetles dels monjos jo 't trob', oh creu, plantada,
Recaptanthi afanyosa tot lo saber humá.

Los vels d' espessa boyra que d' Orient s' alçaren
Be prou que 'ls feren caure d' un hermitá les mans,
Y els esclaus de Mahoma poruchs te contemplaren
Damunt los pits de ferro dels héroes cristians.

¡Oh creu! també en ma patria t' arrel hi es ben estesa,
Y ufá veig que coronas ab tes mes gayes flors
Lo ram que ha fet la gloria per sa gentil comtesa
De gestes catalanes y catalans recorts.

A ton redòs nasquerem; los murs de fanch y canyes
Que ab totxes mans alçárem, per tu foren sagrats;
¡Y á fe que fou bon' obra!.... dels fons d' exas cabanyes
¡Si n' ixqueren de pobles, de viles y ciutats!

Sentintne comprimida la sanch en nostres venes,
Ab tu, oh creu, dexárem aqueix estret recó,
Y ubriachs d' ergull clavárem sobre 'l bell front d' Atenes
Ab claus de nostres fargues les barres d' Aragó.

D' escut sempre servias á en Jaume en la batalla;
Tu homil y sabi feyas á sant Vicens Ferrer,
Y els consellers te duyan dessota la gramalla,
¡Per ço un tirá escoltava los renys d' en Fivaller!

Axís que trenca l' auba, nostre breçol cobrexes;
Apres la fe nos donas que 'ns fa en la lluyta forts,
Y pel mitx de les fosses apar, creu, qu' hi florexes
Com santa prometensa que fins consola 'ls morts.

Los potentats t' enjoyan per dirte sa preguera
Y els pobres te saludan en lo llindar d' un camp,
Y 't trenan los pagesos ab fulles de palmera
Y en los portals te clavan perque 'ls guardes del llamp.

La nuvia, endiumenjada, dins bell reliquiari
Damunt son pit te posa donante per altar,
Y l' avia als nets te mostra penjada d' un rosari
Quant fineix ses rondalles resant prop de la llar.

¡Quín goig mes gran m' ofega! Mon pit bat d' esperança
Quant miro tan encesa l' antorxa de la fe:
¡Que 'm plau axís la patria! axís, de l' anyorança
Tantost en eix desterro no sento 'l fret alè.

¡Quín goig quant en los temples lo cor nos puja als llabis
Y al peu de la creu santa cayem de genollons!
Desperts en llurs fossanes, me sembla veure als avis
Que ploran d' alegría perque 'ls seus nets son bons.

Pagesos de ma terra qu' en Deu creyeu encara,
Ab la creu abraçauvos sens dupte y sens esglay,
Y en exos jorns de prova, si la teniu per mare,
No tingau pas temensa de veureus òrfens may.

Y mentres de pla 'ns resti tant sols una vessana,
Ó un tros de roca 'ns servin los pichs del Pirineu,
Davant d' eix pam de terra de saba catalana
Lleveus la barretina, ¡qu' hi haurá sempre una creu!

Anicet de Pagés de Puig.

XII

SEGON ACCESSIT Á LA VIOLA D' OR Y D' ARGENT

JESÚS PERDUT

Desfeta y mig penjanta
la fina toca que son cap abriga
y sots lo tunicó esglayat lo cor;
¿hónt va, sobreposantse á la fadiga,
la gloria de Judá, la Verge santa,
la Mare del amor?

Dels cants d' Israel encara
ressona 'l dolç acort, melós y tendre,
per les voltes inmenses del espay;
lo foch de Pasqua no ha tornat tot cèndra,
y rega 'l plor los lliris de sa cara
que no 's marciren may.

La llum y la hermosura
de sos ulls divinals, espills un dia
del goig del Pare Etern, s' han entelat;
de son llabi purissim hont bevia
l' abella del amor mel y dolçura
la font s' es estroncat.

Per tot del anyell mira
fresca la sanch en los portals encara,
y li sembla confós, sentir un crit
entre les vèus del poble, clamant... mare!
y escolta, y corre, y páras... y sospira
portant les mans al pit!

¿Qué cerca la açutzena
de Nazaret? ¿quín dol la desconhorta,
que fa tres dies y tres nits trucant
va per Salem de l' una á l' altra porta,
sempre de bades, ab sanglots de pena
lo seu remey captant?

De son dolor vivissim
respon l' accent; lo seu torment sens mida
descorre als ulls de sa tristesa 'l vel:
¡cerca la vida de la seua vida,
del arbre de David lo tany santissim,
son fill, l' Enviat del cel!

Com la tortra enviudada
qu' en los cedres del Líbano alterosos
plany, trista y sola, son perdut amor;
jo la miro, sos passos tremolosos
un moment aturar, y en plo' amarada
clamar, lassa, al Senyor!

Núbols de dol cubrexen
son front de cel, la bárbara matança
dels tendres betlemites recordant;
y si, dona, 'l fadich un punt la cansa,
temors de mare just son cor ferexen
ses forces renovant.

Mas ay! en va camina
per l' última esperança sostenguda,
y en va demana per son fill del cor;
ningú sap d' *Ell*, ningú... y cau abatuda

en braços del espòs, y 'l front inclina
al pès de tant dolor!

Veniu, veniu, donzelles
del temple de Sió, y ab vèus meloses
cants d' esperança á son entorn alçau;
mares que á l' ombra del Hermon ditxoses
viviu ab vostres fills, colomes belles
que l' Esdrolon poblau;

Veniu, acompanyaula,
y Vos, Senyor, que ab un estel marcáreu
als tres Reys del Orient son llarch camí,
planyeu la mare que á Jesús donáreu
tornantli 'l fill amat; Senyor, guiaula
un sol fent resplandí'.

Feu qu' al impuls vinclades
del vostre alè, refresquen les palmeres
de la rica Salem son bullent front,
y axugue ja ses llágrimes darreres
lo foch diví que va, ab vostres mirades,
omplint de vida 'l mon.....

Ay! d' aquest dol l' espasa
que 'l cor vos mig-parteix y 'ls ulls vos mulla,
jo sent lo fel ab que lo tremp li han dat;
jo sent' del foch ab que 's forjá sa fulla,
cremar, Senyora, dins de mi una brasa,
desde que al mon só nat.

Jo tasto l' amargura
qu' á doll beveu, l' afany que vos apressa,
la falla del a è qu' anau perdent;
dels debatechs del vostre cor la fressa
de nit y dia avergonyit murmura
dins mi 'l penediment.

Hereu d' esta nissaga
que va pel mon, la cárrega fexuga
de la culpa d' Adam portant á coll,
en cástich d' aquella hora malastruga
en que de l' ira del Senyor, la plaga
va procurarne foll;

Jo só un altre, María,
dels que del vici en la pregon tenebra
botent de timba en timba havem caygut;
jo só del mal que vos consum la febra.....
per mi Jesús nasqué de vos un dia,
per mi 'l plorau perdut!

Mas ay! la vostra pena
lo cel la guarirá, y un riu dolcissim
será la que ara de dolors es font;
vos trobarèu lo vostre Fill santissim
y tornará á brillar, pura y serena,
la gloria en vostre front.

Jo trascaré ma vida
sens assolir sa petja lluminosa,
ni may á l' ombra de son cors seurè;
s' afogará en lo buyt ma veu plorosa
y al jou l' ánima meua arraulida
del mon, no 'l trobaré!

Sols vos, apiatada,
podrèu mostrarme de la mort á l' hora
la via que haveu feta per trobal',
y esta esperança es lo sol dot, Senyora,
que serva 'l cor, encara may tocada
per l' esperit del mal.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

22 Febrer, 1873.

XIII

PREMI DEL MEDALLÓ D' OR Y D' ARGENT

OFERT PER LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE TARRAGONA

Á TARRAGONA

Nomen aut numen.

Açí palaus y temples s' axecaren
y 'ls circhs vessantne festes,
y 'ls archs ab que les colles celebraren
als braus y llurs conquestes.

Açí de porpra d' Africa vestides
les mestresses superbes
anaven per les termes atapides
de flors y fresques herbes.

En carroça de vòri 's passejava
lo ciutadá mes noble;
y la pols que ab les rodes axecava
omplia 'l front del poble.

Açí, tot esguardantles, per devora
d' exes ones tan blaves,
de voltes hi venia la senyora
ab son estol d' esclaves.

Açí 'ls marbres y l' or á dolls omplien
　　pòrtichs, palaus y arcades,
y les legions entraven y sortien
　　á rengles ordenades.

Açí á les grans banyeres d' alabastre
　　lo ciutadá s' hi ajeya,
mentre allá recolzantse en un pilastre
　　al esclau grech hi veya.

Y després dels romans, los gots vingueren
　　á poblar Tarragona,
y 'ls serrahins després los empenyeren
　　com un' ona á un' altr' ona.

Y fou guanyada per la gent cristiana
　　exa ciutat tan bella,
y tota l' ombra de l' edat mitjana
　　s' estengué damunt d' ella.

Y mes tart, quan lo César indomable,
　　lo gran llamp de la guerra,
de part á part de mon aná incansable,
　　fentse seva la terra;

Quan volgué als espanyols tindre 'ns opresos,
　　oh inmortal Tarragona,
que fos com tu en defendre 's dels francesos,
　　no mes hi hagué Gerona.

. . . .

¡Oh! ¡tot passá! ja la ciutat, la plana
　　mostran ombrades ruines;
ja per açí no hi ha la gent romana
　　ni les termes llatines.

Los portals son cayguts, cayguts los temples
　　y 'ls palaus d' aquells nobles;
tanta grandesa ha mort; ¡oh quánts d' eczemples
　　de lo que son los pobles!

Los murs mitx clivellats, en llurs clivelles
pas á las eures donan,
¡fulles amigues de les coses velles
que tot lo antich coronan!

Ja no 's veuhen aquelles cortesanes
plenes de pedrería;
ja no 's veuhen les riques ciutadanes
ni 'ls esclaus d' Etiopía.

Ja les termes no hi son, ¡ni una memoria!
ja per les verdes planes
no hi sonan lo trepitx y la cridoria
de les legions romanes.

Oh! ¡tot passá!.. Mas no; no son enfoses
tes glories, oh regina
del heroisme; si han passat les coses
de l' antigor llatina,

No ha passat l' honorosa recordança
d' aquella forta guerra,
en que primer que doblegarte á França,
te vas tirar á terra.

No, no ha passat lo bull y 'l glatit noble
de la sanch catalana;
y mes val lo recort del nostre poble
que 'l de l' edat romana.

Adeu, adeu, oh ferma Tarragona!
la gloria n' es ta mare;
mentres hi haja ciutats com tú y Gerona,
la patria viu encare.

Joseph Martí y Folguera.

XIV

ACCESSIT AL PREMI DE TARRAGONA

SALVATERRA

Toca fort á sometent

Entre pedres encaxada
t' hostatjava 'l campanar,
ab ta veu enrugallada
lo mon feyas tremolar.
Te tenian presonera
de Poblet entre 'l casal,
quan la patria en perill era
tu donavas la senyal,
y t' anavan responent:
Toca, toca, Salvaterra,
toca fort á sometent!

Ben en l' ayre te posaren
entremitx de terra y cel,
prop de monastir t' alçaren
per posar mellor arrel.
Un palau de reys miravas
ajupit al teu davall,
com un guayta tu 'l vetllavas
sempre á punt lo teu batall
que cridar feya á la gent:
Toca, toca, Salvaterra, etc.

Tant si lladres bandejavan,
com si reys cremavan furs,
ó estrangers á casa entravan
per conquerre nostres murs;
sempre 'ls rochs que 't sostenian
estremias tot brandant,
y los homens responian
tot les eynes esmolant
sens de tu perdre l' esment:
Toca, toca, Salvaterra, etc.

Quan la patria fou venuda,
fou venuda en Parlament,
ab ta llengua no abatuda
brandejavas tot planyent.
Tu escampavas ta veu forta
por montanyes y per plans
quan la patria queya morta
baix lo peu dels castellans,
quan moria tot dihent:
Toca, toca, Salvaterra, etc.

Quan vingué l' estrangería
d' altra part de Pirineus,
quan la patria s' oprimia
calcigada baix sos peus;
ab ta veu avisadora
retornares del esglay,
y los homens tots á l' hora
van jurar no rendirs' may,
cridant folls en ardiment:
Toca, toca, Salvaterra, etc.

Ja ta gloria es oblidada,
sols Deu sab allá hont tu jaus;
potser restas trossejada
entre runes de palaus.
Potser tapa herbam y terra
ton metall que tant dringá...

ja l' heralt no ets de la guerra
per lo poble catalá
que de tu ha perdut l' esment.
Toca, toca, Salvaterra, etc.

Mes si un jorn mala ventada
dú á la patria mes flagells,
si obehint la fuetada
hem de viure com anyells;
entre runes ó entre terra,
mòu tos bronzes revibrants,
y serás heralt de guerra
per eix poble de gegants
que 't dirá brau y amatent:
Toca, toca, Salvaterra,
toca fort á sometent.

Francesch Matheu y Fornells.

XV

PREMI DEL BROT D' OLIVERA D' ARGENT

OFERT PER LA SOCIETAT «LA JOVE CATALUNYA»

LA JOVE CATALUNYA

¡Si tornassen!!

Darrera unes montanyes lo Sol ruent se colgava,
omplint l' espay de vermellenca llum;
al terme d' una plana, vora la mar, s' alçava
una ciutat que ténebre,
venia als ulls amortallada en fum.

Aná lo Sol colgantse y tost la llum fugia,
espuntavan les ombres per l' Orient;
de fum l' ampla mortalla sus la ciutat crexia,
qu' envolta en la foscúria,
moria sense veure 'l firmament.

Y va la llum finirse, quan queya afexugada
sota força crüenta la ciutat;
la Vella Catalunya quedava soterrada.....
á ponent va la glòria.....
son esperit volá á l' eternitat!

Caygué axís Barcelona, les bregues termenaren,
desprès de setgles de lluytar ardits;
les hosts dels franchs venceren, los castellans guanyaren,
Felip fou rey y déspota.....
¡ja vindrán ab los anys los penedits!

Al jou de l' esclavatge fermada la nissaga;
la vergonya en lo front y l' ira al cor;
lo blau cel de la terra tornat en negra ubaga,
lo sentiment de Pátria,
era de la revenja la corcor.

Masíes arrunades pel plá y per l' alta serra,
fermades fins les eynes de la pau;
lo seny cantant los guaytes ab accent d' altra terra,
menyspreada la llengua,
al naxer catalá 's naxia esclau!

Malgrat lo temps passava, fins qu' espuntá lo dia
del colós de la guerra despiatat;
un infern de desitjos en son cervell bullia,
somniant l' omnipotencia,
volgué tindre á sos peus lo Mon fermat.

De cap á cap reyalmes guanyava ab ses maynades,
al brant farest de sos tallants acers;
los pobles lo rebian llurs testes acotades,
y 'ls seus penons brincávanse,
afexugats pe 'l pes de tants llorers.

Un troç de mon mancava, ahont al crit de guerra
triomfants hagués portat los seus penons;
un jorn, lo dit del César signá la nostra terra;
devallaren ab fúria.....
¡la ma del cel nos duya ses legions!

Quan les franceses águiles del Pirineu baxaren,
brollá un nou esperit soptosament;
dels pobles les campanes per son bateig brandaren,

quan ab sa llengua férrea,
axecavan la terra en sometent.

Tenint per breçol timbes, ahont lo vent retrunya
cent colps espahordint lo cor poruch;
l' esperit nou va naxer de nostra Catalunya,
parant lo vol de glòria,
de l' águila del César sota 'l Bruch.

¡Del cel fou la justicia! Als fills dels qu' ab cruesa,
la pátria antiga aydaren á colgar;
la Jove Catalunya devia en sa ardidesa,
passada una centúria,
llur gloria per la pols arrossegar.

¡Y còm dintre llurs tombes los morts s' estremirian,
al oir de la lluyta 'ls oys y 'ls crits!
y llurs esperits lliures ab quín goig cantarian
un himne á la victòria,
de llurs nets ferms com ells, com ells ardits!

D' est jorn de la revenja, que 'l tort antich dressaren,
nova vida á la terra començá';
los nets dels antichs hèroes qu' eran bons nets provaren,
ni hagueren eynes rústegues,
ni un escorrim de sanch s' escatimá.

Guayteu, desd' aquell dia apar que tot desperta;
tot s' axeca gentil al raig del Sol;
l' historia cobra vida, la llengua, muda y erta,
reviu en mig de cántigues,
y en trau de trobadors un rich estol;

Llavor catalanesca per tot ne trau brotades;
la Justicia, la Pau, la vera Honor;
y aquell' amor á casa, á les patrials contrades,
qu' en terra llunya, en mística
anyorança contorba nostre cor!

¡ Si 'ls vells al mon tornassen y còm se gaudirian
d' anomenarnos fills tot de seguit!
amant lo qu' ells amavan, volent lo qu' ells volian,
tot ¡ ay! menys esser pátria.....
mas tenintne sancer tot l' esperit.

Sí; dintre nostres venes ben pura corre encara
la sanch dels qu' axecaren nostres llars;
la terra catalana nos fa de pare y mare;
l' alè d' independencia
encara entra pe 'l Coll de Panisars.

Fins creèm ser ells á voltes y al veure desjuntades
tantes de viles del antich patrial,
un corch rosega l' ánima y ab dol son esmentades,
tot llançant una llágrima,
com s' esmenta un germá lluny del payral!

. . . .

Oh jovenesa ardida, que 'l foch que s' apagava,
revivas flamejant ab giny novell;
de ton passat la saba, tens d' empeltá' ab ta saba,
si vols nomnarte heròyca
ab lo teu esperit confon lo vell.

De ses prebuades gestes que 'l teu seny se recordi;
y la fe de son cor serva en ton cor;
que la fe fa miracles y l'ombra de sant Jordi,
creyents ab tota l' ánima,
cavalcant endavant nos durá á port.

Pe 'ls bulls del mon no 't pares, que l' antigor te canta,
com sanguinós fantasma rebujat;
tu estímala sens treva ab l' amor pura y santa
del net que té per glòria
besar del avi 'l front sech y rugat.

Avuy lo mon rodola per conques de negrura,
y un embolcall de fum ofega 'l seny
dels homens, que caminan, sens esma á la ventura,

con esbarriada káfila,
que la ratjada del pecat empeny.

Arran de terra ténebre sanglota la tempesta,
y esbufega espahordint un vent gelat;
oh Catalunya, axeca per sobre 'ls mals la testa;
y ab ton pur foch de pátria,
guia entre la foscó' á l' humanitat.

La flama que 't dexonda, traurá la nuvolada
que 'l cel de ton demá té enmantellat;
y dels camins que s' obren davant de ta mirada,
pensa ab los vells y uníssona
ves per hont ells haurian caminat.

Que 'l mon t' ovire pura sobre tos ginys alçada,
ton front la llum del geni coronant,
de l' olivera á l' ombra en pau arrecerada,
ta mirada puríssima
brollant amor ensemps qu' amor cercant.

En tes xamoses vinyes y en tes daurades campes,
de ton be entre llurs gleves tens la clau;
cèrcala donchs y á l' hora ab lo brugit qu' escampes
ab tes ginyoses máquines,
fes l' himne ab que 'l treball lloha la Pau.

¡Oh jovenesa ardida! avant, avant sens treva;
escala de la gloria 'l cimeral;
de l' antigor la saba, empèltala ab la teva,
que 'ls esperits confónganse
y 'l nom de Catalunya es inmortal!!

ISIDRO REVENTÓS Y AMIGUET.

Desembre de 1872.

XVI

PRIMER ACCESSIT AL BROT D' OLIVERA D' ARGENT

LA JOVE CATALUNYA

Passant y adorant.

A la enjoyada tenda del monstre de la guerra
Tots los botxins dels pobles ensemps cridats hi son
Per esborrar les fites que Deu plantá en la terra
Y empresonar als homens y aprés partirse 'l mon.
En va 'ls febles s' hi acostan tot implorant clemencia
Per sos sagrats terrossos y benvolgudes llars;
En va 'ls sabis demanan espay per la ciencia
Y en va 'ls justos demanan un lloch per sos altars.
De prompte, algú que arriba, d' aquexa gent frissosa
Fa moure les onades, y ferm trepitx se sent,
Y ençá y enllá empenyentne tothom que li fa nosa
Una gentil pagesa demana parlament.
Les portes son obertes y la donzella ardida
Tirant ayrosa enrera son florejat mantell,
Ab los tirans s' encara vessant arreu la vida
Que fins als ulls li puja desde son cor novell.
Tots engojats romanan devant de sa hermosura
Y 'l buytre de la guerra reptat es dins son niu,
Mas la gentil donzella guaytantsels ab dolçura
Son parlament comensa: be escoltan lo que diu:

—Jo só una pageseta que vinch de ma cabanya
Que 'ls avis me llegaren; allí sempre he viscut:
Si arribo un xich colrada pel sol de la montanya
No cal que us dongue pena, que açò vol dir salut.
Petiteta, les daynes á córrer m' ensenyaren
Per torrentals y timbes, l' espardenyeta al peu;
Só esquerpa com les feres que mon breçol vetllaren,
Y noble com les aigles que cria 'l Pirineu.
Si á tall de montanyesa mon trajo es de feynera,
No es pas que 'm manquen joyes; mas rumbejar no 'm plau,
Y duch faldilles curtes per córrer mes lleugera,
Y porto caputxeta perque sé que m' escau.
Molts que bonica 'm diuhen poch agradosa 'm troban
Perque ab estranya parla no sé enfilar rahons,
Mas si de prop me veuhen y ma conversa provan,
A l' endemá ja 'm cantan corrandes y cançons.
Á voltes, ergullosa, com veure mon me agrada,
Secrets de estranyes terres me plau escorcollá',
Y 'ls pobles m' escometen y arreu só festejada,
Y vage allá hont se vulla tothom me don' la má.
Mas prest ab neguit sento que al cor no se l' enganya
Ab exa falsa vida que 'n diuhen de progrés,
Y morta d' anyorança retorno á ma muntanya
Tot fentli prometensa de no allunyarmen mes.
Y allí 'm sembla reviure, que allí 'l pit té mes ayre,
Y 'l cel té mes estrelles y mes remors lo vent,
Y l' arbre té mes fulles, les flors tenen mes flayre,
Y 'l cap té mes idees y 'l cor mes sentiment.
Com sols de mi 'm refio, treballo tot lo dia,
Y fins damunt les roques hi naxen los clavells;
Ma pobre cabanyeta será aviat masía,
Que de les velles soques ja n' ixen branchs novells.
Axís que 'l sol se colga dexo 'l treball cansada,
Y ab fe dich ma pregaria que dona pau al cor,
Y prop la llar sentantme n' esmento en la vetllada
Les glorioses gestes de tota m' avior.
Y obro l' escon á voltes, y joyes de comtesa,
Y escuts, capells y trajos que hi tinch recaptadets,
M' emprovo vanitosa pensant qu' en ma vellesa
Ab ells tal volta encara s' hi enjoyarán mos nets.

Y axís mos jorns florexen y axís mos anys verdejan,
De santa pau voltada sota 'ls nadius turons,
Y mos graners y sitges los pobles huy m' envejan,
Com ahir m' envejavan mes naus y mos penons.
Y axís ni á la mort temo, que ab terra catalana
Poguent cobrir mos ossos dexar lo mon no 'm dol;
¡Ditxós, ditxós mil voltes qui cava sa fossana
Prop les matexes roques que foren son breçol!
No vinch pas á pregarvos, oh monstres de la guerra,
Que 'ls fills de Catalunya no mes pregan á Deu;
No us vull reptar ni témer: si cobejau ma terra
Veniu á mes montanyes que allí 'm conexerèu.
Que allí, ferma y creyenta, cent morts totes plegades
No tenen pas prou força per ferme recular,
Y avesada á sofrirhi de prop llamps y tronades,
Davant l' esguart dels homens no sé pas tremolar.—

Aytals paraules dites, la pageseta ardida,
Ayrosa recullintne lo florejat mantell,
Ix ferma de la tenda vessant per tot la vida
Que fins als ulls li puja desde son cor novell.
Y en tant que d' aquells monstres tot sonrient s' allunya,
Veu dolça, qu' es veu d' ángels, li crida en catalá:
—Deu beneheix tes obres, oh jove Catalunya;
La fe t' ha fet renáxer, ¡la fe te salvará!—

Anicet Pagés de Puig.

XVII

SEGON ACCESSIT AL BROT D' OLIVERA D' ARGENT

LA JOVE CATALUNYA

«That is the question.»

I.

Gran cridoria n' es vinguda
d' allá d' hont se pon lo Sol,
per l' endret de nostra terra
diu que han vist una claror,
per tot guaytes n' han posades,
hi ha donat parer tothom,
y mirantse y admirantse
creix lo foch y creix la por.
Diuhen que han oit gatzares,
cantarelles y abalots,
y un que té l' orella fina
diu que dringan ferro y tot:
hi ha qui té ganes de riure,
hi ha qui está plè de tristor,
hi ha qui diu qu' es flamarada,
hi ha qui diu qu' es un foch gros.
Siga 'n flama, siga 'n brasa,
lo que hi ha, de cert, es foch.

II.

Ab les noves que han vingudes
se sap que ha passat la por;

tot va se' una flamarada,
un foch foll que feu po' als noys.
Certament lo qu' ells n' esmentan
de la terra ha de du açò;
com un fossar la dexaren,
que hu cregan axís no es molt:
aquells cantars les absoltes
deurian ser per recort.
Quí sap si 'ls sorolls que oiren
eren les bregues dels morts.
Aquí 's fa 'l mateix que 's feya,
hi hagi ó no aquella claror:
com que 's fa á llum del dia,
de dia no hi ha fochs folls.
Siga 'n flama, ó siga 'n brasa,
lo que hi ha, de cert, es foch.

III.

Tant mateix l' heu ben errada
si era foch ó no era foch;
ahí 'l foch era de flames,
avuy hi ha brases per tot:
en cada pit ne bull una,
y cad' una escalfa un cor,
fins al endret de la testa
se 'ns empuja l' escalfor.
Ja podeu dir á les fargues
que comencen los grillons;
les d' aquí no tenen tasca,
van endoyna nit y jorn;
será lluyta sense trevas,
per guanyarho ó perdre hu tot.
Es revenja de centuries,
Mare de Deu, demá fos!
Si 'l foch es de brasa ó flama
poseuhi les mans, sayons.

Isidro Reventós y Amiguet.

XVIII

PREMI DE LA CREU D' OR ESMALTADA

OFERTA PER LES TRES ASSOCIACIONS CATÓLIQUES DE BARCELONA

LA BATALLA DE LEPANT

Cantemos al Señor.....

Á arrancar la Creu d' Europa
venen quatrecentes naus;
si avuy no escorna la Lluna
¿qué 'n vol fer Deu de sos llamps?
Mellors llamps li sou vosaltres,
naus d' Espanya, sempre avant!
al toparse Europa y Assia
una ò altra 'l fons del mar.
Quant s' oviran á deu lleugues,
ja 's voldrian á deu pams,
y ab canons de vint y quatre
s' han tramès ronch Deu vos guart.
¡Au! David de nostra terra,
trenca 'l front á Goliat,
rompli, rompli front y braços,
ò son moros terra y mars.
La Lluna minva que minva
vent la Creu sortí' á llevant,

la Creu que du en Joan d' Austria,
tot corrent de nau en nau.
—Valga 'ns Deu, crida, á les armes,
que 'ls abismes tenen fam!
soterrèm la Mitja-lluna
dins les aygues de Lepant.—
—Soterreml'hi! tots reponen,
mes per fossa un mar de sanch.—
Quant desbote 'l trò de guerra
n' ha de corre un devassall,
que 'ls trabuchs ja guaytan moros,
los canons moros y naus,
y si 'l llop marí sedeja,
negres corbs demanan carn.
Com lleons al escometre 's
prou l' invoca l' Austriach
la Reyna de les batalles,
¡espanyols agenollaus!
Mentre á terra s' agenollan
son absolts de sos pecats:
junt ab lo nom de María
gran descárrega ha tronat,
tremolau banderes mores,
que ab los trons venen los llamps,
cada punt cent canonades,
cada bala un esboranch.
Lo que esquexe la metralla
cops de sabre ho cusirán,
cops á dreta, cops á esquerra,
llenyaters destralejau.
Encesa al mitx la batalla
Mahomet els va enrotllant,
Barbarigo se n' adona,
ja ab son estol 's hi rebat:
—Seguèmlos, diu, l' avantatge
sinó som encorralats.—
Cada falconada seva,
dels canons á cada bram,
dos ó tres arbres á terra,

set ó vuyt moros á mar.
Los d' Ucalí á l' altra banda
nos les ventan á tot tall;
primera nau que ensopegan
foch y flama hi van entrant,
sinó arriba 'l de Cardona
Malta y tot cabussa al mar.
Coratge, Doria, coratge
que ab tu lluytan catalans!
y si anava de recules,
ja envestia com un llamp.
Valgans Sant Jordi y la Verge,
la Verge de Montserrat.
Quant Alí ho veu, de quimera
li cruxen dents y caxals:
—Au! aquí turchs, aquí egipcis,
gossos meus, á foch y á sanch,
si la Creu es una espasa,
la Mitja-lluna un alfanch!—
Y aborda á mata degolla
la Capitana real.
Mes—Á ells!—lleons d' Espanya,
qui us atia es Don Joan;
y les dues s' abrahonan,
com dos monstres infernals,
escupintse fum y flames
per cent boques de volcá.
Proa 'b proa se garfexen,
bales venen bales van,
se topan fletxes y llançes,
cimitarres y destrals,
cauhen cops com calamarsa,
ferro y plom á ratx á ratx.
Quants arriscan l' abordatge
tants ne rodan daltabaix,
mes ¡avant! si ells son de ferro,
també hi poden cops de mall,
que ab en Requesens tirants'hi,
llamp de Deu, els catalans,

arreu, arreu com llenyota
n' estrijolan sos alfanchs.
Si axams de turchs arrestellan,
ne surten altres axams,
mes ells ferms, sega que sega
de la mort brandan la falç.
Valga 'ns Sant Jordi y la Verge
la Verge de Montserrat!
A cabussons ab los moros
s' enfonzan molts cristians,
á remolins aygua 'n dintre
barretines y turbants.
Quant Alí cau mort en terra
mil calabres li fan jas,
sa bandera per mortalla
tiraulo de cap á mar,
que al bell cim del arbre mestre
ja la Creu va llampegant.
De batalla com aquesta
may lo mon n' ha vista cap,
que al gran Turch de Moreria
sols queden ulls per plorar.
Trenta mil calabres dexa,
quina festa 'ls pexos fan!
de feresa 'l sol s' acluca
quant los veu en mar de sanch;
si un Josué 'l parás una hora
malviatge si 'n futx cap!
Quatrecentes naus vingueren,
quaranta ab feynes s' en van,
y encara al cap de la costa
se n' hi estellan la meytat;
trenta cinch s' en enfonzaren,
trenta cinch ne van cremant,
si encenalls d' Infern hi calen
cremen trossos d' Alcorá,
per fer llum á les docentes
hont ja hi cantan cristians.
Respon alegre 'l Sant Pare

quant los sent de Roma estant:
—Enterradors del Profeta,
mariners, cantau, cantau,
junt ab l' arbre de sa rassa
foch del cel l' ha corsecat.—
Catalunya, Catalunya,
prou te 'n pots ben alabar,
que al Rey moro de l' armada
un teu fill li llevá 'l cap;
per çó sa llántia de plata
n' es promesa á Montserrat,
la gran llántia del Rey moro
que may l' han vista cremar;
y per çó tens Barcelona,
lo Sant Cristo de Lepant.
Mahoma, diu, que dormia,
son de mort haurá agafat,
puix de nau de sos pirates
ja may mes n' hem vista cap.
La cadena que 'ns posavan
ells l' haurán de rossegar,
que si 's pon la Mitja-lluna
lo sol de la Creu ja 's alt.

JASCINTO VERDAGUER, *Pbre.*

XIX

ACCESSIT AL PREMI DE LEPANT

LLUIS DE REQUESENS

Bona mostra n' hem triada.

—Adeu, Requesens, adeu,
Deu te dó bona tornada,
com sápigues trossejar
les galeres mussulmanes.
Per valent y per bon fill
nostra terra t' ho encomana,
per bon fill y per valent
irás en la Capitana.
Hi irás ab aquest Don Joan
que dú tant renom y fama;
per' portarvos á tots dos
Barcelona l' ha muntada.
Hi irás ab aquest Don Joan
que bons concells te demana,
y serás son llochtinent,
y t' asseurás á sa taula.
Mar endins vos en irèu
cap á costes italianes,
que hi trobarèu lo pendó
qu' heu de dur á la batalla.

Mes enllá vos en irèu
á fer rojes les onades,
y Don Joan us menará,
y 'l bon Deu irá ab vosaltres.
Primer mort que no vençut
vulgues tornar á ta casa.
Adeu, Requesens, adeu.
Deu te dó bona tornada!—
Tan bon punt van arribar
Don Joan lo concell cridava.
Requesens li deya: ¡Avant!
y Don Joan avançar mana.
Tan bon punt van avançar,
ab l' inimich s' encaravan;
l' inimich ja 'ls feya foch
y ells tot just s' agenollavan.
Van resar agenollats
á Deu y á la Verge Santa,
y entre les cordes y 'ls pals
les bales xiulant passavan.
Acabat el reç, tothom
á son lloch se n' entornava,
y allavors vinga espatech
y á dojo torrents de bales.
Si 'n jeyan ja de ferits,
y ja de morts si 'n sobravan,
y si se 'n veyan de pals
y de veles enfonzantse!
Lo navili afilerat
al inimich s' acostava,
l' inimich que no té por
ses galeres també arramba.
Tan bon punt s' han arrambat
ballesters se 'n preparavan,
cada dart feya un brunzit
que 'ls ossos esgarrifava.
Batallavan tan de prop,
ni sabian com combatre.
La lluyta era cos á cos,

si l' un brau, mes l' altre encara.
  Ningú hauria dit llavors
qui dels dos duya ventatja,
qu' en un mateix mar de sanch
se 'ls esquitxavan les armes.
  Cristians semblavan vençuts,
los turchs guanyadors semblavan;
mes no fou, que 'l cor d' Alí
li aná á rosegá' una bala;
  y tal com si un llamp del cel
calcinés l' host mussulmana,
al caure sens cap n' Alí
en sech pará la batalla.
  Lo fum s' anava fonent
y una xardor s' esbravava
de la mar qu' ab tanta sanch
va perdre 'l color de l' aygua.
  Gemegavan els ferits,
y 's veyan naus destrossades,
y Don Joan y en Requesens
dessobre la Capitana.
  Grans mercès van doná' á Deu
que la victoria 'ls donava;
de galeres y d' esclaus
gran ròssech se n' emportavan.
  Y cabilant per tornar
á doná' una altra batalla,
gloriosos tornavan tots
cada hú á la seva patria.
  —Adeu, Requesens, adeu.
Bona mostra n' hem triada.
Si á batalla vols tornar,
Deu te dó bona tornada.—

FRANCESCH MATHEU Y FORNELLS.

XX

PREMI DE UN RETAULE AL OLI

PINTAT PER D. A. RIBAS, Y OFERT PER ALGUNS MALLORQUINS AYMADORS DE LA POESIA Y LLENGUA PATRIES.

EL SALT DE LA BELLA-DONA

(LLEGENDA)

Una velleta d' Escorca
m' ho contá com era nin.

I.

Caminant ran ran vorera
del camí de Fornaluig
cap á sa casa camina
l' esposa de mestre Llull,
lo rosari entre les mans
y en terra abaxats els ulls:
—Qué se 's feta l' alegría
de mon espòs, bon Jesús?
Com mes ni 'n deman la causa
mes trist lo veig y mes mut,
com mes m' afany á complaure 'l
mes ell demostra disgust!
Quí la pau del cor li roba?
Quí l' entristeix, bon Jesús?....»
Com es aquí la pagesa
va passant un bosch escur;

per entre 'l brancam dels arbres
no pot passarhi la llum:
d' un espès redol d' alzines
tot depressa un jove 'n surt.
La mestressa se 'n decanta,
que prou be l' ha conegut,
y mes l' espanta aquell home
que no 'l cors fret d' un defunt.
—Si 'stam sols, per qué, pagesa,
de qui t' estima 't fas lluny?
—Si tu saps que só casada,
per qué á l' encontre ara 'm surts?
—Dos anys fa que 't vaig conexer,
dos que oblidarte no puch:
l' amor que 't tench, dona ingrata,
l' amor que 't tench aquí 'm du!
—Ni may que m' haguesses vista
ni jo t' hagués conegut!
—Lo qu' ara dius, no m' ho digas,
que al sentirte 'l cor me cruix!
—Dexa donchs que faça via
y axí no 't diré res pus.
—No, no: no vull que t' envajas,
que quant no 't veig trist me muyr!
—Si tu no vols que m' allunye,
que t' acostes jo no vull.
—Calla si pots, que al sentirte
tot l' amor se torna enuig!
—Feste 'nrera y no t' acostes;
recobra 'l seny qu' has perdut.
—La pagesa has de ser mia,
mal sabés morir avuy!
—Que cayga abans y que 'm mate
á l' acte un cimal fexuch!
—De bon grat ó de per força
he de lograr lo que vull!....
—Assistiume á n' aquest' hora
la Mare de Deu de Lluch!....»
La pageseta s' enfila

per la costa, y cap amunt
lleugera com una cabra
bota les penyes y fuig.
Lo jove que l' encalçava
de pit en terra ha caygut;
flastomant d' en terra s' alça,
quant s' ha alçat estreny los punys:
los crits que pega ressonan
lo mateix que forts bramuls.
—Be pots fugir, dona esquerpa,
be pots volar; corre, brun!....
Prou caurás entre mes ungles,
prou que hi caurás, jo t' ho jur!
Dins mon cor, un niu de serps,
tot un infern ara hi duch!....
Jo m' he de fer cap de colla
per robarte ton cor dur;
bandejat iré per costes,
per garrigues y per puigs;
me 'n he d' anar al morisme
per renegar de Jesús
y menar á la Calobra (1)
les galeres de 'n Dragut (2):
¡Dimoni y tot he de ferme
per ablanir ton cor dur!...»
No be dites tals paraules
se gira resolt, y lluny
veu pardemunt les alzines
espesses del bosch escur
lo fumeral d' una sitja
que se 'n puja cap amunt:
torç la via y corre alegre
fit á fit mirant lo fum.

II.

De tronchs d' alzina y de cárritx,
prop d' un claper esfondrat
hi ha una barraca negrenca

dins un racó d' alzinar,
una sitja crema y fuma
de la barraca al davant.
No dorm, no, lo carboner
ni trosseja forts cimals,
que assegut dins la barraca
be prou que está desvetllat:
seu damunt una rabassa
mut, pensatiu y capbaix,
ni los ulls li pipelletjan
ni li senten l' alenar.
Quant mestre Llull se 'n adona
veu un jove al seu costat.
—Còm te veig dins la barraca
si no entrares pe 'l portal?
—Jo só l' ángel de la Guarda
que per vos está vetllant....
—Mes crech jo que alguna bruxa
quant nasqueres t' enconá!
—A vos sí qu' una pagesa,
mestre Llull, vos ha embruxat.
—Si m' embruxa ó no m' embruxa,
lo bon jove, 'n res t' atany.
—Vos que no m' avisariau
si ma mullar m' enganyás?
—Y que 's teua l' honra mia,
que per ella vetllas tant?
—L' honra mia es be la vostra,
perque som amichs corals.....
—Per ser amich, tes paraules
me fan al cor massa mal!
—Vostra esposa 'n té la culpa
de que us parli com vos parl.
—Per qué de la muller mia
me 'n has de dir sempre mal?
—Per qué, si sabeu que 's falsa,
que 'n diga be desitjau?
—Es una vibra ta llengua
que m' está 'l cor mossegant!

—Les veritats..... no son dolçes,
que son fel les veritats....»
Mestre Llull á tals paraules
les escolta esparverat;
del jove que les ha dites
no sap los ulls decantar.
—Qué 's lo que tench á la cara,
que ficsament me mirau?
—Una cara hi tens, lo jove,
que no 's la cara d' abans.
—Les dolors que 'l cor me punyen
fan la color tramudar.
—Quines son les teues penes,
que no les has dites may?
—Pena 'm fa l' haver de perdre
per sempre un amich coral;
qui com jo s' estima l' honra
fuig dels amichs deshonrats.
—Vésten idonchs, fuig per sempre!..
Ni t' hagués conegut may!»
Del mestre 'l jove 's decanta,
ja comença á caminar;
quant n' ha dades quatre passes
mestre Llull ja l' ha cridat.
—Déxam tranquil, no te 'n vajas,
digasme tot lo que saps;
que mes amarga que 'l dupte
no 'u será la veritat!»
A mestre Llull en veu baxa
lo jove li va parlant,
y li compta d' una dona
qu' ix del poble d' amagat;
d' un pastor aprés li parla
y d' un escur alzinar.....
Si 's veritat ó mentida
lo jove prou s' ho sabrá.
Quant sent axò mestre Llull
mira al que 'u diu ab esglay,
d' ell se fa una passa enfora

y se 'l mira esparverat.
—Qué 's lo que tench á la cara,
que ficsament me mirau?
—De l' esglesia de la vila
hi ha un sant Miquel á l' altar,
sota sos peus un dimoni
ab ungles y pell d' escat.....
—Jo só l' ángel de la Guarda,
mestre Llull, per qué 'u duptau?
—Tu no t' assemblas á l' Angel,
que al Dimoni ets consemblant;
lo dimoni diu mentides
y ta boca falsetats!
—Dexau idonchs la barraca
y anausen á l' alzinar,
lo mateix que 'us he dit ara
les alzines ho dirán!
—Si fos m' esposa ignocenta,
si lo que m' has dit fos fals,
á la llengua la 't trauria
perque á la sitja cremás;
faria un vencís de pauma
per penjarte d' un cimal!
—Si lo que dich es mentida
que 'm mate Deu ab un llamp!»
Quant sent aquestes paraules
mestre Llull abaxa 'l cap;
llarga estona mira en terra,
llarga estona está pensant:
de reull, sens remenarse,
prou que 'l guayta son company,
be prou que fa una rialla
quant l' ha sentit flastomar,
prou que sa carn s' esborrona
quant sent croxir son barram,
be prou que d' ell se 'n decanta
quant se tem de qu' alça 'l cap.
—No 't decantes! no te 'n vajas!....»
lo carboner va cridant;

com li diu exes paraules
ja l' agafa per un braç.
—Tu que 'l mal m' has fet conexer,
digas : ¿còm l' he de curar?
—Jo, mestre, no conech herbes
que curen lo vostre mal.
—Set m' han fet los aspres duptes
que m' has donat á tastar!.....
—La destral que menja alzina,
quant té set, té set de sanch.....
—Taca de sanch que s' escampa
no s' esborra casi may!
—Cercau idonchs una corda,
triau després un cimal...
—Los corps ho bescantarian
als pelegrins tot cantant....»
Lo jove al mestre s' acosta,
y mentres li va parlant
en veu baxa á cau d' orella
ab un dit li signa 'l Grau.

III.

La mestressa está en finestra
molt abans que surta 'l sol,
ab ulls trists mirant la lluna
que va minvant la claror,
que 'l recort del qu' ella 'stima
li allunya dels ulls la son,
y esperant al qu' ella adora
de tota la nit no dorm.
L' oreig de la matinada
comença á engronxar les flors
que crexen entre les mates
y murteres á redòls:
los aucells piulan alegres
per les pomeres de l' hort.....
Passa una óliba que siula,
y escampantse fugen tots.

Tan bon punt l' óliba passa
y s' amaga [illegible] bosch,
un home adalt la garriga
doblega 'l cim del pujol:
per entre arbossers y estepes
devalla lleuger pe 'l rost
arremangat fins al colze
y la destral á n' el coll.
La mestressa tota alegre
l' escomet, y ell alça 'l front.
—Mestre Llull, tengau bon dia;
que Deu vos guart, mon espòs.
—Còm axís ja 'stau vestida
si tot just la lluna 's pon?
—Jo no pens en despullarme
moltes nits, pensant en vos.
—Còm axí 'stau en finestra
quant encara no fa sol?
—Jo 'sperava que fos auba
pera veure 'us, mon espòs.
—Y quí 'us ha dit que 'n dimecres
dexás la sitja y lo bosch?
—Que vindriau á trench d' auba
tot avuy m' ho deya 'l cor.
—Y el cor no vos ha enganyada.....
—Ja veyeu, mestre, que no.
—Donchs... posau fe 'n lo que 'us diga,
que 'n lo meu també n' hi pos!...»
No be ha dit exes paraules
mestre Llull abaxa 'l front
y capbaix entra á la casa
pensatiu y á poch á poch:
se 'n va y s' asseu dins la cambra
com si la llum li fes por,
trist, capbaix y mans plegades
y ab los ulls á n' el trespol.
—Mon marit, quína 's la pena
que 'us fa viure conciròs?
—Si 'us digués la pena mia

tremolariau de por!....
—Contant les penes qu' un passa,
sovint s' hi troba consol.....
—Per curar mon mal, mestressa,
no hi ha metges en el mon!
—Lo que no porán els homens
la Mare de Deu ho pot.....
¿Voleu que avuy de capvespre
anem á Lluch, mon espòs?»
No be sent exes paraules
mestre Llull axeca 'l front.
—Que 'us sabrá greu per ventura
si me n' hi vaig jo tot sol?»
Acala 'ls ulls la mestressa
y plorosa no respon:
fit á fit la mira 'l mestre,
y mirantla esclata 'n plors.
—Per qué plorau? li diu ella
passantli 'ls braços pe 'l coll.
—Diume 'l cor..... que será trista
l' anada á Lluch en est jorn.
—Jo duch un escapulari,
mon marit, no tengau por.....
. . . .
Cap á Lluch plegats partiren
abans de pondre 's el sol;
costat per costat fan via
la mestressa y son espòs.
Ella va tota enllestida
y á la ma un ramell de flors,
mestre Llull du capa negre
com si anás vestit de dol:
be sembla que fan parella
la cadernera y el corp.
Quant son á dins l' alzinar
caminan á poch á poch,
que la pau del cel hi regna
y 'l paratge 's delitós:
per entre 'l brancam dels arbres

passa térbola claror,
per entre l' espès fullatge
raigs de llum com á fils d' or.
Dins lo bosch, axís conversan
la mestressa y son espòs:
—Mon marit, qué n' es d' hermosa
cap al tart la llum del sol!
—Qué 's de faresta la fosca
que s' acosta á poch á poch!
—Qué hermoses son les murteres
brufades de blanques flors!
—Qué tristes que son les penyes
pelades sense verdor!
—Mestre Llull, sentiu com canta
dins del marge 'l rossinyol?
—Del sebel-lí 'ls aspres xiscles
no sentiu per dins el bosch?
—Escoltau com remoretja
l' aygua clara de la font!....
—No sentiu baix del barranch
faresta y fonda remor?
—La meua carn s' esborrona!
Tota jo de por tremol!....»
Per entre dos murs de roca
altissims y sense fons
passa 'l torrent que bramula
tot relliscant y dant toms:
el camí passa pe 'l cayre
del abisme perillós,
entre 'l cayre de l' abisme
y penya tallada á plom.
Ja cal que tenga coratge
qui 'l passe sens tremolor!
La mestressa se 's senyada,
que al sé' allá 's senya tothom;
mes si 's senya la mestressa,
no s' ha senyat son espòs.
—Mestre Llull, daume la ma,
que 'l paratge 's perillós.

—Ja 'u guaytat abaix, mestressa?
mirau, mirau qué de fons!....
—No hi veig abaix mes que fosca!....
mon marit, no teniu por?
—Qué hi sentiu, la muller mia,
dins l' abisme escur y fosch?
—La remor d' aygues que corren
rebotant pe 'l negre fons.....
—Y entre la remor de l' aygua
no hi sentiu gemechs y plors?
—De quí son exes veus tristes,
de quí son, mon car espòs?
—D' una dona que hi tiraren
un dia entrada de fosch.
—Qui pe 'l barranch la feu caure
prou tendria 'l cor de roch!
—Qui la llançá dins l' abisme
fou, mestressa, son espòs.
—Si matá la muller sua
no li doneu aquest nom!
—La tal dona festetjava
d' amagat ab un pastor!....
—La dona que traheix l' home
be mereix aquesta mort!
—Vos tendrèu la mort matexa,
que també 'u trahit l' espòs!
—Mare de Deu, assistiume!
diu la mestressa. ¡Socors!....»
Y avall pe 'l barranch rodola
rebotant y donant toms.....
Tan bon punt li ha dat l' espenta
mestre Llull, gira 'n rodó
y fuig igual qu' una roca
que devalla per un rost.
Com mes lluny se fa, mes corre
com si fugís de la mort,
y passa plans y garrigues,
bota torrents, passa boschs,
y sent de Lluch les campanes
que tocan l' oració.

Quant es davant de l'esglesia
repara que hi va tot sol,
y sent los clams de s' esposa
que ressonan dins son cor.
Quant es al portal del temple,
lo criminós fa recort
que 'l temple 's terra sagrada
y passa 'l portal d' un bot.
Quant ha passat l' escançell
li agafa gran tremolor;
quant es á mitjan esglesia
queda esglayat, fret y groch,
pega un crit y cau en terra,
cau en terra de genolls:
veu s' esposa agenollada
davant de l' altar major.
—Muller mia, muller mia!
còm bona y salva aquí 'us trob?
—La Reyna de cels y terra
vos ho dirá, mon espòs (3).

RAMON PICÓ Y CAMPAMAR

(de Pollença).

NOTES

—

(1) Platja trista y solitaria ahont desembarcaren antigament los argelins per anar á robar la Santa Casa de Lluch.

(2) Famós pirata, arraez algerench, que en 1550 atacá la vila de Pollença.

(3) En la narració d'aquest miracle, l'autor ha procurat seguir punt per punt la tradició. Un llibre manuscrit que varem veure á l'archiu de la Santa Casa de Lluch y que té per titol « El Patrocinio vniuersal de el Reyno de Mallorca. Historial y Panegirica Narracion de la Invencion portentosa, progressos de la devocion, y prodigiosos milagros de la siempre venerada Sacra »Imagen de MARIA SANTISSIMA de Lluch. Sacada de vn auténtico Processo, »y de la que escrivió breve el Doctor Rafael Busquets Presbitero Colegial, »con otras noticias, de tradiciones, y de manuscritos antiguos. Por Jayme »Botellas Presbitero Beneficiado en la Parroquial de Inca, Capellan y Vicario »de la Sufraganea de Lloseta. Consagrada á María Purissima de Lluch por »manos de sus M. Reverendos Colegiales. Año 1728.» Esplica aquest cas axis:

«111. Erase un marido, que haviendo algunos años en pacífica coyunda, y »agradable union de voluntades llevado con su casta, y leal muger el sacro »yugo de el Matrimonio: aquel enemigo comun de la paz, cuyo arrogante anelo »ha sido siempre el bolverla odiosa en el cielo, y en la tierra, y mas entre los »casados, en quienes enquentra mas cevo para encender discordias, y riñas, »quanto mas les atiende juntos en una mesma casa; introduxo en el corazon »de el marido tan ardientes brasas de sospechosas ilusiones contra la fidelidad »de su honesta muger; que en breve tiempo, abriendo puerta el mísero ma»rido á sus infernales soplos, empezaron á levantarse de aquel oculto fuego »voraces llamas de mortales celos. Ya no corrian parejas las voluntades: pues »aunque persistia sencilla en su amor primitivo la muger, porque no le sub»ministrava su cándida inocencia el sospechar algun desamor en su marido, »aunque tiempo havia que le notava melancólico; por el contrario ardiendo »en rabias dentro su pecho, la havia concebido un ódio mortal, arrojándose »con él á tan ciego aborrecimiento, que dando passo franco al infernal hues»te, condecendió malicioso en la fatal tentacion de quitar á su esposa la vida. »Inquiria medios para la execucion; mas en todos por divina permision le »ocurrian dificultades. Persuadiale sagaz el demonio, que para la execucion »de su malvado intento sin ser de nadie conocido, ninguna diligencia pare»cia mas apta, que conducir á su muger á fuer de paseo por un parage de»sierto, y allí desde una alta eminencia, ó dentro algun profundo abismo »precipitarla. Y porque tambien en esta funestamente ideada patraña se ofre»cian obices, porque siempre se enquentran ojos, que atienden, y juicios »que sospechan; le influyo el enemigo, que la convidasse á cumplir con el un »voto de visitar á Maria Santissima de Lluch, á fin de que con capa de esta »fingida devocion, al tenerla en cierta parte del camino, le diera desde allí »el último empellon á su vida, y final satisfaccion á su depravada quimera.

. . . .

»112. Resuelto ya el engañado hombre de executar su diabólico intento, con»vidó á su muger para tan santa vereda: admitiólo gustosa, y devota; y par-

»tiendose ambos á solas, vencido ya gran parte de el camino. . . . .
»llegaron junto al empinado risco, que sobre las bueltas de el Grau descuella,
»de cuya eminencia apenas se divisa el suelo de su profundidad. Dixo el ma-
»rido á la muger: Ven, y verás quan hondo es esto? Acercóse la inocente
»corderilla, y assomándose á registrar tan espantosa hondura, cogióla incau-
»ta de las piernas su tirano marido, y dándola un buelco, la arrojó impio
»ácia abaxo. Cometida esta cruelíssima maldad, proseguió el malvado hom-
»bre sus passos al Santuario de Lluch, con la certidumbre, de que al llegar
»abaxo su muger, quedaria hecha pedazos. . . . . Llegó al
»Colegio: y aunque alterado su corazon por el perpetrado insulto; pero per-
»suadido maliciosamente, que havia satisfecho al que en su muger havia
»imaginado agravio; entró á la Iglesia, y al querer doblar la rodilla, vió
»(caso portentoso!) á su muger viva, que rendida á los pies de la Sacrosan
»ta Imagen, la ofrecia afectuosas gracias por la misericordia, que con ella
»havia su materna piedad executado.»

(Páginas 492, 493, 494 y 495.)

XXI

PRIMER ACCESSIT AL PREMI DE MALLORCA

DISSORT

...y per cada tres dels nostres
ne duya en Centelles vint !

T. AGUILÓ.

I.

La dreta sobre la taula,
en l' esquerra un pergamí,
en Gilabert de Centelles
neguitejava esmarrit.
Malmesa n' era la fulla,
comprimida entre sos dits;
sa cara y son posat deyan
que 'l torbava fort l' escrit.
Su axí entre dents murmurava,
su axí tornava á llegir:
Cunill qu' entra 'n lloriguera....
be podrá no exirne viu.
Com á caçador sou destre,
no 'us mancan llebrers ardits,
y les selves de Mallorca
bona caça han de nodrir.
Pot sé 'us mancás una fura,

trobarla no 'm toca á mi;
distrayeuvos ab la caça,
no tot han d' esser neguits.

. . . .

«Llavors d' un estol me parla
»que de França n' es exit;
»y en Jacme de Monpeller
»tan sols l' anomena un pich.
»Ja us conech ja, Rey en Pere;
»costa molt ser vostr' amich!

. . . .

Ab sa gent cap á Serdeña (1)
lo de Corbera es partit;
Pot sé 'l vejau per Mallorca,
pot së que 'l vent lo hi oblich;
si 'us convé per la caçada,
ab sa gent lo deteniu!

. . . .

Cunill qu' entra 'n lloriguera...
«No té dupte; axó vol dir!»
Si vos mancás una fura....
«En mala hora us conegui!
»'Xi com tany á cavallers
»en la batalla guarnits
»y nobles era en Centelles;
»¡voldrèu vos ferne un botxí?
»Será forçat que la tròbia
»la fura que 'm manca, sí!
»Prou que us conech, Rey en Pere;
»costa molt servos amich!»

II.

El sol se pongué abans d' hora
y fou la nit ben escura,
el vent á estones fiblava,
de temor no exí la lluna.

1) En Rambau de Corbera, que passava á Serdenya de governador ab sa companya de peu y de cavall assistí á la batalla de Lluchmajor.

Dintre la Seu de Mallorca,
ab sa llarga vestidura
cobert, un guerrer espera
recolzat á una columna.
La greu remor de les ones
arriba paurosa y llunya,
com enllá d' espès brancatge
la remor que mou la fulla.
Llavores les naus inmenses
altra voltra 's tornan mudes,
quant calla 'l vent lo silenci
engenra por y tristura.
L' espiretjar de les llánties
ombres ferestes dibuxa,
ombres vagues que tremolan,
s' allenguexen y s' en pujan.
Dintre del cor del guerrer
pensaments de mort hi bullen,
per ço s' angoxa duplican
el silenci y la negrura.
Y si guspira una llántia,
si una cortina 's belluga,
s' esglaya 'l bon cavaller
y sa cara se trasmuda.
No resa; no 's l' amor santa,
ni es la celestial dolçura
que ferm al pilar lo tenen
com si fos negra esculptura.
Es l' amich de l' alt en Jacme
qui noves d' ell ha rebudes,
en Pere de Tornamira [1]
qui d' esperar ja s' enuja.
Com de la Mort la petjada
deu sonar sobre un sepulcre,
axí unes passes sonaren
dins del cor fes per l' angunia.
Mes finí l' esglay, puig foren
del guerrer ben conegudes,
y...—Montpeller, dix.—Mallorca,—

respongué l' altre totduna.
—Be heu trigat!—Eus ho fa veure
la frisança.—Son vengudes
lletres del Rey.—Qué vos diu?
vendrá prompte?—M' assegura
que pendrá terra á Mallorca
abans de finir l' octubre.
—Venen ab ell?—Lo bon Carles
de Grimalt senyor d' Alcudia,
sos germans, en Puigdorfila,
en Pagá, 'n Ros, n' Huch de Luna;
gent de França, de Sicilia,
de Cerdanya, vint y dues
coratjoses companyíes
de genovarts... ab l' ajuda
dels d' açí...—Homens y llançes
los d' açí fa temps qu' ajuntan.
—Tots?—Los qui 'n el Rey en Pere
no tenen s' honra venuda:
en los boschs, en les masíes,
en les coves...—Donchs quant llua
dalt de tot del puig de Randa
una foguera, totduna
que vajan á Lluchmajor,
será que l' host es venguda.
—El Rey entra?—Per Pollença.
—Deu li dó bona fortuna!
—Mala sort regeix son signe.
—Plaurá á Deu causa qui 's justa.
—Sentiu la mar? mes funesta
dins mon cor la mar bramula;
pe 'n Jacme morí mon pare,
be pot ser que 'l fill hi muyra!
—La arribada d' en Corbera!..
—Va á Serdenya.—No acostuma
fer res en va el del Punyal...
es que d' ell aquí afretura.
Ve d' espía... ó de botxí!—
Retroná en les naus augustes

igual remor al del ferre
quant cau en la terra dura.
Los cavallers s' estremiren,
y 's miraren ab angunia;
y avansantne poques passes
deyan ab veu conmoguda:
—Á reveure, en Vallespir,
fins lo dia de la pugna
á Lluchmajor.—Quína senya?
—Ó corona... ó sepultura!
¿No veniu?—Qued'.—Donchs, coratge!
triumfará la causa justa!
—Sols preveu mon cor desditxes.
—Eus ment el cor.—Deu ho vulla!»
Y mentres per parts distintes
abdos cavallers s' allunyan,
blastomant exí una ombra
de darrera la columna.

III.

En les platges de Pollença
desembarcan belles naus,
costa amunt pel puig de Randa
caminan alguns lleyals.
Van armats de totes armes,
lo qui 'ls mena va á cavall;
l' esguart viu, l' orella atenta,
costa amunt sense parlar.
Sols de tant en tant se gira
per mirar un dels soldats,
á voltes ab ell s' ajunta
y quelcom li diu ben baix.
Lo soldat par que li párlia
com un senyor al vassall,
lo qui á peu descalç se 'n puja
esperons d' or ha calçat.
Quant foren prop de la cima
á ferse fosch començá,

al guerrer qui 'ls conduhia
dix lo de á peu :—Bon Queralt,
si nos surten á l' encontre
cent... ó mil, los contrastau;
fugiulos, tornau arrera,
perdeu l' host, feuvos matar;
sols qu' al temps de dir tres Salves
no 'ls dexeu pujar á dalt.
—No us apar sentir la fulla
com s' esclafa?—No us apar
que es una ombra qui negreja
darrera aquell espinal?
—No veys lluir una llança?
—Malehit siga en Rambau!..»
Y llavores colps d' espasa
y el brugit del batallar:
y com viu la pugna encesa
ne fugia un dels lleyals.
Relliscant per les dresseres,
y per les roques saltant,
ab un vol fou á la cima,
juntá rames y secalls,
y quant la primera espira
de la foguera saltá,
la fredor sentí 'n l' esquena
de la punta d' un punyal,
y una veu qu' ab fer escarni
á s' orella murmurá:
«Ara saps que som l' espía
»y el botxí de 'n Pere quart!»

—

En Pere de Tornamira
banyá la llenya ab sa sanch,
y l' endemá sens ajuda
el Rey en Jacme 's trobá.
Mal ferit y sense espasa,
sobre cadavres tombat,
un servent del de Corbera
li tallá lo noble cap.

Març de 1878.

THOMÁS FORTEZA.

XXII

SEGON ACCESSIT

CANSÓ DE LA DISSORT

Tots hi forem per justicia,
mas á Deu no li ha legut.
G. R.—MADONA VIOLANT.

La vila de Porreres
Se mostra prou llëal,
Sos homens de coratge
Tots han exit cridant:
«¡Volem el rey en Jaume
»En lloch d' en Pere quart!»
Y anaven dreta via
Al inimich Rambau,
Per ser en la batalla
Que dona á foch y á sanch.
Puis predicá ahí vespre
Un frare de la Real:
«¡Venjau la fellonía
»De lo traydor Bertran!
»¡Plenaria es l' indulgencia
»Per tots los qui hi 'nirán!»

—

De sant Miquel arcángel
Al peu d' un pobre altar,

Hi prega la regina
Madona Violant,
Y n' Isabel l' infanta
Gemega al seu costat.
Tres ciris han encesos,
Dos d' ells s' apagan ja,
Y l' altre encara crema
Lo blè regalimant.
¿Son senyas que perillan
En Jaume y en Paguá?
—Anemmosné! s' esclaman,
De Lluchmajor al camp!—
Regina malanada,
Pot ser que arribeu tart.

—

Per entre pins y mates
Fugien dos cavalls.
—Aquest es de ton pare!
—Aquell de mon germá!
—Los nostres son qui perden...
—Bon Carles de Grimalt!
¿Ahont es lo Rey?—Senyora,
Al Rey..... Deu l' ha cridat.
Son cors..... si l' voleu veure
Dins exa tenda entrau.
Les feres d' en Centeyles,
Açí, l' han escapsat.....—
En sech caygué esmortida
Madona Violant.
Y des llavors Mallorca
Sufreix lo jou estrany.

BARTOMEU FERRÁ.

Palma, Abril de 1873.

XXIII

Honorables Senyors, Dames y Cavallers, Jovent y Nines

May com avuy, plè de bona ventura, podia brollar del cor l' adeusiau per tots vosaltres, y durlo amorosament de contrada en contrada, per tot arreu de la terra catalana.

Malgrat lo esperit central nivellador, y la envejosa enemiga de un amo implacable que somniava en arrancans' la llengua, la nostra amor ha fet sa via; esplendent ha crescut, y avuy es flor de viua color y aroma esclatada al raig ardent de una renaxença en que tots hi posárem la mes pura essencia del sentiment, inspirat en lo seny de la llibertat y de la patria.

May com avuy joyós, plé de esperança, deviam dirnos l' adeusiau; que la pubilla té ja quinze anys, y al mirarla tan rumbejant y ben plantada, ab la veu de nostre poble dirnos satisfets y contents: «ja es cullidora.»

Arribat era 'l jorn de traure 'ls bonichs de la caxa tradicional, y afeginthi lo mellor dels nous, obrirli de bat á bat les portes de la casa payral, perque enamorás á tothom, honesta y sentida á temps, la filla que nodrírem ab la llet de les centuries, l' escalf de la gloria, la fe senzilla de una familia benehida per Deu, y la serietat de una rassa treballadora y gran, que escampada per tot lo mon anyora sempre la campana del poble y vol jaure lo somni etern en la fossana dels avis.

Mes ay! may com avuy singlotejant y ab llágrimes un cor que alena per l' amor de patria, may tan trista una veu vos dona eix adeu-

siau en la diada de l' amor, de les flors y de la poesía, en la diada en que aquella esmenta tota sencera la festa anyal de sa perduda grandesa.

La patria!....

Fills borts los seus en ben mal punt li tornan! La fumera puja al cel de les viles enceses y 'ls temples que s' esfondran; á glops hi cau la sanch sobre les cendres de la llar, y apaga 'l caliu dexat per la familia; la campana del sometent desperta crits de guerra per pobles y masíes, y ni 'l foch ve de fora casa, ni la sanch es de gent estranya, ni 'l bronzo sant axeca en sagramental la terra contra la host invasora vinguda d' enllá dels monts!....

Oh! ratxa malhaurada!.... lo foch es dins de casa, la sanch es de germans, de fills, de pares, la veu del sometent es rugallosa d' oy y de venjança.

Vents de ma terra, alçauvos y asserenau lo cel! Gent de la terra, quant de noble y de gran té Catalunya, tot quant sent en lo cor l' escalf del sentiment de la perduda patria; tot quant viu y alena, y pensa y treballa y creu en aquest sol batejat per l' heroisme dels nostres avis, que tremolan irats en ses tombes del Bruch y de Girona; dames y cavallers que vinguts sou á la tendra armonía de les cançons de la terra; oh! nines catalanes, que inspirau l' amor santa de la familia; poetes que lluytau tot enaltint ses gestes; mestres que reposau sobre flayrants llorers (no es hora encara): vosaltres de ençá y d' enllá. per tot arreu ahont cova la vida de un poble tal volta esclau, que de lluny agermanau vostre esperit al sentiment que 'ns congrega, veniu tots d' una, veniu á reviure per l'amor á la trista mare que gemega y plora: alçau la flama d'exa amor santa, que no'n té de igual la terra, y gran, esplendent com may ajudemla á alçarse, ab l' heroisme de les passades centuries, ab la fe que niellava les maravelles de la Seu y enlayrava sa magestuosa grandesa, ab las llibertats cremades en malhora y espargides al vent fetes cendra, ab la serietat que la distingia, ab la senzillesa que tant li esqueya, ab lo respecte á la lley que la honorava, ab lo seny de son dret que la enfortia, ab sa germandó gremial que la salvava, ab l' amor al treball honest que li 'n dava benestar y vida; y la Verge de Monserrat benehirá l' esforç, lo recte pensar y 'l generós dalè de un poble que cobeja la sola palma que may se marceix, y passa al esdevenidor, eczemple de noves generacions, la qu' es de la virtut corona de gloria.

Y ara vosaltres qui m' escoltau esmoguts per la maror del present,

quí sab també si per la esperança?—Catalans de bon tany, que al amparar lo conreu de les lletres, esmentau Catalunya tota sencera, adeusiau y á reveure!.... á reveure dintre de un temps mellor!.... á reveure dins de una eterna pau!.... á reveure dins de la fe, y l'amor, y la vera llibertat!.... á reveure!.... y valdament condolit de tan llarch cativeri, dins de la patria mes gran, la que enrotllan tants mars y en abdos mons s' hi mira, la patria de Lepant y de l' any vuyt, l' altra patria mes petita de nostres somnis y de nostres afanys, aquella que batega al nostre voltant, que la sentim en les llágrimes dels ulls y en la ardenta flamarada del cor, oh! valdament!.... que Deu nos torne la perduda patria !!.....

Albert de Quintana.

TAULA

DE LES OBRES CONTINGUDES EN LO PRESENT LLIBRE

JOCHS FLORALS

DE

LA LLENGUA CATALANA

ANY XVI DE LLUR RESTAURACIÓ

JOCHS
FLORALS

DE

LA LLENGUA CATALANA

EN L' ANY XVI DE LLUR RESTAURACIÓ

MDCCCLXXIV

BARCELONA

ESTAMPA DE LA RENAXENSA,
Carrer de Montjuich del Bisbe, 3.
MDCCCLXXIV

JOCHS FLORALS

DE LA

LLENGUA CATALANA

CONSISTORI DE MDCCCLXXIV

MANTENEDORS

Excm. Sr. D. Albert de Quintana, *President*.

D. Marian Aguiló y Fuster.

D. Antoni Camps y Fabrés.

D. Joseph Coll y Vehí.

D. Francesch Masferrer y Arquimbau.

D. Pere Nanot-Renart.

D. Joan Sardá y Lloret, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA.

DONA ANTONIA UBACH Y GUTIERREZ

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE MDCCCLIX.

D. Manel Milá y Fontanals, *President*.

EXCM. SR. D. VICTOR BALAGUER.
D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.
† D. Joan Cortada.
D. Miquel Victoriá Amer.
D. J. LLUIS PONS Y GALLARZA.
D. Antoni de Bofarull, *Scri*.

REYNA DE LA FESTA,

Dona Maria Mendoza de Vives.

CONSISTORI DE MDCCCLX.

† Excm. Sr. D. Francisco Permanyer y Tuyet, *President*.

† D. Joaquim Roca y Cornet.
† D. J. A. Llobet y Vall-llosera.
† D. Vicens Joaquim Bastús.
† D. M. Flotats y Comabella.
D. Joan Manyé y Flaquer.
D. ADOLF BLANCH, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,

Dona Elisea Lluch de Rubió.

CONSISTORI DE MDCCCLXI.

† D. Lluis Gonzaga de Pons y de Fuster, *President*.

D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.
D. Antoni Bergnes.
D. Lluis Cutchet.
† D. Pau Estorch y Siqués.
D. Joseph Leopold Feu.
D. Manel de Lasarte, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,

Dona Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE MDCCCLXII.

D. Joan Illas y Vidal, *President*.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
D. Joseph Coll y Vehí.
† D. Miquel Anton Martí.
D. Manel Angelon.
D. Joseph Llausás.
D. VICTOR BALAGUER, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,

Dona Maria Josepha Massanés de Gonzalez.

CONSISTORI DE MDCCCLXIII.

† D. Brauli Foz, *President.*

D. Terenci Thos y Codina.
D. Manel Milá y Fontanals.
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
D. Manel Anglasell.
† D. Joseph Subirana.
D. Eusebi Pascual, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Senyora esposa del Excel-lentíssim Senyor Governador Civil.

EN REPRESENTACIÓ

de S. A. la Sereníssima Senyora Duquesa de Montpensier.

CONSISTORI DE MDCCCLXIV.

† D. Joan Cortada, *President.*

D. Celestí Barallat.
D. Miquel Victoriá Amer.
D. Antoni Camps y Fabrés.
† D. Gregori Amado Larrosa.
† D. Narcis Gay.
D. Damás Calvet, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Dona Victoria Penya de Amer.

CONSISTORI DE MDCCCLXV.

D. Antoni de Bofarull, *President.*

D. Adolf Blanch.
D. Geroni Rosselló.
D. Lluis Roca y Florejachs.
D. Francisco Muns.
D. Damás Calvet.
D. Víctor Gebhardt, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Dona Elena Caballer de Roca.

CONSISTORI DE MDCCCLXVI.

D. Pau Valls, *President.*

D. Francisco Morera.
D. Teodoro Llorente.
D. Víctor Gebhardt.
D. Silvino Thos y Codina.
D. Eduart Vidal y Valenciano.
† D. Robert Robert, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Dona Manela Luna Mendez de Vigo.

CONSISTORI DE MDCCCLXVII.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER, *President.*

D. Gayetá Vidal y Valenciano.
D. F. Romaní y Puigdengolas.
D. Joaquim Sitjar y Bulcegura.
† D. Robert Robert.
D. Marian Fonts.
D. F. Maspons y Labrós, *Scri.*

REYNA DE LA FESTA,

Dona Dolors Llopart de Muns.

CONSISTORI DE MDCCCLXVIII.

EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER, *President.*

D. Jascinto Labaila.
D. Felip Bertran.
D. Felip Jascinto Sala.
D. Frederich Soler.
D. Francisco Maspons y Labrós.
D. F. Miquel y Badía, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Dona Carme Mercader.

CONSISTORI DE MDCCCLXIX.

D. ADOLF BLANCH Y CORTADA, *President.*

D. Eusebi Anglora.
D. Joseph Maria Arnau.
Mos. Jascinto Verdaguer, *Pbre.*
D. Joseph Roca y Roca.
D. Francisco Miquel y Badía.
D. Pere de Rosselló, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Dona Mercé Estrada.

CONSISTORI DE MDCCCLXX.

D. JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA, *President.*

Mos. Salvador Mestres, *Pbre.*
D. Ignaci Ramon Miró.
D. Joseph Puiggarí.
D. Joaquim Riera y Bertran.
D. Pere de Rosselló.
D. Joseph de Palau, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Dona Francisca Nanot-Renart.

CONSISTORI DE MDCCCLXXI.

D. Estanislau Reynals y Rabassa, *President.*

D. Miquel Victoriá Amer.
D. Joseph d' Argullol y Serra.
D. Rafel Ferrer y Bigué.
† D. Xavier Llorens y Barba.
D. Joseph de Palau y Huguet.
D. Joan Montserrat, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Antonia Sacanella de Blanch.

CONSISTORI DE MDCCCLXXII.

D. Joseph de Letamendi, *President.*

D. Manel Angelon.
D. Félix María Falguera.
D. Joan Montserrat y Archs.
D. Vicent Wenceslau Querol.
D. F. Sellarés de Ibora, *Pbre.*
D. Joseph Coroleu, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Dona Maria Hubert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIII.

D. GERONI ROSSELLÓ, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
D. Lluis Roca y Florejachs.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.
D. Antoni Camps y Fabrés.
D. Joseph Coroleu.
Mos. JAUME COLLELL, *Pbre., Scri.*

REYNA DE LA FESTA.

Excma. Sra. D.ª Oriola de Quintana y Serra.

MESTRES EN GAY SABER [1]

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en* 20 *de Juny de* 1861.

D. Geroni Rosselló, *proclamat en* 4 *de Maig de* 1862.

D. Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en* 3 *de Maig de* 1863.

D. Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en* 6 *de Maig de* 1866.

D. Joseph Lluis Pons y Gallarza, *proclamat en* 5 *de Maig de* 1867.

D. Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en* 3 *de Maig de* 1868.

D. Francesch Pelay Briz, *proclamat en* 2 *de Maig de* 1869.

Mos. Jaume Collell y Bancells, Pre., *proclamat en* 7 *de Maig de* 1871.

D. Tomás Forteza, *proclamat en* 5 *de Maig de* 1873.

D. Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en* 3 *de Maig de* 1874.

---

(1) «1.er Serán *Mestres en Gay Saber* los que hajan arribat á guanyar tres premis ordinaris.

La proclamació y entrega del corresponent diploma se fará per lo Senyor President del Consistori en l' acte de la festa en que alcansen lo tercer premi.

Estatuts per al bon regiment del Consistori dels Jochs Florals de la Llengua Catalana. 1873.

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS

D.ª Isabel Villamartin.	2
D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.	3
D. Tomás Aguiló.	1
D. Miquel Victoriá Amer.	1
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER.	1
D. ADOLF BLANCH Y CORTADA.	3
D. FRANCESCH PELAY BRIZ.	4
D. Damás Calvet.	2
D. Antoni Camps y Fabrés.	1
MOSSEN JAUME COLLELL, *Pbre.*	3
D. Marian Fonts.	1
D. TOMÁS FORTEZA.	3
D. Ramon Picó y Campamar.	1
D. JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.	3
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	1
D. Lluis Roca y Florejachs.	1
D. GERONI ROSSELLÓ.	2
D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	3
D. Frederich Soler.	1
D. Silvino Thos y Codina.	1
D. Terenci Thos y Codina.	1
D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA.	3
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*	2

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS

D.ª María Josepha Massanés de Gonzalez.	1
D.ª Victoria Penya d' Amer.	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.	2
D. Adolf Blanch y Cortada.	1
D. Antoni de Bofarull.	3
D. Antoni Camps y Fabrés.	1
Lo Cançoner de Miramar.	1
Mossen Jaume Collell y Bancells, *Pbre*.	1
† D. Salvador Estrada.	1
† D. Guillem Forteza.	1
D. Tomás Forteza.	2
D. Joseph Martí y Folguera.	3
D. Anicet de Pagés de Puig.	1
D. Antoni Molins y Sirera.	1
D. Joseph de Palau y Huguet.	1
D. Pere d' Alcántara Penya..	1
D. Ramon Picó y Campamar.	1
D. Joseph Lluis Pons y Gallarza.	1
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	1
D. Isidro Reventós..	3
D. Lluis Roca y Florejachs.	2
D. Geroni Rosselló.	1
D. Joaquim Rubió y Ors.	2
D. Francesch Ubach y Vinyeta.	2
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre*.	2

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS
(PROSA)

D. Antoni Aulestia y Pijoan.	1
D. Víctor Gebhardt.	1
D. Manel Milá y Fontanals.	1
D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	2
D. Terenci Thos y Codina.	1
D. Gayetá Vidal y Valenciano.	1

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT ACCÉSSIT

D.ª Victoria Penya d' Amer.	2
Mme. Rosa Anaïs de Roumanille.	1
D. Tomás Aguiló.	1
D. Miquel Victoriá Amer.	1
D. VÍCTOR BALAGUER.	3
D. ADOLF BLANCH Y CORTADA.	2
D. Antoni de Bofarull.	7
D. FRANCESCH PELAY BRIZ.	2
D. Damás Calvet.	5
D. Antoni Camps y Fabrés.	8
Lo Cançoner de Vilatort.	1
MOSSEN JAUME COLLELL Y BANCELLS, *Pbre.*	1
D. Joseph Coroleu é Inglada.	1
† D. Salvador Estrada.	1

Un Fadrí de Montanya.	1
D. Bartomeu Ferrá y Perelló.	2
D. Marian Fonts.	3
† D. Guillem Forteza.	1
D. TOMÁS FORTEZA.	2
Jordi.	3
D. Manel de Lasarte.	1
D. Teodoro Llorente.	1
D. Joseph Martí y Folguera.	3
D. Francesch Matheu y Fornells.	2
D. Gabriel Maura.	1
D. Antoni Molins y Sirera.	1
Armengol de Montsech.	1
D. Joan Montserrat y Archs.	1
D. Pere Nanot-Renart.	1
D. Joan Nebot y Casas.	1
D. Matheu Obrador y Bennasar.	1
D. Anicet de Pagés de Puig.	4
D. Pere d' Alcántara Penya y Nicolau.	4
D. Ramon Picó y Campamar.	6
D. Felip Pirozzini y Martí.	1
D. Félix Pizcueta.	2
D. JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.	2
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	2
D. Isidro Reventós y Amiguet.	1
D. Joaquim Riera y Bertran.	1
D. Lluis Roca y Florejachs.	4
D. Joseph Roca y Roca.	2
D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	1
D. Frederich Soler.	1
E. T. de M.	2
D. Joseph Taronjí y Cortés.	2
D. Terenci Thos y Codina.	3
D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA.	8
D. Pere Antoni Ventalló.	2
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*	4
D. Miquel Zavaleta.	1
Anónims.	7

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT ACCÉSSIT

(PROSA)

D. Joseph d' Argullol y Serra.	1
D. Antoni de Bofarull.	1
D. Francesch Pelay Briz.	1
D. Joseph Martí y Folguera..	1
D. Francisco Muns.	1
Genís Domingo Reventós.	1
D. Joaquim Riera y Bertran.	2
D. Terenci Thos y Codina.	1
D. Gayetá Vidal y Valenciano.	1

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT SEGONS PREMIS ORDINARIS

D. Miquel Costa.	1
C. de M.	1
D. Francesch Matheu y Fornells.	1

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT TERCERS PREMIS ORDINARIS

D. Matheu Obrador y Bennasar.	1
D. Anicet de Pagés de Puig.	1
D. Felip Pirozzini y Martí.	1

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació Provincial de Barcelona.
Excma. Diputació Provincial de Gerona.
Excma. Diputació Provincial de Tarragona.
Excma. Diputació Provincial de Lleyda.
Excma. Diputació Provincial de las Balears.
M. Iltre. Sr. Rector d' esta Universitat Literaria.
M. Iltre. Sr. President de la Academia de Bonas Lletras.
La Jove Catalunya.
Los Mestres en Gay Saber.

ADJUNTS PROTECTORS

Rnt. Dr. D. Hermenegildo Coll de Valldemia, *Pbre.*
D. Francesch Domingo.
D. Ignasi Fontrodona.
D. Joaquim García Vergés.
D. Eusebi Güell.
D. Francisco Lopez Fabra.
D. Francisco Mandri y Deza.
D. Ramon Marqués.
D. Joseph Monteys.
D. Joseph Anton Muntadas.
D. Joan Navarro Reverter.
Excm. Sr. D. Fernando Puig.
D. Agustí Robert.
D. Baldomero Roig.
Excm. Sr. D. Joseph Emili de Santos.
D. Joseph María Serra.
D. Pompeyo Serra.

ADJUNTS NUMERARIS

D. Francisco de P. Aguilar.
D. Pere Aldavert y Martorell.
D. Joseph Alesan y Nogués.
D. Evarist Alomar.
D. Lluis d' Alós y Martí.
D. Gervasi Amat.
D. Manel Amell.
D. Miquel V. Amer y Omar.
D. Ramon Andreu y Serra.
D. Manel Angelon.
D. Manel Anglasell.
D. Joseph d' Argullol y Serra.
D. Joseph María Arteaga.
D. Rossendo Arús y Arderiu.
D. Andreu Balaguer.
D. Joseph Balari y Jovany.
D. Celestí Barallat y Falguera.
D. Valentí Basart.
D. Felip Bertran.
D. Joseph Blanch y Piera.
D. Frederich Bordas.
D. Ibo Bosch y Puig.
D. Joaquim Cadafalch.
D. Jaume Manel Calafell.
D. Alvar María de Camin.
D. Antoni Camps y Fabrés.
D. Joseph Camps y Rafecas.
D. Timoteu Capella y Gassó.
Mos. Joaquim Casanovas, *Pbre.*
D. Joan Castellet y Samsó.
D. Joseph Castellet.
D. Ramon M.ª Catá de la Torre.
D. Lluis Coll.
D. Joseph Coll y Vehí.
D. Gonçalo Cortada.
D. Joseph Danés y Bassols.
D. Manel Duran y Bas.
Mos. Antoni Estalella, *Pbre.*
D. Joseph Estrader.
D. Felix M.ª Falguera.
D. Antoni Fargas y Soler.
D. Francisco Fassant.
D. Joan Baptista Fauró.
D. Joseph Ferrer y Vidal.
D. Francesch Ferrés.
D. Joseph Flaquer.
D. Emili Fochs y Odena.
D. Joan Font.
D. Joaquim Fontanals.
D. Francisco de P. Forns.
D. Ramon Manel Gay.
D. Victor Gebhardt.
D. Eduart Gibert y Batlle.
D. Eduart Gibert y Riera.
D. Ventura Grau.
D. Ignasi Girona.
D. Manel Joan Grenzner.
D. Joaquim Guasch.
D. Angel Guimerá.
D. Joan Illas y Vidal.
D. Joseph Antoni Jaumar.
D. Frederich Jordá.
D. Domingo Lacoma.
D. Joseph de Letamendi.
D. Francisco Llagostera.
D. Manel de Llanza.
D. Rafel de Llanza.
D. Joseph Llausás.

D. Teodoro Llavallol.
D. Modest Lleó.
D. Joan Lligé.
D. Rupert Mandado.
D. Joseph M.ª Mundó y Anglés.
D. Xavier Manyé y Flaquer.
D. Joan Manyé y Flaquer.
D. Francesch Martí y Garriga.
D. Francisco Martí y Puig.
D. Miquel Martí y Sagristá.
D. Bernardí Martorell.
D. Francesch Masferrer.
D. Francisco Maspons y Labrós.
D. Marian Maspons y Labrós.
D. Frederich Masriera.
D. Joseph Masriera.
D. Miquel Matarrodona.
D. Francesch Matheu y Fornells
Dr. D. Salvador Mestres, *Pbre.*
D. Manel Milá y Fontanals.
D. Pau Milá y Fontanals.
D. Claudi Mimó y Caba.
D. Francisco Miquel y Badía.
D. Ramon de Miquelerena.
D. Joseph Miravent.
D. Ignasi Ramon Miró.
D. Antoni Molins y Sirera.
D. Pau Monner.
D. Joan Montserrat y Archs.
Iltre. Sr. D. J. Morgades, *Pbre.*
D. Joseph Murull.
D. Pere Nanot-Renart.
D. Joaquim de Negre y Cases.
D. Ramon Nury.
D. Joan Baptista Orriols.
D. Joseph Orriols Solá.
D. Pere Palau Gonzalez.
D. Francesch Manel Pau.
D. Manel María Pecero.
D. Joseph Pella y Bofill.
D. Joseph Pella y Forgas.
D. Joan J. Permanyer y Ayats.
D. Joan Perpinyá y Pujol.
D. Magí Pers y Ramona.
D. Carles Pirozzini y Martí.
D. Felip Pirozzini y Martí.
D. Enrich Planas y Espalter.
Excm. Sr. D. Franc.º Puig, *Pbre.*
D. Lluis Puig y Savall.
D. Jaume de Puiguriguer.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana
D. Isidro Reventós.
D. Estanislau Reynals.
D. Bartomeu Ribó.
D. Pau Ribó.
D. F. de P. Rius y Taulet.
D. Leopold Rius de Llosellas.
D. Joseph P. Roca y Fiter.
D. Lluis Roca y Florejachs.
D. Joseph Roca y Roca.
D. Elías Rogent.
D. Paulí Roig y Tapis.
D. Francisco Romaní.
D. Francisco de P. Ronquillo.
D. Pere de Rosselló.
D. Felip Jascinto Sala.
D. Joaquim Sala y Martí.
D. Marian Sans.
D. Pere Santaló y Castellví.
D. Alfredo Santamaría.
D. Joan Sardá y Lloret.
D. Jaume Serra.
D. Maurici Serrahima.
D. Pere Serramitjana.
D. Domingo Sert.
D. Ramon de Siscar.
D. Joan Sitjar y Bulcegura.
D. Joaquim Sitjar y Bulcegura.
D. Frederich Soler.
D. Joseph Enrich Solo.

D. Esteve Stassen.
D. Ramon Sunyol.
D. Joseph Thomás y Bigas.
D. Esteve Torrabadella.
D. Antoni Torrents y Torres.
D. Antoni Torres.
D. Cesar August Torres.
D. Manel Torres y Torrents.
D. Angel Traval.
D. Simeó Tuyet.
D. Francesch Ubach y Vinyeta.
D. Jaume Ubach y Vinyeta.
D. Jaume Urgell.
D. Hermenegildo Urrejola.
D. Agapit Vallmitjana.
D. Venanci Vallmitjana.
D. Pau Valls.
D. Andreu Ventosa.
D. Alvar Verdaguer.
D. Gayetá Vidal y Valenciano.
D. Enrich Xavier Vidal.
D. Joseph Vilarrasa.
Mos. Isidro Vilaseca, *Pbre.*
D. Joseph Vilaseca.
D. Franc.° de Paula del Villar.
D. Jaume Vinyas.
D. Pere Nolasch Vives.
D. Joan Viza y Martí.

ADJUNTS SUPERNUMERARIS

D. Delfí Artós y Mornau.
D. Joseph Mundó.
Mos. Joseph Codina, *Pbre.*
D. Fernando Arteaga.
D. Joseph Coroleu é Inglada.
D. Joan Pascual y Niu.
D. Francisco Borrás.
D. Antoni Aulestia y Pijoan.
D. Frederich Vila.
D. Joaquim Aparicio.
D. Demetri María Nel-lo.
D. Francisco Santonja.
D. Meliton de Llosellas.
D. Francisco Cuadras.
D. Enrich Lapeyra.
D. Ricard Bulbena.
D. Joan Junyer.
D. Pere Nolasch Vergés y Mas.
D. Antoni Magrinyá.
D. Anicet Espinach.
D. Jaume Cadena.
D. Matheu Maspons.
D. Baltasar Taulet.
D. Joseph Antoni de Torres.

ADJUNTS FORANS

Barcelona.

D. Plácit Aguiló y Fuster.
D. Joan Amell y Llopis.
Mossen Francesch Cortés, *Pbre.*
D. Manel Maciá.
D. Modest Vidal.

Gerona.

D. Joan Baptista Ferrer.
D. Joaquim Riera y Bertran.

La Garriga.

D. Salvador Busquet.
D. Joseph de Rosselló.

Palma de Mallorca.

D. Joseph Lluis Aguiló.
D. Joseph Bullan.
D. Bartomeu Ferrá.
D. Francesch Forteza.
D. Gabriel Llabrés.
D. Gabriel Maura.
D. Matheu Obrador y Bennasar.
Iltre. Sr. D. Miquel Penya y Mut, *Pbre.*
D. Pere d' Alcántara Penya y Nicolau.
Mossen Joseph Taronjí y Cortés, *Pbre.*

Pollensa.

D. Miquel Costa y Llobera.
D. Rafel Llobera.

Reus.

D. Joseph Martí y Folguera.

Sant Celoni.

D. Miquel Draper.

Sant Gervasi.

D. Francisco Comerma.

Sarreal.

D. Jaume Ramon y Vidales.

Soller.

D. Joan Ensenyat y Morell.

Vich.

D. Ignasi Bach.
D. Antoni d' Espona.
D. Francisco de Febrer.
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*

ACTA DE LA FESTA

ACTA DE LA FESTA

En la Ciutat de Barcelona á las duas de la tarde del dia tres, primer Diumenge de Maig del any mil vuyt cents setanta quatre, ha tingut lloch en la gran Sala de contractes de la Llotja la solemne festa dels Jochs Florals, setzena que 's celebra d' ensá de llur restauració.

Una numerosissima y distingida concurrencia ocupava dit local que s' havia exornat al efecte de la manera que demanava la importancia y especial carácter de la sessió. Ab la entrada del Consistori y Comissions oficials que han passat á seure en seti de distinció dins del clos d' honor destinat al Respectable Cos d' Adjunts que hi assistia enter, mentres s' ocupava per dit Consistori y Presidents de las Comissions l' estrado de la Presidencia, s' ha obert la sessió, declarantho aixis lo Sr. D. Ricard Ventosa qui

representava, en sa ausencia, al M. Iltre. Sr. President del Municipi, despres de lo qual lo Sr. President ha dat lectura de son *Discurs* (I).

Terminat aquest, n' ha dat de sa *Memoria* (II) l' infrascrit Secretari, despres de lo qual ha procedit á la apertura dels plechs contenint los noms dels autors de las poesías premiadas y á llur consegüent proclamació, tot com se dirá.

De la que ha obtingut lo primer premi de la *Flor natural* y es la que dú per títol *Lo Combat de Cadaqués* (III), ha resultat serne autor D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA, qui, comparegut, ha fet present de la *Flor* á la Sra. D.ª ANTONIA UBACH Y GUTIERREZ, la qual ha passat á ocupar lo silló de la Presidencia essent aclamada Reyna de la Festa als acorts de la Música municipal. De la dita poesía, á invitació de son autor, n' ha dat lectura l' adjunt Sr. D. Joseph Blanch.

D. FRANCESCH MATHEU Y FORNELLS y D. FELIP PIROZZINI Y MARTÍ han resultat ser respectivament los autors de las composicions *A una morta* (IV) y *La mala muller* (V) agraciada aquella ab lo segon premi y aquesta ab lo tercer, abdós de la Flor natural.

Visca Aragó (VI), composició guanyadora de la *Englantina*, te per autor á D. RAMON PICÓ Y CAMPAMAR, qui, recullida la joya de mans de la Reyna de la festa, ha encarregat la lectura d' aquella al adjunt D. Joseph Thomás y Bigas.

De las duas poesías que respectivament obtenen lo segon y tercer premi de *Patria* y son: *Partida* (VII) y *Cançó de gesta* (VIII) n' han resultat ser autors C. D. M. y D. MATHEU OBRADOR Y BENNASAR, present aquest últim á la festa.

La composició agraciada ab la *Viola* es la titolada *Sant Francesch s' hi moria* (IX) y son autor Mossen JASCIN-

TO VERDAGUER; *Pbre.* A sa invitació ha llegit la poesia l' adjunt D. Felip Pirozzini y Martí.

De *La primera llágrima* (X), distingida ab lo premi segon de *Fe*, s' ha vist, obert lo plech, serne autor D. MIQUEL COSTA Y LLOBERA, y D. ANICET DE PAGÉS de *Esglay* (XI). Aquest últim, apesar d' haver sigut cridat, segons consueta, per tres vegadas distintas, no s' ha presentat en l' acta de la festa á recullir la *Poncella closa* de viola, premi tercer de *Fe,* adjudicat á la composició per ell presentada.

D. ISIDRO REVENTÓS Y AMIGUET ha resultat ser l' autor de las duas composicions *Al Segle* (XII) y *Independencia* (XIII). Dit Sr. Reventós ha llegit ell mateix la primera, que es la que obté la *Copa de plata* oferta per lo Consistori: la segona, agraciada ab lo premi ofert per la Excma. Diputació Provincial de Gerona, la ha llegida l' adjunt D. Joseph Roca y Roca.

Del estudi en prosa *Quadros d' historia catalana*—Lema: E veritat sia dita com sen deu a historia quen ha desser verge e molt pura e molt neta dinfeeltat e de mentida, estudi á que 's concedeix la *Ploma de plata* oferta per la Societat *Jove Catalunya*, ha resultat serne l' autor D. ANTONI AULESTIA Y PIJOAN.

Feta la distribució de premis en la forma que s' acaba d' especificar y per quant D. FRANCESCH UBACH Y VINYETA ab lo de la Flor natural que se li ha adjudicat enguany ha completat ja los tres premis ordinaris que 'l Reglament exigeix per á ser *Mestre en Gay Saber*, lo Sr. President ha fet la condigna proclamació, que ha sigut saludada ab los aplaudiments unánims de la concurrencia.

Incontinent los plechs y carpetas que duyan los noms dels autors de las composicions no premiadas, han sigut publicament fets cendras, mentres lo Mantenedor senyor

D. Pere Nanot-Renart llegia lo corresponent *Discurs de gracies* (XIV) despres de qual lectura lo dit Sr. President de la Comissió del Municipi ha declarat finida la sessió, essent dos quarts de quatre de la tarde.

De tot lo qual s' aixeca la present acta que jo l' infrascrit Secretari certifico en lo lloch y data adalt dits.

JOAN SARDÁ.

I

DISCURS

DEL

SENYOR PRESIDENT DEL CONSISTORI

Senyors:

Una vegada á l' any, usança es de vellura, les viles catalanes s' endiumenjan de bo de bo, y ab la veu dels campanars que tritllejan cridan alegrement parents y amichs de l' encontrada, donant punt á la feyna, elles que l' ayman, y rebentlos ab passades y vespres; que fins per l' amor els avis s' amparavan del santuari, lo que molt y molt be 'ls hi esqueya, y axis ho van ensenyar y encara 'ns dura.

Elles s' umplen de gom á gom de cares rialleres, de cors encesos y ánimes devotes, que axis ballan sardanes alegrement com cantan á l' ofici, y axis s' alçan en sometent com corvan lo front altiu devant de la custodia, quant la professó trenca les apretades rengleres de la plaça, barrejant flayre d' encens al de les flors que al seu devant escampan.

S' atrafegan les cuynes y la llar s' enruenta; fuma dintre del forn la flor del blat de la quintana, y llampuga el vi del mayol dins del crestall que 'l guarda; els hostes s' escometen y parlan de l' anyada, y surten els quefers esdevinients, y molt sovint tenen tractes que fan enrajolar hereus y pubilles, y son lo fonament de noves families tan catalanes com les nostres, plenes totes de be de Deu, perque la virtut y 'l treball honestament hi nian.

Axí mateix una vegada á l' any ens aplega á la casa payral una veu sagrada per tots nosaltres.

Sota les arcades d' eix gran monument no hi ha un sol cor que no aleni á l' amor de la patria; y al tornar ab cara riallera y plena d' esperança mentres la tempestat retruny defora y 'l devassall s' acosta, al venir amatents á la festa anyal de les lletres, venim tots lo cor en Deu, fiant en lo que ha de venir, á la festa major de la terra catalana.

Tot lo que aquí ens enrotlla du estampada fesomía de *Nació Catalana*.

Cants y canturies, empreses y llinatges, glories y martiris, l' endosserat estrado ahont resplandexen los tres mots que inspiran, la dama que aclamarèm aviat ab picaments de mans reyna de l' amor y de la festa, la maravella de pedra que 'ns hostatja, fins l' ayre que s' hi aspira es tot sencer de la gran y heroyca, tantes centuries viua y esmentada, gloriosíssima *Corona d' Aragó*.

Y venim ben confiats perque ni el cor ens manca, ni Deu y la Mare de Deu ens han dexat may de la seua ma, per mes que hu sembli, ja sia que s' hajen vist negades en sanch nostres passades glories, la llibertat dels avis escapsada, y 'l llibre ahont estampades eran per la ma afrontosa del butxí fet cendres, y escampades al vent perque no 'n restás may mes memoria.

No; una ma potent de soberana grandesa ha conduit

lo nostre poble al través de la historia, y si á voltes un negre espay senyala fats mal avinguts y de trista recordança, es perque gestes avinents de gloria enlluernadora vingan aprés á alçarnos en lo concert dels pobles.

A mi pertoca avuy per manament dels altres, mes plens de valiment que jo que tant l'estimo, obrir de bat á bat les portes de la llar y fer tot compliment á la gentil pubilla; á mi pertoca avuy donar á tots la benvinguda y escometreus parlant dels nostres quefers desde aquest setial consagrat per la veu de tants mestres, que de cançons y gestes tan bellament discurrian y tantes ne saben, á mi que tan solament ne sé de noves apreses vora la mar que sembla que les plora, ò als brams de la tremontana que 'ns porta entre ses ratxes accents de germandó d'una vehina terra.

Amor y pau á tots vosaltres que us aplegau á l'ombra de la casa payral!... y ja que som vinguts pera tractarne, dexáume aplegar les seues, y recordárvosen l'antiga crònica, per dirvos lo present y com de nostre agravi hem pres complertament la mes noble y generosa venjança.

Del cim del Pirineu baxá l'ona coratjosa qu' empenyent la onada mòra fonamentá la nostra Catalunya, y empenyentla, empenyentla, per devall del Ebro la portava, regant ab sanch la terra perque des mes bona llevada, y plantanthi per fites monestirs y temples perque fos de benedicció lo fruyt de tan suada conquesta.

Catalunya s' alçá modesta y gran coronada de Comtesa, duhent en ses entranyes la clau de sa llengua, que per sort y ventura encara 'ns dura y durará sempre; la llevor de ses lleys y la familia depositades per la civilisació romana; l' esperit de llibertat é independencia de la

rassa primitiua, y l' amor al treball que no perdrèm may, vinga 'l que vinga, y es honrada fesomia del nostre poble.

Y la illustraren Comtes que la engrandiren, y li feren lleys sabies qu' encara viuhen, y constitucions que servaren altres pobles de la terra després de haver fet la pau y la gloria de la nostra; y la cercaren per maridarshi nobles vehines y la trobaren; y un jorn de grandesa inmortal per tots nosaltres posá sobre son front esplendent garlanda, y afegí á son escut ampla creu roja tan heroyca y valenta, tan plena de virtut com les sangrentes barres.

Llavors, per gracia divina, d' una santa vingué al mon la figura del gran Conqueridor; Mallorca, la bella Mallorca, parlá la nostra llengua, Valencia 'ns fou germana, Murcia entrada, Nápols y Sicilia estrado dels nostres monarques, y no tenint encara prou llorers ab que ombrejar lo palau de nostra simbòlica muntanya, ¡Santa Verge de Montserrat! un puny d' almogávers passejá l' Orient llançant imperis, que no li mancavan, perque eternament quedás escrit son nom ab lletres d' or en lo llibre eternal de la mondana historia.

Si 'n tingué de grans reys y cavallers, de ciutadans honrats, de concellers y gremis, de furs servats, de sants que 'ns amparessen, de trobadors aquesta noble terra!

Un jorn esdevingué en mal punt un rey que ab son punyal esquinsava 'ls furs d' Aragó y tacava de propia sanch tot lo realme. Mala ventura fou que l' hem plorada, y anant lo temps ens dugué gent forastera per governa 'ns; y com lo crim es pendent ahont res s' hi atura, tants ne feren en la casa gran y tant devallarem, que no restá mes que 'l recort de nostres passades glories, y l' engunia de deslliura 'ns de tan penosa remensa.

Escaygué 'l maridatge ab Castella responent al entussiasme de l' espulsió dels moros, erru històrich que 'ns

doná per queviure gran munió de guerres fora de casa, l' estrenyement de nostres furs primer y una herencia fatal després, qu' enterrá per sempre la llibertat sota la llosa que guardava l' ossera dels nostres avis, morts defensantla sense penediment ni esmena.

De tota aquella gran epopeya no n' quedá mes que una ganiveta espuntada amarrada á servil cadena dins la casa payral, la calrada de l' afronta, y la corcor de rencuniosa venjança.

Les centuries passavan y la frisança crexia, quant la revolució francesa vingué á somoure los fonaments dels pobles de la terra. Lo que no pogué fer la voluntat dels imperants ho feu Deu; les áligues traydores despertaren tota la furia de la rassa Ibera, dels enemichs companys ne feren, barrejaren la sanch en les batalles lluytant ensemps per deslliurar la llar de la invasora petja, y 'ls noms sagrats del Bruch y Çaragoça, de la inmortal Girona, escrits en la matexa fulla del dos de Maig y de Bailen, segellaren la pau y arboraren per sempre mes la bandera d' Espanya al bell cim dels Pirineus, perque hagués esment l' Europa de que dintre nostres pits alena com foch etern l' esperit de independencia que tantes voltes ha deslliurat nostra perduda patria.

Fins aquí del passat, que prou n' havem memoria.

Y 'l present?..... De aquell passat ¿qué 'n resta?

Tot un mon nou enclavat sobre 'ls rònechs fonaments de la payral grandesa.

Aquell esbart de castells que foren esgrahons de la reconquesta mora, han caygut rodolant pedra á pedra pels degotalls de les singleres. També caygueren els monestirs y cauhen temples, sens que ni l' art los salvi ni cap dret seny castigui á la ignorancia, que ha profanat lo vas ahont jeya en pau la generació de aquells que ab llurs fets inmortals ens engendraren.

Les ciutats que 'ns davan ayre vestexen altrement y 'l tenen d' estrangería; lleys y costums ens mostran forasteres; fins la llibertat volen durnos de fora casa, quant fa tan bona brotada la llevor antiga plantada novament en lo conreu dels avis.

Mes duran los santuaris tots plens de presentalles, un estol de romeus hi va cada any per la dressera enflocats y cantant, l' estampa de la Verge es al capsal del llit de nostres mares; encara seu al escó tota sencera la familia catalana; l' honrada barretina ombreja 'l front de nostres pagesos, sens que mals ciutadans pugan emborderirla; la blanca caputxeta escau á les fadrines, la tenora entre cants y gemechs anima les cerdanes; la llengua encara es viua, mes pulida que may y mes sencera; la terra es la matexa, la mar es la canal que du la nostra saba per tot arreu dels pobles de la terra.

Ab les runes dels monuments de aquella etat passada, nous monuments s' enlayran tan grans com una Seu; sota les seues arcades axams d' abelles hi fan la bresca d' una poderosa industria; les rocades fan mes esplets y 'l most s' esprem á rius cap á les planes; negres cavalls de foch arrossegan com un llampech lo bagatge del treball que 's multiplica; les naus, que un temps feyan batalla, plenes de pau n' escampan les sobres per tot lo mon y 'ns duhen en cambi les de noves contrades; y després de batejada per la ciencia en la lluyta generosa de totes les nacions, plena de gloria mes gran que la passada, mes honesta, mes ferma y duradera, la nova Catalunya fa visita á Castella, li porta 'l seu cabal perque sabentlo no 'l malbarati, l' enteniment perque s' en valgui, lo cor perque aprengui á ben aymarla; y allí admirada y respectada de tots, la vençuda per les armes, vencedora pel giny y per la força del treball, crida ab veu mes forta que les tremontanes: *«visca, ¡que visca Espanya!...»* mes ho diu

en catalá, y veus aquí la noble, la generosa venjança de que us parlava.

Valdament la prengui aytal nostra literatura, mostrant á la castellana la font de la tradició y de la veritat, tal volta la dressera de la virtut, que males boyres exides d' un gorch corromput avuy li amagan.

En avant la creuhada!... en avant la conquesta!... dexin l' esglay los qui tal volta pensan que l' entussiasme minva, que no hi son de bon grat quants á la llar s' escalfan. Mentre 'ns fassi tan bon so la campana del poble y anyorem tant lo alè de nostres muntanyes, la festa no s' perdrá may!... la joventut es nostra! y si l' estima de bo de bo vos hu diuhen sos cants, la flayre que de casa tenen llurs dictats, la cremor que respiran y la força ab que ajudan á la arrancada deu de tanta gloria.

Si volian llevárnosla, alçariam en sagramental la terra, y si fossem vençuts, aniriam á caure dins la fossana ahont jau la pols de la passada grandesa.

Veniu, veniu tots d' una y coronem als poetes!

Que llurs cants sian eterns, servats per sempre mes en lo esperit del poble com les cançons de vellura, ensenyats á nostres fills per vostres dolços llavis, dames catalanes, després del sant nom de Deu y ab los dictats de virtut; y esmentada per tot, gran y lliure com may, breçada pels genis del treball y de la pau ab l' amor d' una mare, fassi via en avant sempre honrada, inmortal, la Patria Catalana!.....

Albert de Quintana.

II

MEMORIA

DEL

SENYOR SECRETARI DEL CONSISTORI

SENYORS:

Una vegada mes, y va ja la setzena, de desde aquest siti que la benévola confiansa dels meus honorables companys de Consistori me fa ocupar avuy, se vos dona conte del estat de la nostra Institució, dels fruyts que aporta á la literatura catalana de que es un dels genuins representants y testimoni calificadíssim de sa vitalitat, y de com no minva, ans al contrari, l' intel-ligent amor de la jovenalla de la terra á la llengua pátria, que 's fa, per ella manejada, encertat medi d' espressió de concepcions inspiradíssimas y pensaments d' una válua poética no poch pujada.

Lo resultat del actual certámen no ho desmenteix; los poetas catalans no han fet falta á la invitació que 'ls hi endressá est Consistori per á que hi acudissen, y si bé las composicions que 'ns han trames son menos en

quantitat respecte d' anys anteriors, no aixis, mes que probablement, en qualitat, que de bona y bén bona son, á judici nostre, no ja sols las que vos duhem triadas, sino moltas de las que per la exigüitat en nombre dels premis no han pogut ser distingidas com acás ho hagueran estat si ab aquella forsada limitació no s' hagués topat lo Consistori.

Aixó vos pot dir si son moltas ó pocas las dificultats que per á fer la oportuna tria haurá hagut aquest de contrastar, dificultats engendradas per la igualtat relativa en mérit d' algunas de las composicions repudiadas y algunas de las distingidas; tant solzament una valoració escrupulosa, feta, diguemho aixis, en judici contradictori, ha sigut prou á véncelas sino del tot, lo bastant per á que una votació regularment compacta decidís quinas havian de ser las afavoridas.

En honor de la veritat, empero, y com á tribut als qui resulten ser llurs respectius autors, lo Consistori deu fer públich que aquesta disconformitat hi ha sigut única y esclusivament al tractar de discernir los segons y tercers premis; d' ella ni apariencias en lo que respecta als primers, los quals s' han adjudicat á las composicions que aviat podreu ohir, per una unanimitat la mes completa y ni mica ni gens discutida. Aquesta asserció indica tot seguit quina es la opinió que en tésis general pot formarse del conjunt de las composicions en l' any actual rebudas, y vos dich aixó, perque si per á premis primers son, com qui diu, contadas las composicions y en cambi abundan las que bonament poden aspirar á segons y tercers premis, senyal que de lo que hi ha mes es de mitjanías, mes ó menos bonas, y que lo que escasseja es lo que sobressurte y possehesca qualitats tant rellevants que á primer cop d' ull apareguen, enduyentsen sense trámit ulterior la atenció y fentse seu un privilegiat judici.

Axió, ¿acusa tal volta decadencia en la nostra literatura? Jo entench que no, si 's té en conte la natural petitesa del camp en que ella acciona; que no, si 's té en conte que 'l capgirell espantós que está sufrint avuy per avuy, y fa temps que dura, la nostra pobre pátria, no es lo mes á propósit per á mantenir vigorosa la inspiració poética, que per á remuntarse á certas regions, las que la índole de esta Institució forsosament li té senyaladas si vol mereixe sa favorable acullida, necessita una serenitat y un estar que 'ns tenen vedats á la present generació 'l desorde espantós en que vivim y la perspectiva del lúgubre esdevenidor que als nostres ulls se desenrotlla.

Ademés, en puritat, ¿pot dirse decadent una literatura perque cada any no produheix vint ó trenta obras d' un mérit superior? Si aixis fos, literaturas hi ha, y potser totas, que foran decadents y ab mes justa rahó que la nostra, ja que 'l nombre de cultivadors d' aquesta, com á correlatiu al dels que usan la llengua que ella parla, es de bon tros inferior al dels que á aquellas se dedican: y no obstant, llur riquesa y prosperitat es per á tothom dogma de fe inatacable tot y no tenir quasi mes que mitjanías, potser, á proporció, menos encara que la nostra.

Y prou ja de consideracions que 'l sol sentit comú dicta, per á entrar de ple en la tasca concreta que tinch senyalada en est moment, que es la de darvos conte rahonat de la decisió definitiva del Consistori.

Heuse la aquí:

Premis corresponents al mot de Pátria.

Premi primer. — Englantina. — S' adjudica á VISCA ARAGÓ.—*Et fleverunt eum omnis populus Israël planctu magno et lugebant dies multos.* La narració del tristíssim

episodi de la mort d' en Bernat Oms es l' objecte de la composició histórica que dú aquell títol, narració feta ab una brillantor de colorit admirable, plena de descripcions d' una bellesa plástica acabada, sostinguda desde 'l principi al últim per l' interés creixent que inspira l' héroe pintat ab rasgos magistrals y closa per una cansó fantástica que, si bé sols indirectament lligada ab lo demés de la obra, y si bé recordant de lluny per sa idea primaria una coneguda balada de Kœrner, té bellesas originals de primer ordre, fillas del desenrotllament tot distint que 'l poeta dona á aquella y ab que venç perfectament la dificultat que ofereixen composicions del género de aquesta cansó, género arriscadíssim y que facilment degenera en ridícul. Si en lo fondo val Visca Aragó, en la forma no desdiu, ans al contrari, puig lo acabat de sa versificació la fa, á judici del Consistori, un modelo no indigne de ser imitat.

Premi segon.—Poncella badada d' Englantina, d' argent.—Per majoría de vots s' adjudica á PARTIDA.—Lema: *Sus! via sus! á Mallorca!—Mort als alarbs!* descripció plena de vida y moviment á la par que de veritat histórica y que 's fa perdonar lo estudiadament artificiós de sa estructura per la novedat en la manera de pintar un fet tant conegut y que á tants ha servit de tema, com es la espedíció del Rey D. Jaume á Mallorca.

Premi tercer.—Poncella closa d' Englantina, del mateix metall que la anterior.—CANÇÓ DE GESTA.—Lema: *Dieus, si 'l play, me don lezer.....* Si bé recordant per l' assumpto y adhuc per la manera de portarlo la una y per la forma estrínseca la altra, á duas composicions ben celebradas en la nostra literatura, la majoría del Consistori estima á dita poesía mereixedora del present premi per las bellesas originals que té de detall, per lo colorít d' época que ha sabut imprimir son autor als distints qua-

drets delicadament dibuixats y altament dramátichs ab que dú á terme la acció per ell imaginada, y per sa versificació ben duta al través de las dificultats no petitas del metre que ha volgut adoptar.

Mereix menció honorífica especial entre las vint y cinq composicions que á mes de las citadas abrassa la secció histórica entre las duas centas trenta set en total rebudas, lo romans históric titolat *Lo Princep de Viana*.—Lema: *Mon procés va á publicarse*.

Premis corresponents al mot de Fe.

Premi primer.—VIOLA D' OR Y D' ARGENT.—S' adjudica á la balada SANT FRANCESCH S' HI MORIA — *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo*. Lo delicadíssim misticisme de que está impregnada, la dolsura y suavitat que tota ella respira y la ben trovada manera de contar, sense allunyarse de la forma popular, la bella tradició que li serveix de tema, son per al Consistori dots que la fan acreedora á la distinció de que es objecte.

Premi segon.—*Poncella badada de viola*, d' argent.—La majoría del Consistori judica digna de aquest premi á LA PRIMERA LLÁGRIMA — *Beati qui lugent*, composició de bon sabor religiós, bén entonada per lo general y que sembla revelar un profitós estudi dels bons modelos épichs de la literatura cristiana.

Premi tercer.—*Poncella closa de viola*, també d' argent. —Certa originalitat en lo pensament total y en los que parcialment contribuheixen á sa emissió, y la forma alegórica ab que encertadament té lloch aquesta, valen lo premi, á judici de la majoría del Consistori, á la poesía religiosa ESGLAY— *Vigilate, quia nescitis diem neque horam*.

Mereixen menció honorífica entre las quaranta sis re-

ligiosas que hi ha ademés de las tres anomenadas, las composicions titoladas *Jehovah*—Venite, adoremus et procidamus ante Deum, y *Gotxs en llahor de María Santíssima*. Lo Consistori, ademés de la menció que acaba de fer d' aquesta última, ha acordat sa inclusió en lo volum de poesías premiadas que, á tenor dels Estatuts, té de publicar, y la rahó que 'l guia á concedirli aquest premi estraordinari es la de ser la composició, dintre de la familia literaria popular á que pertany, un tipo no indigne de ser imitat: potser que aixis se coadjuvará á desterrar l' amanerament de que solen adoleixe moltas de las infinitas obretas en dita familia classificadas.

Premis corresponents al mot d' Amor.

Premi primer.—Flor natural que es enguany una *Bigandia crispa*, lligada ab un llas magníficament brodat.—LO COMBAT DE CADAQUÉS.—Lema : *Fué esta victoria una de las mas notables que hubo por mar en aquellos tiempos* (Zurita). Lo Consistori deu fer constar que á haverse vist facultat per lo Reglament li haguera adjudicat á esta composició altra Englantina, que bén bé la mereixen la veritat enérgica de las descripcions de que está plena, la acabada pintura dels personatges que jugan dintre de la acció dramática sobriament desenrotllada en ella, la espressió oportuna dels distints afectes que respectivament esperimentan y 'l colorit histórich may descuydat en tot lo decurs de la relació del famós combat naval de Cadaqués; en defecte d' Englantina li ha adjudicat unanimement lo present premi per la doble rahó de que la poesía que 'l rebe pot pertanye á qualsevol género, lo qual no escluheix al histórich, y de que entre las cent vint y quatre composicions que hi optavan no ha sabut

trovarne d' altra que pogués posárseli al costat, comparativament estudiadas.

Premi segon.—Poncella badada natural de la mateixa flor, també ab un llas brodat.—S' adjudica per majoría á la composició que dú per títol Á UNA MORTA y per lema: *Y mi mal es tan entero-que muero porque no muero* (S. JUAN DE LA CRUZ), colecció de pensaments que en son to general sembla tenir certa retirada á las del alemany Heine, abundant en delicadas bellesas, no escassa de pensaments, alguns que 's notan per la originalitat, y que potser valdria mes encara si no fos que, junt ab lo dolor tendre que se sent animantla del principi á la fí, hi despunta algun cop mes realisme del que permet la marxa general de la composició, que certament no 'l refuig del tot; cert es que algunas vegadas aquest excés de realisme depen mes que del fondo dels pensaments, de la manera d' expressarlos.

Premi tercer.—Poncella closa natural, també ab un llas. —Per majoría de vots la obté LA MALA MULLER—Lema: *Tradició,* que en pochs versos y baix la forma dialogada, pinta un terrible drama de familia, ab situacions bén presentadas, ab personatges sempre sostinguts y ab sóbrias pinzelladas delineats, y que si bé en algun indret té certa llibertat d' expressió, se fa perdonar aquest defecte á cambi de la major vivesa y veritat que axó imprimeix á la tradició que la poesía conta.

Lo Consistori ha acordat també, com respecte de la poesía religiosa en son lloch citada, publicar en lo volum d' enguany la bella anacreóntica que 's titula *En Sellé* y dú per lema: *Á n' ets meus amichs que eu dia de S. Jaume avespre,* etc., única y esclusivament per estar escrita en un dels dialectes característichs de la llengua catalana, al objecte axís de que quede com á document auténtich que en son temps puga servir al estudi filológich de la nostra llengua parlada.

Copa de plata oferta per lo Consistori.

S' adjudica á AL SEGLE.—*Que rumor-lejos suena-que el silencio-en la serena-negra noche interrumpió,* oda d' elevadíssima entonació, rublerta de pensaments de forsa y altament poétichs y d' una versificació arrodonida y robusta.

Ploma de plata oferta per la Excma. Diputació Provincial de Gerona.

S' adjudica á INDEPENDENCIA.—Lema : *Nostre senher fazia á vos companha-perquen ren no-us cal duptar,* composició lírica en que 's narra á grans rasgos y ab tochs enérgichs y per lo regular encertats, la desgraciada campanya dels francesos á Catalunya en temps del rey Felip l' Atrevit: llástima que sobras de lirisme en alguna ocasió y 'l no haver quedat sempre vençudas las no pocas dificultats del metre, aminoren una mica son valor. Lo Consistori ha discernit á esta poesía lo present premi després d' haver, per delicadesa, recabat de la Corporació oferent la autorisació per á aixamplar lo tema primiitvament marcat, y ho ha fet aixís perque dels cinq romansos históricbs que hi optavan, si bé tots cumplian ab la dita condició, cap reunia, al entendre del Consistori, prou mérits per á ser l' agraciat.

Ploma de plata y or oferta per la Societat «Jove Catalunya.»

S' adjudica á la série de QUADROS D' HISTORIA CATALANA (SECLE XVIII).—Lema: *E veritat sia dita com sen*

deu á historia, quen ha desser verge e molt pura e molt neta dinfeeltat e de mentida. En ells, baix una forma amena y dramática y sense sacrificar la veritat histórica, se relatan las tristas escenas de la guerra de successió á Catalunya y en especial dels sitis que durant ella sufrí Barcelona fins á sa gloriosa cayguda. La incorrecció en lo llenguatge y negligencia en la forma que s' hi notan, fillas potser de la precipitació ab que 'l travall haurá hagut de ser escrit, dada la perentorietat del terme transcorregut desde l' anunci del premi á que opta fins á la fí del plasso concedit per á sa admisió, no han estat part á que 'l Consistori deixés de distingirla com la distingeix, primera, perque enten que tractantse d' obras d' aquesta naturalesa, per rahons que á ningú s' escapan, no deu pecar de rigurós, y segona, perque tal defecte es fácilment subsanable sense alteració sustancial en la composició.

No s' adjudican ni la Cigala d' or oferta per lo Sr. President d' est Consistori, ni 'l Medalló de la Excma. Diputació Provincial de Tarragona, ni 'l Buch ofert á la mellor epístola satírica moral per la Societat «*Misteriosa;*» aquestos dos derrers premis per no havern' hi hagut, entre las deu y onze composicions que respectivament hi optavan, cap que fos mereixedora, á judici del Consistori, de tal distinció; y 'l primer, perque encara que, literariament consideradas, n' hi havia de no baixa altura entre las set que concorrian, no venian á respondre del tot á la idea que 's proposá la persona que l' oferí. Los tres quedan de desde ara anunciats per al any qui ve.

Aquest es en definitiva 'l judici que ha fet lo Consistori. ¿Voldreu, Senyors, sancionarlo, dant vostres aplaudiments espontanis á las poesías en primer lloch distingidas y que bén tost se vos llegirán?

Permetau que per un moment mes vos retarde 'l plaher que bén segur esperimentareu ab llur audició; un deber

dolorosissim es lo qui m' hi obliga. La literatura catalana ha esperimentat en lo que va del certámen d' antany al present, duas pérduas bén sensibles; la d' en Guillem Forteza, mallorquí, y d' en Joseph Anselm Clavé. Los Jochs Florals contavan al primer entre sos poetas premiats y la literatura castellana entre un de sos mes castissos conresadors. No dech dirvos qui era 'l segon, l' insigne músich-poeta popular y fundador de las Societats corals de Catalunya. Callen rencors politichs devant de la tomba que al home de bé ha obert una penosa enfermetat, qui sap si filla d' un excés del travall á que consagrá sa honrosa existencia; callen per á dar lloch tant sols al sentiment tristíssim que á tots sa mort inspira.

Á tots dos recordemlos y plorem llur pérdua, pregant á Deu, com á final tribut, que 'ls aculle en la estada dels bons.

JOAN SARDÁ.

AMOR

III

PREMI PRIMER

FLOR NATURAL

LO COMBAT DE CADAQUÉS

DEDICADA Á MON AMICH

EN FELIP PIROZZINI Y MARTÍ

Fue esta victoria una de las mas notables
que hubo por mar en aquellos tiempos (1285).
(ZURITA).

I.

Abocat á la finestra,
massa y tot, lo Senyor Rey,
fits los ulls á la marina
recomptava naus y llenys.
Gran navili en Lluis de França
per combatrel' ha tramès,
y ell dels comptes qu' ara passa
dotze naus tràu solament.

Cadaqués ja es dels francesos,
Roses y Palafrugell,
y si vol, dins Barcelona
pot rebátres' facilment;
puix per més que de Sicilia
cridi á en Llúria, sòbra temps
ab l' anada y la vinguda
per pèrdres', si no hi val Deu.
En açò, de capficarse
cansat, se girava 'l Rey,
quan dels almiralls s' adona
drets y muts devora d' ell.
En Marquet y en Mallol eran,
en coses de mar experts;
que aixís una nau governan
com parteixen un capell;
barcelonins que ja frisan
per batres' ab lo francès
baldament ben segur cregan
d' aná' á fons, ananthi ab ells,
si be qu' ara l' un y l' altre,
gorra en má, devant del Rey,
ni mots prou triats acertan
per ferli l' acatament.
En Pere un moment se 'ls mira
y parla—¿Qué es que volèu?
—Senyor, per mercè veniam,
respòn en açò en Marquet,
mercè que si á vos no us reca,
de tot cor la agrahirèm.
A Sant Feliu hi ha galeres
d' inimichs, á Cadaqués,
á Roses y també á Blanes,
y la mar es tota d' ells,

mentres que en terra nosaltres,
entrar viles los deixèm,
fer presa de lo qu' es nostre,
cremar y guarnir castells,
sentint prou rojó' á les galtes
y en lo cor atreviment
per rebátrens' hi tot d' una
y trametrels al infern.
Senyor, que 'ns deixèu anarhi
demanamvos per mercè,
y prou ne darem bon compte
ò aci no 'ns veurán may més.»
Al sentirho, 'l Rey en Pere
roda 'l cap mîg sonrient,
y en Mallol quan se 'n adona,
clou los punys sense voler.
—¿No os plauria de donarnos
comiat..?—Bons cavallers,
dues centes naus té la França...
—Dotze naltros ¡nom de Déu!
y cad' una de les nostres
entre aquelles val per cent.
—A en Roger enviarne una
per que vinga es menester...
—¡Tant se val onze com dotze,
que be pròu que 'ls ne pendrèm.
—Gran follia os ha vinguda,
passejant barbota 'l Rey;
de provençals, genovesos,
gent de mar y cavallers,
van les galeres de França
rublides á bastament
y açó fora anaus' á perdre,
ben segur, navili y gent.

—Senyor, com aquells més sian,
molt mellor pe 'ls ballesters:
així á cada ballestada
ferirán en dos ó tres;
si en gent de mar, les galeres
deixantnos més á mercè;
si en cavallers, de combátrels'
lliurant als almugavers.
Vulláu, donchs, aixís compláurens
dantnos comiat, Senyor Rey,
per la salut de la terra
qu' aixís nos la torne 'l cel,
per vergonya de la França,
pe 'l bon nom catalanesch,
per lliurar á Barcelona
d' un afront... y en aquí 'l Rey
no podent més contenirse:
—Aneu, aneu, respongué,
¡per la gloria de mon poble,
pe 'l nom que cascun portèu!

II.

Pe 'l garbí empeses les veles,
onze naus volan pe 'l mar,
lo desig dels qui navegan
no podent conseguir may.
Gent d' empresa les comanda,
les serveixen catalans;
á cercar van los francesos
y es segur que 'ls trovarán.

Primé 'ls ulls perden de veure
les esteles de les naus,
que desférs' la escumerada
que les prores van alçant,
y sens may traure la vista
del horizó, 'ls almiralls
comptan les braçes que corren
posant sobre 'l cor la má.
Los cómitres no sossegan
als bogadors apressant;
ballesters, passadó' en caixa.
van guarnint los enfrenalls:
lo guayta dalt de l' entena.
los corns á punt de sonar.
los rems tots brunzint á l' una.
y les naus sempre volant.
á la fi á Cadaqués veuhen
y al veurel', adalerats
comptan les naus enemigues
que 'ls estavan esperant.
Vint y cinch son les franceses.
les seues onze ¡què hi fá!...
sonan nacres y embesteixen
totes onze d' un plegat.
Primers en darse á coneixer
los ballesters han estat;
la xurma pedrells despara.
ascones en l' ayre van
y, al colp de la xafagada
sorpresos, los provençals
se veuhen los nostres sobre
qu' encara en sí no han tornat.
—França, França! en Ludovia
cridava, als séus atiant.

encenentlos en coratge
y fentlos entrá' en combat.
¡De passadors si 'n volavan!
¡los cayrells qui 'ls contará!
¡Aragó! cridan los nostres,
y en Mallol romp l' enfrenall.
Tot d' una les naus s' embesten
furientes capbucejant,
en popa girant, si poden,
ò aferrantse pe 'ls costats;
y al escoltar la botzina
d' en Marquet fer la senyal,
bogadors los rèms amollan,
y, destral ó ascona en má,
á les naus franceses botan
ballesters, xurma y soldats.
¿Sentiu com cruxeix la fusta?
¿Sentiu dels ferits los ays!
¿Sentiu lo masech del ferre!
¿Sentiu tremir cel y mar
y un crit d' Aragó, y un altre,
dilatarse per l' espay?
—Via, sús! en Mallol crida,
tots son nostres... y les naus
del francès, unes son preses,
les altres á fons se 'n van,
sino les dels narbonesos
qu' empeny lo xaloch enllá.
—Companyons, en Mallol crida
sens capell, espasa en má,
voltat de morts que sanguejan
y ferits agonejants;
set galeres hem guanyades,
presoner es l' almirall.

de florins y de vaixella
y draps d' or be 'n sobrarán.
L' oriflama hem esquinçada
que 'ns volia amortallar,
y hem retuda la superbia
del nostre inimich capdalt.
¡Al rèm, donchs, y á Barcelona
la bona nova á portar,
perque ab l' alegría nostra
johescan los catalans!
Y les naus giran llurs prores
y 'l mar ajup l' esquenall,
y les ones entorn d' elles
llur retorn van festejant.

III

—¿Y haurán de vèurem als peus
del Rey d' Aragó humiliarme,
lo front altiu descobert
y la cinta sens espasa!
¿Y haurá de vèurem la cort
sots lo pès de ma desgracia,
los uns ab desdeny potser,
los altres potser ab llàstima,
á mí! á mi, á qui la sort
no 'm deixá may fins suara;
á mí, 'l primer almirall
del Rey en Felip de França,
que compto mes combats qu' anys
sense perdre cap batalla,

y una nau no he tret de port
qu' á port no l' haja tornada?
¿No será, per Sant Denís,
no será, no! 'L Rey de França
ferá per mí çò qu' es just,
del vostre poder per tráurem'.
y sino ho fes ¡ay del Rey!
¡ay del Rey y de la França!
que só son primé' almirall,
que só sa primera espasa.—
Aixi, tot roig y ab grans veus
en Ludovia clamava,
mentre en Marquet y en Mallol
á l' hora l' aconhortavan
ab rahons de cavallers
y de cristiá molt sabies:
quan defora 'l camarot
sonava la veu del guayta:
—¡Veles á estribor!—Tot d' una
del seti en Mallol ja salta
y en Marquet desde la porta:
—¿Quantes son? crida.—Cinquanta,
responen de part de dalt.
y fent la mija rialla
en Ludovia afegeix:
—Les naus son del Rey de França:
si près me portáu avuy
demá us hi duré á vosaltres.
—Cap de Deus! crida en Mallol,
vaig á matáus l' esperança!
y á coberta tot d' un pich
ab quatre gambades salta:
ordena que de les naus
lo dia abans apresades,

se 'n traga tot lo tresor,
los cavallers y les armes,
y á totes set de seguit
se 'ls lleven del fons les taules
y tallantloshi 'ls llivants
á la mar abandonarles.
Açò fet, pican penyols
deixantne les veles cáure.
s' aplanan los bogadors,
referman als timonayres
y van pe 'l mar onze naus
com onze gavines blanques
enrera deixant al vent,
lliscant pe 'l crestall del aygua.
En est punt en Ludovia
á coberta 's presentava
y vehent sos cavallers
no pot aturar les llágrimes.
Part d' estribor fita 'ls ulls,
á popa ja va girantse
y veu, allá al horizó,
les veles del Rey de França
perdudes entre les boyres
cada pich més allunyades;
mentre un vaylet assegut
allá al cimeral d' un árbre,
la cantarella allargant,
aquesta cançó entonava:

—«¡Ohá!... ¡Ohá!
»Com les naus de Catalunya
»en lloch n' hi ha.
»Los soldats que les guarneixen
»tots los Reys fan tremolar:

»mariners que les tripulan
»tots los vents saben guanyar;
»de batalles cap ne perden.
»y coneixen tots los mars...
»¡Ohá!... ¡Ohá!
»com les naus de Catalunya
«en lloch n' hi ha!»

5 Abril 1874.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

IV

PREMI SEGON

PONCELLA OBERTA NATURAL

Á UNA MORTA

Y mi mal es tan entero...
San Juan de la Cruz.

I.

Es tal volta qu' enderrera
camina 'l mon y ja 's mor,
qu' al venir la primavera
s' ha marcit la millor flor?

II.

Avesat á no plorar,
no puch ara rompre 'l plor:
si ella pogués despertar,
me diria:—Quin mal cor!
Francesch, ni 'm sabs anyorar?

III.

Ja arriva la primavera
ab son mantell de verdor,
enjogassades retornan
les aurenetes á vols.

lo sol més dejorn s' axeca
á despertar rius y flors,
lo mon somriu ple de vida,
y ella ha mort!

Desde lluny á mes aurelles
arriva 'l confús ressò
de converses y ballades
y musiques y avalots.
Es lo mon que s' engarlanda:
les garlandes son d' amor.
L' home canta ab nova vida,
y ella ha mort!

Perquè, donchs, ánima meva,
reclosa estás dins mon cos?
Què 't detura, què 't detura
en esta vall de dolors?
Prèn lo vol, tórna á ta patria,
qu' aquí m' hi anyor, prèn lo vol.
¿Què 'n tinch de fer de la vida,
si ella ha mort!

IV.

He dit á uns pobres:—Resèu—
tot fentlos la caritat.
—Pera quí?—m' han preguntat.
—Per un ángel qu' es ab Deu.—
Mes jo no arrib á atinar
ab quin to devia dirho,
que 'ls dos pobres al sentirho,
se m' han posat á plorar.

V.

Tes amigues ja maymés
t' han de veure engalanada,
ja maymés t' esperarán
quan vulgan armar la dansa,
ni pendrás part en sos jochs,
ni riurán ab tes rialles.
Ja maymés sobre ton front
fará un bes ta pobra mare,
ni 'l gotx tornará á sentir
que sentia sols mirante,
no 't dirá «filla» maymés,
ni maymés has d' abrassarla.
Ton amador ja tes mans
no tornará á estrenye ab ansia,
veurá en la vida un infern,
plorará jorns y setmanes,
mes ja maymés en tos ulls,
maymés podrá enmirallarse.
Y jo, vaxell sens timó
que 'ls vents y la mar combaten,
no podré may ¡trist de mi!
ni en tos ulls enmirallarme,
ni sentir gotx ab tos jochs,
ni seguirte ab la mirada!

VI.

Quan anavan á enterrarte,
en aquell moment tan trist,
del devora de ta tomba
un brotet d' herva he collit.
Y al derrer cop de besarte,

que 'l brot s' anava marcint,
l' he posat sobre tos llabis
y ha tornat á reverdir.

VII.

Jo t' he vist ab la agonía
batallant y ab lo dolor,
quan ta veu no s' entenía
y 't cobrías de suor.
Jo t' he vist quan ta mirada
s' ha amagat dessota un vel,
quan la má m' has allargada,
quan fugías cap al cel.
La volada jo he sentit,
engroguirse he vist ta cara,
parar lo panteix del pit,
caure 'l cap, croxir ton llit...
y visch encara!

Jo t' he vist de blanch vestida
sobre un túmbol endolat,
hont semblava que la vida
apenes t' hagués dexat;
y apenes la mort gosava
entorn tos ulls blavejar...
per tu matexa semblava
qu' acabesses de plorar.
L' ayre al passar era trist,
he vist lo plor de ta mare,
fins en la paret he vist
com si plorés lo Sant-Crist...
y visch encara!

Seguint ta caxa argentada.
he arrivat al cementir;
quan en terra t' han posada.
m' he vingut á despedir.
Ma boca sobre ta boca.
ton fret alè hi ha aspirat
y un fosser ab cor de roca
dins ton bahul t' ha tancat.
He vist ta caxa dragar
la tomba que 't guarda avara.
he vist la llosa aplanar
sobre teu. tot va acabar...!
y visch encara!

VIII.

Al derrer batech del pit.
en la boca 't vatx besar.
y al volar ton esperit,
tal volta 'l vatx aspirar.
Y per forsa axò ha de ser.
puix menys qu' avans me trob lliure.
y sent un estrany poder
qu' en contra méu, me fa viure.

IX.

Jo vetx ta cambra arreglada
com si la estesses cuydant.
com si ta dolsa alenada
l' anés encara aromant.
Jo hi sent una estranya essencia
que 'm va endolsant lo respir
y 'm fa viure ab ta eczistencia

y ab ton cor me fa sentir.
  Que 'm fa creure que no ets morta.
qu' aquí no hi falta ningú...
Sempre qu' algú empeny la porta
sembla qu' hajas d' entrar tu.
  Mes futx l' engany y aleshores
per la casa 't vatx cercant,
y sombres enganyadores
per tot te van retratant.
  Sent un volcá que m' abrasa,
no 't vetx, no puch dirte un mot...
mes tu ets dintre de la casa,
jo 't vatx respirant per tot.

X.

  Lo teu recort, vida meva,
me fereix al mitx del pit;
y aquesta ferida 'm mata
sense dexarme morir.

XI.

  Cada nit te vetx en somnis,
ab ton mirar sempre dols,
ab ta boca, niu d' essencies,
ab ton cos, verga de jonch.
  Y es tan veritat mon somni,
que per més qu' he vist ta mort,
cada dia al despertarme,
cada dia 'm vé de nou.

XII.

  Jo no sé quina tristesa

es la qu' avuy m' ha agafat,
que 'm dóna una llanguidesa
que may havia provat.
Perquè m' han dit qu' en ma cara
s' hi veya mon desconsol,
vatx fugint de tots y encara
sembla que no estich prou sol.
Com l' avar que ben guardada
sa moneda va contant,
dins ma cambra ben tancada
mos recorts vatx repassant.
Aquelles vetlles serenes
passades vora la mar,
aquell cayent de tes trenes,
aquell brill de ton mirar;
aquells llabis que semblavan
los llindars del paradis,
les cansons que murmuravan
ab adormidor encis;
tot se 'n vé á ma fantasía,
tot ressona dins mon cor,
tot me pòrta una alegría
barrejada de tristor;
y 'ls recorts van apilantse
sobre mon cor oprimit,
y sent una esgarrifansa
que 'm trosseja tot lo pit.
Fatx recort de ta agonía,
de ton respir sech y fort
que semblava qu' escarnia
les petjades de la mort;
y á mos ulls se 'n vé á ferirme
ton cos enterch y glassat,
que sembla que vinga á dirme

tristament:—Tot ha acabat!
  Lo cor se 'm núa y tremola.
me sent los parpres cremar...
y 'l plor que als ulls s' agombola
per ma cara redolar.

XIII.

  Quan l' hivern glasse la terra.
quan la neu blanqueje á munts,
quan, ja morta, de sa branca
tota fulla haja caygut,
una flor hi viurá encara
dins mon pit; y serás tu.

XIV.

  Rossinyol que tan trist cantas,
si es qu' ho fas perquè ella es morta,
no cantes tonades tristes,
rossinyol, sino de gloria.
  Ella com tu ha posat ales
y com una papallona,
se n' ha anat volant á uns márgens
de flors belles y odoroses.
  Com sempre hi fa primavera,
sempre hi trova un llit de molsa
y ab sa veu prima hi refila
cent passades á tot' hora.
  Canta en unes salzeredes
de fresch oratje y bon' ombra,
hont tu may has fet cantada,
ni guarnit ton niu de brossa.
  Per ço, rossinyol que cantas

tristament perquè ella es morta,
si no vòls cantar d' enveja,
refila cansons de gloria.

XV.

Ayres dolsos de marina,
á la costa no tornèu,
que la flor qu' avans grouxávau
s' ha marcit per sempre més.
Ayres dolsos de marina,
pel jardí no la busquèu,
que 'l dolor de la anyoransa
per mi 'l vull y ningú més.

XVI.

Molt sovint de dins ta cambra
brollavan rius d' armonía
y era que tes mans lleugeres
lo blanch teclat resseguian.
Molt sovint jo t' escoltava
d' amagat, y la cortina
decantava un xich per veure
com dolsament te movías.
Y no sé ab quin pler les tecles
sota tos dits s' estremían,
que desde lluny, sols ab l' ayre,
ta música conexia.
Lo teclat ara t' anyora,
ja no besa tes mans fines;
y si algú prova de ferlo
suspirar com tu solías;
escolt, escolt, y cap nota

ni com un ressò, m' arriva
d' aquelles suaus passades,
d' aquella tendre armonía.

XVII.

Ab ton nom entre mos llabis
m' adorm, y no sé què ho fa
qu' á la nit moltes vegades
me despert ab sobressalt.
Y llavors trob á ma mare
qu' en lo front m' está besant,
y la vetx qu' en despertantme,
s' axuga 'ls ulls d' amagat.

XVIII.

Qui fós un gra de la terra
que ton cos ara cobreix,
per poder besar ta roba,
per mirarte eternament!
Quan pel juhí t' axecasses
de ta tomba, ab tu també
dins un plech de ta mortalla
seguiria eternament.

XIX.

Després de ta trista mort,
ta bona amiga he trovada;
nos hem apretat la má
y no hem dit una paraula.

XX.

Los aucells que saltironan
per la sorra del passetx,
quan te veyan que passavas,
no fugian d' aprop teu.
Ara, quan per recordarte
me n' hi vatx, á sol ponent,
los aucells que 't conexían
tampoch fugen d' aprop méu.
Y he pensat moltes vegades,
per més que 't cerch y no 't vetx,
si será que m' acompanyas,
puix no fugen los aucells.

XXI.

Ja es negra nit, vida mia,
ja no 'ns pòt veure ningú;
per fer certa
ma alegría,
déxam ta finestra oberta
per passar la nit ab tu.

No sé perquè t' aborrexen
los hòmens ab tant horror.
¡Sòrt ben trista!
no 't conexen;
si com jo t' haguessen vista,
se moririan d' amor.

Te 'n recordas? ella jeya
sobre un llit tot endolat;

tu hi vetllavas
y jo 't veya
qu' ab sa bellesa 't tornavas
hermosa y bona al plegat.

Per ço t' estim ab la forsa
que sent á dintre del pit;
l' amor meva
ja no 's torsa,
ja ningú esta amor me lléva
que nasqué prop d' aquell llit.

Quan tothom te té avorrida,
jo vatx cercante, fidel;
tu en ta destra
tens ma vida;
òbram ¡oh mort! ta finestra
y 'm será 'l portal del cel.

XXII.

Sota terra, ben guardada,
ta despulla han devallat;
á mi, que 'm llènsen ahont vulgan,
baldament al fons del mar.
Qu' axis com axis, quan sone
lo corn del juhí final,
al axecarnos de terra
nos trovarèm de costat.

Desde 'l 16 de Mars de 1874.

FRANCESCH MATHEU Y FORNELLS.

V

PREMI TERCER

PONCELLA CLOSA NATURAL

LA MALA MULLER

Tradicio.

Gran festa per lo bateig
de ma filla van fe' á casa;
senyor Batlle fou padrí,
ma conyada la comare.
Dés que varen batejar
han passat moltes setmanes;
lo padrí ve molt sovint
sa fiola á visitarne.
La diada del meu sant
me 'n ha feta presentalla
d' una crèu y un collaret
y unes belles arracades,
y en cambi d' aytal present
la meua amor me demana:

—Mestressa, jo 'm moriré
si de mí no 'n teniu llástima...
Entre mon dubte y sos prechs
ma conyada es arribada.
cap paraula nos ha dit
emperó fa mija rialla.
Va y ho conta á mon marit,
ell no vol creuren paraula:
tant li diu que jo l' engany'
que ell comença á sospitarne.

—Mestressa, que Déu vos guard'
com vulláu aconsolarme.
—Anausen' per 'mor de Déu
que pot venir ma conyada.
—Vida meua, no hajáu por
que ben lluny es á hores d' ara
—Anausen' per caritat
que mon marit dèu se' á casa...
—No es á casa, que 'l so vist
defora, al camp que llaurava.
Senyor Batlle 'm ve més prop
y me 'n dona una abraçada.
Sobte la porta s' ha obert
mon marit entra en la cambra
—Senyor Batlle, mon amich.
poch florirá vostra vara
puig que la justicia ab vos
va tant mal aparellada!
Lo senyor Batlle al sentirl'
avergonyit lo cap baixa,
y jo, al véurelo, d' espant
esvehida me 'n quedava.
—No 'm creya, diu mon marit

tenius' per parroquiá á casa.
mas ho sou, vos pagaréu
qu' es just que qui compra pague.
—¿Qué es lo que tinch de pagar?
—L' honra que m' havèu llevada:
quan n' heu de dar vos sabrèu,
vos sabrèu á quan se paga.
Lo Batlle en sa confusió
fica 's la má á la butxaca
y una moneda se 'n trau
deixantla demunt la taula.
Lo marit tot somriguent
li deixa la porta franca
y aplegantne los diners
me diu consemblants paraules:
—«Ja ho veheu, la mia muller
si va l' honra ben barata:
de la dels dos al plegat
cinch pesetes n' han donades!

Ja se 'n va á ca 'l argenter
y fa fer un plat de plata;
la moneda sobressurt
per dessobre la vorada.
Tots los dies per menjar
devant meu lo posa á taula;
en va son tots los meus prechs
son en va les meues llágrimes:
—Mon marit, sou ben crudel.
—Be us tinch be prou regalada,
¡poques mullers trovaréu
que menjen en plat de plata!

—Pare; may ve lo padrí

cada dia abáns pujava.
—Ma filla, está molt malalt
que va rebre un colp d' aixada.
—Pare, perqué no 'm respón,
perqué no 'm respón la mare?
—Es que 'l Senyor la volgué,
es que Déu se l' ha emportada.
—¿Y ahont se l' ha enduyta Déu?»
—Al Cel, filleta estimada.
—¿Y al Cel també menjará
ab un plat de plata, pare?
—No, filleta; ja 'l Bon Déu
dèu haverla perdonada.

MENCIÓ HONORÍFICA ESPECIAL

EU SELLÉ [1]

A n' eus meus amichs qu' eu dia de S. Jaume avespre 'm dexaren per anarsén á ballá enmitj de la Plassa Nova.

Bergantells, feysvós la clenxa.
posauvós eu vestit nou,
que la plassa está enramada
de canyes verdes y poll:

Anauhí, només que sia
per sentí la bon' eló
d' eus brots de murta florida
qu' han escampat p' eu trispòl.

(1) Aquesta composició está escrita en pollensí vulgar.

Eus festés están encesos,
y á sa clara resplandó
¡com lluhen les creus de Malta,
cordoncillos y betóns!

Batle y obrés ja se 'n venen
emb una guarda d' al-lòts
que duhen fayes enceses
correguent y pegant bots.

Les xeremies ja s' inflan
y grunyen apoch apoch,
¿no sentiu eu tamborino
com ressona y fa renou?

Ala, al-lòts, cap á la plassa,
que vos crida 'u fabiol!
sús, correu!... ¡Aquexa 's bona!
¿Que hi anau sense serró?

Mirau qu' eu batle ja 'ncanta
la primera, y son ben molts
eus qui la volen: ja hi diuhen
per dotze lliures y sous!...

¿No trobau que dotze lliures
per la primera 's ben poch?
pujaulé fins á cinquanta,
¡que cinquanta!... á cent y tot!

De lleugé sabeu que hi bota,
sabeu que hi volta d' ayrós
un bergant em les butxaques
buydes, ben buydes de tot!

¿Y qui no tira cent lliures
per pegá un parey de bots
y per suá la paleta
y fersé aná 'u cap entorn?

Ja comensan!... Xeremies,
tamborino y fabiol
tot gruny, gemega y grinyola,
volta y botetja tothom!

Bergantells, cap á la plassa
falta gent, y fora son!
Ala, al-lòts, á batre murta
fins demá que surte 'l sol!...

Jo, mentrestant, com un frare
que viu retirat del mon,
dins eu sellé xano, xano,
me 'n iré á testá 'u vi dolç,

Y assegut ran d' una bota
com romeu prop d' una font,
ompliré y buydaré alegre
eu cadaf mes gran de tots,

Y me 'n riuré de tots voltros
qu' anau darrera l' amó'
fins qu' eu montona m' ajegui
y clogui mos uys la son.....

Pollença 1870.

PATRIA

VI

PREMI PRIMER

ENGLANTINA

¡VISCA ARAGÓ!

«.......... de la mort cruel perpetraren los francefos á finch de Dezembre 1474 de Bernat Doims Gouernador dels Comtats de Roffelló. y Cerdanya per lo Rey de Aragó quel prengueren en Elna, y portaren lligat al Castell de Perpinyá, ahont lo Rey de França mana lleuar lo cap junt al foffo y apres feu pofar á la puta de vna llafa.........»

ANDREU BOSCH.—

Titols de honor de Catalunya, *Roffelló y Cerdanya*, Lib. I.

Et fleverunt eum omnis populus Israël planctu magno, et lugebant dies multos.

Machab. Lib. I, cap. IX, vers. 20.

Quan sapigué que 'l francès
pe 'l terme d' Elna trescava,
se 'n va anar en Bernat Oms
á cavall enmîg de plaça:

Capell de ferre y broquer
y pica de freix portava,
lo cavall encubertat
com si fos un cap d' esquadra;
Devora d' ell l' escuder
corria bandera alçada,
y ab ballestes y buyrachs
sos servidors y missatges.
¡A l' arma! anava cridant
per los carrers hont passava
y dones, vells y fadrins
exian tots de llurs cases.
Carrer amunt darrera ell
corre la gent fent onades,
y comencan de lluhir
coltells y falçons y dalles.
Ja 'l rodejan los mes braus
com arriba enmîg de plaça
y dret damunt los estreps
en veu forta axis los parla:

—Retruny per conques y afraus
lo trepîg de gent estranya
que se 'n ve á fernos esclaus:
¡Sús, á la guerra, los braus
del Rosselló y la Cerdanya!

¡Guerra al franch, ja que acomesos
altra cosa no 's pot fer
que morir matant francesos;
morts nos vejan, may sotsmesos
sota 'l jou de l' estranger!

Al sò ferest de la gralla

prènga 'l soldat lo coltell
y 'l pagès trèga la dalla,
que per corre' á la batalla
tot es hú llança ò rastell:

¡L' eyna ray! Si 'l qui guerretja
te ardiment, fins son vençuts
los contraris ab bassetja,
que ab ella esclafa y trossetja
l' home ardit capells y escuts.

¿No heu vist may lo bou orat
que acomès, los cans agafa,
los corneja, 'ls alça irat,
per en terra los rebat,
y ab ses potes los esclafa?

Axis, y donchs, per la terra
lluytèm ardits, companyons,
sens comptar los que 'ns fan guerra:
quan n' haja passat lo ferre
ja 'ls comptarán els voltóns!

Dels broquers no 'ls valga 'l gruix:
llancèmnos apilotats
sobre ells, com á calabruix
que brunz y rebota y cruix
y esmicola los sembrats.

Avant! y si per dissort
morissem tots á la guerra,
no 'us dolga pas, que la mort
es l' últim pler y conhort
del qui lluyta per sa terra,

Y al caure sota la França
tots de sanch remulls y xops,
contra l' host que ardida avança
sortirán cridant venjança
tot arrèu guardes de llops!.....

Companys: per conques y afraus
s' ou trepîg de gent estranya
que se 'n ve á fernos esclaus:
¡Sús, á la guerra, los braus
del Rosselló y la Cerdanya!—

Ficá esperóns al cavall
no be finá tals paraules,
y seguit dels mes valents
sortí resolt de la plaça.

Com lo llop que surt del cau
y botant parets y márgens
segueix lo quest del remat
que pastura per la plana,

Fora vila en Bernat Oms
travessa valls y muntanyes
y passa boschs y torrents
cercant l' host del rey de França.

Ficsos los ulls á la neu,
la pensa en lo franch posada,
de nit y jorn va seguint
les senyals de ses petjades.

Dés de 'ls cims, á son entorn
cap al tart la vista escampa,
y escorcolla ab son esguart
los recons de l' encontrada.....

¿Que 's allò al fons de la vall
que 's belluga y que s' atança
lluhint igual que si fos
un drach vell cobert d' escata?

—¡Son ells! son ells!..... crida n' Oms,
y ab los tres mil que comanda
corra ardit contra deu mil
y 'ls envest y los fa cara.

Francesos y catalans
s' encometen y s' agafan
y lluytan á qui mes pot
barrejats dins la batalla;

Y s' ouhen trompes y corns,
y 's senten croxits d' espases
mentres rebota 'l pedreny
pe 'ls escuts y les adargues.

Retronan pe 'ls comellars
los colps fexuchs de les maçes,
y axordan ab sos bramúls
los falconets y bombardes.

¡Visca Aragó! van cridant
los que lluytan y els que cauhen:
—Envant, envant, crida n' Oms
á n' els que vius li romanen.

Feriu y tocáu los corns
mes no sonèu á retraure
que aquí hem vingut á morir
por no se' esclaus de la França!—

Y al crit de ¡muyra 'l francès!
lluytan, feren, rompen, matan,
s' estrenyen y s' abrahonan
y s' empentetjan y cauhen,

Y semblan los catalans
ab l' ardiment que combaten,
segadors á qui la Mort
haja donat esquerada!.........
. . . .

Com l' olivera que cruix
quan l' atupa la ventada,
y 's doblega y gisca y pert
d' en una en una ses branques,

Axis n' Oms s' aguanta ferm
entremîg de la batalla
y á son entorn als mes braus
d' en un en un los vèu caure:

Son poltro gira lleuger
enmîg d' un rotllo de llances
dementres ell va lluytant
fent remolins ab la maça,

Y esquexa los cosselets,
parteix escuts y cuyraces
y afica dins lo cervell
los capells que á colps esclafa.....

Nafrat al pit son cavall,
ab los morts ensopegava;
de la sella bota n' Oms
y 'l mira trist y s' esclama:

—¡Ditxós tu, company fidel
que pòts morir en batalla,.....
¿Per què no hi mor ton senyor
que tan á plé 't cavalcava!.....

Francesos lo posan pres
y 'l se 'n menan entre llances
y als que 'n el camp dexa morts,
tot fent via, axis los parla:

—¡Adeu, companys, mes sortats
que no jo cent mil vegades
dés que trobáreu la mort
que ab tant d' afany jo cercava!

Vosaltres aquí quedau
tots escampats per la plana
com infantons adormits
á la falda de sa mare,

Vosaltres ja sou al cel,
ja lliures sou tots vosaltres;
jo catiu vaig á penar,
á penar en terra estranya!

No podré lluytar may mes
per la terra catalana!.....
¡Pátria mia, Deu t' ajut!
¡Deu te lliure de la França!—

Doblega n' Oms per un coll
y també 'ls que l' acompanyan,
y el sol per darrera 'ls cims
boyrós y trist s' enfonzava.

Si voleu sebre de n' Oms
quina la sort es estada,
del castell de Perpinyá
miráu la torre mes alta
que 'l seu cap allá hi veurèu
ficat al cim d' una llança:
groch lo veurèu si 'l mirau
anit que fa lluna clara,
tot embullat dels cabells,
begut de polsos y galtes,
la color morta y ulls cluchs,
la boca oberta y morada.

Desde 'l mur de Perpinyá,
qu' assetian los de França,
al clar de lluna, totsol
fit á fit se 'l mira 'l guayta;
y mentres resa pe 'l mort
un pare-nostre 'n veu baxa,
fent á tan brau cavaller
les honres de remembrança,
per lo castell del enfront
s' hi senten cants y rialles
dels soldats que van pe 'ls murs
ab teyers fent alimares.

Se senya l' atalayer
tan bon punt el res acaba

y 's passeja amunt y avall
pe 'l terrat de la murada,
sense fer cas dels dardells
que 'ls francesos li desparan
tots en filera jugant
á qui primé 'l ferá caure.
Somriu alegre com sent
bronzir les fletxes que passan,
y axis comensa á cantar
ab veu pomposa y galana:

LA ESPASA DEL REY DE FRANÇA

CANSÓ

I.

La Espasa del Rey de França
la varen fer dos bruxots,
mentres l' un feya la fulla
traballava l' altre 'l pom:
d' Espasa axis com aquesta
no n' hi há cap altra al mon,
tota sola ix de la beyna
com la serp de son cau fosch.
y corra y boteja y canta,
dringa y dona giravolts.
Mes lo guayta qu' ara vetlla
diu á sa llança:

No tingas po'!
¡Muyra la França!
¡Visca Aragó!

II.

Tot avuy que corra y balla
pe 'l castell d' allá 'l enfront,
pe 'l castell que te 'n penyora
lo francès del d' Aragó:
jo la veig per les murades
com á folla pegant bots,
tan bon punt corra de punta,
tan bon punt corra ab el pom;
fins la sent que riu y canta,
riu y canta de debò!.....
Mes lo guayta que la 's mira
diu á sa llança:
No tingas po'!
¡Muyra la França!
¡Visca Aragó!

III.

Dés d' açi jo l' he sentida
conversar ab son senyor:
—Molta sanch, senyor y mestre,
m' has feta tastá 'n el mon,

la que avuy me feres beúre
fonch de totes la mellor!
no crech pas que n' hi haja un' altra
tan bona com la de n' Oms;
no 's tot hú sanch catalana
que la sanch de malfactors!
Mes lo guayta que l' ascolta
diu á sa llança:
No tingas po'!
¡Muyra la França!
¡Visca Aragó!

VI.

—De la sanch que avuy m' has dada
ja 'n voldria un altre poch,
que per á mi fonch mes dolça
que la llet per l' infantó:
tant y tant enllepolida
n' he quedada, mon senyor,
que tan sols per una gota
que me 'n dasses cada jorn,
jo 't daria 'l que volguesses,
mal volguesses tot lo mon!—
Mes lo guayta que l' ascolta
diu á sa llança:
No tingas po'!
¡Muyra la França!
¡Visca Aragó!

V.

—Per la sanch que tu vols beure,
diu lo Rey, no vull el mon:
jo 't daré sanch catalana
molta mes de la que vols
si tan sols m' obras les portes
que tancá 'n Blancha tan fort:
de aquexa sanch, si les obras,
jo 'n feré brollá' una font,
una font hont pugas beure
seguit, seguit nit y jorn!—
Mes lo guayta que l' ascolta
diu á sa llança:
No tingas po'!
¡Muyra la França!
¡Visca Aragó!

VI.

Tan bon punt ho sent l' Espasa
d' alegría pega un bot,
y al seu mestre diu alegre:
—Prènme, prènme per el pom:
corrèm junts á obrir les portes
que tancá 'n Blancha tan fort!
Y Espasa y Rey ja se 'n venen
abraçats y folls d' amor;

l' Espasa 'l besa á la boca,
lo Rey la besa á n' el pom.
Mes lo guayta que se 'ls mira
diu á sa llança:
No tingas po'!
¡Muyra la França!
¡Visca Aragó!

9 Abril 1874.

Ramon Picó y Campamar.

VII

PREMI SEGON

PONCELLA OBERTA D' ENGLANTINA

PARTIDA

Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

Va en el cel la mitja lluna
Cuberta d' un vel de sanch;
Nubolades que s' enfilan
Forjan centelles y llamps.
¿Hont s' en van los núbols negres?
¿Hont s' en va la tempestat?
¿Perquè de la santa ira
S' umpl' la copa fins dedalt?
Ay, l' illa d' or nomenada!
Ay, lo verger de la mar!

Per Mallorca la moresca
L' hora de mort sona ja.
—Rey en Jaume ¿quí 't fa moure?
¿Quí t' empeny á guerrejar?
—La Fe de qu' en so defensa,
Justicia de qu' en so el braç.—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

Barcelona les campanes
Tota goig fa repicar,
Mas los repichs qu' ella dona
Son d' un regne els funerals.
En monestirs y parroquies
S' ouhen canturies y salms;
Los religiosos sermonan,
Et absolen los prelats.
No hi ha tort que no s' olvide,
Ni venjança que no call'.
—¿Perquè tocan? ¿perquè pregan?
¿Perquè á Deu venen clamant?
—Per estendre la fe santa
Ajuda al cel demanam.
Aragó dins sanch sarrahina
Vol ofegar l' Alcorá!—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

—¿Què s' hi passa? ¿què s' hi passa
Dins castells y dins palaus?...
—Despenjan escuts los patges,
Arçons portan los criats;
Les dames brodan senyeres,
Les donzelles suspirant,

Cifres d' or, cifres de plata,
Per llurs servidors amants.
De la guerra es la conversa,
Qui té briu es el qui val;
Callan los lays amorosos
Per los himnes del combat.
L' esperança tot ho aviva
Y es la fe qui fa esperar!
Bens del mon ó bens de l' altre,
Joya del guerrer serán!—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

—Vosaltres los de la forja
¿què forjau tan acuytats?
—Forjam espases y azcones
De bon tempre y de bon tall.
Cada azcona qu' ix de forja,
Ix per tallarne cent caps;
Quiscun dart, cada sageta
Un cor infeel nafrará.
De grillons y de manilles
Ne forjam á milenars;
Per los presoners de guerra
Encara prou no n' hi haurá.
Cada colp demunt l' encruya
D' un colp de mort n' es senyal:
Ades! tam! tam! no hi ha tregua!
Per l' infel tampoch n' hi haurá!—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

—¿Ahont anau ab l' estrumbori?
¿Qu' es ço que vos n' aportau?

—Fones son y catapultes
Qu' han los murs d' enderrocar.
Cada cruxit qu' el mur fassa
Ferá mella dins l' islam;
Cada tor que venga á terra,
La Kaba en tremolará.
—¿Qu' aportau á dins les botes?
—Portam pega y enclitar
Per passar á foch y á cendra
Mesquites, alberchs, casals.
Per molt de foch que s' encena,
Mes n' hi ha d' ira en los cristians:
Per altes vajen les flames
La de la fe mes hi va!—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

—Per los carrers y les places
¿Quín aplech corre d' infants?
—Fan lo joch de la batalla,
Y als moros donan contrast.
—Á sò d' atabals y trompes,
¿Per qu' es la crida que fan?
—Qui vol anar á conquesta
Se 'n tendrá per ben pagat.—
Per açi els mesnaders passan,
Per allá els homens de mar.
—¿Qu' arrenjan aquí?—Les tendes.
—¿Qu' arrenjan allá?—Els velams.—
Tot picant los mestres d' axa
Van les naus calafetant.
Guerrers qu' exes naus s' emporten
Sols vencedors tornarán!—

Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

De mitxjorn y tramuntana
Devallan guerrers armats;
De peu braves companyies,
Companyies de cavall.
—Pas als templers de creu roja!
Als de n' Huch de Ampuries, pas!
Als de Bearn, del Rey, del Bisbe,
Als vassalls d' en Nunyo Sanç!—
Camí de Salou tots prenen,
Pifres y anyafils sonant:
Allá á Salou los espera
Estol de trescentes naus.
—¿Perquè tanta d' host s' aplega,
Y tanta vela en la mar?
—¡Ira de Deu! ço que volen
Prest n' Abu-Yahie ho sabrá!—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

Lo port de Salou s' esfondra,
S' esfondra de gent que hi ha;
De tot l' Aragó s' hi ajuntan
Pares y fills y germans.
De partir l' hora j' arriba,
Clarins sonan y atabals;
¡Que son de estrets los abraços!
¡Que tendres los comiats!
Ploran mares, ploran filles.
—Ay, dones, ¿perquè plorau?
Si abans no guanyan la terra,
Será el cel que guanyarán.

L' esperança que s' emportan
N' es flor que no 'ls fallirá:
Casa y haver en nou regne,
O ab Deu corona inmortal!—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

Ja les naus llevan les áncores,
Ja els remers van á compás;
Ja lo vent infla les veles,
Ja els còmits fan la senyal.
L' armada demunt les ones
Sembla estol de cisnes blanchs:
Bon vent, afanós, l' empenye!
Bon vent lo torne triunfant!
—Visca el Rey!—per tot retrona.
Y en la galera real
Munta en Jaume, en sí sentintse
Del foch de Deu inflamat.
Saluda á tots en la popa,
S' agenolla y va cantant:
—Kirie eleyson! kirie eleyson!
Deu m' endreçe! Deu mos salv'.—
Sus! via sus! á Mallorca!
Mort als alarbs!

C. D. M.

VIII

PREMI TERCER

PONCELLA CLOSA D' ENGLANTINA

CANÇÓ DE GESTA

Dieus, si 'l play, me don lezer...

I.

Cantem la gesta antiga   del fort Guillem,
Vescomte de Moncada   y del Biern.

Envers de tramuntana   hi ha un castell,
No 'l poren rętre ab armes   princeps ni reys;
Torrejat de cinch torres,   quatre als cantells,
A la del mitx mes alta   que lluny se veu,
Lo penó dels Moncades   vola soberch.

14

Colcant entra á la clasta lo fort Guillem.
L' estrep corre á servarli son escuder.
Du cuyrassa fexuga, lloriga y elm;
Los esperons que porta d' or y argent
Cada passa que dona sonan en sech.
Quant arriba á la cambra de sa muller.
Serventes hi brodaven, ella no hi es;
Pe 'l miradó 'l guaytava; d' allá s' en ve
Ab sa mare Guillema y 'l Gastonet.
—¡Oh mare, oh esposa mia, axí 'us guard' Deu
Com ne duch bones noves de part del Rey;
Si saber les volíeu, ja les diré.
Demá, á posta de lluna, quant l' auba trench,
Ab tota la maynada nos anirém
A Salou ahont s' aplegan braus cavallers
Per anar á Mallorca á vençre 'l Xech
Y als seus, qui de Mahoma servan la fe.
Perque aprenga de lluytes, menam al Rey:
Sanguinoses batalles ja les tindrem.
Ombrará les mudaynes la santa creu:
N' haurém bon guany y fama per sempre mes.

Quant de parlar finia lo fort Guillem,
Mare y muller ploraven amargament.
En braços de sa mare lo Gastonet
Quant sent que 'ls altres ploran, plora també.
Guillem lo pren y 'l serva, donantli un bes:
Lo nin al coll li nua los blanchs braçets.
—¡Oh mon fill, si tu fosses are home fet,
Vendríes á combatre los infeels,
Brandant punxuda llança devora meu.
Dia vendrá en que mostres preclarament
Que vens de bona raça de batallers!
¡Oh ma mare Guillema de Castelvell,

Mon fill jo 'us encomano   y ma muller,
Si per cas no tornava   quant torni 'l Rey.—

Obrint de la capella   l' ample canzell,
Un patje encen los ciris   y 'l llantoner.
Guillem, nua la testa   del brillant elm,
Ab sa esposa y sa mare   passa pe 'l rench.
Derrera 'ls tres camina   un monjo vell,
Los servents y homens d' armes   venen aprés.
Pe 'ls finestrals de vidres   blaus y vermells
Lo raig derrer entrava   del sol ponent
Colorint los retaules   de les parets.
Devotament y pia   diuen sants prechs;
Llatí salmeja 'l monjo,   tots los demés
En romanç desvare   van responent.

Quant la lluna 's ponia,   de l' auba al trench,
De son castell baxava   lo fort Guillem.
Los qui li van derrera   son quatrecents
Entre barons y comtes   y feudaters.
Cap á Salou fan via   ahont es lo Rey
Y á l' host bella s' ajuntan   alegrement.

II.

Ja trepitjan Mallorca   los catalans:
Si encare es sarrahina,   prest no 'u será.
Cap á ells s' en veníen   los forts alarbs,
Si van derrera lluyta,   bé la tindrán.
Guillem de mans del Bisbe   n' ha combregat,
Ja cualca, guarnit d' armes,   son cavall blanch.
—¡Barons de mon llinatje,   pus que sou braus,

Tots á la devantera, firam, firam!—
Abdues hosts començan aspre combat.
Les llançes catalanes, féren turbants,
Dels alarbs les sagetes y alfanchs arcats
Féren capells de ferro çaragoçans.
Lo bon Guillem corria fortment cridant,
Sa espasa degotava calenta sanch.

Envers ell ja s' atansa un capdill brau
Membrut, color morena, ab mantell blanch.
Cubert va de clapada pell de laupart.
Ab corretja percincta ahont li brodá
La cativa mes bella de son palau
Los mots de mitx versicle de l' Alkoran.
La sageta que llança s' en ve siulant
Y al mitx del pit se clava del cavall blanch.
Guillem cau, y s' axeca, venta son brant,
Corre y gran colp ne dona, al negre alarb:
Lo brugit retentía pels comellars.
Cau allargat en terra lo fill d' Agar,
Per la boca li surten gleves de sanch.
Aprés d' ell s' en ve un altre y un ters y un quart
Bramulant com les feres dels arenals.
Axí com lladradora guarda de cans
En lo bosch enrevolta lo fer singlar,
Revoltan al Vescomte per totes parts
Sarrahins qu' acudexen clamorejants.
En son cor hi sentía un dolor gran
Lo fort Guillem quant veya los seus llunyans
Ferint l' host sarrahina prop de la mar.
—¡Oh Rey, oh comte En Nunyo! ¿cóm no m' aydau?
¡Oh car Ramon, avina, pus m' ets germá!—
Ja 'ls sarrahins li clavan coltells tallants,
Ell encare bregava nafrat y las.

Los colps demunt li queyen calabruxats,
Tot son cors degotava vermella sanch.
—¿Qué hi pot fer hom si lluyta sol contra tants?
¡De ma mort, pátria mia, t' en sia grat!
¡Oh ver Deu, la meua ánima jo 'us encoman!

Com lo roure de segles ferit del llamp,
Que mou en sa cayguda un renou gran,
Axí En Guillem va caure y aquí finá.

III.

Mallorca fou cristiana per Aragó,
Mas, finida la guerra, los vencedors
A la llar que dexáren no tornan tots.

Al castell de Moncada venia un jorn
En Berenguer lo noble de Pallafols.
Na Garsendis brodava un drap preciós
Vora de Na Guillema que ab bona amor
Mostrava de doctrina al nin Gastó.
—¡Oh mare, oh noble esposa de mon senyor,
En Guillem é son frare lo bon Ramon
En los camps de Mallorca son morts tots dos!
Lo Rey sa mort planyía ab los Barons;
Greu revenja 'ls jurárem é greu ne fou;
Mallorca fou vensuda per Aragò.—

La trista Vescomtesa pert la color,
Plorant esbalahida plant amargós:
—¡Oh dona malanada qu' are ne som!
¡Oh Guillem, la sort vostra dolenta fou!

Com un remat d' ovelles sense pastor
Ahont sens perill s' afartan de sanch los llops,
Romandrán tots los vostres, si vos no hi sou.
Ja no podréu un dia donar socors
Al tendre fillet nostre, pobre infantó,
Si pera contrastarnos venen los Folchs,
Ni ell de vostra vellesa será estaló.
¡Ay las! un temps l' asséyeu sobre 'ls genolls
Y content reüllaveu son cabell ros.
Quant la son li venia, en son breç tou
Sa mareta 'l breçava ¡ab quina amor!
Are per sempre es orfe, pobre minyó,
Ab mala sort va náxer en aquest mon.
May més farém membrança d' alegres jorns
Com ans, quant retornaveu del Rosselló
Capdellantne l' host bella de prous Barons.
Pus may 'nirán de caça llebrers ni astors
Que 'l cornar conexien de son senyor.
May més hi haurá alimares, festes ni borns
Ni cançons ni musica de trobadors.
Lo penó que brodava pera 'l retorn
Ab fogasses daurades y vadellons
Are será de sarja de color fosch.
En la capella, oh patjes, cremau brandons,
Cantau absoltes, monjo, de nit y jorn,
Vestiu, los de Moncada, dol rigurós.
¡Malaventura trista nos vingué á tots!—

Açó clamant, sentia forta dolor,
Y ploraven les fembres al seu entorn.

Matheu Obrador Bennassar.

(De Felanitx—Mallorca.)

FE

IX

PREMI PRIMER

VIOLA

SANT FRANCESCH S' HI MORIA [1]

La Plana de Vich
diu que 'n trau florida
des que Sant Francesch
l' amor hi predica,
l' amor de Jesus,
l' amor de María.

(1) Entre 'ls molts y hermosos recorts que dexá Sant Francesch de son passatge en la relligiosa ciutat de Vich, son molt oviradors dos baxos relleus que 'l representan ab les mans al cel en actitut de predicar. Un d' ells se pot veure en un dels torreons del antich mur de la ciutat, á la banda de mitxdia, y l' altre no gayre lluny del primer, damunt del portal de la casa del gremi dels aluders, al sol demunt del pont que deu son nom al Sant en recordança, segons diuhen, de ses predicacions : despres de les quals, contan les Cròniques Franciscanes, s' en aná á fer oració al mitx d' unes rouredes que hi havia prop d' hont lo Gurri trenca la carretera que va de Vich al antiquíssim poble de Roda. Lo pagès de la masía, desde llavors anomenada Pou de Vida, al saber que era Fra Francesch aquell á qui doná socós, axecá entre 'ls arbres un altaret que convertit en oratori aná crexent y axamplant-

Tan dolces amors
lo cor li ferian;
sortint de poblat,
pels boscos sospira:
—«Mon Deu y mon tot,
»per aquell qui us tinga,
»mon Deu y mon tot,
»qué dolça es la vida!
»mes dolça es la mort
»si d' amor moria!»—
Cada mot que diu,
aucells responian:
—«Ay dolces amors,
»ay flor sens espina!»
Tot pregant, pregant,
d' amor defallia,
los braços en crèu,

---

se á l' ombra beneyta del arbre de la relligió franciscana que abans de gayre posá fondes arrels en nostra patria, estenenthi ses branques de llevant fins á ponent.

Essent axís, la capella de *Sant Franceseh s' hi moria* es de les poques del mon dedicades á un sant estant encara en vida, puix fou feta en l' any 1225, haventse escaygut en 1226 la mort del Sant Patriarca. Lo retaule del altar major degut al pinzell d' un vigatá de principis d' aquest segle lo representa en son amorós defalliment, al punt en que 'l bon pagès li oferia l' aygua.

Alguna hora 's diu que hi baxavan los frares del convent de Sant Tomás á cantar l' ofici y esplicar les glories del Sant en sa diada, y á rua feta anavan al aplech de la tarde la gent de Vich y dels pobles vehins: ara hi van ab prou feynes los pagesos del voltant á acompanyarhi sos fills que dexan perdre de mot en mot exa tan hermosa y veritable llegenda. ¡Festes de aquell temps ahont lo poble bevia á doll la veritat y la poesía, hermosos aplechs ahont als peus de un Sant y á la mística veu de la campana s' ajuntava lo bo y millor de les encontrades, qué trist seria havervos de dir adeu siau! Apar que 'l vehí monument celta que vetlla com lo geni de l' antigor sobre la Plana, pardamunt en l' acimada capella de Sant Jordi, enfonza poch á poch son front de roca sota terra espantat de veure esfullar y malmetre de flor en flor sa corona de tradicions y festes populars que foren l' alegría d' aquells pobles.

Vulla 'l Sant esser tot temps l' ángel de la guarda de la Plana, y conservarhi pura com ses aygues la fe que encara hi floreix en la may prou estimada terra de mos pares!

l' ullada esmortida,
sembla un serafí
que al cel tornaria;
lo troba un pagès
desota una alzina,
duya un canteret,
de bèure 'l convida.
Quant s' es retornat
Sant Francesch sospira:
—«Pagès, bon pagès,
»digaume, per vida,
»¿d' hont es aquesta aygua
»que tant me delita?—
—»N' es aygua del pou
»del pou de l' artiga.—
—»Si es aygua del pou
»será 'l pou de vida
»des que mes amors
»l' haurán benehida.»—
Y 'ls aucells del bosch
ab gran melodía:
—¡«Ay dolces amors,
»ay flor de la vida!»

Ahont caygué 'l Sant
ara hi ha una hermita,
la de Sant Francesch,
Francesch s' hi moria.
De tantes que 'n té
n' es la mes antiga.
Un ángel d' amor
hi canta y refila
de l' hermita al pou,
al pou de la vida:

n' es ángel de nit,
rossinyol de dia;
quant canta mes dolç
(pagesos ho diuhen)
n' es la veu del Sant
que encara hi sospira:
—«Vigatans, veniu
»á l' aygua de vida;
»per la set d' amor
»de melló' 'n tenia
»que 'n son quatre fonts,
»mes quatre ferides».—
Vigatans anèmhi
puix s' anyoraria,
que 'ls frares no hi son
á cantar matines,
ni hi venen á aplech
la gent que hi venien.
¡Jardí de virtuts,
dolça patria mia,
claveller del cel
com t' has desflorida!
Serafí encarnat,
ma terra us estima;
quant del cel estant
benehiu l' hermita,
benehiu los fills
dels qui l' han bastida,
la ciutat de Vich,
sos camps y masies,
que si 'ls benehiu
tot refloriria,
y ab los rossinyols
d' aquexes bardisses

cantarèm pel mon
eix cant de delicies:
¡Ay dolces amors,
Jesus y María,
qui al cor vos tindrá
tindrá 'l cel en vida!

JASCINTO VERDAGUER, *Pbre.*

X

PREMI SEGON

PONCELLA OBERTA DE VIOLA

LA PRIMERA LLÁGRIMA

De dol lo mon se vestia,
de gotx l' infern tremolava
y al negre fons del abisme
forjava la Mort sa dalla.

Del afrontat Paradís
demunt la porta tancada,
l' espasa de llamps terribles
l' Angel de l' ira brandava.

Eva y Adam esmarrits,
del Paradís allunyantse,
la veu de son Deu ofès
tronar sentian encara.

Y fugian y fugian
del Paradís y dels ángels,
y fins de llur propi cor
també fugir intentavan.

Y muts, seques les palpebres,
girant la folla mirada
sens veure res, sols l' abisme
de la miseria oviravan.

¡Dolor primera del mon
infinita y solitaria,
sens una veu de conhort,
sens un gemech ni una llágrima!

Y fugian y fugian
per un desert sens herbatge,
no mes trobant al entorn
del fer llëó les petjades.

L' inmensitat devant ells
s' estenia desolada
y 'l cel boyrós, endolat,
un altre desert semblava.

Y la veu del trò potenta
parexials l' amenaça
de les venjances del Cel
qu' allá en l' altura s' armavan.

Camina, caminarás,
dins un rocam se trobaren
de pedres ermes y tristes
com los ossos d' un cadavre.

Y allá, sentintne l' udol
de les feres amagades,
los reys de tota la terra
esporuguits tremolavan!

Y afanyosos, sens alè,
sobre les roques pujaren
y á l' altre costat vejeren
mes sorrals... desert encara.

. . . .

Moria 'l jorn: entre núbols
lo sol groguench apagantse
un de sos raigs tremolosos
cap á la terra enviava.

Eva d' Adam sostinguda
la testa alçá trasmudada,
y vers lo Cel los seus ulls
ab aquell raig s' axecaren.

Y llavors... com entre boyres
l' estel amorós de l' auba,
sobre sa cara dolrosa
brillá la *primera llágrima!*

Y, baxant pel raig de sol,
l' Angel dolç de l' esperança
ab un oscle de conhort
cambiá la llágrima santa.

D' un vol la pujá 'n al Cel
y als peus de Deu va posarla.
Obrí son trono 'l Senyor
y 'ls esperits tremolavan.

Un esguart de pïetat
llençá Deu sobre la llágrima,
y dins ella, á tal claror,
l' iris de pau va brillarne.

. . . .

Callava per tot lo Cel
l' himne de gotx perdurable,
y axí va parlá 'l Senyor
á l' Angel de l' esperança:

—Angel de llum, tendre fill
de les bondats inefables,
puix tant estimas la terra,
ella será ton reälme.

Del home serás germá
en son llarch pelegrinatge;
y quant pel dol abatuda
inclini la testa lassa,

tu de ses llágrimes pures
recullirás lo sant bálsam,
tu axecarás los seus ulls
envers lo Cel qu' es sa patria.—

Digué 'l Senyor: cap al mon
prengué l' Angel la volada,
y sobre 'l trono del Fill
hi resplandia la llágrima.

Y l' Angel passava cels,
y sols y mons ne passava,

quant vejé un' estrella pura:
n' era l' estrella de l' auba.

Sobre d' ella aturá 'l vol
l' Univers per contemplarne,
y lluny va veure la Terra
com un llumet que s' apaga.

Mes son esguart d' inmortal,
l' espay inmens travessantne,
vejé allá en mitx d' un desert
sos nous germans que ploravan.

Escoltá, y sentí una veu
que de llur cor eczhalada
pujava al Cel y 's perdia
llunyedana, llunyedana.

Escoltá, y allá 'n l' altura
sentí lo cántich dels ángels,
qu' ab onades d' armonía
per l' Univers s' escampava.

Y la veu que de la Terra
entre gemechs s' axecava:
—Perdó, perdó, repetia,
perdó per nostra nissaga.—

Y les veus dels inmortals
allá 'n l' altura cantavan:
—Benavirats los que ploran,
beneytes sian les llágrimes.—

MIQUEL COSTA Y LLOBERA.
(De Pollença de Mallorca.)

XI

PREMI TERCER

PONCELLA CLOSA DE VIOLA

ESGLAY

Vigilate, quia nescitis diem neque horam.

S. Mateu.

—¡Quines llums! ¡quina canturia!
¿Qu' es tot axó, válgam Deu?—
—Es un combregar que passa:
Ningú sap si hi será á temps.—

—¿Qui ets, colometa blanca?
Tant sola y trista ¿de hont vens?—
—So la esperança y m' envolo
De un cor que ja no glateix.—

—¿Perqué fugiu tant joyosos
Tot depressa, buytres fers?—
—Som les passions dolentes;
De carn morta no 'n volem.—

—¿Qu' es axó qu' esquinsa l' ayre
Com lo xiulet de una serp?—
—La darrera flastomía
Que ha ofegat un ¡ay! darrer.—

—¿Perqué fugen homs y dones
Llensant sospirs y gemechs?—
—Dexan tot sol un cadavre
Entre quatre ciris verts.—

—Y vos, la pobre velleta,
Assi arrodida ¿que hi feu?
¿La mort á vos no us espanta?
¿Perqué no fugiu com ells?—

—So una bona obra y voldria
Tornar lo be que me han fet:
¡Qui sap si podré jo sola
Obrir la porta del cel!—

—¿Qué son exos colps que sento?—
—Es l' aixada del fosser.—
—¿Y aquet clot que fan tant fondo?—
—Es un llit pel son etern.—

—¿Y ahont va aqueixa ombra tant trista
Per ex camí tant estret?—
—Es una ánima perduda
Que va al judici de Deu.—

—¡No sentiu quin plor mes tendre?—
—Es lo plor dels angelets.—
—¿Y aquets cants? ¿y exa alegría?—
—L' alegría del infern.—

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

¿Ahont so, Deu meu? ¿ahont me trobo?
Quina foscor! ¡quina fret!
Amparaume, Verge Santa.
¡¡Ay si 'l mort fos jo mateix!!!

ANICET DE PAGÉS DE PUIG.

MENCIÓ HONORÍFICA ESPECIAL

GOIGS

EN LLAHOR

DE LA MARE DE DEU

ENDREÇA.

Verge santa benehida,
Mare del qui us ha creat,
Vos fereu brollar la vida
que va estroncar lo pecat.

La vostra divina planta
trencá del pecat lo pont;
l' Ave Regina se us canta
á les quatre parts del mon.
Vostre ausili sempre crida
lo fill d' Eva desditxat;
puix fereu brollar la vida
que va estroncar lo pecat.

Deu vos salv', María, plena
de la gracia del Senyor;
oh! ¿quín núbol no serena
de vostre esguart la claror?
Per ço, Verge, no té mida
l' amor ab que us hem pagat,
perque á Vos devem la vida
que va estroncar lo pecat.

Al peu de la creu ploraveu
per nosaltres pecadors,
y vostre cor travessaveu,
oh Mare, ab los set dolors.
Mas d' aquella greu ferida
de vostre cor ensanchnat,
va brollar la font de vida
que rentá nostre pecat.

Debades la serp feresta
rodava per tot arreu;
Vos li xafáreu la testa
ab vostre santíssim peu.
May mes, oh serp malehida,
veurèm ton cap axecat;
may mes lo broll de la vida,
may mes, quedará estroncat.

¡Oh dolçura y esperança,
oh santa Mare de Deu,
oh pietat, oh benanança,
mes blanca y pura que neu!
tot á lloarvos convida,
mas no hi ha digne dictat
pera Vos, font de la vida,
que á tot lo mon heu salvat.

Per vos lluhen les estrelles
y 's calma 'l mar tempestuós;
y totes les coses belles
sols eczistexen per Vos.
Per Vos lo matx trau florida;
per Vos creix com or lo blat;
per Vos la llum de la vida
desfá l' ombra del pecat.

Per Vos les flors tenen flayre;
per Vos cantan los aucells,
y per Vos amplenan l' ayre
tants d' odors, tants cántichs bells.
Per Vos la terra aclarida
está, quan lo sol llevat
surt á escampar dolls de vida
per tota l' inmensitat.

Quan la mar se posa inflada,
vos invoca 'l mariner;
vos pregan en la secada
lo pagès y l' jornaler.
Entre la batalla us crida,
oh Verge, 'l pobre soldat;
tots en Vos cercan la vida,
l' intercessió y la pietat.

Los nins, ja en lo breçol, tenen
vostre escapulari al pit,
y un dels primers noms que aprenen
es vostre Nom benehit.
¿Qué son los cants de la dida
sino prechs d' amor sagrat?
¿qué son sino dolls de vida
que beu lo nin encisat?

Quan les diades hermoses
de primavera florexen,
les nines, d' axams de roses
tots vostres altars cobrexen.
La joyosa y l' afligida
per Vos despullan lo prat,
puix les flors cobran mes vida
estant á vostre costat.

Mare á qui tothom adora,
no 'ns aparteu vostre amor;
siaunos intercessora
devant de nostre Senyor.
¡Que sens traves, redimida
l' ánima voli aviat!
L' ánima estima la vida,
mas sols en la eternitat.

TORNADA.

Verge santa benehida,
Mare del qui us ha creat,
l' esperit s' anyora y crida
entre sospirs: «Llibertat!»

PREMIS ESTRAORDINARIS

XII

COPA DE PLATA

OFERTA PER LO CONSISTORI

AL SEGLE

Que rumor
lejos suena
que el silencio
en la serena
negra noche interrumpió?

J. ESPRONCEDA.

Es ell, lo geni ardit de la centuria!
ab son esguart escampa la foscuria,
du 'l braç estés á l' infinit signant;
á sota peu hi porta la tempesta,
la boyrada per vesta,
damunt son front l' estela de Llevant!

No ohiu? ¿no ohiu quantes ramors alçades,
de gemechs y cantars y riallades,
de regnes trontollant en llur albir,
d' esclaus clamant, de pobles que s' imprecan...?
Es que á son pas s' aixecan
fins á besarli 'l front ab llur rugir!

Mireulo altiu, soberch, voltat de glories,
encensantse ab l' udol de les cridories
dels qu' empenyen son carro triomfal;
trotan sos poltros regalant brumera,
los pobles van derrera
entre núvols de polç en temporal!

Oh folla humanitat! mústiga campa
pe 'l vent batuda que tos brins escampa,
mentres un fals amor te va glosant;
¿ahont vas? ¿ahont vas eternament febrosa,
ab la veu fadigosa
com lo panteig d' un monstre agonejant?

Afanys, desîgs, ensomnis de bellesa,
fam de gloria y de plers y de grandesa,
ánsia de lluyta entre un duptar etern
mohuente ¡oh segle! com si 't des la vida
la flama malehida
que en la ment de Satan calá l' infern.

Y ab dalé corres, t' avalotas, clamas,
caus y t' aixecas, y lo mon inflamas
com llamp vivent que 'l resseguis irat;
y penedit demá, ab lo foch que llenças,
ab seny d' esclau encensas
idols qu' enderrocares despiatat.

Cantas la pau, idea redemptora,
y los genis de l' ira delmadora
menas tonant á llur avench pregon;
y al pes demá del carro de la guerra
que fas rodá' en la terra,
s' ouhen cruixir los fonaments del mon.

Vols enllaçar en germandat nissagues
y poblar les afraus y les ubagues
ab que fitan llurs regnes los tirans;
y foll, coronas á tos reys ab roure,
y s' ou alçar lo coure,
y germans s' escometen ab germans.

En ales del sabé 'l passat regiras
per á gosar etats que no assolires
y engalanarte ab llurs mes richs joyells;
y apres com lo mastral te precipitas
per á trencar les fites
que 'l pas nos signan de los pobles vells.

Y la fe exalças de la lley divina,
y s' ovira sa flama purpurina
palpitar de la Esglesia en los casals,
acotxada entre 'ls raigs de la llum pura
que 'n nostres temples sura,
colorida pe 'ls gótichs finestrals;

Per á demá, ab impura riallada,
de ses campes dallarne la brotada,
l' esment de Deu en lo teu cor deixant
com feble fulla que esgroguida resta
despres de la tempesta
en lo cap brot de l' arbre tremolant.

Para ¡oh Segle! ton pas; mira enderrera;
¿qué hi veus? ¿qué hi veus en mîg la polsaguera
que fins á entelá 'l cel has aixecat?
Ruines, tombes regalant miseria...
dictats de la materia
que tombará ab son buf l' eternitat!

L' ergull te dú y vols coronar ta testa
ab raigs del sol, abatre la tempesta,
pamar lo buyt, encloure l' infinit;
y miserable oblida ta follia
que al fons de ton ser nia,
que l' Univers mes gran, un esperit.

Oh humanitat! com host esbarriada
cercas camí per tot y, malhaurada,
lo que ho es del teu be te 'l glaça un vel;
y es l' archángel del mal que esten ses ales
en les etérees sales,
interposantse entre lo mon y 'l cel.

Esmenta, esmenta á Deu! sens Ell la vida
es cárrega feixuga malehida;
encara l' hereva ets del pare Adam...—
Prometheu eternal, vius condemnada,
per tes passions fermada
de l' aspra terra á l' endurit crostam.

Y sinó, ves! regira les entranyes
del mon y posa rases ses montanyes;
es ta presó, guarnéixtela, ¡aixó ray!
jamay podrá lograr ta mesquinesa
que un jorn ab mes llestesa
rode sa via per el ample espay!

Corre, gemega y vola! fes canturies,
desfréssat' ab vestits d' altres centuries,
muda de fasomía á cada instant,
ubriacat al baf de la cridoria,
para 'l Sol de la gloria,
càntat á tu meteix, Segle gegant;

Tu finirás! quan la hora sia dada,
indiferent lo temps d' una xuclada
se t' endurá de sos abims al fons;
que tu no has de torbar en ta follía
la dictada armonía
d' astres y espays y d' esperits y mons!

— 1874. —

I. Reventós.

XIII

PLOMA DE PLATA

OFERTA PER LA

EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE GERONA

INDEPENDENCIA!

Nostre senher fazia á vos companha
perqu' en ren no-us cal duptar.
Pau Lanfranc.

Enrera, enrera tots; aquesta terra
que fitau ab mirada cobejosa
y clamau com á vostra, recolzantvos
en los ferrenys pesants enginys de guerra,
es lo payral d' independencia pátria,
arca de furs y de recorts y glories!
Guayteu l' oratje matinal com llisca
del pla á la vall y com joliu s' empuja

al cim mes alt de la enasprada serra.
¿No ohiu los cants que voleyant entona?
Es que besa y que canta la amor sua,
la llibertat que en nostre sol ania.
Torneu, torneu al abrigall de França,
reys y senyors y maynaders; penseuhi
en la encontrada de la llar hermosa;
l' amor, la pau y la ventura alegres
vos esperan allí; dins Catalunya
la mort tant sols heu d' esperar trobarhi.

Al vostre pas veureu la gent alçarse
brandant valents en contra vostre 'l ferro,
y en sometent, vos cassarán com feres
ab ull certer, de nit y jorn dalintshi;
que en son tirat esquerp la terra nostra,
en ses fonts y sos rius y fondalades,
en ses montanyes hont la neu arrela,
en ses flayres y fins en la calitxa
que xardorosa de ses gleves brolla,
respira llibertat é independencia.
En fogueres les llars veureu tornarse
per llumenarvos en la nit al bátreus;
y per mostrarvos, badará 's la terra
quan en ses conques s' amagueu; les aygues
escumoses dels rius per' aufegarvos
veureu estendres; parlarán los boschos
per á signar vostre camí en lo fúgere;
y fins los monts irats deslligaránse
dels fonaments que al cor del mon los ferman
per á tancaus lo pas! Aneu, que es somni
la terra conquerir; sa gent altiua,

de sang esquerpa á tot empelt, ni 's dobla
ni acota 'l cap mes que lo llamp la encerte,
ni engendra esclaus per á encensar als Césars!!

Debades tot! Dels Pirineus s' allunyan,
y terra endins ja llurs petjades s' ouhen.
¿Qué fas, oh vent, que l' oriflama franca
ab ta força udolant encar no esqueixas?
Muda la terra, en soletat les viles,
ermes les campes, cap murmuri torba
lo pas del inimich; un cementiri
tot Catalunya apar; les hosts quan passan,
l' esglay al cor y la temó á la pensa,
se miran conturbats..... ¿Qu' es la fumosa
mánega flamejant que al lluny s' enlayra?
Perelada que crema!! Un munt de ruines
la vila s' es tornat! Francesos, totes,
totes les viles, ans que dirse esclaves
sota 'l vostre penó, tornades cendres
en los braços del vent se dirán lliures.
¿Y encara axó no 'us venç? ¿vol l' ergull vostre,
mes que sian flagells nostres vilatjes,
caus de la soletat, fosses overtes
que ab llur fator de mort han d' empestarvos,
seguir avant, avant, y ab l' oriflama
les ruines ombrejar y energullirvos
ab lo dictat de vencedors? Miseria,
si á reys y prous aquest guanyar encisa
venint en nom de Deu!! Ay! entorneusen;
lo camí fet desfeu; vostres petjades
ran del camí, la orella en terra, escoltan
en vetlla 'ls catalans: les llars beneytes

ab greu plor han deixat, mas ay! que al íxerne
no han anat á amagarse pahorosos,
sí que han fet com la fera que, acomesa,
camina enrera bramulant ab ira
y s' abrahona á l' impensada, ab fúria
que ha presa reculant! ¡Ay de vosaltres,
si dau un pas en vant! ¿Lo dau? donchs siga
la voluntat de Deu; vostra ceguera
de sa justicia divinal es cástich!!

Cercau Gerona! Si ovirar poguesseu
allá en los caus que sota 'l mar s' amagan,
vostres vaixells perduts, vostra gent morta,
quan prest! quan prest á França tornariau!
mes ¡ay! no la llum veys! ay de vosaltres!
En Marquet y en Mallol á la primera,
despres en Llúria, vostres naus volgudes
han sotmeses valents. ¿Per qué afanyarvos
la veu en escoltar, tota misteri,
del negre abisme que á son fons vos crida?
No vencereu als Geronins; la gloria
tota será per ells; per ells que us tenen
com serp caragolada en llurs muralles
sens que una pedra hagueu pogut somoure.
Lluytarèu com á braus; per conseguirla
les vides no 'us doldrán, mes les forçudes
empentes que heu de dar, com feble oratje
rebrán sos murs que un sol de gloria colra
qu' espuntá ab Carlemany; nets del vostre avi,
no 'us la han de dar fins que la tomba 'us siga!
Beneyt en Folch, l' esdevenir l' hi pague!
Beneyts los geronins y llur nissaga!

La fam, la mort dintre sos murs s' aplegan:
entrauhi donchs ja que lo fat vos porta:
la roca sou que per la timba salta
botent pe 'ls cayres dels penyals que surten:
al fons ja pararèu! l' infern vos plegue!
Los manca vida per lluytar..... Ja es vostra!
Mas ara ve de Deu la ajuda santa;
arrecereuvos que son braç s' aixeca
per á lliurar de jou á Catalunya!

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

¿Qué se n' es fet d' aquell estol de França!
¿qué se n' es fet d' aquell poder dels homens?
Deu alçá 'l braç contra ells y just va estendres,
s' ho enmená tot lo xuclador abisme!
Adeu, adeu, caballería franca,
flor de valents que devallau sens esma,
la por al cor y en l' esperit la angúnia,
la mort com la ombra á vostre cor junyida!
Adeu, adeu!! Camí de França portan,
les testes baixes, la mirada incerta,
cercant ab ánsia en l' horisont la pátria
llunyana á llurs desîgs!! ¿Hont es la gloria
que ab la crehuada 's prometian ferne
cabal per llurs hereus? ¿hont l' oriflama
que gentilment als ayres estenian?
Plegades porten llurs banderes; semblan
ab llur aspecte funeral, l' enterro
del poder de la França y de ses glories
camí del fossar patri... Deu los aydi;
perdó tindrán si sense dany hi arrivan!

Endret lo coll de Panissars esperan
irats los catalans, y mentres guaytan
ab famolench esguart, com ells un dia,
los caminals que 'ls han de dur, esmolan
llurs ferros de combat damunt les penyes
per minvar llur neguit, semblants á la águila
que des la cima dels serrats asprosos
les planes ovirant, son bech afina
y les tallantes corves de ses urpes,
espiant la au que aixeque 'l vol.—De sopte
—son ells! son ells!—se sent cridar ab ira
veyent que al lluny la host inimiga avança.
y amanint tots les delmadores eynes,
llurs crits de goig omplen l' espay! «Calleuvos,
y enrera tots» lo rey en Pere esclama;
«no son pas ells, mireulos, son llurs ombres
que fugen de la terra esporuguides
camí de llur fossar enllá de França;
Deulos pas franch, válgals mon cor» y á la hora
los maynaders baixan llur eyna en terra,
y les hosts franques van pujant porugues!

Ja son á frech! Lo rey en Pere esguarda
sa gent ardida, del coratje presa
veyent com entra l' inimich á salvo.....
sols la mirada d' aquell brau l' atura.
Ja han passat tots! ¿Cóm sense cástich n' ixen?
Tornades cendres nostres llars nos deixan,
ermes les campes y empestats los pobles;
per sempre mes esmentarem llur rastre,
per sempre mes esta vinguda, ab ira,
nostres fills contarán; fem que per sempre

nostre esperit d' independencia pátria
recorde França y en sos prous que morian
la espantable revenja catalana.
Via sus, via sus, Santa María,
almogavars á 'n ells, firam sens treva!
Y—com calamarsada que soptosa
l' esplet retrinxa que al pajés somreya—
en lo meteix brancal de llurs contrades,
quan l' esperança á regalàls venia,
cayent sobre ells almogavars ab furia
al toch ferreny de la potent ascona,
malmenats foren; pels torrents corria
brumerosa la sang; sens pará 'ls ferros
escapsavan feyners, entravessantse
ab braços febles que en acció de prega
ans d' aixecarse al cel, nafrats botian
lluny de son cos; y los renills dels poltros,
los crits de goig dels catalans, les queixes
dels que anavan morint, tornantho 'ls echos,
en inmens avalot tot ho aixordavan!

Lo rey en Pere sobre 'l poltro ab ira
corrent d' aci á d' allá dels seus en contra
clamava prepotent: «Pareu, pareuvos,
oh mos soldats fidels; si fam de vides
teniu encara, dins mon cor lo ferro
enjegeu sense por; mes val que mória
per á perdre l' honor; esta revenja
lo mellor brot de nostra gloria escapsa
y 'ns fa de Deu que 'ns dona ajuda indignes!»
Debades tot quan no s' escolt sa prega...
lo braç de Deu cap nat al mon l' atura!

Desfeta queda, anorreada y fosa
la gran crehuada en Panissars; les cimes
s' esfonzavan al pes de tants cadavres:
per tot endret la mort! Al contemplarho
lo rey de França al fi de s' agonía,
los ulls girant al cel cercant ajuda,
«Adeu, adeu, la estrella mia» deya,
y caygué en braços de sos fills cadavre!

1 de Janer de 1874.

I. Reventós.

DISCURS DE GRACIAS

SENYORA:

SENYORS:

¿Y després d' haber assistit á esta solemnitat literaria; després d' haber contemplat d' aprop l' entussiasme ab que han sigut aplaudides les composicions inspirades en los nobilíssims sentiments que constituhexen lo carácter de nostre poble; després de veurer com aquest protegeix y 's complau ab la present festa car en ella mira la manifestació de ses mes enlayrades aspiracions, encara algú irá dihent per tot arreu que l' institució dels Jochs Florals ha entrada ja en l' época de sa decadencia, essent avuy com un arbre corsecat, un arbre sense fruyts ni fulles? ¡Ay! per mes que reque 'l dirho, no manca qui aytal pensa ó, al menys, qui d' aytal manera parla.

Los Jochs Florals qu' ab armes tant diverses y per tants enemichs han estats combatuts, en lo temps de llur renovellament hagueren de lluytar contra 'ls escéptichs; avuy han de lluytar contra 'ls arrepentits. Mes ni la cridoria dels primers fou prou per á impedir lo renaxement de nostra literatura, ni l' eczemplar penitencia dels segons

podrá fer que 'ls verdaders catalans no tinguen per virtut lo pecat de que aquells tant se dolen. Apesar d' uns y d' altres, los Jochs Florals viurán, y ab nou dalé cad' any y ab nova vida, y res los fará ohir les rialles dels escéptichs y 'ls plants dels arrepentits, mentres recorden aquelles paraules de nostre vell Montaner: *enderant, enderant, que haurem victoria*.

Si axis no fos, si 'ls Jochs Florals haguessen de desaparexer perque algú qu' ahir los alabava, avuy publicament ne mal parla, ¡bona obra hagueran feta los qui vencent obstacles de tota mena contribuhiren á la gloriosa restauració de la llengua y de la literatura catalana, y malaguanyats serian los estudis, los afanys, l' entussiasme y la bona fe d' aquesta numerosa joventut qu' aprenent les llissons y seguint los eczemples dels qui tenen contra ella l' honrós privilegi de l' etat y les glorioses y fortes armes del talent y del saber, no s' avergonyeix de parlar y d' escriurer en sa llengua materna, ans al contrari, per ditxa senyalada ho te! Massa qu' ho saben nostres enemichs; massa qu' envejan aquest entussiasme y ardiment de que 'ls catalanistes donen mostra y prou conexen que 'l monument començat en 1859 no necessita ja puntals. Si 'ls qui de bon principi trevallaren en ell llençassen avuy llurs eynes, cent obrers dispostos les recullirian y poch á poquet irian construhintlo, sinó ab la seguretat de ma que donan l' esperiencia y 'ls conexements, ab la fe dels artistes desconeguts qu' axecaren les gótiques catedrals, orgull de la Europa cristiana, sense escriurer llur nom ni en la mes petita pedra.

Per ço que d' aquestes veritats nostres enemichs n' están convensuts, nos bascantan y falsament nos acriminan, afanyantse en fer creurer que les flors dels Jochs son d' aquelles qu' enmatzinen l' ayre tot embalsamantlo ab llur penetrant olor.

«Cal tenirhi conte, diuhen. Los Jochs Florals favorexen una determinada tendencia politica, renovan les antipaties qu' eczistiren entre Castella y Catalunya y fomentan una idea que, posada en práctica. comprometeria, no ja l' esdevenidor de les provincies catalanes, mes lo de tot Espanya.»

¿No es cert, senyors, qu' un tant esbojarrat rahonament faria riurer si en ell no s' hi vegés l' intenció que l' ha dictat? ¡Los Jochs Florals convertits en instrument de la política!; mes ¿de quines rahons vos valeu pera provarho, ni com ho fareu creurer á ningú? ¿No habeu fullejat may les págines de llur historia ó ignoreu que tots quants en ells hi prenen part d' una manera ó altra, están convensuts de que 'ls Jochs Florals no foran res lo dia en que representassen una ideya política? Mostrau donchs quin es lo partit al qual servim y quina la bandera qu' amaguem derrera les barres catalanes.

¡Ah! es necessari dirho francament y clara com cal á bon catalá. Nosaltres no somniem en que nostra pátria torne á ser la Nació Catalana del segle XIII, ni volem que sia la fuetejada Catalunya esclava del segle XVIII; desitjem sí, que tenint aquella en Espanya 'l lloch que li pertoca 's vege de tot hom respectada y conserve ses creencies, ses lleys, ses costums y sa llengua, y á lograr aquest objecte endressem nostre esforç. Heus aqui donchs ahont anem y quins son nostres intents.

Ara be, ¿sabeu perque tots nosaltres aymam los Jochs Florals y contribuhim á sostenirlos, cadascú segons la mida de ses forçes? Perque esta institució es filla dels sentiments qu 'ns dominan; perque l' amor á la terra, 'l respecte á sos recorts, la fe en son esdevenidor aqui sobiranament s' esplayan; perque 'ls Jochs Florals son la cadena d' or que uneix la Catalunya antiga ab la moderna.

No es axó dir que nosaltres creguem esser tot un la li-

teratura pátria y 'ls Jochs Florals. Aquella rumbeja aqui sovint ses millors gales; mes també les lluheix en altres indrets. Avuy per vuy contam ab un teatre catalá y ab periódichs catalans y ab academies catalanes, y certament tots hem contreta l' obligació de regar ab nostra suor aquells camps distints ahont se conrea nostra llengua y ahont nostre pendó s' arbora ; empero nengu podrá desconexer que totes aquelles manifestacions del esperit catalá nasqueren dels Jochs Florals; que llurs fundadors foren los capdills de la santa creuhada en que fem nostres armes, y que per ço 'ls catalanistes, al aplegarnos cad' any en consemblant diada com aquesta, sentim quelcom de l' emoció que tot home de cor esperimenta al asseurse en la llar de sa casa payral.

Y qu' aquest sentiment es comú á tot lo poble catalá nos ho prova, no sols lo ressó qu' aquesta festa trova arreu arreu en la terra, mes l' autoritat y l' afecte que l' institució s' ha guanyat. Nos ho proveu vosaltres, poetes y escriptors que 'ns feu ofrena de les mes preuhades mostres de vostre ingeni; vosaltres, representants dels municipis y provincies catalanes qu' enaltiu los Jochs Florals ab vostra protecció, essent dignes successors de aquells honrats prohoms de l' Etat Mitjana qui de la matexa manera defensavan á llur ciutat ab les armes, com encoratjavan y donavan hostatje en ella á les lletres y les arts; y en un mot, tots quants torneu per nostre bon nom y veniu cad' any á participar de nostra gaubança. En representació del Consistori vos ne dono á tots les gracies; y mes que á nengu, á vos, Senyora. Al asseure 'us en aquest seti, 'ns habeu mostrat com brilleja la corona qu' ensemps portan l' hermosura y la virtut.

HE DIT.

PERE NANOT-RENART.

TAULA

DE LAS COMPOSICIONS QUE HAN ENTRAT EN LO PRESENT CERTAMEN

---

architecture gothique. Grâce pour les vitraux tricolores. (V. Hugo). —19. La sardana.—20. Lo príncep de Viana.—*Engañó á D. Cárlos su buena, sencilla y mansa condicion.*—21. La presa de Tarragona.—*Dol y gloria.*—22. A la República.—*Si jo fos un Viriat —quantas hassanyas faria,—jo t ho jur, la patria mia,—en pro de la Llibertat!*—23. Lo crit del cel.—*Ay! quant dolç es—lo bes de ma filleta!—ay quant dolç es—de ma filleta 'l bes!*—24. Independencia.—*Que som nets de Llulls y Llúries—no ho harem pas oblidat!* —25. La lligenda cavalleresca.—*¿Com viure lluny de tu?*—26. A la Verge Maria.—*Vita, dulcedo et spes nostra.*—27. La vida. —*Paper y ploma.*—28. Al caure la fulla.—*Tristesa.*—29. Dolor. —*Lloraré mi muerte ya—y lamentaré mi vida—en tanto que detenida—por mis pecados está.* (S. Juan de la Cruz).—30. Romanç. —*Una regada era un rey.*—31. Jorns de pau.—*¡Quan tornarán?*—32. La núvia.—*!Com venen les coses!*—33. Lo castell de Campamar.—*Si es mort ó viu ningú ho sap.*—34. Lo siti de Tarragona (treball en prosa)—*Deu salvi á la Patria.*—35. Cor de roca y cap de seny—*Ells son...*—36. Hora baxa.—*¡Tot perdut!*—37. Al Sol.—*Para y óyeme ¡oh sol! yo te saludo!.* (Espronceda).—38. La donzella y la cançó.—*La vida, amor,* (cançó popular).—39. La primera llágrima.—*Beati qui lugent,* (Evangeli).—40. Tabach. —*Es fum tot lo del mon.*—41. Les darreries del any.—*Lasciate ogni speranza.*—42. Al plant.—*Solitudo.*—43. Lluny de mi.—*Jo so malalt tenint lo cos tot sa.* (Ausias March).—44. A la Verge.— *Mare de Deu.* (A. de Q.).—45. Cançó d' un esclau.—*¡Toca, toca, salvaterra!* (F. Matheu).—46. Los estels.—*Rabejantse en la foscuria de la vuydor.* (F. Tementós).—47. Aubada.—*La paleta de les tintes–ab que Deu tot ho pintá.* (M. Aguiló).—48. Lo príncep de Viana.—*Mon procés vá á publicarse.*—49. Panissars.—*¡Sant Jordi! ¡Sancta Maria!*—50. Lo remord.—*No hay plazo que no se cumpla.*—51. Lo cap-vespre.—*L' hora del amor.*—52. Amor, (Himne). —*Pregio non a, non a ragion la vita–sinon per lui etc.* (Leopardi). —53. La balada de S. Francesch.—*Beatus vir.*—54. Morta.—*Que haya un cadáver mas que importa al mundo!*—55. Conversa ab l' ánima.—*Ascolta.*—56. Lo poema de St. Magí.—*La festa major de Tarragona es lo dia de St. Magí.*—57. Al auba.—*Amor, l' auba garrida-á la porteta s' ha vingut á seure...*—58. Lo remord.—*Perdonaunos, Senyor, les nostres culpes.*—59. Non prævalebunt.— *Mentita est iniquitas sibi.*—60. La mala muller.—*Tradició.*—61. Lo tira-bou.—*Vesten, Anton, que 'l que queda ja 's compon.*

(Cant popular).—62. ¿Na Manela ó na Rosons?—*Y entre las dos el ánimo suspenso-llénase el alma de placer inmenso.* —63. ¿Per qué?—*Del bien perdido al cabo ¿que nos queda-sino pena, dolor y pesadumbre?* (Ercilla).—64. La veu dels morts.—*Dormiu en pau!* —65. A una mare.—*¡Lassa! si.* (Medea).—66. Mal d' amor.—*Sempre.*—67. Lo pobre jayo.—*Los temples son lo soplutx dels pobres.* —68. Agonía.—*Mare meva.*—69. Caliu.—*Ay!*—70. Esglay.— *Vigilate, quia nescitis diem neque horam.* (S. Mat.)—71. Rubor.—*Pour être loyale à sa dame-savez vous ce qu' il en advient?-De joyeux dolent on devient-car point n' est de loyale femme.* (Octavien de Saint Gelais).—72. Malhaurat.—*Las cosas son del color-del cristal con que se miran.*—73. La rialla del mort.—*Nacer llorando y morir riendo.*—74. .˙.—*Ideal y real.*—75. Sempre ingrata.— *Quid mihi, si fueras teneros læsurus amores-Fœdera per Divos, clam violanda, dabas?* (Tibullus).—76. ¿Qui ho diria?—*Verdades que no son verdades.*—77. Ton esguart.—*A ton regard le ciel s' entr' ouvre.* (Lamartine). — 78. Desesperació. — *Dolce soffrir.*— 79. ¿Perque no avant?—*¡Si fos á fer!*—80. Odi y amor.—*Per que en dir la vritat ma boca 's tanca?-Perque t' estimo encar.*—81. Sempre.—*Dulces exuviæ dum fata Deusque sinebant.*—82. Parlar callant.—*Los ojos son las ventanas del alma.*—83. Lo cap de la castellana.—*Venjansa.*—84. Lo millor palau del mon.—85. Garideta. —*El pueblo es un gran poeta.* (Trueba).—86. Lo príncep malavirat.—*Sol que 's pon.*—87. La noya robada.—*Ay! que m' anyoro, m' anyoro-sota d' aquest cel de plom.* (V. Balaguer).—88. En lo desterro.—*Oh bon Deu, á tothora-vos beneheix esta ánimamesquina.*— 89. Amor á una pastora.—*La vi tan fermosa-que apenas creyera-que fuese vaquera-de la Finojosa.* (Marq. de Santillana).—90. Lo sigle de les llums (sátira).—*Boca que vols, cor que desitjas.*— 91. Cant de Salomó.—*Ego dilecto meo et dilectus meus mihi* (*Cantica canticorum, cap. VI ver.* 2).—92. L' ombra del Rey en Jaume.—*¿Quousque tandem?*—93. A la pus bella parla.—*Encar hi ha cors que pregan no mes que en catalá.*—94. Atlant.—*Atlantis, cinctum assiduè cui nubibus atris-piniferum caput et vento pulsatur et imbri.* (Virg.).—95. Á Puget l' Estatuaire.—*Felicitas publica.* —*Le marbre tremble devant moi.*—96. Dins lou bos. A Teodor Aubanel.—*Spes. La Prouvenço flourirá.*—97. La mare cegueta.—*Caritat enviada del cel, cap com tu.* (A. de Bofarull).—98. La mort d' en Jaume.—*Com ell cap mes.*—99. La patria catalana.—*No estima á sa nació qui no estima á sa provincia.*—100. Lo ver! lo bell!

lo bó!—*A na Maria L.*—101. La orfaneta de mare.—*Jo tinch ab la fe del cor-á dar un cor per divisa.*—102. Igualtat.—*La dolenta ni may que torni.*—103. El setgle XIX.—*Ja s' acaba.*—104. ¡Ay claustre!—*In Jacob inhabita... et in electis meis mitte radices.*—105.—La vida del camp.—*Que descansada vida.*—106. La mort de S. Pau.—*Ego enim jam delibor et tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi.....* (Epist. 2.ª ad Tim. cap. VI).—107. La darniero pensado. En memori de moun ami Maurel.—*Dulcis amor patriæ.*—108. S. Bernat d' Alcira.—*Llegenda relligiosa.*—109. A la Muso.—*Amors me fai chantar et esbaudir.* (MIRAVALS, ms. Lavallière, pièce 730, f. 87).—110. Tal farás tal trovarás.—*Es veu forsosa.* —111. Desitx.—*Un no rompido sueño,-un dia puro, alegre, libre quiero.* (FRAY L. DE LEON). —112. Lo temple.—*Mi casa casa de oracion será llamada de todas las gentes.*—113. La meua amor.—*Camí del cel.*—114. Lo nostre poema.—*Agere.*—115. Barcelona y son rey.—*Qui mor per la patria no mor may.* (ANTONI DE BOFARULL).—116. A...—*Avuy que es lo teu sant jo cantaré.*—117. Epístola.—*A*...—118. Nadal.—*Hossanna.*—119. La mort de la chatouno de Tavan, Mireieto. Á Tavan.—*La mort a des rigueurs à nulle autre pareilles-on a beau la prier-la cruelle qu' elle est se bouche les oreilles-et nous laisse crier.* —120. L' ángel del amor.—*Cada cosa te son temps.*—121. Armonías del Univers.—*¿Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis mirabilia solus.* (*David, Salm. LXXVI, vers.* 14 *y* 15).—122. La vera sabiduría.—*Hoc unum necessarium.*—123. La festa dels Jochs Florals.—*Les minyones de setze anys-ja son noyes casadores.*—124. La mal maridada.—125. La tomba del cor. —*Ay amor, á quants n' enterras!*—126. Soletat.—*Lejos de mi placeres de la tierra.* (ZORRILLA).—127. Cosas de Barcelona.—*Mes val una barretina-que un barret de tercers pis-mes m' aymo una mantellina-que en lo cap casco postis.*—128. Patria.—*Facit indignatio versus.*—129. Exaltació de la fe.—*Sens fe ningú pot salvarse.*—130. Lo lliri blanch.—*Madrigal.*—131. Sta. Eularia.—*Digna sou de Barcelona-gran patrona-hont vostra llahor se canta-Eularia verge molt santa.*—132. Terme sagrat.—*Maneat in sæculum.*—133. La conquesta de Barcelona.—*Llegenda del temps vell.*—134. Lo testament del manyá.—*Que es la mayor maldicion-que pueden darte los hombres.*—135. Lo cavaller sens tatxa.—*Honra donan ab sos llabis-los cavallers y ben nats-qui escup en la honra dels altres-escup sa propia maldat.*—136. Al Senyor Deu de los exércits.—

Sanctus, sanctus, sanctus.—137. La maca del carrer.—*Paciencia.* —138. Ays del cor.—*Jo so ben cert que vos ne sou ben certa-de mon voler del qual me so callat.* (Ausias March).—139. Les dues tortores.—*Lo esparver no 'ls haurá pas-ni 'l fibló de greu oratge.*— 140. Oda á Deu.—*Unus est trinus et trinus est unus.* (St. Agustí). —141. Vanitas vanitatum.—*Omnia vanitas.*—142. Plant.—*Isqui á la mar del mon ab totes veles-remant lo braç, sens fre, cluchats los uyls, etc.*—143. Ma esperansa.—*Amor.*—144. L' amor meva. —145. Armen-Roda.—*Recorts.*—146. La flor del cel.—*Balada.* —147. Epístola.—*A ciutat que hi estiga qui hi es nat.*—148. Partida.—*Sus! via sus! á Mallorca!-Mort als alarbs!*—149. Santueri. —*Al trovador que canta-enniuha en tes muralles.*—150. La floreta del bosch.—*Benehit qui l' ha creada.*—151. Gotx en llahor de la Mare de Deu.—152. Quadros de historia catalana. (Segle xviii). —*E veritat sia dita com sen deu á historia, quen ha desser verge, e molt pura, e molt neta din/feeltat e de mentida.* (Boades).—153. Lo combat de Cadaques.—*Fué esta victoria una de las mas notables que hubo por mar en aquellos tiempos.* (1285). (Zurita).—154. Fantasia. —*Amor.*—155. Epístola.—*Si vales bene est, ego quidem valeo.* (Ciceron).—156. Anyoransa.—157. Eularia.—*Desijant martyri pendre etc.* (*Cobles de Sta. Eularia*).—158. A la Patria.—*L' amor de Deu, la llar de la familia,-les glories de la patria y de sa llengua -exalçarán los fills de Catalunya-com bons germans dels altres fills d' Espanya.* (M. V. Amer).—159. Poblet.—*Aqui la patria fou.*— 160. Independencia.—*Nostre senyer fazia á vos companha-perque en ren no-us cal duptar.* (Pau Lanfranc).—161. Madrigal. A C... —*Eros.*—162. Lo primer aniversari.—*Tu cruda ausencia mi dolor apura-y el no haberla ¡ay! de mi! jamás pensado-dobla al misero pecho la amargura.*—163. A...—*Jo vull amor perque mon cor vol viuren!* (F. P. Briz)—164. Sant Francesch s' hi moria.—*Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* (*Cant. cap. II v.* 5). —165. Amor.—*Si lo sol de mon amor-no tingues posta-jo hauria ben començat-aqui la gloria.*—166. Jehovah.—*Venite adoremus et procidamus ante Deum.* (*Psal.* 94).—167. Lo boig y 'l mendicant. —*Nos cognoscimus Deum ex operibus suis.*—168. Lo fosser.—*Deu no ho vullga.*—169. Lo cor me fa mal.—*Qui no nes trist de mos dictats non cur.*—170. La patria catalana.—*No hi ha millor que mantellina blanca-no hi ha millor que barretina roja.*—171. Plant.—.. *Dite, dite-chi la ridusse à tale.* (Leopardi).—172. Catalunya.— *Sancera 's trova aqui.* (Adolf Blanch).—173. A la claror de la llu-

na.—*Mi mente se derrama.*—174. Naixement de Jesus.—175. ¡Visca Aragó!.—*Et fleverunt eum omnis populus etc.* (Machabeos).—176. Neguit de rey.—*Axió no es viure.*—177. Somnis d' infant.—*Terrebis me per somnia etc.* (Job. VII-14).—178. A Tarragona.—*Tarraco, quanta fuit ipsa ruina docet.*—179. Llágrimas.—*Qui es qui essent catalá no aspira á gloria?*—180. Lo sagrament d' en Jofre.—*No sen gaudirá.*—181. Lo rector de Santa Pau.—*¡Deu ho vol!*—182. L' hostal de la Gleura.—*No hi ha lliri sense flor etc.*—183. A un jove. Epístola satírica moral.—*Denme una leccion siquiera etc.*—184. A la vista d' unas runas.—*Cantar la memoria de la patria es dols etc.*—185. Los trenta d' en Gotti.—*Ja haviam perdut-cent valents companys.* (Mistral).—186. Lo castell esfondrat.—*Miracle.*—187. La batussa.—*Al peu de las murallas-dexaren son plomall.*—188. Tristos records.—*Tot passa.*—189. La rosa blanca.—*Una floreta.*—190. Joan Blanca.—*Abans es l' honra que tot.*—191. A la lluna.—*Pobre esperanza mia.*—192. Al segle.—*Que rumor-lejos suena-que el silencio etc.*—193. Batalla e derrota del turchs en lo mont Tauro.—*Desperta ferro.*—194. Egloga.—*Cancion si tanto de primor tuvieras-como tienes de amor etc.* (Balbuena).—195. La cançó de Pascua.—*Cada llágrima una perla etc.*—196. Lletrilla.—*D' est modo sorint parlava etc.*—197. Un qüento del avi.—*Pobreta.*—198. La casa del Canigó.—*Be prou que 'n se de corrandes etc.*—199. A Maria.—*Tal es el nombre y la muger que adoro, etc.* —200. Les dues ánimes.—*Ecce sponsus venit.*—201. Catalina Sandoval.—*L' espós vull de sanch real, etc.*—202. Los aucells missatgers.—*Rondalla.*—203. La enamorada.—*Jo 'm moro de neguit.*—204. A ma patria.—*En tiempos desventurados-el poeta es un profeta-de dolores.* (V. Barrantes).—205. Eu Sellé.—*A n' eus meus amichs qu'eu dia de San Jaume avespre, etc.*—206. Lo Nunci.—*Dihuen si...*—207. Flor de lliri.—*Oh amor.*—208. La cançó de la velluria.—*Es la patria del meu cor.*—209. L' apóstol.—*Per amor de Deu.*—210. A una morta.—*Y mi mal es tan entero-que muero porque no muero.*—211. Salve Regina.—*Sempre os he adorat, etc.*—212. Caramellas.—*Surt, bella nineta, etc.*—213. Cançó de gesta.—*Dieus si 'l play, me-don lezer.*—214. La pregaria.—*Orate.*—215. Jorn de gloria.—*Octubre de* 1282.—216. Anyorança.—*Jo anyoro la meua mare, etc.*—217. L' enamorada.—*Violeta.*—218. La agonia del Rey Ferrant.—*Ab sang de las mevas venas-lo pactat esborraria.*—219. A Roma.—*Spes.*—220. Perdó.—*Deu.*—221. Lo valent de San Celoni.—*Investigacions históriques.*—

222. Epístola á en....—123. Pobre nina.—*Perdó.*—224. Epístola.—*A mon amich J. S. B.*—225. La Tempesta.—*Resa, resa filla mera.*—226. Lo cant d' una montanya.—227. Benedicció de Deu.—*Benedicite omnia opera.* (David).—228. Las campanas.—*Plausi á Deu que quant la terra, etc.*—229. El cor de Jesus.—*O fons amoris inclyte, etc.* (S. Bernat).—230. Les estrelles.—*Estrelles,-poesía del cel.* (Byron).—231. Lo siti de Girona en 1285.—*Felipe el atrevido apretaba cada dia mas el sitio de la ciudad que se mantenia firme.* (Balaguer).—232. St. Magí.—*Visca etc.*—233. La llegenda de Tarragona.—*Si ois contar de un náufrago la historia.* (Camprodon).—234. La mortalla del rey Felip.—*Qui la volrá costarli ha.*—235. Gerona al any 1282.—*Gran com sempre.*—236. Lo siti de Girona (1285).—*Que l' Empurdá senyorejes...*—237. En Guillem de Montull.—*Vot de cavaller.*

Lo que 's pública per acort espres del Consitori.

Joan Sardá, *Secretari.*

TAULA

DEL PRESENT LLIBRE

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

Any 17 de llur restauració

MDCCCLXXV

BARCELONA

ESTAMPA DE LA RENAXENSA,
Montjuich del Bisbe, 3, baixos.
MDCCCLXXV

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

CONSISTORI DE MDCCCLXXV

MANTENEDORS

D. Francesch Pelay Briz, *President.*

D. Adolf Blanch y Cortada.
D. Celestí Barallat y Falguera.
D. Joseph Balari y Jovany.
D. Antoni Aulestia y Pijoan.
D. Joaquim Fontanals del Castillo.
D. Joseph Roca y Roca, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

DONYA ROSA PIGRAU.

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE MDCCCLIX.

D. Manel Milá y Fontanals, *President*.

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
D. Joaquim Rubió y Ors.
† D. Joan Cortada.
D. Miquel Victoriá Amer.
» J. Lluis pons y Gallarza.
» Antoni de Bofarull, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,
Donya María Mendoza de Vives.

CONSISTORI DE MDCCCLX.

† Excm. Sr. D. Francisco Permanyer y Tuyet, *President*.

† D. Joaquim Roca y Cornet.
† » J. A. Llobet y Vall-llosera.
† » Vicens Joaquim Bastús.
† D. M. Flotats y Comabella.
D. Joan Manyé y Flaquer.
» Adolf Blanch, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,
Donya Elisea Lluch de Rubió.

CONSISTORI DE MDCCCLXI.

† D. Lluis Gonzaga de Pons y de Fuster, *President*.

D. Joaquim Rubió y Ors.
» Antoni Bergnes.
» Lluis Cutchet.
† D. Pau Estorch y Siqués.
D. Joseph Leopold Feu.
» Manel de Lasarte, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,
Donya Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE MDCCCLXII.

D. Joan Illas y Vidal, *President*.

D. Marian Aguiló y Fuster.
» Joseph Coll y Vehí.
† D. Miquel Anton Martí.
D. Manel Angelon.
» Joseph Llausás.
» Víctor Balaguer, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,
Donya Maria Josepha Massanés de Gonzalez.

CONSISTORI DE MDCCCLXIII.

† D. Brauli Foz, *President,*

D. Terenci Thos y Codina.
» Manel Milá y Fontanals.
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER.
D. Manel Anglasell.
† D. Joseph Subirana.
D. Eussebi Pascual, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Senyora esposa del Excel-lentíssim Senyor Governador Civil

EN REPRESENTACIÓ

de S. A. la Sereníssima Senyora Duquesa de Montpensier.

CONSISTORI DE MDCCCLXIV.

† D. Joan Cortada, *President.*

D. Celestí Barallat.
» Miquel Victoriá Amer.
» Antoni Camps y Fabrés.
† D. Gregori Amado Larrosa.
† D. Narcís Gay.
D. Damás Calvet, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Victoria Penya de Amer.

CONSISTORI DE MDCCCLXV.

D. Antoni de Bofarull, *President.*

D. ADOLF BLANCH.
» GERONI ROSSELLÓ.
» Lluis Roca y Florejachs.
D. Francisco Muns.
» Damás Calvet.
» Víctor Gebhardt, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Elena Caballer de Roca.

CONSISTORI DE MDCCCLXVI.

D. Pau Valls, *President.*

D. Francisco Morera.
» Teodoro Llorente.
» Víctor Gebhardt.
D. Silví Thos y Codina.
» Eduart Vidal y Valenciano.
† D. Robert Robert, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Manela Luna Mendez de Vigo.

CONSISTORI DE MDCCCLXVII.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER, *President.*

D. Gayetá Vidal y Valenciano.
» F. Romaní y Puigdengolas.
» Joaquim Sitjar y Bulcegura.
† D. Robert Robert.
D. Marian Fonts.
» F. Maspons y Labrós, *Scri.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Dolors Llopart de Muns.

CONSISTORI DE MDCCCLXVIII.

EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER, *President.*

D. Jascinto Labaila.
» Felip Bertrán.
» Felip Jascinto Sala.
D. Frederich Soler.
» Francisco Maspons y Labrós.
» F. Miquel y Badía, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Carme Mercader.

CONSISTORI DE MDCCCLXIX.

D. ADOLF BLANCH Y CORTADA, *President.*

† D. Eussebi Anglora.
D. Joseph Maria Arnau.
Mos. Jascinto Verdaguer, *Pbre.*
D. Joseph Roca y Roca,
» Francisco Miquel y Badía.
» Pere de Rosselló, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Mercé Estrada.

CONSISTORI DE MDCCCLXX.

D. JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA, *President.*

Mos. Salvador Mestres, *Pbre.*
D. Ignasi Ramon Miró.
» Joseph Puiggarí.
D. Joaquim Riera y Bertrán.
» Pere de Rosselló.
» Joseph de Palau, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Francisca Nanot-Renart.

CONSISTORI DE MDCCCLXXI.

D. Estanislau Reynals y Rabassa, *President.*

D. Miquel Victoriá Amer.
» Joseph d' Argullol y Serra.
» Rafel Ferrer y Bigné.
† D. Xavier Llorens y Barba.
D. Joseph de Palau y Huguet.
» Joan Montserrat, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Antonia Sacanella de Blanch.

CONSISTORI DE MDCCCLXXII.

D. Joseph de Letamendi, *President.*

D. Manel Angelon.
» Félix María Falguera.
» Joan Montserrat y Archs.
D. Vicens Wenceslau Querol.
Mos. F. Sellarés de Ibora, *Pbre.*
D. Joseph Coroleu, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Maria Hubert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIII.

D. GERONI ROSSELLÓ, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
» Lluis Roca y Florejachs.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana
D. Antoni Camps y Fabrés.
» Joseph Coroleu,
Mos. JAUME COLLELL, *Pbre., Scri.*

REYNA DE LA FESTA,

Excma. Sra. D.ª Oriola de Quintana y Serra.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIV.

EXCM. SR. D. ALBERT DE QUINTANA, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.
» Antoni Camps y Fabrés.
» Joseph Coll y Vehí.
D. F. Masferrer y Arquimbau.
» Pere Nanot-Renart.
» J. Sardá y Lloret, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Donya Antonia Ubach y Gutierrez.

MESTRES EN GAY SABER.

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en* 20 *de Juny de* 1861.
D. Geroni Rosselló, *proclamat en* 4 *de Maig de* 1862.
» Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en* 3 *de Maig de* 1863.
» Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en* 6 *de Maig de* 1866.
» Joseph Lluis Pons y Gallarza, *proclamat en* 5 *de Maig de* 1867.
» Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en* 3 *de Maig de* 1868.
» Francesch Pelay Briz, *proclamat en* 2 *de Maig de* 1869.
Mos. Jaume Collell y Bancells, Pbre., *proclamat en* 7 *de Maig de* 1871.
D. Tomás Forteza, *proclamat en* 5 *de Maig de* 1873.
» Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en* 3 *de Maig de* 1874.
» Frederich Soler y Hubert, *proclamat en* 2 *de Maig de* 1875.

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS

D.ª Isabel Villamartin	2
D. Marian Aguiló y Fuster	3
» Tomás Aguiló	1
» Miquel Victoriá Amer	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer	1
D. Adolf Blanch y Cortada	3
» Francesch Pelay Briz	4
» Damás Calvet	2
» Antoni Camps y Fabrés	1
Mossen Jaume Collell *Pbre*	3
D. Marian Fonts	1
» Tomás Forteza	3
» Anicet de Pagés de Puig	1
» Ramon Picó y Campamar	1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza	3
Excm. Sr. D. Albert de Quintana	1
D. Lluis Roca y Florejachs	1
» Geroni Rosselló	2
» Joaquim Rubió y Ors	3
» Frederich Soler	3
» Silví Thos y Codina	1
» Terenci Thos y Codina	1
» Francesch Ubach y Vinyeta	3
Mossen Jascinto Verdaguer	2

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS

D.ª Maria Massanés de Gonzalez	1
» Victoria Penya d' Amer	1
D. Antoni Aulestia y Pijoan	1

D. Víctor Balaguer. .	2
» Adolf Blanch y Cortada.	1
» Antoni de Bofarull.	3
» Antoni Camps y Fabrés..	1
Lo Cançoner de Miramar..	1
Mossen Jaume Collell.	1
† D. Salvador Estrada.	1
D. Joan Baptista Ferrer..	1
† D. Guillem Forteza.	1
D. Tomás Forteza.	2
» Víctor Gebhardt.	1
» Joseph Martí y Folguera.	3
» Manel Milá y Fontanals.	1
» Antoni Molins y Sirera. .	1
» Anicet de Pagés de Puig.	1
» Joseph de Palau y Huguet..	1
» Pere de Alcántara Penya.	1
» Ramon Picó y Campamar. .	1
» Joseph Lluis Pons y Gallarza.	1
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	1
D. Isidro Reventós.	3
» Joaquim Riera y Bertran.	1
» Lluis Roca y Florejachs.	2
» Geroni Rosselló.	1
» Joaquim Rubió y Ors..	4
» Frederich Soler.	2
» Terenci Thos y Codina. .	1
» Francesh Ubach y Vinyeta.	2
Mossen Jascinto Verdaguer, *Pbre.*	2
D. Eduart Vidal y Valenciano.	1
» Gayetá Vidal y Valenciano.	1

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT ACCÉSSIT

D.ª Maria de Bell-lloch. .	1
» Victoria Penya de Amer..	2
Mme. Rosa Anaïs de Roumanille.	1

D. Tomás Aguiló.	1
» Miquel Victoriá Amer.	1
» Joseph de Argullol y Serra.	1
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.	3
D. Adolf Blanch y Cortada.	2
» Antoni de Bofarull.	8
» Francesch Pelay Briz.	3
» Damás Calvet.	5
» Antoni Camps y Fabrés..	8
C. de M.	1
Lo Cançoner de Vilatort..	1
D. Emili Coca y Collado..	1
Mossen Jaume Collell y Bancells.. *Pbre.*	1
D. Joseph Coroleu é Inglada.	1
» Miquel Costa y Llobera..	1
† D. Salvador Estrada.	1
Un fadrí de Montanya.	1
D. Bartomeu Ferrá y Perelló.	2
» Marian Fonts.	3
† D. Guillém Forteza.	1
D. Tomás Forteza.	2
» Angel Guimerá..	1
Jordi.	3
D. Manel de Lasarte..	1
» Teodoro Llorente.	1
» Joseph Martí y Folguera.	4
» Francesch Matheu y Fornells.	3
» Gabriel Maura..	1
» Antoni Molins y Sirera.	1
Armengol de Montsech.	1
D. Joan Montserrat y Archs.	1
» Francisco Muns.	1
» Pere Nanot-Renart.	1
» Joan Nebot y Casas.	1
» Matheu Obrador y Bennasar.	2
» Anicet de Pagés de Puig.	6
» Pere de Alcántara Penya y Nicolau.	4
» Ramon Picó y Campamar.	6
» Feliph Pirozzini y Martí.	2
» Felix Pizcueta.	2
» Joseph Lluis Pons y Gallarza	2
Excm. Sr. D. Albert de Quintana	2

D. Isidro Reventós y Amiguet.	2
» Joaquim Riera y Bertrán.	6
» Lluis Roca y Florejachs.	4
» Joseph Roca y Roca.	2
» Joaquim Rubió y Ors.	1
» FREDERICH SOLER.	3
E. T. de M.	2
D. Joseph Taronjí y Cortés.	2
» Terenci Thos y Codina.	4
» Jascinto Torres y Reyetó.	1
» FRANCESCH UBACH Y VINYETA.	8
» Pere Antoni Ventalló.	2
Mos. Jascinto Verdaguer.	4
D. Gayetá Vidal Valenciano.	1
» Miquel Zavaleta.	1
Anónims.	7

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de las Balears.
M. I. Sr. Rector d' esta Universitat literaria.
M. I. Sr. President de la Academia de Bonas Lletras.
LA JOVE CATALUNYA.
LOS MESTRES EN GAY SABER.

ADJUNTS PROTECTORS

D. Hermenegildo Coll de Valldemia.
» Francesch Domingo.
» Ignasi Fontrodona.
» Eussebi Güell.
» Francisco Mandri Dezo.
» Joseph Anton Muntadas.
» Fernando Puig.
» Agustí Robert.
» Baldomero Roig.
» Joseph M.ª Serra.

ADJUNTS NUMERARIS

D. Francisco de Paula Aguilar.
» Pere Aldavert y Martorell.
» Joseph Alesan y Nogués.
» Bonaventura Alier.
» Evarist Alomar.
» Gervasi Amat.
» Joan Amell y Bofill.
» Manel Amell.
» Miguel V. Amer y Omar.
» Ramon Andreu y Serra.
» Manel Angelon.
» Manel Anglasell.
» Joaquim Aparicio.
» Joseph de Argullol y Serra.
» Pere Armengol y Cornet.
» Fernando Arteaga.
» Joseph M.ª Arteaga.
» Joan Artigas.
D. Delfí Artós y Mornau.
» Rossendo Arús y Arderiu.
» Antoni Aulestia y Pijoan.
» Joseph Badia y Saladrigas.
» Andréu Balaguer y Merino.
» Andréu Balaguer y Torner.
» Joseph Balari y Jovany.
» Celestí Barallat y Falguera.
» Joaquim M.ª Bartrina.
» Feliph Bertran.
» Joseph Blanch y Piera.
» Frederich Bordas.
» Francisco Borrás.
» Ivo Bosch y Puig.
» Pere Bulbena.
» Ricart Bulbena.
» Joaquim Cadafalch.
» Jaume Cadena.

D. Jaume Manel Calafell.
» Alvar Maria de Camin.
» Anton Camps y Fabrés.
» Joseph Camps y Rafecas.
» Timoteu Capella y Gassó.
» Antoni Careta y Vidal.
Mos. Joaquim Casanovas *Pbre.*
D. Joseph Castellet.
» Ramon M. Catá de la Torre.
Mossen Joseph Codina *Pbre.*
D. Joan Codina.
» Joseph Colomer.
» Joseph Coll y Vehí.
» Lluis Coll.
» Francisco Comerma.
» Gonzalo Cortada.
» Francisco Cuadras.
» Joseph Danés y Bassols.
» Teodoro Domenech.
» Francisco de A. Domingo.
» Francisco de P. Doria.
» Manel Durán y Bas.
» Joan Ensenyat y Morell.
» Anicet Espinach.
Mossen Antoni Estalella *Pbre.*
D. Joseph Estrader.
» Felix M.ª Falguera.
» Antoni Fargas y Soler.
» Francisco Fassant.
» Joan Baptista Fauró.
» Celestí Feliu.
» Joseph Feliu y Lloret.
» Ignasi Ferrer y Carrió.
» Joseph Ferrer y Vidal.
» Joseph Fiter é Inglés.
» Joseph Flaquer.
» Emili Fochs y Odena.
» Sebastiá Fornés.
» Joan Font.
» Víctor Font.
» J. Fontanals del Castillo.
» Lluis Fontanals del Castillo.
D. Francisco de P. Forns.
» Joseph Garriga.
» Ramon Manel Gay.
» Eduart Gibert y Batlle.
» Eduart Gibert y Riera.
» Manel Gispert.
» Ignasi Girona.
» Lluis Góngora.
» Ventura Grau.
» Manel Joan Grenzner.
» Joaquim Guasch.
» Angel Guimerá.
» Joan Illas y Vidal.
» Joseph Antoni Jaumar.
» Frederich Jordá.
» Joan Junyer.
» Joseph Laboré.
» Enrich Lapeyra.
» Joseph de Letamendi.
» Francesch Llagostera.
» Manel de Llanza.
» Rafel de Llanza.
» Joseph Llausás.
» Teodoro Llavallol.
» Modest Lleó.
» Joan Lligé.
» Meliton de Llosellas.
» Manel Maciá.
» Antoni Magrinyá.
» Joan Maluquer Viladot.
» Rupert Mandado.
» Joan Manyé y Flaquer,
» Xavier Manyé y Flaquer.
» Joaquim Marcillat.
» Anton Marqués.
» Francesch Martí y Garriga.
» Francisco Martí y Puig.
» Miquel Martí y Sagristá.
» Bernardí Martorell.
» Francesch Masferrer.
» Francisco Maspons y Labrós.
» Marian Maspons y Labrós.

D. Mathéu Maspons.
» Frederich Masriera.
» Joseph Masriera.
» Miquel Matarodona.
» Francesch Matheu y Fornells
» Apeles Mestres.
Doct. Salvador Mestres *Pbre.*
D. Juli Mitjans y Vilageliu.
» Manel Milá y Fontanals.
» Claudi Mimó y Caba.
» Francisco Miquel y Badía.
» Ramon de Miquelerena.
» Joseph Miravent.
» Ignasi Ramon Miró.
» Lluis Molet y Misser.
» Antoni Molins y Sirera.
» Joan Montserrat y Archs.
Itre. Sr. D. J. Morgades *Pbre.*
D. Joan M.ª Mundó.
» Pau Munner.
» Joseph Murull.
» Pere Nanot Renart.
» Emili F. Napoleon.
» Joaquim de Negre y Cases.
» Demetri M.ª Nello.
» Rossendo Novas.
» Ramon Nury.
» Joan Baptista Orriols.
» Joseph Orriols Solá.
» Pere Palau Gonzalez.
» Guillém Parera y Romero.
» Joseph Parés.
» Francisco Pasqual.
» Joan Pasqual.
» Manel Pasqual.
» Francesch Manel Pau.
» Manel M.ª de Pecero.
» Joseph Pella y Bofill.
» Joseph Pella y Forgas.
» Francesch Peradaltas.
» Ildefons Perés.
» Joan J. Permanyer y Ayats.
D. Joan Perpinyá y Pujol.
» Magí Pers y Ramona.
» Carles Pirozzini y Martí.
» Feliph Pirozzini y Martí.
» Macari Planella.
» Jaume Prat y Badía.
» Manel Porcar y Tió.
Excm. Sr. D. Fran.º Puig. *Pbre.*
D. Lluis Puig y Saball.
» Jaume de Puiguriguer.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.
D. Isidro Reventós.
» Joseph Rialp y Ortoll.
» Gonzalo Ribas.
» Pau Ribó.
» F. de P. Rius y Taulet.
» Leopoldo Rius de Llosellas.
» Joseph P. Roca y Fiter.
» Joseph Roca y Roca.
» Lluis Roca y Florejachs.
» Joseph Rodoreda y Santigós.
» Elias Rogent.
» Paulí Roig y Tapis.
» Francisco Romaní.
» Francisco de P. Ronquillo.
» Pere de Rosselló.
» Pau Rovira.
» Andréu Sachs.
» Felip Jascinto Sala.
» Jascinto Sala y Gil.
» Joaquim Sala y Martí.
» Felip de Saleta.
» Francisço Sampere.
» Marian Sans.
» Pere Santaló y Castellví.
» Alfred Santamaria.
» Arthur Santamaria.
» Francisco Santonja.
» Joan Sardá y Lloret.
» Jaume Serra.
» Joan Serra y Pausas.
» Maurici Serrahima.

D. Pere Serramitjana.
» Domingo Sert.
» Ramon de Siscar.
» La Societat del Born.
» Joseph Enrich Solo.
» Eugeni Stassen.
» Ramon Sunyol.
» Baltasar Taulet.
» Joseph Thomás y Bigas.
» Esteve Torrabadella.
» Antoni Torrents y Torres.
» Céssar August Torres.
» Jascinto Torres y Reyetó.
» Joseph Antoni de Torres.
» Manel Torres y Torrents.
» Angel Traval.
» Agustí Trilla y Alcover.
» Simeó Tuyet.
» Jaume Ubach y Vinyeta.
D. Jaume Urgell.
» Hermenegildo Urrejola.
» Joseph M.ª Valls y Vicens.
» Pau Valls.
» Andreu Ventosa.
» Alvar Verdaguer.
» Pere Nolasch Vergés y Mas.
» Eduart Vidal Valenciano.
» Enrich Vidal Valenciano.
» Gayetá Vidal Valenciano.
» Frederich Vila.
» Antoni Vilanova.
» Joseph Vilarasa.
Mossen Isidro Vilaseca *Pbre.*
D. Joseph Vilaseca.
» Francisco de P. del Villar.
» Joaquim Vinardell.
» Jaume Vinyas.
» Joan Viza y Martí.

ADJUNTS FORANS

Barcelona.

D. Plácit Aguiló y Fuster.
Mossen Francesch Cortés Pbre.
D. Modest Vidal.

Gerona.

D. Joan Baptista Ferrer.
» Joaquim Riera y Bertran.

La Bisbal.

D. Joaquim Sitjar y Bulcegura.
» Joan Sitjar y Bulcegura.

La Garriga.

D. Salvador Busquet.
» Joseph de Rosselló.

3

Palma de Mallorca.

D. Joseph Lluis Aguiló.
» Joseph Bullan.
» Bartomeu Ferrá.
» Francesch Forteza.
» Gabriel Llabrés.
» Gabriel Maura.
» Matheu Obrador y Bennassar.
Iltre. Sr. D. Miquel Penya y Mut, Pbre.
D. Pere de Alcántara Penya y Nicolau.
Mossen Joseph Taronjí y Cortés, Pbre.

Pollensa.

D. Miquel Costa y Llobera.
» Rafel Llobera.

Reus.

D. Joseph Martí y Folguera.

Sant Celoni.

D. Miquel Draper.

Sarreal.

D. Jaume Ramon y Vidales.

Vich.

D. Ignasi Bach.
» Antoni de Espona.
» Francisco de Febrer.
Mossen Jascinto Verdaguer, Pbre.

ACTA DE LA FESTA

En la ciutat de Barcelona á la una de la tarde del dia dos, primer diumenge de Maig del any mil vuyt cents setanta cinch, se ha celebrat en la gran sala de la Llotja la solemne festa dels Jochs Florals, la dissetena de sa restauració.

Una concurrencia inmensa y distingida omplenava 'l local, adornat de una manera adequada al objecte y carácter de la festa. Avants de donarse comens al acte, la banda del Excm. Ajuntament, entretingué al auditori, executant diversas pessas de música, degudas á la inspiració de autors catalans. Presidida per l'Excm. Sr. Gobernador de la Provincia, D. Castor Ibañez de Aldecoa y entre 'ls acorts de la Martxa del Rey D. Joan, entrá en lo saló la comitiva oficial formada de las respectables comissions del Excm. Ajuntament, Excma. Diputació Provincial, Ilm. Senyor Bisbe de la Diócesís, M. Iltre. Sr. Rector d'esta Universitat literaria y altras, ademés dels Srs. Mantenedors que componian lo Consistori d' enguany.

Ocupat degudament l'estrado de la Presidencia, lo Excm. Sr. Gobernador de la provincia, que presidí la ceremonia, declará obert l' acte, en un breu discurs, (N.° 1) que meresqué vivas mostras de aprobació de la concurrencia.

Per indisposició del Sr. President del Consistori D. Francesch Pelay Briz, llegí son discurs (N.° 2) lo Sr. Vice-President D. Adolf Blanch y Cortada.

Seguidament llegí sa *Memoria* (N.° 3) l' infrascrit Secretair,

desprès de lo qual procedí á la apertura dels plechs contenint los noms dels autors de las poesias premiadas y consegüent proclamació, tot com se dirá:

De la que ha obtingut lo premi de *Honor y Cortesia*, consistent en la *Flor Natural* y qu' es la que dú lo títol de «*La cansó dels aucells*», (N.° 4) ha resultat serne autor D. FREDERICH SOLER Y HUBERT, qui, comparegut, ha fet present de la *flor* á la SENYORETA D.ª ROSA PIGRAU, la qual ha passat á ocupar lo silló de la Presidencia, essent aclamada Reyna de la Festa, entre 'ls acords de la Música municipal y las mostras d' entussiasme de la concurrencia. De la dita poesía, á invitació de son autor, n' ha dat lectura lo Sr. adjunt D. Joseph Martí y Folguera.

D. ISIDRO REVENTÓS Y AMIGUET Y D. EMILI COCA Y COLLADO han resultat ser respectivament autors de las composicions «*Fantasia*» (N.° 5) y «*De sol á sol*» (N.° 6) agraciadas pèl sèu ordre ab lo primer y segon accéssits á la indicada «*Flor Natural*».

«*Los companys de Sertori*» (N.° 7) es lo títol de la composició guanyadora de la *Englantina d' or*, de la que ha resultat serne autor lo ja nomenat D. FREDERICH SOLER, qui ha encarregat la lectura de la composició al sota-escrit Secretari.

Del mateix D. FREDERICH SOLER son las duas composicions guanyadoras dels accéssits al premi de *Patria*, los quals duhen respectivament lo títol de «*Sibila*» (N.° 8) y «*Lo Manteil de la Reina*» (N.° 9).

La composició guanyadora de la *Viola d' or y argent* titolada «*Lo cant de Salomó*» (N.° 10) ha resultat ser de D. ANICET DE PAGÉS DE PUIG, y cridat est per tres voltas y no haventse presentat á recullir la joya, ha donat lectura de la composició lo Sr. Adjunt D. Joseph Blanch y Piera.

Del mateix SR. PAGÉS DE PUIG ha resultat serne la composició «*Reculliment*» (N.° 11) guanyadora del primer accéssit á la viola d' or y argent, y de D. JASCINTO TORRES REYETÓ la titolada «*Amor*» (N.° 12) distingida ab lo segon accéssit.

En aquest punt y havent fet present lo infrascrit Secretari que D. Frederich Soler havia guanyats los tres premis ordinaris que 'ls Estatuts exigeixen, pera obtenir la Mestria, lo senyor President lo declará Mestre en Gay saber, entre 'ls aplaudiments de la concurrencia, y als acords de la banda municipal.

Seguidament se ha procedit á la apertura dels plechs que contenian los noms dels poetas qui han obtingut premis extraordinaris. D. JOAQUIM RIERA Y BERTRAN ha obtingut lo premi de

la Redacció de *«la Renaixensa»* ab sa colecció titolada *«Déu narracions»* (N.° 21).

D.ª Maria de Belloch l' accéssit únich ab la que dú lo títol de *«Narracions y llegendas»* (N.° 22).

Lo premi de *«la Jove Catalunya»* lo ha obtingut D. Eduart Vidal Valenciano per sa comedia en un acte y en vers *«Un quadro»* (N.° 19).

D. Joaquim Riera y Bertran, l' accésit al premi de *«La Jove Catalunya»*, per son quadro dramátich titolat: *L' Avi»*, (núm. 20.)

Lo ja anomenat D. Joaquim Riera y Bertran ha obtingut un accéssit al premi de *«La Misteriosa.»* per sa *«Epístola á Guillem»* titolada *«Nostre temps»*. (N.° 18).

Lo premi ofert per l' Ilm. Sr. Bisbe de aquesta Diócesis, l' ha guanyat D. Frederich Soler per sa composició *«La bandera de Santa Eularia»* (N.° 13). Lo Senyor Soler mateix ha donat lectura á la composició.

D. Joan Baptista Ferrer ha guanyat lo *llorer d' or* ofert per la Excma. Diputació Provincial de Girona, ab sa poesía *«L' heréu»*, (N.° 14) haventla llegida son autor mateix.

Ha obtingut l' accéssit únich D. Joaquim Riera y Bertran por son romans *«Girona inmortal en* 1285» (N.° 15).

Ha resultat ser autor de la poesia *«La batalla de Ilerda»* (N.° 16) que meresqué lo premi de la Excma Diputació Provincial de Lleyda lo tantas voltas nomenat D. Frederich Soler, donantne ell mateix la corresponent lectura.

D. Angel Guimerá finalment ha resultat ser autor de la composició *«Indíbil y Mandoni»* (N.° 17) distingida ab l' accésit únich al premi del Lliri de plata.

Totas las composicions llegidas, han merescut aplaudiments y mostras de aprobació de part de la numerosa y lluida concurrencia.

Incontinent han sigut publicament cremats los plechs que contenian los noms de las composicions no premiadas, y lo Sr. Mantenedor D. Joaquim Fontanals del Castillo ha donat fí á la festa ab son *Discurs de gracias* (N.° 23), desprès del qual lo Sr. President ha declarat terminats los Jochs Florals d'enguany.

De tot lo qual tinch l' honra d' aixecarne la present acta, que jo lo Secretari del Consistori certifico, en lo lloch y data sobredits.

J. Roca y Roca.

N.° 1.—Discurs del Ecxm. Sr. Governador de la Provincia D. Castor Ibañez de Aldecoa

N.° 2.—Discurs del Sr. President del Consistori D. Francesch Pelay Briz

N.° 3.—Memoria del Sr. Secretari del Consistori D. Joseph Roca y Roca

DISCURS

DEL ECXM. SR. GOVERNADOR DE LA PROVINCIA

D. CASTOR IBAÑEZ DE ALDECOA

Es consolador, Señores, que, en medio del estruendo de una guerra fratricida que desgarra las entrañas de la madre patria y sacrifica á muchos de sus mejores hijos, otros muy buenos, que quieren encaminarles por mas provechosas vias, alimenten y sostengan concursos literarios, procuren conservar el habla de sus mayores, y luchen, con energia y nobleza, para defender el pasado de las invasiones y destruccion del presente y del porvenir.

Ilustres poetas, prosadores insignes han concurrido, en gran número, á cantar las hazañas de vuestros antepasados; á glorificar y fortalecer la fé tan despreciada como temida por el escepticismo de los modernos tiempos, y á hacer del amor puro el elogio que merece el lenitivo de las frecuentes penas del hombre, en la ruda batalla de la vida.

Estos trabajos de la inteligencia despiertan y enardecen el amor á la gloria en sus múltiples aspiraciones; conducen á suavizar las costumbres, ásperas siempre en un pueblo, que, como el nuestro, vive en contínuas luchas, y dan reposo al espíritu atribulado por el sufrimiento, para cobrar nuevas fuerzas con que defenderse y buscar remedio á tanta penalidad.

Proseguid, pues, inspirados literatos catalanes, en vuestra obra civilizadora, y continuadla en la progresion creciente en

4

que la mostrais en este Certámen. Alentaos en el recuerdo de que el jóven Monarca, que ocupa el solio y lleva el nombre de un Rey sábio, ama tambien las bellas letras, y ensalza á sus autores, tributándoles como há poco, (*) el homenaje de respeto y honor que su saber les conquistára; y quiera el cielo que, en la sesion futura, podais, mas gozosos y tranquilos, cantar, por haberse obtenido la paz, la fraternidad y la concordia de todos los Españoles.

HE DICHO.

(*) Solemnidad literaria en obsequio de Cervantes.

SENYORS:

Tal com lo trist pagés, que no tenint propi y havent de seguir camps despullats de la cullita, reduhit se troba á no poder fer garba y á tindres' de contentar ab quatre espigas esbarriadas per entremig del rostoll, axís me trobo jo al pendre la paraula després de tants com ab la fals de sa poderosa inteligencia, han segat tot lo que rich, avinent y de joliu aspecte creixía en la nostra may prou estimada terra, pera ferho ben veure y ben voler de tots quants soléu enaltir ab la vostra presencia, la nostra anyal festa.

¿Cóm parlar? Y ¿de qué parlar?

Ah! si no fos qu' aquest pais dona de si tant! Si no fos que aquí la llavor fins grilla entre las apretadas esquerdas del cendròs penyal, may podria tindre esperansa de lograr bon compliment pel meu desig; mes com, per la gracia de Dèu, del pa que es bo, fins las mollas s' aprofitan, penso encara trobar quelcom que mes ó menys vos puga, sino encuriosir, entretindre un xich.

Vos parlaré de cosas de la terra, axó si, perque cal dirvos ab tota franquesa que, sols per parlarne, á gratcient, mes que no trobès novell objecte, també vos ne parlaría; perque á mi 'm passa que, parlant d' ella, me gaudeixo tant y tant, que may ne so deixat de ferho, com ocasiò, per menuda qu' haja sigut, me 'n sia estat donada. ¡Tal fa lo enamorat al parlar de sa bella aymía!

Emperó no 'us cregáu que 'us vaja á traure recorts d' aquella Catalunya que trencava las cadenas del port de Marsella, afermava coronas mig caigudas en las encorvadas testas dels migrats emperadors d' Orient, regalava cintats als reys de Castella,

y defenia al temple mes rich del mon católich, de la sagnanta profanació de una host desaminada.

Tampoch 'us parlarè d' aqueixa Catalunya que, rompuda la cadena d' or de sa historia vella, envia cada jorn al cel, en mil columnas de negra boyra, una mostra del jove esperit que la alena; d' aqueixa Catalunya que fins obliga á donar lloansas als llabis que s' obran per motejarla, fent dir á un gran orador (que per cert no savia parlar la nostra llengua) que aqui «tot es catalá y que fins lo mes estrany al pais al punt hi pren un ayre de casa é hi queda ja per sempre mes assenyalat ab lo sagell de nostre carácter». Y ara, mes que sia de pas, y ab motiu del recort que 'ns duhen á la memoria las paraulas del malaguanyat orador salamanquí, vos dirè que alló que á n' aquell li semblava una estranyesa, no es sino un resultat del bon seny y millor sentit práctich de la nostra nissaga. Y donchs ¿pot costarli res al poble que ab mig segle fa una gran industria y ab deu anys una bona literatura, que obliga al cep á pampolar sobre 'l pelat singler y que de la aixuta licorella n' arrenca l' oli fi, ¿pot costarli gaire ajaure á sa corrent tot alló que aplega de fora perqué li servesca al us á que ell ho endressa? Y al ferho ¿pot ni déu evitar que prenga la sua fasomía? ¿Heu vist may que un carácter definit deixi de empeltar sa manera de esser á tot lo que passa per sas mans? Aquí teniu un Virgili fent seu lo d' Enni, aquí teniu un gran poeta alamany, l' autor del Werter, inmortalisantse ab un cant popular y aquí teniu las generacions d' avuy teixint sa tela de gloria, ab la trama dels maravellosos coneixements de las generacions antigas; mes axó no es donat á tots los homes, ni á tots los pobles, sino als que senten en sas venas lo foch del entussiasme y en son cervell l' infern del geni, sintetisats un y altre, en la nostra nissaga, per lo travall; mes no 'l de un dia, sino 'l d' ahí, 'l de avuy, lo de demá, 'l de sempre; travall agitador, febriu, que consum una generació per fer pujar un grahò mes á la generació que ve darrera, per aixis, muntant sempre y, sens repós, fer lo travall del condemnat Síssifo, no com ell lo feya sens profit y ab lo dupte y la flestomia á la boca, sino ab la abundancia per recompensa, ab la fé per guia y per terme la oració.

Ah! sino fos eix foch, eix dalé, eixa fal-lera, que no 'ns deix estar jamay ab las mans plegadas ¿qué fora de nosaltres? ¿qué hauria estat de nosaltres? En los temps vells, en que la forsa regnava, nos haurian engrillonat: en los temps nous en los quals l' activitat impéra, la miseria 'ns migraria.

Mes tornant al fil de nostre discurs, parlem un xich de la Catalunya literaria que essent quinz' anys enrera una esperansa, avuy es ja una realitat ab tota la esplendor de una vida sanitosa y rublerta. De aqueixa Catalunya que, á mal grat de tota lley de malas volensas, avuy en dia 's fa oure de quasi totas las nacions civilisadas y estudiar ab afany pèls mes ilustres filólechs. Y no es vana paraula lo que 'us dich: Italia compara y estudia sos cants populars: Fransa y Suissa coleccionan sas obras: Suecia amaneix un aplech de biografías de sos llorejats escriptors: Alamanya traduheix alguns de sos llibres: Austria inclóu alguns títols de nostras novellas obras en los catálechs dels mes escullits travalls del enginy humá; en lo cor de la industriosa Amèrica y tambè pèl cantò de las Américas, algun dia espanyolas, no faltan estampas que parlan en catalana llengua; y en la segona patria de Petrarca, 's corona de espigas y margaridas lo front de un de nostres mes joves poetas. Veuse aquí l' avens gloriòs que en setze anys ha fet la nostra literatura.

Mes tant assenyalats honors no deuhen per so envanirnos y nos posan en lo cas de ser mes escrupulosos en tot lo que pertany á la nostra llengua qu'es l'ánima de la nostra renaixensa. Cuydémla, donchs, ab afany y allunyem d' ella tot alló que, danyantla de moment á dins de casa, acabaria per matarla fora d' ella. Aixis lo pagés per salvar la cullita, los sembrats xercola.

Pot ser dirá algú que, volent arrencar la mala llevor, nos exposem á desarrelar la bona, y que, de la cura ne pot sobrevindre la mort, encar que tal se diga, tirem avant que no per fugir del perill d' una amputaciò se te de deixar morir al malalt de una cangrena.

Estimem de bona fé á la nostra parla no fentla servir sino per tot alló que en profit d'ella mateixa puga tenir reheixement; no permetam que sia vestida ab trajo de tall ridícol per mes que fet sia de bon drap; seguim las petjadas d' aquell poeta antecessor nostre en lo present segle, que d' un vol y ab una sola composiciò arrivá tant per amunt, que cap dels que han vingut despres d' ell ha lograt encara atenyel'; fugim com ell de tot alló que 'ns divorcie del poble; imitémlo en sa manera de fer y de pensar y lograrem que ixcan de nostras plomas, travalls dignes de llohansa, perque un bon model, es una brúxula que mena dretament al port del bon gust.

No permetam que l' artifici s' anteposi al art y tindrem una literatura assahonada y que durá la fasomía de la gent que la parla. Y, aixis com lo poble llegeix y enten la *Oda á la patria*

del poeta de qui 'us acabo de fer recort, perque en ella troba la seua veritable llengua, aixis també trobantla en las nostras obras, nos llegirá ab afany, nos estudiará, podrá posarnos bona voluntat y, la nostra paraula, baixant á la humil cabana del pagès y á la reduhida cambra del obrer, hi deixará la llevor del nostre renaixement que Dèu destina á obrir camí á la ventura de un poble, que s' anyorava de veures', en sa llengua, allunyat de tots los altres y privat de ocupar entre ells lo lloch que li pertoca.

Aixis, donchs, es de obligaciò de part de tots nosaltres, afanyarnos en ferli pendre un bon jayent; perque, si la deixessem anar á la ventura, podria esdevenir que tant desmillorada quedès, que fins vergonya 'ns donás á nosaltres mateixos, tindre de váldrenosne, privantnos de servírnosne, per esquivar la rialleta del sentit comú ó la reprobaciò del home recte y clar de cap.

Emperó, no per acostarnos massa al poble la fem una llengua barroca, perque tant mata lo ridícol com lo menyspreu: sapigam escullir lo *just mig* qu' es la fita de virtut entre fanatisme y llivertinatge en tota lley de cosas; y aixis lograrém ferli atenye lo cim de la Perfecciò á que deu aspirar per títols gloriosos d' un passat rich de grans accions y un feyner present de bell profit.

Aquest noble y patriótich desig ¿trigará gayre á veures realisat? Si á la veu del nostre cor ho preguntessem, prou la resposta que 'ns daria fora ben plahent per tots nosaltres.

Tingam fé y no trigará gayre á lluhir lo sol, l' aubada enrogintse l' assenyala ja, y, tal com en la naturalesa los cants dels aucells l' anuncian, aixis mateix anuncian la proximitat del esplendor de la nostra renaixensa, los cants dels nostres poetas, las superbas creacions que arrencan als marbres los nostres esmaginayres y las animadas figuras ab que inmortalisan lo drap los pinzells dels nostres pintors.

Sí, tingam comfiansa y seguim nostre camí de dret á dret vers allí hont lo seny y 'l cor nos menin: y com lo riu, que fa sa via saltant, botent y esmunyintse per entre rocas, penyas y timbas, nosaltres, arrebassant tots quants perills á nostre pas s' oposin, caminem á cumplir la tasca que cada poble te assenyalada aquí baix per la voluntat de Dèu.

He dit.

SENYORS:

Lo concurs poétich que en eix agradable moment celebrám per dissetena volta, representa alguna cosa mes que una joyosa festa, cad' any mes desitjada: alguna cosa mes que un dia de catalana expansió y de franch entusiasme, en lo qual á ajuntar-se venen sota l' enteixinat d' aquesta sala, en armoniós aplech, los perfums de las matisadas flors del mes de Maig, la gracia encisadora de nostras bellas y 'ls acords de las liras de nostres inspirats poetas: lo concurs dels Jochs Florals representa avuy una vivent manifestació, cad' any renovellada, del venerable esperit de nostre poble.

Gran ahir, vanguardia dels avens y de la civilisació, ni 'ls segles han assecat la vigorosa sava de sa existencia, ni las socials desfetas l' han atupat, ni 'l llamp de las revolucions calsigar ha pogut un arbre de tant bona fusta. Avuy que novas ideas portan als pobles nous medis de grandesa, avuy que 'l traqueteig del taler es la atrefegada ramor de la activitat humana y la llum de l' inteligencia l' antorxa de la gloria, lo poble catalá pensa y treballa, y perque treballa y pensa, canta.

Lo mon que un jorn vejé admirat las prouesas de nostres avis, admira avuy en sos nets lo giny, l' activitat, lo feyner dalé ab que ab sa industria gloriejan á la mare Espanya. Los artisats fruyts del traball catalá troban privilegiada recompensa en los mercats y exposicions de Europa y de América, y hont sia que una de las joyas de la activitat catalana hi resplandesca, hi res-sona tambè una veu, que diu:—«En los segles de la guerra tin-gué Catalunya l' ascona de sos braus almogávers; mes avuy, gloriosa com avants, ab la ferrada punta de sas llansadoras lluyta tambè y victoria consegueix com sempre.»

Un poble com lo nostre de tant bona sava, qu' eixint de un passat gloriosíssim camina á un esplendorós pervindre: un poble que viu de son treball y de son tráfech, per forsa deu voler —y de catalans tractantse, voler es poder—per forsa déu voler una literatura propia.

Fins á quin punt s' han vist realisats los lloables propósits dels primers que al endavinar desitj tan noble, fundaren esta institució, que ho digan los 17 anys que compta d' existencia: que ho diga lo extens camp que al escalf de esta idea realisada, trau gemada florida arréu arréu, omplint l' escena y 'ls prestatjes de las llibrerías, no pas de neulats y raquítichs fruyts, sino de obras ab las que moltas y molt antigas y bèn arreladas literaturas pla bè se 'n gaudirian.

Que ho diga, senyors, la toya anyal que disset anys ja fa, oferím á la renadiua literatura de la terra, toya flayrosa formada ab las flors que cent poetas nos presentan, poetas admirats avuy, y que tal volta perduts restarian en la vuydor del desconeixement, si no tinguessen la facilitat d' escriure sas inspiracions en lo mateix llenguatje que han mamat, tant dols pera nosaltres, sens veure 's en la forsosa precisió de traduhirlas á una llengua—que per espléndida qu' ella sia—será sempre per nosaltres forastera.

Que ho diga, finalment, la cullita d' enguany, abundosa y bona, no sols la dels fruyts que com á bèn triats venim á mostrarvos, sino tambè la de aquells—que moltíssims son—que han trovat un lloch massa estret pera ostentarse.

No es falaguera ilusió la que 'ns mou á declerarho: mes la severitat que tant bè escau en una corporació destinada á jutjar las obras presentadas á un concurs, no ha pogut acallarne avuy la veu de la veritat. Aymador lo Consistori de la Institució qu' enguany representa, ni preten enganyarvos, enganyantse, ni ab la veu de un obtimisme injust voldria afalagar vicis, que tal volta acabarian promptament ab la institució, de tots nosaltres tant volguda.

No dirá per lo tant lo Consistori que las 466 composicions presentadas—nombre no alcansat fins are en cap dels anteriors certámens—sian totas obras mestras ni menys dignas totas ellas de la nostra literatura. Dificilment podria exigirse tal abundansa y calitat á la que mes conreadors compte entre totas las del mon, y menys donchs á la nostra, jovensana encare, per mes que sa precocitat sia veritablement miraculosa.

Mes si pogués á un certámen literari donárseli la mateixa

forma, que per la sua índole tenen avuy las exposicions artísticas: si fos possible, en lloch de fervos admirar únicament la tria feta, fervos coneixe tot lo que per nostras mans ha passat, tot lo que han vist nostres ulls, tot lo que ha admirat nostre esperit, ¡ah senyors! tenim la ferma seguretat, que com á nosaltres, un mateix sentiment de joya ompliria la vostra ánima, perque veuriau en general, en la major part de las composicions, una tendencia progressiva, mare de las mes hermosas esperansas.

L' afany de fugir del amanerament, cercant y endavinant sovint novas formas, ab que revestir la bellesa de las concepcions, una lloable tendencia á la unificació de nostre llenguatje, un esperit catalá de bona mena, una assombrosa varietat de assumptos y de géneros, la inspiració traslluhintse com la delicada blavor de las venas de una hermosa, entre-mitj moltas voltas de aquellas dificultats d' estructura que ab l' estudi y ab los anys se vencen, tot vos faria dir com á nosaltres «*Los Jochs Florals prosperan*».

Prou voldria entretenirme y curiós fora en extrem un estudi detingut, no de las composicions premiadas, sino de aquellas que desde avuy passarán al arxiu del Consistori; que si de admiració son dignas las primeras, bèn profitosas consideracions mereixen las segonas.

Mes ja que per una part las proporcions de aquest treball no ho consentan, ni ho permetan las atencions que 's deuhen á est respectable auditori, frisòs com lo suposo de coneixer y ab sos picaments de mans saludar las composicions destinadas á serne llegidas, síam permés únicament avants de manifestar quin es estat lo fallo del Consistori, dirigir als poetas catalans un pobre consell; rich empero de bona intenció.

Admirém y estudiém las obras dels génis qu' han honrat á totas las literaturas, ja que 'l géni verdader com lo mateix sol, ompla de sos raigs tota la terra. Mes en la trascendencia, en la ensenyansa y en la forma de las nostras obras, recordémnos ahont escribim y per quí escribim : sigam originals, sigam catalans, si es que volém honrar á Catalunya. Bè 's véu, per exemple, en lo gran Mistral, que 'ls mestres de la poesía grega, han sigut sos mestres; mes en sa inmortal *Mireja* y en son inspiradíssim *Calendau*, ha sabut aixecar tant alt lo renom de nostra germana la Provensa, que avuy per tot lo mon sas obras se llegeixen, y per tot lo mon s' admiran las espléndidas pinturas y 'l perfum del ayre de aquella dolsa terra, que á dojo escampan

las sempre frescas y sempre novas estrofas de sos encisadors Poemas. No busquém donchs nosaltres postissas galas forasteras, ahont tantas nos ne sobran, ab las que poden inspirarnos la variada naturalesa que 'ns enrevolta, las incomporables costums de la familia catalana, las santas aspiracions de nostre poble feyner y civilisat y finalment los exemples gloriosos de la nostra historia.

Y entrant are de plé al objecte de la tasca que 'ns ha sigut imposada, descomponguém las 466 composicions rebudas, en los grupos en que han sigut classificadas y donguém compte del fallo del Consistori.

Avants de passar endavant, en son nom dech dirne que únicament lo mérit literari de las composicions es lo que ha tingut present pera distingirlas, deixant apart lo criteri históricih y las opinions que en algunas d' ellas pugan traslluhirse.

PREMI DE LA FLOR NATURAL.

240 composicions se han disputat lo premi de honor y cortesía, que consisteix enguany en un preciós exemplar del «*Mimus obs balata.*»

De tots los géneros ne son vingudas obtant á un premi que tots los assumptos admet, y en lo qual acostuma á entaularse la mes encesa competencia.

Mes lo Consistori ha cregut adjudicarlo degudament á la que, ocupantne en la llista lo número 131, tè 'l lema de «*Con diferente voz se condolecen*» *(Garcilaso)* y 'l títol de «La cansó dels aucells.» Esta composiciò es la tendra balada de tots los pobles: un aymant que mor' en la guerra y una monja que 'l plora y per ell prega sota 'l salzer de un monestir.

Mes es tal lo giny del poeta en desenrotllar l' assumpto, tal la novetat de l' exposiciò, tant admirablement trobada la forma de la balada; y brolla de sas armoniosas estrofas una déu tant pura de fresca poesía, que unánimement lo Consistori li ha adjudicat la envejada flor, considerantne la «Cansó dels aucells» com una preuhada joya de que justament podrá envanirse la nostra renaixent literatura.

A la composiciò titolada «Fantasia» que te 'l número 341 y du 'l lema «*Amor*» se l' hi ha donat lo primer accéssit, atenent á que d' ell la 'n fan digna, sa elevada concepció y la origina-

litat de moltas de sas imatjes, per mes que sia de planye que no totas unescan á lo atrevit de son vol, la escrupulositat de la sua exactitut. Son tó sostingut sempre y la destresa del poeta en encadenar ab los encisos de la descripció, los esbarjos lírichs de son cor, son també condicions que en ella ressurtan y que 'l Consistori ha estimat degudament al distingirla.

Lo segon accéssit s' ha donat á la que ab lo número 343 y 'l lema «*Fué un metéoro*» dú lo títol «De sol á sol» Inspirada imitació de altras poesías de bèn catalana escola, sens esser en assó servil, ans bè rublerta de pensaments originals continguts dintre de una versificació manejada ab sostinguda destresa, está en ella compensada la falta de novetat per la tendresa y suau armonía del sentiment que l' anima.

Los autors que hajan guanyat abdos accéssits, rebrán respectivament un exemplar de «*Las arts en l' Etat mitjana*» y un altre de «*Obras capdals dramáticas francesas en lo segle XVIII.*» costejats per la Exma. Diputació de aquesta Provincia.

Lo Consistori ha cregut deber fer menciò honorífica de las següents composicions, inclosas en aquest grupo: «A la poesía,» oda inspirada, mes algun tant diluhida; «Lo lay de las tres flors,» llegenda que encare que poch sustinguda, tè trossos magistrals; «A la bellesa» oda tambè que enclou delicadíssimas imatjes; «La orgía» que revela aprofitat estudi dels clássichs llatins; «Honestas fides, amor», que 'l demostra dels poetas bucólichs castellans; «La monja» balada de molt bon color, encare que algun tant deixatada, y finalment «La sardana» y «La Trixidora», felissas imitacions de nostre género popular.

PREMI DE L' ENGLANTINA DE OR.

63 composicions concorrian al premi de la Patria. Tambè entre ellas s' hi mostra abundosa varietat de géneros y gran diversitat de assumptos, rumbejanthi desde l' oda fins á la descripció histórica: desde la llegenda á la pintura interessant de nostras antigas y gloriosas gestas.

Unanimement lo Consistori ha donat lo premi á la que ab lo número 353 y 'l lema «*Hic multæ quæ se manibus Q. Sertorii tur-*

mæ terræ mortalium omnium.....» dú lo títol de «Los COMPANYS DE SERTORI», considerant que ab major mestria no pot trassarse quadro tant inmens, tant plé de vigorosos tochs, tant abundós de sentiment, tant rich de color, y ahont troben maridatje mes felís la plás ica concisió de sas descripcions y la ferma expressió de son diálech. La novetat de la sua forma y de son assumpto, segons parer del Consistori, obran nou camp y molt amplas perpectivas á la imaginació de nostres inspirats poetas.

Senyalada ab lo número 350 y 'l lema *«Implacable mujer, seris servid»* (CIENFUEGOS), vá la composició SIBILA, distingida ab lo primer accéssit. Animat quadro históricH, que 'ns transporta un nou aspecte de l' últim período de la vida de un de nostres reys mes llegendaris, lo Consistori, ha dissimulat en ell petitas faltas de forma, admirant la felís concepció del assumpto y la vigorosa sobrietat de son desarrollo.

S' ha donat lo segon accéssit á la que senyalada ab lo número 367 y lo lema *«No tornará»* tè per títol «LO MANTELL DE LA REYNA» ayrosa cansó, rublerta de vida y de sentiment, en la qual hi campeja una forsa de imaginació que véns ab éxit creixent las dificultats del género y del assumpto que la inspira.

Tambè 'ls autors de abdos accéssits serán respectivament recompensats ab un exemplar de *«La Farsalia»* de Lucano y de *«Las cansons de Bérang r»* costejats aixís mateix per la Exma. Diputació de aquesta Provincia.

Lo Consistori deu fer menció de las següents composicions en est grupo classificadas: «LO PACTE DE PEDRALVES», que hauria obtingut un lloch distingit si son comens correspongués á sa darrera part; «LO SAGRAMENT DE 'N JOFRE», que revela bon coneixement de nostre romanser; «LAS CREUHADAS», oda plena de brillejants imatjes, empero desigual y finalment la que dú 'l títol de «A BARCELONA,» en la qual es de admirar lo giny ab que son autor revesteix ab poética forma, ideas que semblan tant sols reservadas al domini de la prosa.

PREMI DE LA VIOLA D' OR Y D' ARGENT.

Entre las 84 composicions que á est premi concorrian, l' ha adjudicat lo Consistori á la que tenint lo número 268 y 'l lema: «*Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi*», titúla's «CANT DE SALOMÓ.» Composició basada en lo *Cant dels Cantars* de la Biblia, es apart de una inspiració admirable, una mostra de la flexible dolsesa del nostre pera molts aspre llenguatje. La suau armonía de sos versos, l' adrés ab que 's confonen las imatjes ab lo sentiment mes delicat, la mágica brillantor de son tó, sostingut sempre, y las dificultats que ofereix una paráfrassis de un dels mes richs tresors de nostres sagrats llibres, dominadas ab inspirat talent, han fet que 'l Consistori l' anteposás á tot' altra composició, y prescindís de la vivesa de algunas estrofas, encare que fidel reflecte del original hebráich, tal volta en la materialitat de la sua forma un tant despulladas del convencionalisme de certas escolas.

Lo primer accéssit l' ha merescut la que ab lo número 326 y 'l lema «*Ascolta*», té lo títol de «RECULLIMENT.» La novetat de sos pensaments, la grandiosa solemnitat de son tó, la rodona enunciació de sos brillants conceptes, lo triat de son llenguatje y 'l sentiment altament religiòs que respira, bèn digna la fan de la distinció que li es donada.

Lo número 142 y 'l lema «*Que fora 'l viure si ab la mort finissen—de nostre esprit las somiadas ditxas* (F. P. BRIZ) porta la composició «AMOR», distingida ab lo segon accéssit, atinada imitació en la sua estructura de las inmortals creacions del mestre castellá Fra. Lluis de Lleó. Algunas lleugeras faltas de llenguatje no consegueixen aminorar la válua de son pensament total destrament desenrotllat, ab abundosa gala de imaginació y notable relléu poétich.

Tambè la Exma. Diputació d' esta Provincia ha costejat pera abdós accéssits respectivament las següents obras: «*Vida militar y religiosa en l' Etat Mitjana*», y «*Obras rimadas de Ramon Lull*».

Lo Consistori ha acordat fer menció honorífica de las que duhen los següents títols:—«AVANT», en la qual es verament de pla-

nye que no corresponga la sua forma poch cuydada á la grandesa de la sua concepciò; «Remors del bosch» enginyosament concebuda; mes en estrem diluhida; «Meditació», de bon sabor místich, y «Animas» quadro fantástich de carácter popular, qu' enclou un pensament originalíssim.

Premi del Ilm. Sr. Bisbe de esta Diócesis.

14 composicions se disputavan *la lápida de marbre ab alegorias conmemorativas de Santa Eularia,* haventse concedit á la que ab lo número 449 y 'l lema «*Mostróse la santa tan amante de la Cruz de Cristo y de su patria, que ni viva ni muerta la dejó.*» (Garau) te per títol La Bandera de Santa Eularia. Lo giny ab que l' autor ha sabut evitarne los múltiples esculls á que l' assumpto está abocat, desenrotllant lo tema ab talent y novetat: la gracia y frescor de las duas narracions que conté la poesía, y lo artísticament colocats que quedan aixís los incidents de la vida de la Santa, com los recorts gloriosos de sa bandera, han mogut al Consistori á donarli unánimament lo premi.

Menció honorífica ademés se determiná ferse de las titoladas «La Bandera» núm. 461 «Fe y Patria ó la llegenda de Santa Eularia» núm. 370 y «Santa Eularia», núm. 443, la primera per sa elevació poética, per mes que caute sols la segona part del tema, y las dos últimas per sas bonas condicions históricas.

Premi de la Ecma. Diputacio Provincial de Girona.

Seguint lo Consistori precedents y apoyantse en una prescripciò de sos Estatuts, que li permet alterar l' objecte dels premis extraordinaris, no ha cregut abusar de sas ámplias facultats, discernint lo *llorer d' or*, oferta feta per l' Exma. Diputaciò Provincial de Girona, á una composiciò que si bè nó es histórica, pinta costums de aquella Provincia y está tant magistralment trassada, que á falta del present, se li hauria creat un premi extraordinari especial.

La escassés de mérit entre las 19 que al premi concorregueren y la consideració anteriorment sentada, han fet que unánimement s' adjudiqués lo «*llorer d' or*» á la que ab lo número 248 y 'l lema «*La casa no caurá pas*» tè per títol «L' hereu.» Pintura animada, vivesa en la descripció, coneixement de

nostras costums, tendresa y suavitat en tots los tochs, y un flayre tant casolá com ingenuament poétich, presenta tot á l' hora lo quadro distingit, que sobressurt també per l' atinat us del llenguatje, que ni cau may en lo vulgarisme, ni paga lo mes remot tribut al artifici.

També ha cregut consignar un accéssit, adjudicant á son autor un exemplar de «*Fierabras*» y un altre de las «*Aventuras del caballer Jofre*» per ell costejats, á la composició qne ab lo número 377 dú per títol: «Girona inmortal en 1285» que si peca de certa vaguetat, ostenta un llengúatje vigorós y pinta ab sóbria expressió una de las mes heroycas gestas de la inmortal ciutat.

Menció especial s' es feta de las duas composicions «Lo Mercadal» y «La crema de Perelada» la primera per la novetat de la sua forma, per mes que certas caygudas l' enlletxescan; y per lo bon coneixement de nostre romancer que revela la segona.

Premi de la Excma. Diputació Provincial de Lleyda.

Lo lliri de plata, entre las 8 composicions que hi obtavan s' ha adjudicat á la que ab lo número 457 y 'l lema «*Céssar y Pompeyo*» dú lo títol de «La batalla de Ilerda.» Lo coneixement que demostra son autor de la historia Romana y la gráfica expressió de algunas vigorosas imatjes aixís com la bellesa de sa concepció, han fet que 'l Consistori li dissimulés certas inexactituts en algun de sos mes atrevits conceptes poétichs.

Un accéssit s' ha concedit á la que ab lo número 291 y 'l lema «*¡Auba de Catalunya!*» 's titula «Indibil y Mandoni» que mes que adolesca de certa vaguetat en alguns trossos, ostenta rasgos épichs de un ordre elevadíssim y una versificació notrida y destrement sostinguda.

Lo Consistori adjudicará á son autor un exemplar de «*Usos, costums y trajos en la Etat mitjana*», per ell costejat.

Premi de la Societat artístico-literaria «La MISTERIOSA.»

Déu foren las epístolas que responent al difícil tema proposat, se disputaren «*lo Buch d' argent ab una abella d' or,*» y no trobantne lo Consistori cap ab qualitats prou altas pera mereixe 'l, lo declará desert.

Mes com la que ab lo número 360 y 'l títol «NOSTRE TEMPS.—*Epístola á Guillém*» presenta sino gran elevació de fons, qualitats de forma en extrém recomenables, relluhinthi un llenguatje castís y un enginy superior en revestir de bona y elevada poesía ideas y conceptes que foran prosaichs, en mans menys destres, lo Consistori determiná concedirli un accéssit, que consisteix en las «*Obras de Juvenal, Horaci* y *altres satirichs llatins*» present que l' hi ha estat fet per la mateixa societat ofertora del Premi.

Premi de «La Jove Catalunya.»

Lo quadro al oli representant un héroe del Bruch, entre 'ls vuyt treballs dramátichs que se 'l disputavan, unánimement se ha otorgat al que essentne senyalat ab lo número 427 y lo lema «*Soyez simples avec art,*» (BOILEAU), dú lo títol de «UN QUADRO.»

Lo domini complert de la escena que son autor demostra, lo coneixement de nostas costums, la felís barreja de situacions cómicas y altras de tendrement dramáticas, lo sostingut y contraposat dels carácters que hi jugan, la gracia flexible de son diálech, y 'l recort de un dels nostres antichs y á la volta célebres y mitj oblidats pintors, que constitueix un dels motius mes agradosos del assumpto, donan á la escena catalana una obra mes que será sempre oida ab interés pèl públich, y recompensada ab los aplaudiments de que per sas bonas condicions se fá bèn digna.

Un accéssit s' ha donat á la que ab lo número 378 dú lo títol de «L' AVI» que principalment sobressurt per la boniquesa de son conjunt, l' exactitut de las costums que pinta, lo fons moral de son argument y las bellas condicions de llenguatje que constantment ostenta. Consisteix l' accéssit en un exemplar de «*Las tragedias de Alfieri*», costejat pèl Consistori.

Premi de la redacció de la Revista catalana «LA RENAXENSA.»

Los volúms ricament enquadernats del «*Infern del Dant, Lo Paradís perdut de Milton* y *Las llegendas de Laujon*» ilustrats per Gustave Dorè, los ha merescut entre las 6 que hi obtaren, la co-

lecció que ab lo número 299 y 'l lema *«D' assí d' allá»* te per títol «Déu narracions», la qual sobressurt per la flexibilidad de son estil concís y adequat á cada un dels diversos géneros que enclou, per las bellas condicions de son llenguatje bèn catalá, per lo bon giny de sas pinturas, per la gracia de son diálech y finalment per un vigor y una sobrietat de dicció que no sempre 's trovan en obras de tal género.

S' ha concedit accéssit á la que ab lo número 292 y lo lema *«La tradició es la ánima dels pobles»* se titula «Narracions y llegendas» que 's distingeix per lo fons moral de las obretas que la componen, coneixement de nostras tradicions y costums, frescura en sas descripcions, y que encara que pequen per alguna difusió y esllanguiment en son istil, demostran las sólidas condicions literarias que quedan anteriorment anunciadas.

La mateixa redacció de «La Renaixensa» ha costejat pera dit accéssit un exemplar de las *«Obras complertas de Shakespeare.»*

Lo Consistori no trobá prou altas condicions en las 8, 5 y 1 composicions que respectivament obtavan al premis de *«Un medalló de plata y or* ofert *per la Exma. Diputació Provincial de Tarragona» «Una abella de or* oferta per lo Sr. President del anterior Consistori *Excm. D. Albert de Quintana»*, y la *«medalla del Ateneo Barcelonés* per esta corporació oferta també,» per lo que determiná deixar deserts dits premis. Las dificultats que, á son judici, ofereixen los dos primers, y lo poch temps de que, pogueren disposar los escriptos catalans pera empendre's lo conciensut treball que lo segon exigia, foren causa sens dupte de aquest resultat que 'l Consistori es lo primer de planye.

Aquí, senyors, daria ma tasca per conclosa, si un trist deute de familia, no reclamés encare vostra ilustrada atenció per pochs instants.

Y dich, senyors, un deute de familia, perqué tots haurém experimentat alguna volta lo mateix indefinible sentiment de racansa y de condol, quan en las festas anyals, seguts al entorn de aquella taula bèn parada, rodejats de vostres fills, de vostres pares y de vostres germans, vos hauréu sentit per un moment gelat en los llabis lo somriure, al veure vuyt un dels setis que antany ocupava algun dels vostres.

May, com en los moments de aquesta joya íntima, sobrevenen aquests tristos recorts, com si 'ls ausents per sempre, ab misteriosa veu, hi reclamessin la perduda plassa.

Festa joyosa de la familia catalana es la que avuy celebrám, y es per axó, senyors, que eixos tendres recorts venen á entristirla y á endolsarla á la vegada.

En primer lloch—no ja com á amants de la Institució tant solzament, sino com á fills de Catalunya—plorém una pérdua irreparable: la de aquell jove, que eixint de la pobresa y ab la forsa de son geni arriba de una volada á ferse proclamar per tota Europa lo rey de la pintura. Fortuny, aquesta gloria del present segle, ha mort, quan ab los primers passos de sa carrera se creava ja un nom que viurá sempre. ¡Y com no ha de estar endolada sa mare Catalunya, y com no hem de sentir, sos germans, sos compatricis lo feixuch pes del dolor mes viu, al veure allí, entre aquellas lápidas lo nom del malaguanyat artista, que tant per amunt ha posat la gloria de la terra catalana!...

¡Ah! y no es aquesta l' única desgracia. Aqui, sota aquest mateix sostre, entre nosaltres barrejats, participantne de nostras passadas festas, hi tinguerem pera no veure 'ls hi mes á altres tres patricis y ardents catalanistas, á altres tres fills de la familia, y certament dels qui mes ab sos talents y sas virtuts l' honravan.

Es lo primer D. Eussebi Anglora, mantenedor que siguè en 1869, poeta de viva imaginació y de gran facilitat. que aixis manejava nostre dols llenguatje com la armoniosa parla de Castella; D. Lluis Bordas, ilustrat catedrátich de l' Institut Provincial, que en l' aubada de nostra renaixensa literaria ja treballat havia en obras filológicas y gramaticals, á nostra llengua referents, de un mérít per tothom reconegut, y finalment lo venerable anciá D. Pere Nolasch Vives, una de las glorias forenses de Catalunya, ab lo qual ha perdut la legislació catalana son mes fidel intérprete y 'l Colegi de advocats un de sos membres mes honrats y dignes.

Senyors, llansém una llágrima á son recort. y perpetuémlo en lo fons de nostre pit, demanant á la Providencia, que la próxima festa, ja que aquesta es de llágrimas tambè, sia no més de flors, sia no més de joya.

He dit.

AMOR.

....

N.° 4.—**La cansó dels aucells**, de *D. Frederich Soler y Hubert.*

N.° 5.—**Fantasía**, de *D. Isidro Reventós y Amiguet.*

N.° 6.—**De Sol á Sol**, de *D. Emili Coca y Collado.*

LA CANÇÓ DELS AUCELLS

Un jorn, qu' estava 'prop de la mar,
Blanca gavina me vá contar
Que quan brillavan
Las nèus primeras
Y 'ls frets glassavan
Las flors darreras,
'Prop de la platxa van reunirse
Las aus, que volan del mòn al cel,
Per despedirse
Del oronel.

L' oronel deya, deya cantant:
—D' una donzella y un bell galan
Saber voldria
Quina es la historia;
Axís un dia
Dòlça memoria
Tindrè quan vegi lo cel y l' ona,
Y á l' oreneta la contarè.—
La papallona
Vá dir:—Jo ho sè.

Amors se deyan davant de mí
De nit y en la ombra de mon jardí.
Quasi envejantlos
Jo 'ls escoltava;

La nit, mirantlos,
S' il-luminava,
Y la parella d' amor sonreya;
Mes no puch dirvos qu' esdevinguè.—
La tortra deya
Cantánt:—Jo ho sè,

Ell á la guerra va haver d' anar,
Ella no feya mes que plorar.
Sos plors, ufanas
Rosas marcian
Y mas germanas
De dol morian.
De trista ausencia mòlts jorns ja feya;
No sè si novas d' amor rebè.—
Y 'l colòm deya,
Joyós:—Jo ho sè.

D' amor y gloria correus ne sòm.
Oíu las novas del blanch colòm.
Los dos vivian
De sas imatjes;
Per mí rebian
Dòlços missatjes.
De nit, de dia... sempre volava
¿Per qué ell á rèbrerm' may mes vinguè?—
Lo corb xisclava:
—¡Bè prou qu' ho sè!

Sa carn glassada ni 'l corb la vol,
Sa sanch vessada la seca 'l sol.
Dins la fossana
De morts rublerta,
Dorm en la plana;
¡Ja no desperta!
¡Pobra estimada! Com á ell dormiula
Y 'l veurá en somnis. ¿Qu' esdevinguè?—
L' óliva xiula:
—¡Bè prou qu' ho sè!

Per fer que résen per lo finat
Fa temps tres voltas he gemegàt.

M' oí sa mare,
Morí de dol.
La núvia encara
Plorarlo vol.
Al cel trovarlo joyosa espera;
No ho sè si plora. ¿Qu' esdevinguè?—
La cadernera
Vá dir:—Jo ho sè.

Sòta d' un sàlzer d' un monestir
Veig una monja que vol morir.
Del cel s' anyora,
Parla d' un mort,
Remembra y plora
La sèva sort.
Quan l' he dexada, trista sonreya.
¿Tinch de trovarla quant tornarè?—
L' àliga deya:
—Jo sols ho sè.

Damunt dels núvols, ab ull ardit,
Al sol mirava de fit á fit,
Com colometas
He vist juntadas
Dos anímetas
Enamoradas.
Volant, fugiren lluny de ma vista.
Volant y sempre pujant al cel.—
—¡Historia trista!
Diu l' oronel.

Altras historias se van contar
Ans que la lluna sortís del mar;
Cap d' alegría!
Las aus ploraren;
La nit venia
Quan se 'n anaren,
La nit que porta negra corona,
L' oronel deya l' últim cantar,
Y, rán de l' ona,
Passava 'l mar.

FANTASÍA

Amor.

Jo t' am d' amor inmens y vull gosarte
sens treves ni amargor,
ó verge que en mos sómnis veig alçarte
y espléndida enjoyarte
de corones de llum en la foscor.

Tu m' estimas igual; en veu bèn alta
m' ho diu mon esperit
quan sent' ton tebi alé sobre ma galta,
quan véu que may fas falta
á les cites d' amor á mitja nit.

¡Beneytes hores d' un plaher sens mida
les que plegats passem!
La fosca 'ns enmantella indefinida
y renasch á la vida
quan, al clóures' mos ulls, nos abrassém!

Camí del cel vers la bellesa ignota,
nos enlayrém á poch,
bons cavallers en un corcell que bota
y que renilla y trota,
sentint lo frech d' uns esperons de foch.

Y es lo desig que al primer crit desperta
del cáu ahont es dormit,
per á volar per la regió deserta
'hont ma esperança incerta
com la llum va vibrant per l' infinit.

Y arréu, arréu, encantadora 'm brolla
la vida que jo anhel',
quan l' amor meua, per á pláurem, folla
aclara y escorcolla
l' inmensa volta que sustenta 'l cel:

Y veig les tempestats, les turbonades
que engendra l' huracá;
les mánegues de fum, les flamerades
que l' infern á glopades
enjega al cel per boca del volcá.

Veig les ciutats per lo traball alçantse
en vigorós concert;
les verdes prades y los boschs gronxantse,
y 'l Simon redreçantse
igual que una serpent en lo desert.

Veig montanyes de testa gegantina
á mos péus onejant
y la mar ab sa plana crestallina
y l' ona que hi camina
com trista imatge del juhéu errant.

Y l' astre veig que d' una ullada sola
ompla l' inmensitat
y, quan enllá del món l' ánima 'm vola,
lo guayto com rodola
ab miríades d' astres concertat.

¡Tot m' es present! No escapa á ma mirada
que guia la mia amor,
ni 'l pervenir qu' ombreja la boyrada,
ni l' hora començada,
ni les gebrades conques de l' avior.

Tant veig als pobles per sos drets alçarse
y 'ls tronos revolcar,
y 'ls senyors y 'ls escláus agermanarse
y en lo raser posarse
que la lley del Amor nos va dictar;

Com redreçarse oviro en ses despulles
l' antich castell feudal
y ab sos brodats les gótiques agulles,
que, com l' arbre les fulles,
van perdent al alé d' un temporal.

Tant veig l' amor á l' ombra del fullatje
cantant la soletat,
com veig l' ira y 'l crim en maridatje
sanglotant de coratje
al fóns de la conciencia del malvat.

Y la veu de la víctima conmosa
arriba fins á mí
y escolto 'l cant del trobadó' á l' hermosa,
y santa y melengiosa
la pregaria que surt del monastí'.

Ab vida y veritat tot s' enmiralla
al fóns de mon voler
y ab sos trajos de seda y férrea malla
passar com fochs de falla
veig la dama y 'l rey y 'l cavaller.

Y vaig sentint com lo mèu cor alena
com si hi fos encarnat
per l' amor ó per l' odi ó per la pena:
anells de la cadena
que al món fermada té á la humanitat.

¡Qué hi fa que 'l món en son judici 'm crega
sense cor per' amar!
qué hi fa que mos ensómnis desconega,
en tan que mon cor bega
la llum que de l' oblit m' ha de salvar!

Fret m' assenyalan com la márbrea llosa...
    ¡qué hi fa per mos intents!
¡Oh, Verge, sols ab tu l' ánima gosa
    al sentir, coratjosa,
l' armonía dels plers y dels torments!

¡Amoreta del cor, la vida mia
    devallada del cel:
no 'm deixes may fins que á la tomba sía;
    oh santa Fantasía,
tu ma esposa serás, síam fidel!

Més que en blanca ma rossa cabellera
    torne l' alé del temps,
síam de la bellesa messatgera ;
    volant per l' ampla esfera
un meteix viure gosarém ensemps.

Posa en mos llabis sempre aquella bresca
    que 'm va adormint suáu,
fes sempre la ramor de palmes fresca
    que 'm diu que quan finesca
á l' ombra d' un llorer trobaré páu.

DE SOL Á SOL

A MON AMICH RAMON PICÓ Y CAMPAMAR.

Dins en mi sent—una forsa infinida...
A. MARCH.—*Cant d' Amor. LV.*

Primavera de ma vida
que brollas pe 'l mèu voltant,
enniuhant mon cor de verge
que encara no sap volar,

las colors frescas y vivas
de ton mantell rossegant,
tos perfums, tos dolsos cántichs
y la llum de tos ulls blaus,

com lo cridan, com l' atrauhen
á mon cor qu' está acotxat
dins lo niu de l' infantesa
que li dona dols escalf!....

Colomet de plomas finas,
cor melós, deixa ton jas,
aixampla tas tendras alas
y passa d' un vol l' espay.

Fins á tocar las estrellas
no t' aturis de volar,
prén nou alé quan hi sigas
y feste avant, mes avant.

Lo mèu cor resolt s' enlayra
alegre y lliure cantant,
voltat de cántichs, y essencias
y resplandent claretat.

Travessa valls y montanyas,
planurias, jardins y prats,
y com mes vola y s' enlayra
mes desitj sent de volar.

Repren á cada alenada
lo sèu vol sense parar,
encalsant lo sol que brilla
rodolant per l' ample espay.

No bè véu la lluna trista
que s' aixeca de llevant
defalleix, plega las alas
y cau sobre un lliri blanch.

Ja la nit es arribada,
y ab son mantell endolat
l' acotxa. ¡Deu vulla darli
nou alé pe 'l se 'ndemá!

*
* *

No 'm resta pus—que 'l viure dolorós.
A. March.—Cant d' Amor. XLVI.

Primavera de ma vida
que te 'n vás per no tornar,
com aixís tot sol me deixas
en lo fons d' aquesta vall?

Esperansa benvolguda,
rica flor d' encens suau,

tas fullas jauhen mustías
per la pols dels caminals.

Pe 'l cel de la mèva vida
qu' era ahir tant pur y clar,
qu' espessas boyras y núvols
que hi aplegaren los anys!

De prop mèu miro la ditxa
com un sol encés y clar;
mes quan vaig per' acostarmhi
s' hi posa un núvol davant.

La fel qu' he beguda es tanta
que ni 'l gust trobo ja amarch,
fins la fel te sa dolsesa
si 'l cor s' hi va acostumant!

¡Ay, quantas nits veig serenas!
Quants de jorns veig purs y clars!
Mes jo 'ls mir' com sol mirarlos
per la finestra 'l malalt.

Si may la llum m' enlluerna
bè daleixo per volar,
que caych en terra sens forsas
dins un mon de fosquetat.

Mon pit apar una cova
hont son niu las serps hi fan,
y per criar las petitas
xuclan las grossas ma sanch.

Jo prou veig caure las fullas
quan se 'n ve l' hivern gelat;
mes tantost tocan en terra
nous rebrots van verdejant.

Ilusions y alegres somnis
que cap amunt vos n' anau,
jo no 'us puch dir á reveure
que fugiu per no tornar.....

Primavera de ma vida,
primavera que te 'n vas,
pe 'ls pochs jorns que t' he tinguda
prou que 't ploraré molts anys!

.·.

Pitjor que mort—es vida sens plaher.
A. MARCH.—*Cants d' Amor. LXIX.*

Quan me desperto á trench d' auba
tinch los ulls llagrimejants,
y de nit al condormirme
jo se bè que no he plorat.

¿Si será que 'l cor de dia
per no ferme sufrir tant
reté 'l plor, y al se' al cap-vespre
poch á poch lo deixa anar?

¡Oh cor mèu, plora y sospira!
Plora y don' treva al tèu plant!
Lo meu pit es una fossa
que consum tot quant hi cau.

Quan lo pler d' aquesta vida
ab son bes me despertá,
no 'm creya que 'm deixés orfe
en tant trista soletat.

Tantost avuy m' aconsola
un amich, lo desengany,
y gelós no m' abandona
nit y jorn, ni un sol instant.

Sa cara groga m' espanta
y m' esglaya 'l trist mirar
de sos ulls fondos, que semblan
llums que vetllan á un malalt.

Alegres jorns d' infantesa,
somnis puríssims d' infant,
un jorn anareu de posta
ab mon cor per no tornar...

Quan veig detrás la montanya
póndres lo sol cap al tart,
sento que 'l cor m' espurneja
bullentas gotas de sanch.

Y torna 'l sol á aixecarse
del mar, al ser l' endemá,
y pe 'l cel blau las estrellas
tornan de nou á brillar,

y mos somnis y mas glorias,
y mos amors ja passats,
no tornan; més l' esperansa
dona alé al mèu cor malalt.

PATRIA.

N.° 7.—**Los companys de Sertori**, de *D. Frederich Soler y Hubert.*

N.° 8.—**Sibila**, de *D. Frederich Soler y Hubert.*

N.° 9.—**Lo mantell de la Reyna**, de *D. Frederich Soler y Hubert.*

LOS COMPANYS DE SERTORI

Hic multæ quæ se manibus Q. Sertorii
Turmæ terræ mortalium omnium.......
. . . .

Devora d' Ausa, d' un bosch á dins,
Sentats y tristos entre los pins,
Del lás Sertori soldats forçuts
Ben clar se diuhen sense parlar:
—¡Ja no hi ha pátria; ja sòm retuts!—
Y la vergonya no 'ls vol matar.

La nit es negra, com son dolor;
Del vent que passa s' ou lo remòr
Brunzint pe 'ls arbres, y un vell, que 'l sent
Mólt baix mormola:—Ploròs está.
Companys, oíulo, que compta 'l vent
La mort traydora del capitá.

Un legionari contesta trist:
—Al lás Sertori morir no he vist.—
—Aquella tarde, diu un soldat,
Dos cops va dirme «soldat fidel.»—
—Aprop sa tenda, com encisat,
Respon un altre, mirava al cel.—

—Son crit d' ajuda, quan va morir;
Diu un decuri, jo vatx sentir,
Y encara, ointlo, se 'm trenca 'l cor.

¡Pè 'l fals Perpena va ser venut!—
¡Y tots esclaman:—Sertori es mort!
¡Plorém la pátria, l' honor perdut!

—Ja res nos resta, diu un soldat.—
Respon un altre:—Roma ha guanyat.—
Y s' ou brunzirne mes fort lo vent.
—Nostras victorias perdudas sòn.
¡Adèu Iberia! cridar se sent;
Y un vell pregunta:—¿Qué hi fém al mòn?

Ningú contesta, restan callats,
Creuháts los brassos, los cap baxats,
Y 'l vent que passa xiula mes fort.
—Pera ser lliures tant sols podém,
Diu un, refugi trová' en la mort.—
Y tots responen: Morir debém.—

—Morím, un crida, morím aquí
Ahònt al náixer lo sol vegí!—
—¡Ay! Sospirantne, díu un soldat;
¡Dòlsa Salauris, ja no 't veurè!
Y un legionari:—Tot ha finat,
Crida, y á Emporis no tornarè.—

—Santa Barcino, pátria del cor,
May mes ab joya veurè ton port;
Mormolan altres.—Morím aquí!
Tots cridan, y alsan, fent sagrament,
Las mans en l' ayre, y 's sent brunzí',
Blincant los arbres, mes fort lo vent.

—Ma pátria es Grecia, m' aymia l' art,
Y al mòn per sempre vull recordar,
Prenent un marbre, los díu un grech,
Del gran Sertori la negra sort,
Sa heroica historia, sa gloria, 'l prech
Que diu nostr' ánima, donantnos mort.—

D' una dezena lo capitá
Li dicta:—«Ab ferro mort se van dá'
«Del brau Sertori soldats forçuts,

«Car desitxavan morir com ell
«Y no volian víure retúts.»—
Y graba 'l marbre lo curt coltéll.

Lo grech treballa sense parar,
Los colps que dòna s' ouhen sonar,
Lo vent s' escolta mes fort brunzir,
No llú una estrella, tot es foscor,
Y tots mormolan:—Debém morir.
Adèu per sempre gloria y amor..!—

De sa estimada l' amor fidel
Los uns recordan, mirant al cel;
Volan los altres, ab l' esperit,
Cap á sa terra, cap á sa llar;
Sempre treballa lo grech ardit,
Los colps que dòna s' ouhen sonar.

—¡Adèu per sempre, mare del cor!
Un jove crida, ploréu ma sort.—
—La mèva es morta, respón un vell,
Y avuy vers ella se 'n vá son fill.—
Lo grech treballa, de son coltell,
Quan lo colp dòna, se veu lo brill.

—May mes la febra del fort combat
Tornará á encéndrem', diu un soldát.—
—May mes la joya del campament,
Diu un atlétich centuriò,
Veurè. Y escoltan brunzir lo vent
Y 's sent del marbre lo séch ressó.

Als pins salvatges tots recolzats,
Creuhats los brassos, los caps baixats,
Remembran glorias, ditxas y amor;
Lo grech treballa, negra es la nit,
Mes no tan negra com son dolor.
—Ja es fet, esclama lo grech ardit.

—¡Adèu Iberia..! se sent cridar;
A nostra pátria per deslliurar
Com forts lluytarem; morím com braus

¡Adèu, Iberia! Tornan á dir,
Los que no volen may ser esclaus,
Pátria, 't saludan ans de morir.—

Y tots empunyan los curts coltèlls.
Y alsan los braços joves y vells.
De «¡Pluton, rébnos!» se sent un crit;
Ja llú de l' auba lo llum brillant:
Un vell s' enfonza lo ferro al pit,
Y diu, morintse:—¡Companys, avant!

SIBILA

Implacable mujer: serás servida.
Cienfuegos.—La condesa de Castilla.

La cambra rodona
Posada á mitx-dia,
Que tè 'n la finestra
De seda cortinas,
Marfil en lo sostre,
Y á terra catifas,
La cambra rodona,
Rodona y polida,
Es cau de la fura que 's diu Na Sibila.

La qu' es del rey reyna
Y 'l rey tant estima,
De galtas de rosa,
D' ulladas qu' encisan,
De trenas de seda,
De boca petita,
D' ánima dampnada,
Crudel, venjativa,
Es la encisadora que 's diu Na Sibila.

Lo rey que 's doblega
Al pes de la vida,
Y encara demana
D' amor las follias,
Qu' als peus d' una dona
Tremola y sospira,

Que prega y no mana
Ab veu enfosquida,
Es lo rey En Pere qu' ha mort á sa filla.

—Siáune piadosa
Ma dòlsa Sibila;
Un bes que 'm retorne
La vida que 'm mimba.
Una tendra ullada
Que 'm mostre lo dia.
Ombras me rodejan
Del infern sortidas;
Fòra l' amor que 'm désseu, conhort y vida.

—Un bés de mos llabis
Val mes de cent vilas;
Per sols una ullada
Coronas voldria.—
—Tinch vilas per darvos.—
—¿Y un ceptre 'm dariau?—
—Si ho fés, pera péndrerl'
Mon fill s' alçaria.
—¿Quan tem lo rey En Pere fills y justicia?

—No 'm digáu, senyora,
Lo que massa 'm diuhen
Un bes y una ullada
Donaume, m' aymia.
—Un rey sa corona
No nega á qui estima.
Y teniu coronas
Per dar si voliau:
Sols en un jorn guanyareu la de tres illas.

—¡No l' haguès guanyada
Pot ser dormiria!—
—Donaume Valencia,
La sultana altiva,
Qu' un jorn per venjarvos
Son bronze foníau
—Encara, senyora,
La sento quan crida.
—Ja no crida, que 's morta, s' ha mort captiva.

Daume Çaragoça
De castells guarnida.
—La sanch dels Urreas
Va tacarla á Epila.
—Si allí 'm coronesseu,
Jo vostra seria.
—Lo cap d' En Cabrera
Desd' allí m' ovira.
—També us veu, desd' Ampurias, la vostra filla.

—No vulláu lo sceptre,
Massa us pesaria.
—A vos no us pesava
Quan tant lo voliau.
—Si ho fès, pera péndre'l
Mon fill s' alçaria.
—Si 'l fill se rebel-la,
Que pague ab la vida.
Encara al got d' En Jaume restan matzinas.

—Prenéu la corona,
Prenéula Sibila;
L' ánima prenéume
Per preu de la ditxa.
A la Séu, comtesa,
Vos farè y regina;
Y 'l duch de Girona
Que mori si crida.
¿Quan tem lo rey En Pere fills y justicia?—

Y al rey li donava
Un bes de la vibra
L' angoixa, la febre,
D' amor las follias.
Y 'l rey s' ofegava,
Y, ab veu enfosquida:
—Sibila, li deya,
L' amor que volia
Mes que 'l dolor me mata ¡La vida 'm mimva!

LO MANTELL DE LA REYNA

No tornará.

Ja fá cent anys d' aquí sortia
Cap á la mar l' Arxiduquesa;
Trista la gent son pas seguia,
Ni un sol remor sonar s' oia,
Tot era dol, dol y tristesa.
Y quan al port ne va arribar,
¡Ay trist de mi, qu' ho vetx encara!
—Jo tornarè, plorant diguè,
Y mon mantell m' heu de servar;
Adèu, adèu, ciutat preclara,
Jo tornarè.—

Y mar endins la nau anava,
Sempre mes lluny, volant, fugia:
Darrer conhort que nos restava
Era 'l mantèll qu' aqui 's servava
Com Sacrament, de nit y dia.
Quan vinguè l' host de Felip quint,
¡Ay, trist de mi, que jo ho vatx véure!
—¡Tota esperança perduda está!
Va dir lo poble de dol morint,
A Na Isabel no havém de créure;
No tornará.—

Un jorn, glatint, en la mar véyam,
Venint al port, velas infladas;
Muts, ab amor y ab gotx sonreyam.

—Sòn del Austriách las naus, nos deyam,
Fitas al mar nostras ulladas.
Mes de pescar eran las naus
Y no de l' Austria las carabelas.
—Se 'm va partir de pena l' cor!
¡Ay! Na Isabel nos volguè escláus;
May, com l' aixám d' aquellas velas
Vá torná al port.

Contra 'l poder d' Europa entera,
Seti de fam de ferro y foch
Nostra ciutat sofrí altanera,
Nostra ciutat, que llavors era
En mitx del mar combatut roch.
Y quan la pátria lluytant cayguè,
Quan va saltar l' última mina,
Veyènt las flamas mantèll formar:
—Aquest, lo poble, plorant diguè,
Es lo mantèll de la regina
Qu' ha de tornar.—

Tot era dol; per tot matança
Veyan mos ulls; los bons morian,
La llibertat, nostra esperança,
Morta d' horror y d' anyorança,
Los de Felip presa tenian.
Vá dir Felip:—Un fort alsém,
Que Catalunya encar' m' arredra,—
Y, damunt runas, un fort vá alsar
Veyènt lo poble, va dir:—Darém
A Na Isabel mantèll de pedra
Si vol tornar.—

Tot los soldats ho trossejaren
Pátria y honor, virtut y lley;
Mitxa ciutat rasa dexaren;
Nostre pais fort assotaren,
Com criminal, als peus del rey.
Y sempre 'l poble, deya:—Servém
De Na Isabel prenda sagrada,
Y, com es reyna, no faltará;
Per sòn mantèll li donarém

Una mortalla de sanch tacada
Quan tornará.—

Jorns y mes jorns pe 'l mòn passavan:
Del seti estret cent anys ja feya;
Pobles y reys al clos anavan;
Parents y amichs sol me deixavan.
Y Na Isabel tornar no veya;
Y cada jorn al mar venir,
Sempre volia, per esperarla.
Y un jorn veyènt naus arribar,
Diguí plorant:—¡Ans de morir,
Dèu ha volgut que, per mirarla
Volguès tornar!—

—Un rey vos duch, la host va dirne.
—¿D' hont sòu, soldats?—Venim de Fransa.
Lo rey Joseph ha de regirne
Vostre país.—Tal al sentirne
Morí en mon cor tota esperansa.
Un plor com may haguès plorat
Brollant del cor, sentí allavoras
Cremarme 'ls ulls; no he plorat mes.
—¡Ay lás y foll! va dirme 'l fat,
Mes plorarias, si 'l rey que ploras
Un jorn tornès.—

Desd' aquell punt al mar guaytantne
Vatx esquinçant de la regina
Lo rich mantèll, trossos llantsantne;
Y al mòn estich ab gotx mirantne
Que ab lo progrés avant camina.
No tornará, com ha promés,
L' Arxiduquesa, ni dech volerho,
Qu' al sagrament vil ha faltat;
Si per cas torna, no se 'm fá res,
Ja se 'n 'nirá; jo sols espero
La llibertat.

FE

CANT DE SALOMÓ

Ego dilecto meo, et dilectus
meus mihi.
Cantica canticorum. Cap. VI. ver. 2.

L' Espós gentil, la Esposa encisadora,
Abdós s' aymavan ab igual tendresa:
Ell era un rey, Ella era una pastora:
Ell era tot amor, Ella bonesa.

Y cada nit la Esposa se dormia
quan l' Espós ab un bés sos ulls tancava:
Ell feya brunzir l' arpa á trench de dia
y Ella per escoltarlo 's despertava.

—Vina ab mí; ja 'l sol daura la montanya:
¡oh Sulamith! la matinada es dolsa
y t' he fet amor mèu, una cabanya
ab rams de tamarin y brins de molsa.

Ningú la sap: encare cap pastora
tremolenca d' amor l' ha trepitjada:
ofrena es del Espós que t' enamora:
jo per tú y tú per mí: tú ets ma estimada.

Eixa via que veus de verda alfombra
hi mena dret..... ¡quins márges y voreras!
Flayran be 'ls roserars y fa bon' ombra
l' ample y espés fullám de las moreras.

Si 't cansas pel camí, m' amoroseta,
fondos prats trobarém que 'l sol no escalda,
y 'ns asseurém tots dos damunt la herbeta
y jo posaré 'l cap sobre ta falda.

Afányat; guayta, desde assí se ovira
son vert teulat d' eterna primavera:
hi som aprop; ¿no sens ja com sospira
la font que 'ls peus li besa joganera?

Ja hi som: ¡quina frescor y quina flayre!
flors que trepitjas, brancas que 't coronan,
font clara, raigs de sol y onadas d' ayre,
¡oh Sulamith, la benvinguda 't donan!

Jo he deixat mon palau sols per aymarte
y eix niu petit he fet per tú, m' aymia:
si mos somnis eix niu pogués contarte
¡quinas cosas mes dolsas que 't diria!

Acóstat: ningú 'ns veu. Plé d' esperansa
prop tèu se 'm gonfla 'l pit, ¡oh esposa bella!
com lo pit del colom trist d' anyoransa
cuant atrapa y enronda á sa parella.

Acóstat; ningú 'ns veu. ¿Qu' es, me demanas,
aquest remor? ¿per ço besarm' no gosas?
tal volta 'l fan las tortras boscatanas
qu' entrar assí 'ns han vist..... ¡son tant gelosas!

Desclou eix cinturó que 'm desespera,
Deixa caurer la túnica prehuada:
¡ja 't cobreix fins als peus la cabellera
com cobreix un joncar font regalada!

¡Qu' hermosa qu' ets, qu' hermosa qu' ets, aymia!
Pastoreta gentil d' eixas montanyas,
jo t' am' cada jorn mes y ésser voldria
lo tel mes amagat de tas entranyas.

Te ha donat son trepitj dayna lleujera
y es ton coll com de tórtora galana.

y son tos fins cabells tanys de palmera
y es ta boca la flor de la magrana.

Lo sol béu llum en tos ullets encesos;
tas galtas, prats de lliris, son hermosas;
tos pits rodons que no aplanan mos besos
dos terrossets de neu que crian rosas.

¡Quin plaher! al estrenyer ta cintura
ma ubriaca pensa de aquest mon se oblida,
y en un bes llarch, brusant, plé de ventura,
sento, ma esposa, que 'ns partim la vida.

¡Deturat temps! mir' á l' aymada mia;
no has pas vist may, oh monstre de feresa,
alegría en lo cel com m' alegría
ni bellesa en lo mon com sa bellesa.

¡Oh amor! ja desfalleixas fadigada
y ab tas festas y jochs ja no m' animas:
dorm, oh Sulamith; ton son m' agrada
perqué fins somniant dius que m' estimas.

Ton blex cansat que ma victoria canta
ressona dins mon cor ab dols misteri,
com ressona á la nit dins l' Arca santa
la suau armonía del psalteri.

¡Oh Sulamith! tú ets bona entre las bonas;
tú ets hortet tancat, font sagellada;
jo sol flayro tas flors, béch en tas onas;
jo per tú y tú per mi: tú ets ma estimada.

En nostre amor s' hi enclou, muller hermosa,
la vritat, la bondat y la bellesa:
de sagrar nostre amor, oh casta esposa,
jo te 'n faig verament santa promesa.

¡Ufanárten be pots! A sa memoria
los esclaus y senyors, los forts y febles
acotarán lo cap: signe de gloria,
tothom ne tindrá esment en tots los segles.

Y eix niu petit qu' he fet per tú, m' aymía,
estendrá son fullam per prats y comas,
per montanyas y pláns, y será un dia
la cabanya payral de tots los homes.

Benehiré lo herbám de aqueixas serras,
flayre de vida llensará eix paratje,
y pastors y remats de totas terras
assi farán un jorn sant romiatje

Ab ofrenas y prechs las mans impuras,
tremolosas damunt del pit creuhadas,
assí vindrán las géneras futuras
á besar lo polsím de tas petjadas.

Y 'l cadávre del mon, alsant sa llosa,
redressantse en la terra redimida,
assí vindrá ab má seca y temorosa
á trucar á las portas de la vida.—

Dins sa cambra reyal, en dolsos llassos
assó 'l bon Rey á sa estimada deya,
y mentres ella, esclava entre sos brassos,
bèn ferida de amor de amor sonreya,

Núvols d' encens lo sagrat llit cobrian
y chors de místichs serafins cantavan,
y las espasas núas relluian
de milérs d' ángels que al entorn vetllavan.

RECULLIMENT

Ascolta!

Dels vells turons, pel llamp ja sosmogudas
quan udola 'l Mestral las rocas cauhen;
y ab sos trossos, avans espant dels homes,
en lo fons de la vall los noys hi jugan.
Lo hivern ab fret alé las flors asseca
y 'n fá pols y brossám. De lluny flayrantnos
nos aguayta la mort. Anima mia,
tot fineix en lo mon. ¡Medita y prega!

En va la jovenesa, torrentada
de sanch bullenta que englutcix á voltas
al juhí fantasiant, en vá joliva
infla de vida 'l cor, y aixampla 'ls muscles
ab buf que sembla etern: la sang mateixa
que atlleta eixa ilusió los cuchs ¡ay! cría
que habitarán un jorn, com derrers hostes
lo alberch buydat de la ergullosa pensa.

En va lo esguart de la ciencia ardida
esbrina lo infinit; en va escorcolla
las entranyas del mon que Dèu amaga.
Quan mes en son poder confía l' home
y repta terra y cel, tenir creyentse
segur lo cap y ferma la petjada,
veu que los llamps sobre son front serpejan
y sent dejús sos peus que 'l sol tremola.

Sobre 'ls homens hi há Dèu, ánima mía:
¡trista de tú si del ergull esclava
no sents qui ets tú y qui es Ell!... millor te fora
no haber vist may la llum; mes te valdría
ser com eixos llambrichs, fills del sepulcre,
que viuhen de la mort voltats de fosca,
perqu' ells en lo carner al menys se afartan
¡mes l' ergull dels humans sempre fameja!

Dèu es lo bell, lo sant, lo veritable,
principi y fí del mon; tú ets la follía
que viu frisant xuclada per la febra:
Ell es torrent de llum, tú ets abim d' ombra:
Ell combla la buydor ab sa paraula
en un instant; y tú, mesquina esclava,
en un segle, vetllant de nit y dia,
no podrias formar ni un grá de terra.

Los ángels davant d' Ell plegan las alas
y las onas del mar son nóm mormolan
y 'ls estels en lo espay sa gloria escriuhen.
Mes foll que tots, davant de sa grandesa
sols l' home aixeca 'l cap ¡y Ell lo perdona!
Anima mia, esbada las parpellas,
ix del abim' hont lo pecat te xucla
y retorna á ton niu, mentres n' es hora.

Si blat y jull plegats en lo camp naixen
prou que 'ls tria 'l garbell y dins la sitja
no 's barrejan pas may: l' aigua fangosa
serpejant entre 'ls rochs se torna clara:
l' arbre qu' es bort ab un tany bó se empelta.
Dexondeixte en la pols, ánima mía,
y prega humil á Dèu, que la pregaria
es la teula de Job pel qui te lepra.

Sota 'l pés, defallida, no te ajagues
de tos pecats, que 'l bon Pastor ja vetlla
y per cercar la ovella qu' es perduda
deixa 'l remat. La rosa de Macdála
per l' alenada de un mal vent marcida
als raigs del sol ixent florí altra volta.

Deu ha dit que 'l qui peca set vegadas
ja fa bon' obra si á la fí s' esmena.

Si la disort son jou al coll te posa,
arrup lo cap, que per ço es fet de terra;
y si Dèu vol probarte en ta amargura,
de t' avior reyal no te 'n recordes,
ans sempre humil ta mesquinesa esmenta,
que al impuls furient de la ventada
la canya per humil no mes se vincla
y lo roure ergullós sól estellarse.

Afányat á passar aquest desterro
pèl camí dreturer sense que 't torben
brugits del mon; follía cercar fora
lo plaher qu' en ton sí pots trobar sempre.
Si 'ls rochs t' espeuhan y la set te abrusa
y la fam en ton cos sas dents enfonza
y defallida caus, ¡alsat y pensa
que Dèu t' espera al terme del viatje.

Quan del cim dels turons las rocas cauhen,
ab ellas richs palaus los homs' aixecan,
y 'ls arbres y las flors que 'l gél desfulla
ja tornan á brotar quan lo fret minva.
Per l' esperit no hi ha en tota la terra
fóssa prou gran. La mort no escau al home
que té per patria 'l cel. Anima mía,
tot renaix en lo mon ¡Créu y espera!

AMOR

Á LA SENYORETA DONYA VICENTA VILARÓ Y COLL.

¿Que fora 'l viure si ab la mort finissen
de nostre esprit las somniadas ditxas?
F. P. Briz.

Sens' nort y sense guia
y 'l cor mitj adormit, del món jo anava
seguint l' asprosa via;
de res ma pensa esclava,
ni una tendra ilusió mon front besava.

Ni un bell recort me feya
sentí' en lo pit lo corch de l' anyoransa;
tampoch may entreveya
del temps en la mudansa,
asserenat lo cel de ma esperansa.

Las flors que lo Maig dona
en va prop mèu badavan llurs poncellas;
en va sospirant l' ona
volía en las nits bellas
retratadas mostrarme las estrellas.

L' oreig de primavera
no espargia per mí flayra exquisida;
la vida ma mort era,
y m' ánima entristida
contava pèls iverns la mèva vida...

Dut jo d' Amor en alas
dols somni s' es tornat la vida mia:
las mes hermosas galas
que la natura cria
m' están parlant d' amor y poesía.

Jo veig com d' esperansa
somriu la fló' al obrirse, y s' abandona
al vent, que suspirs llansa;
com ella, juguetona
mentre' ell la vá besant, perfums li dona.

Jo veig tendras aucellas
volar de branca en branca enjogassadas
y entench llurs cantarellas,
quan en las fondaladas
cercan lo niu queixantse enamoradas.

Jo sè perque ab l' aubada
s' alsa del riu la boyra vagarosa,
de son amor portada
son llit deixa afanyosa,
besant dels monts la testa superbiosa...

Sento dins mon pit viure
inmens desitj qu' á ignota vida 'm llansa,
lo pervenir somriure,
y com, plé d' esperansa,
volant vers un ideal, mon cor avansa.

D' Amor la flama sento
que dona llum á m' ánima y ma pensa:
per esta llum esmento,
quan mir' la buydó' inmensa,
allí hont ella es mes pura y mes intensa.

¡Amor!... Flam que llumena
vivificat en auras d' esperansa,
llas que als cors encadena,
misteriosa anyoransa
per milló *Amor* qu' en altre mòn s' alcansa;

Sospir d' harpa divina,
que revelant regions de fantasía,
al feble esprit domina;
au que pèl mon fa via
pera tornarse'n al Eden hont nia!

¡Veníu, veníu ma hermosa!
gosém del cor l' alegra primavera;
ja l' aura desficiosa
d' un primer bés espera
l' alé portarse 'n per l' espay lleugera.

Prop d' espessa floresta
tindrém com niu caseta reserada
y, com en jorn de festa,
nos sorpendrá l' aubada
joyòs lo cor, la testa engarlandada.

Las aus llurs cantarellas
refilarán prop nostre ab mes dolsura;
las flors y las poncellas
exhalarán mes pura
la flayra de que 'l zéfir se satura.

Veurém com la fló' 's bada,
las perlas recullint que l' auba envia,
y com, pèl vent gronxada,
al naixe' hermós lo dia
las espargeix plorant de gelosía.

Veurém de la fontana
joliva l' aiga joguessá' ab l' arena,
folgar ab l' herba blana
l' aura de perfums plena,
quan sol ixent sos cabells d' or destrena.

De la nit la regina
lo nostre apartat niu vetllará muda:

veurémla que camina
com verge desvalguda
que anyora amors y va pèl cel perduda...

Y contarém la vida
per los viatges anyals de l' aureneta;
pèl temps qu' en la florida
vorera del riu quieta
lo rossinyol festeja á sa aymadeta.

Si un jorn una primera
arruga en nostre front portém impresa;
si, prop la hora darrera,
sentím que la vellesa
ab son alé gelat lo cor 'ns besa;

No de la Mort tirana
hem de temer lo cop pensant, aymia,
que la freda fossana
ha d' esser algun dia
lo llit nupcial vers hont aquella 'ns guia.

En ell deixant las galas
que 'ns donga 'l mòn, de l' ánima lliurada
desplegarém las alas
é irém d' una volada
allí hont l' Amor n' es llum d' eterna aubada.

PREMIS ESTRAORDINARIS

Premi del Ilm. Sr. Bisbe de esta diócesis.

N.° 13.—**La Bandera, de Santa Eularia**, de *D. Frederich Soler y Hubert.*

Premi de la Exma. Diputació provincial de Gerona.

N.° 14.—**L' Hereu**, de *D. Joan Baptista Ferrer.*

N.° 15.—**Girona inmortal en 1285**, de *D. Joaquim Riera y Bertran.*

Premi de la Exma. Diputació provincial de Lleyda.

N.° 16.—**La Batalla de Ilerda**, de *D. Frederich Soler y Hubert.*

N.° 17.—**Indíbil y Mandoni**, de *D. Angel Guimerá.*

Premi de la Societat artístico-literaria La Misteriosa.

N.° 18.—**Lo nostre temps Epístola á Guillem**, de *D. Joaquim Riera y Bertran.*

LA BANDERA DE SANTA EULARIA

Mostrose la santa tan amante
de la cruz de Cristo, y de su patria,
que ni viva ni muerta la dejó.
Francisco Garáu.

I.

Un jorn de matx, quant la darrera
Flama del sol ja se n' anava
Cap á morir,
De rotx damás una bandera
Monja gentil, cantánt brodava,
Sòta 'ls xiprers del monestir.

Qu' era al convent tres anys ja feya
Sens anyorar del mòn la joya
Ni los joyells.
—¿Per qué cantéu, mare? li deya,
Mitx sonriguènt, bonica noya,
Tot capdellánt troca y capdells.

—Cántich d' amor y d' alegría
Plena de gotx mon ayma canta,
Qu' estich brodant,
Per' ennoblir la pátria mia,
Rostre diví de Verge santa
Que desde 'l cel m' está esguardant.

Martre va 'ser y ab sa puresa
Del Dèu del cel la eterna gloria
Lograr poguè.—
—Contáume donchs, mare abadesa,
De sòn dolor la trista historia,
y de genolls la escoltarè.—

Y la noyeta, acondolida,
Sòta 'ls xiprers s' agenollava
Pera sentir:
Mentres brodant tota enternida,
Monja gentil axís parlava,
Sóta 'ls xiprers del monestir.

—Ha reflorit la primavera
Mes de cent cops, dès que vivia
A Sarría,
Plena d' amor, noya encisera,
Que dins son cor la fé sentía
Ab que Jesús al mòn salvá.

Com ella 't dius, tendra Layeta,
Com ella vols tota ta vida
Pregar á Dèu.
Prega qu' un jorn, com la noyeta,
Sias de Dèu verge escullida,
'Prop de Jesús, al costát sèu.

Un jorn d' estiu á Barcelona
Se 'n va venir de matinada;
Car són amor,
Del martre sant palma y corona
Volia dur, per sè estimada
De Jesucrist nostre senyor.

Del Prefét vil de Roma augusta
Lo cristiá llavors sufría
Rábia crudel.
Del únich Dèu la causa justa
Ella al tirá mostrar volia
Per' arribar mes prompte al cel.

Mostra donant de son judici
La eterna lley va publicarne
Qu' al mòn salvá.
Va profanar lo sacrifici
Dels infidéls, y vá irritarne
Lo cor iních de Daciá.

Llavors del cel lo tendre lliri,
Entre torménts, botxíns marciren
Ab cor crudél,
Y, entre 'ls dolors de sòn martiri,
Dels llabis sants cançòns s' oiren
D' amor y gotx, de gloria y cel.

Lo ferro y çer la traspassaren;
Brasas y calç varen cremarla.
¡Ay quin dolor!
Sempre son cant soná' escoltaren
Fins qu' aprop sèu Dèu va cridarla
Acondolit de tant amor.

Nú y en la creu, son cos puríssim
Fora ciutat los vils de Roma
Varen posar.
Son esperit d' amor santíssim
S' endugué al cel una coloma;
La nèu son cos va amortallar.—

Axís parlá, tota enternida,
Mentres la llum del sol anava
Cap á morir,
Monja gentil, y, ab veu sentida,
Brodant damás, axís cantava
Sòta 'ls xiprers del monestir:

—Pe 'ls ciutadans de ton llinatje,
Verge del cel, una bandera
Estich brodánt.
Brodo de blanch ta santa imatje:
Demana á Dèu qu' aytal senyera
Vaja pè 'l mòn sempre guanyant.

Lliri del hort, Laya adorada,
Pè 'ls catalans á Dèu implora
Ab dòlç amor.
Umpla de flors sa terra aymada,
Y aquest damás siga penyora
De llibertat, gloria y honor.—

II.

Díjole el veterano á su bandera:
—Hecha un giron estás, bandera mia.
Cea.

—Ja fina 'l bè de ta fortuna;
Ja Felip quint bat ta darrera
Tropa de braus, ciutat comptal;
Diu un soldat, en la nit bruna,
Sòta dels plechs de la bandera
Y recolzát al muradal.

¡Ay, catalans! ojáts la historia
D' aquest damás, qu' ab sa alenada
Fá desplegar un vent de mort;
Ell per lo mòn ab la victoria
S' ha passejat: sa esbategada
Fèu tremolar al mòn de por.

De Dèu va 'ser santa penyora;
Se va clavar mes de cent voltas
Damunt castèlls enderrocáts.
Cruxínt avuy sembla que plora;
Sembla cantar tristas absoltas
Veyent morir las llibertats.

¡Ay, rotx damás de la bandera
Que 'ns vas guiar á la batalla,
Tot esquinsat vès ab lo vent;
Que Felip quint nostra senyera
No toque may, ni la gramalla
Del gloriòs Concell de cent!

Vèsten al cel y á la adorada
Laya gentil, nostra madona,
Digas qu' al bò vençè 'l tirá;
Que, sense fills, de mans lligada,
S' ha agenollat sa Barcelona,
Y lo botxí lo colp dará.

Que, com un jorn, ab cor de fera,
Los infidels l' atormentaren,
Son poble avuy patéix dolor.
Vèsten al cel, santa bandera,
Digas á Dèu que ja finaren
Pau y virtut, gloria y honor.

Y, ans de deixar la nostra terra,
Obra tos plechs, la imatje mostra
Del angelet que 'ns protegí.
Conta, damás, los fets de guerra
Que, per lo mòn, la pátria nostra
Mes de cent cops van ennoblí.

Conta 'l brugit y la cridoria
De quan los saigs cridant anavan
Acompanyant á n' al veguer,
Y 'l comiat de la victoria
Los ciutadans encarregavan
Al capitá gonfaloner.

Conta que quan te duya un noble,
Y acatament de tots rebías,
Quan te pujavan al finestral,
—¡Ja guanyarém!—cridava 'l poble,
Car no tornar jamay debias
Sense cubrir ab llors ton pal.

Conta qu' un jorn, quan t' aixecaren
Contra l' alarb, de gotx la ensenya
Pera ton Dèu tu vares 'ser;
Conta que, ab dol, un jorn portaren,
Sòta tos plechs, allá en Cerdenya,
Mort En Desvalls lo conceller.

Dels abatuts soldáts francesos
Contam la pòr y la fugida:
Dels catelláns la humilitat,
Quan, sos soldats veyènt malmesos,
Vàn respectar, l' arma rendida,
Del conceller lo dret sagrát,

¡Ay, y desprès de tanta gloria
Veus als soldats de terra llunya
Esclavisar als catalans,
Tu, lo mantell de la victoria,
Símbol d' amor de Catalunya,
Gloria y penò dels ciutadáns!

¡Ay! rotx damás de la bandera
Que 'ns va guiar á la batalla,
Símbol d' amor, de pátria y lley,
Pera cubrirs' mon cos t' espera;
Mellor es 'ser d' un brau mortalla,
Qu' encatifá 'l paláu d' un rey.

L' HEREU

La casa no caurá pas.

I.

De Torroëlla á Figueras,
De la Muga fins al Ter,
No s' troba en tota la plana
Fadrí de mes pardalets,
Ni de mes anomenada
Que 'n Janet de ca 'n Pibern
Com que es casa ben fornida
De caudals y bons esplets,
Y de tota aquella hisenda
Ell n' es lo cridat hereu,
Pot rumbejar preuhats trajos
Fets pels millors calseters;
Y essent, com es, lo noy guapo,
Ben plantat y jovencel,
La vermella barretina,
Lo gech curt ab lo coll dret,
La armilla ab botons de plata,
Calsa ampla de vellut vert,
Al coll mocadó ab tombaga
Y guarnits abdosos peus
Ab l' enflocada espardenya,
¡Conteu si li escauhen bé!
Divertits com ell no 'n corran,
De mes galans no 'n cerqueu;

Per després, franch y cor noble
Se 'n dú la palma 'n Janet.
Be 'n parlan prou las donzellas
Que suspiran per promés;
Las mares, quan van á fira,
¡Cóm llambregan entorn d' ell!
Fins alguna, dant la volta,
Fa com qui d' etzar lo veu,
Y, escometentlo riallera,
Li parla del mas y l' temps,
Girant després la conversa
Sobre saraus y festegts,
Per caurer, com qui no hi toca,
Sobre una filla que té;
Que un bon partit per las noyas
No es per fer lo desentés,
Y, tractant de aixó, las mares
¡Figuréu 's que no han de fer!
  La festiva jovenalla,
Que corra mercats y aplechs,
Voltejant se deixa caure
Al hostal hont vá l' hereu,
Que allí s' tractan romerias
Y s' parla de galantegts;
Y, com sempre es lo cap d' aula,
De amichs mes que n' vol ne té.
Aixó si, quan hi ha balladas,
Lo primer cap es per éll,
Que l' contrapás lo punteja
Com cap mes n' hi puga haber;
Y de un cantó de la plassa
Li trauhen, fentli 'n present,
La nineta mes hermosa
Que en los voltants se coneix:
Poncella de dolsa flayra,
Bresca de esquisida mel,
Ab una careta d' ángel
Blanca com un glop de llet,
Mes que quant l' hereu la guayta
Hi planta encesos clavells,
Puig que amorosa vergonya
Foch en sas galtas encén.

Com l' hereu cerca tabola
Hont hi ha broma l' trobarèu.
A las curtas y á las llargas
La pilota juga bé;
Als tres toms per Sant Antoni
Hi vá ab molts flochs y serrells,
Y á fontadas y á casseras
Tot seguit té qui l' segueix.
Molts dissaptes cap al vespre
Baix las finestras se l' veu
Cantant cansons de la terra
Rodejat de ayrós jovent:
Que aixís ab las minyonetas
Se descapdella l' festeig,
Y 'ls festegts son paranys dolsos
Per lligar cors ignocents.
Ell alegra tot lo poble,
Ell sosmou tot lo jovent:
Quasi sempre es lo cap d' hora
Y l' paborde del Roser;
Ell es, sortint del ofici,
Lo qui encanta l' pá beneyt,
Y pèl Sant, es éll qui lloga
La cobla de mes bon preu.
No es estrany que pels vols tinga
La anomenada que té
Y que, entre enveja y respecte,
Digan molts: «¡Ditxós hereu!»
Poch cas fa de las lloansas,
Que massa sovint se 'n sent;
Y al veure qne certas noyas
L' ullejan perque rich n' es,
Ab certa tristor sòl dirlos
A sos companys somrisent:
«No só pas cap firetayre
»Per vendre mon cor á pès,
»Mes tampoch cap vull comprarne,
»Que un cor no s' paga ab diners.»
Y seguint saraus y festas
La gara-gara sab fer
A totas, que fins que s' casi
Lo que busca es passatemps.

¡Ab quina manyagueria
Las galanteja en l' aplech!
De cayrell la barretina
Que n' diuhen de dos intents, (1)
De reüll virant la vista
Balandrejantse rialler,
¡Quinas paraulas mes dolsas
A la orella 'ls diu l' hereu!
Mes entre 'ls companys ja s' comta
Que aixó no ho fá, si al aplech
Hi baixa aquell donzella
Ab qui sól fé 'l cap primer;
Puig com ja sab que es gelosa,
No vol darli sentiment.

II.

No cregau que desconega
Lo rich hereu los pesars,
Que la espina naix dessota
De la rosa mes frescal,
Y en lo abril florit, si gebra,
La gebrada fa mes dany.
Son pare, com tots los pares,
En ferse avi un jorn pensá,
Que es desitj del qui té hizenda
Apuntalar lo casal,
Y una pubilla á montanya
Per son hereu hi trobá;
Mes pèl noy, á qui no tentan
Ubagas ni oliverars,
Pèl noy, que ab tot son cor ayma
La poncelleta del plá,
Per est noy, fou la tal nova
Un punyal enmatzinat:
Y l' cop mes lo neguiteja
Per haberse 'l de callar;

(1) La barretina de dos intents es doble: vermella de fora y forrada de negre; y quant lo pagés porta dól, se la posa de la part negre, ab la gira vermella, aixis com avans la portava vermella ab la gira negre.

Puig si ho sabia sa nina
Moriria de un esglay.
Assó en la casa fou causa
De queixas, y prechs y planys,
Que ab bon fí volía 'l pare
Sostenir sa autoritat;
Mes l' hereu li deya: «¿os mancan
»Hisendas per conreuhar?
»¿Perque, donchs, altras hisendas
»Enmatllevadas buscau,
»Donant mon cor per fermansa
»Y per preu mon plor amarch?
»No busqueu pubilla, pare:
»Una filla heu de buscar;
»Que molt prest á mas germanas
»Marits se las endurán
»Y alashoras, á vosaltres
»Digaume, ¿qui os cuidará?
»Si es pubilla, voldrá serne
»La senyora, com li cal;
»Tot á son gust voldrá ferho,
»Res dels vells bè li caurá;
»La que jo estimo, á esta casa
»Sols un cor hi ve á buscar,
»Y estigueu cert que en complaure' os
»Trobará lo pler mes gran».
Y quan aquest punt tocavan
Ja se alsava tempestat:
L' amo furiós, la mestressa
Y l' avia, llagrimejant;
L' oncle monjo ab llatinadas
Probant que li fa molt dany
A un jove lo enamorarse;
Y 'ls mossos, de baix en baix
Murmurant, perque ja saben
Que l' grop sempre sobre ells cau.
Tot alló senyal ne duya
De acabar ab un fracás,
Que l' hereu se enmalaltía
Com taronjer corsecat;
Mes l' avia, que li es padrina
Y per ell se beu la mar.

Que per darli la má n' torna
Quant tots los altres hi van,
Un dia tota enfadada
Ab l' amo se vá tancar.
Del parlament que tingueren
Ningú n' ha hagut esment may;
Mes lo cert es que ab una hora
Com una mitja 'l girá,
Y que passats quinze dias
Ja n' era l' hereu casat.
Desde llavors, á la casa
Hi torná la santa pau.
La jova hi es tant volguda
Que ella es la que ab tot don' má;
¿Y com no, si sa modestia
Y amor, un ángel la fan?
Per assó n' Janet, al veure
Als seus pares estufats
De gaubansa, y que res troban
A bon punt si ella no ho fá,
A tots somrisent se 'ls mira
Y apar que 'ls diu, tot callant:
«¿La pubilla de montanya
»Valdria com esta val?»
L' hereu ha cambiat de gustos
Com li cal al nou estat.
Ja no es aquell que corria
Las firas y los saraus,
Puig diu que qui 'l cel té á casa
Es boig si á fora se 'n va,
Y que l' hereu, quant seny posa,
Al pare deu descansar.
Axís com la fadrinalla
Portava contenta avans,
Ara son los caps de casa
Qui ponderan lo que ell val,
Que si sab menar las terras,
Tambè fer be á tothom sab.
Si algú malhauransas plora
Per ell n' es aconhortat,
¿Tè l' masover mala anyada
Y don' fallida la part?

«No pot mes, diu á son pare,
»Un altre any ja pagará»;
Y 'ls pobres, sense la almoyna
May se 'n tornan del portal.
Ab un moliner de vila
Casa una germana enguany;
Sobre dót regatejavan
Los pares, com molt se fá,
Y ell digué, prenenthi cartas.
«Déulas, pare, tan se val;
»Per mil lliuras mes ó menos
»La casa no caurá pas».
Per lo bon camí que porta
L' heréu, ¿qué será demá?
Quant un fadri estern ne plori
Revessos ó desenganys,
Fent com feren los séus avis
Li obrirá lo lloch payral.
Quant ab blanca cabellera
Vingan á honrarlo los anys,
Será l' conseller del poble
Y li dirán *lo bon Jan*;
Quant la vellesa l' encorvi
S' asseurá prop de la llar,
Y als nets contant bellas gestas
Y ensenyántlos'hi á resar.
Ventará 'l caliu del avís
Perque no s' apagui may

GIRONA INMORTAL EN 1285

Que l' Empurdá senyorejes;
que Llers sofresca ton jou:
Rey del *Chapeu*, ta corona
no porta 'l joyell mellor.

Carrer de Ballesterias,
feyneja, que 'l tens aprop:
prepara 'l joyell... s' atansa...
De Girona es al enfront.

Comte de Foix, mal missatge
t' ha encomanat ton Senyor!
¿Parentiu vens á retraure?
¿Vens á oferir guasardons?

¿Com no sàbs que tremp de ferro
tè l' honra de nostre Folch?
Vésten, y al cel regracia,
que 't lliura de mala mort.

Nos assetjan... ¡Bè trigavan!
L' ardiment de nostres cors
ha menester esbargirse
com del vent la xafogor.

Serrahins, vostre coratge
ha donat lo primer colp;
vostras sagetas y dagas
han fet feyna de debó.

Folla es, Príncep, la venjansa
que ton pit posa en cremor...
¿Ignocents tu butxinejas?
Presoners al altre mon.

D' acometre aprén, *rey* Cárles,
centuplica 'l teu esfors,
ó 'l mal amo á qui servexes
escupirte pot al front.

Lo Rey ver de nostra Terra
ja 's dexonda del seu sò:
catalans de totas bandas,
¡via sus contra 'ls fellons!

Quan la pátria sofreix guerra
Los plahers deshonras son:
si Aragó no 'ns vé en ajuda,
catalans lluytarèm sols.

No será! A aydarnos s' apressan
germans nostres de l' Unió:
Hostalrich, burja francesos!
Besalú, dalla traydors!

La ventada de marina
bona pluja ha dut als cors:
no son faulas las prouhesas
d' En Marquet y d' En Mallol.

Gironins, sus! Destrenyéulos!
Que no 's ponga may 'l sol
sens dexar nous llors de gloria
soleyats ab sa claror.

Guaytéu! Nostre brau Cardona
cada punt més coratjós.
Guayteu! Lo ver Rey s' atansa
seguit de valents en flor.

Comtes d' Urgell y d' Empurias,

Moncadas y Cervellons,
de la brahor de qui us mana
bé 'n podreu donar rahó.

Com bromada gegantina
qu' entolda 'l cel de negror,
duhent la pedra qu' esmicola
los sembrats y esquexa 'ls brots,

A esvasirnos los franchs venen,
llampejant ira y rancor...
No 'ns fan pòr exas fileras
ni 'ls atapahits bastions.

Dels fonévols y las gatas
no 'ns esglaya 'l batre fort...
Esbuquéu nostra muralla:
rera 'l mur hi há 'l muralló.

Acostéu més ginys de guerra,
acostéulos més aprop...
¡Bona llar tindrá Girona,
fent cremar vostres tions!

La ciutat es nau rublerta
que no volca la maror...
¿Cóm volcarla, si la mena
lo més gran nauxer del mon?

Primer que cedir las aiguas
del Onyar llansarán foch:
primer durém nostras fillas
á las gorgas del afront.

Combatem per la justicia
y 'ns comana 'N Ramon Folch...
¡Fins sens murs y sens adargas
nos batriam com lleons!

Llamp del cel que us aclarexi!
¿No veyeu qne Deu no 'u vol?

¿No veyeu la hórrida pesta
escampant sos negres còrps?

En vosaltres se rabeja,
si en nosaltres sembra dol:
San Narcís ayma á sa filla
com la filla ayma son cos.

Y hem de caure? ¿Hem de blincarnos?
¿Pactarém la rendició?...
Vells y nins de fam ja moren:
prest de fam morirém tots.

Brau nauxer que la nau anclas,
no rezelis per ta honor...
Vint jorns de espera es lo pacte:
vint diadas passan tost.

Lo Rey ver es qui t' ordena
donar trèva á ton esfors.
Tan heroica n' es ta calma
com ho ha estada ta brahor.

Ergull noble has de sentirne:
mira al Rey dels invasors:
flagellat per la malura
es conduhit á Castelló.

No 't fadigue, no, la trèva:
los qui agreujan nostre sol,
mès que vius, ja semblan ombras
caminant dins la foscor.

No 't fadigue, no, la trèva:
veus l' esglay corrent á doll,
com del Ter las claras aiguas,
per lo camp del sitiador.

Las victorias del de Lluria
son per' ells nuncis de mort:
nova peste esferahida
no 'ls daría esglay pitjor.

Demá finan las vint diadas
y no vè 'l pregat socós...
Rey En Pere, ¿nova volta
en mitj dels plers te condorms?

Hem lluytat duas mesadas
que han passat com lleuger vol
d' oranellas que retornan
al camp de la sèua amor.

Més lluytarém... ¡Impossible!
Dèu no vol la mort de tots.
¡Entra, Infant, dins aquest temple
que per altars tè enderrochs!

Esguarda 'ls nostres com surten,
cap d' Esquadra l' ardit Folch...
Bè fan tos vassalls, guaytantlos
ulls badats d' admiració.

Bè fan retinguent la joya
que voldría estendre 'l vol...
Lo trepitj se sent encara
y 's veuhen alsats penons.

Plana enllá encara brillejan
elms y escuts ferits pèl sol...
Al lluny ja 's perden... Francesos,
johiu ara vostra sort!

LA BATALLA D' ILERDA

Cèsar y Pompeyo.

Del Sícoris fondo miránt la ribera
Un jove que porta lo manto de grana,
Y en l' alta cimera
La lloba romana;
—Un' altra vegada, ab rábia murmura,
Un riu me detura.

¡Quí sab! desprès pensa, pot 'ser en sa ona,
Per darm' la victoría, lo dèu de la guerra
Me dú la corona
De rey de la terra.
¡Quí sab!—Y enlairantse al cel sa mirada,
Hi resta clavada.

Daurantne los núvols l' aubada clareja,
Las ombras 'replegan sa negra mortalla;
Del sol, que brilleja,
Un aigla devalla,
Y xiscla, y revola, y, ab dòlça alegria,
A Ilerda fá via.

—¡Oh Jove! tú 'm mostras, ab l' au de la gloria,
La via del sóli, lo jove murmura;
Comensa ma historía.
Lo riu no 'm detura.—
Y mana qu' á Ilerda, ab ánima y vida,
L' host vagi enardida.

Un pont lliga prompte del riu las riberas,
Per ell atravessa la host brava y forta,
Y barcas lleugeras
Lo Sícoris porta.
L' eczército murmura:—Si aixís tot ho doma,
De Cèsar es Roma.

Los braus de Pompeyo á Ilerda defençan,
Murallas los cercan y Afrani los mana,
Y á lluita se llençan
Ab aima romana,
Y s' baten com feras, y juran occirse
Primer que rendirse.

De vora del Cinca n' arriva un missatje:
—«Mas tropas retudas ja á Cèsar acatan;
«Ab furia salvatje
«Nos vençen y matan
«Y l' host invencible á Ilerda s' atança.
«No resta esperança.»

—Encara 'l Mònt públich podrá defençarse,
Llegint lo missatje, Afrani contesta,
Y haurá d' entornarse
Si vè de conquesta,
L' ingrát, qu' á Pompeyo, deixánt sa host retuda,
Li paga l' ajuda.

Y mana aplegarne sas tropas guerreras,
Alçar á muralla las máquinas mana,
Que s' batin com feras
A tots encomana.
Y, en barcas lleugeras, de César l' host forta
Lo Sícoris porta.

Ja s' veuhen y s' baten las hosts enemigas;
Sas filas en l' ampla planura s' barrejan;
Com garbas d' espigas
Los caps destralejan.
Y Cèsar murmura:—Que guanyi qui puga.
Avuy tot se juga.

Lo Sícoris porta banderas y cossos;
Las pedras se badan; la vila s' arbòla;
Y s' umplen los fossos
De carn fins la gola.
Ja roban las ombras del sol la llum clara,
Y 's báten encara.

Mes ¡ay de Pompeyo! Sa host ja s' retira;
Del mur del Mònt públich sols resta la runa;
Afrani sospira.
¡Finá sa fortuna!
Sos braus encatifan los murs en que jauhen,
Y al Báratro cauhen.

Fins morts espaventan, car llú en sa mirada
Valor indomable de rassa llatina;
De gala agençada
Los reb Prosserpina,
Y 'ls diu:—Juli Cèsar á Ilerda ja doma.
De Cèsar es Roma.

Y Cèsar, mirantne á Ilerda retuda,
Al temple camina del dèu de la guerra;
—¡Oh, Marte! ja muda
'Vuy d' amo la terra.
Ja Cloto á Pompeyo texéx la mortalla.
Finí la batalla.

INDÍBIL Y MANDONI

¡Auba de Catalunya!...

I.

Soná lo corn dels ausetans. Tarraco
Bada sas portas, y l' estol de guerra
Muntant cavalls de las regions del Orcia
De gom á gom per sos carrers se n' entra.

L' ardit Mandoni, 'l llamp de las batallas,
Devant cavalca, la color de cera,
Contret lo front, ab lo sonrís als llabis
Clavant los ulls en pórtichs y finestras.

Son pas no atura á son redós coblada
L' ignoble xusma dels llatins serventa,
Que 'l poltro al frech dels esperons renilla,
sas clins s' atufan y la carn masega.

Tant sols al veure que l' edil s' atansa
Bridó y estreps llensant bòt de la sella
Y sol se 'n puja los grahons del foro
Dels erts lictors esgavellant las renglas.

Al vent retrunyen los clarins de Roma,
Las ayglas d' or sobre dels caps s' aixecan,
Las armas totas, refregantse, dringan,
Un clam de gloria en los espays se bressa;

Y en mitx sos pobles Escipion lo jove
Mantell de porpra arrossegant s' avensa
Aixís parlant al cavaller que arriba,
Del marbre alsantlo y estrenyent sa destra:

—Avuy que os mira la ciutat del Laci
Entorn mas plantas mossegant la terra
L' orgull soperb de vostres cors oblida,
Vos torna á alsar y en son amor vos deixa.

Rebeu ma espasa en vostra sanch trempada,
Deu lleys ab ella als pobles ilergetas:
Ja lliures sou. Indíbil y Mandoni
Viurán de Roma y morirán per ella.—

Mandoni 'l ferro ha tremolat: ab calma
Després l' acota sense dar contesta,
Lo tall besant, per amagar la ira
Que 'l blanch dels ulls espurnejant sangneja.

Y obrintse pas en la maror del poble
Recorre plassas y carrers sens esma;
Y al lluny, tot sol, arrossegant la brida,
Fidel son poltro 'l va seguint darrera.

Tant sols al veure que la nit devalla
De Júpiter tonant calsiga 'l temple,
Y en mitx del ara rebatent l' espasa
Al deu s' encara y ab sos ulls lo repta:

—Guerra á tos fills, oh exelcitut de Roma!
Pel demunt de ton front mon bras s' aixeca;
Guerra á tos fills! que caygue 'l Capitoli
Y sas runas escampe la tempesta!—

Digué ab feresa, y s' allunyá en la fosca:
Sobre l' ara del deu l' acer llampega...
Aprés s' oiren de cavalls la marxa
Y crits de mort enllá d' enllá perdentse.

II.

Es nit encar. Los pobles ilergetas
Rera 'l fort estacat á munts reposan:
Soldats ja vells la fosquetat regiran
O ab l' orella en la pols callats escoltan.

Retruny un corn, y un altre, y ja es lo cercle
Gavell d' espigas que 'l mastral fa moure:
Las tendas cauhen, los cavalls renillan...
Ja l' ample estol cap á la vall s' aboca.

—A mort!—Indíbil va cridant feréstech
Y ab ell Mandoni, comandant las tropas
Envers las ayglas que á la llum del dia
Entre núvols de pols xisclant s' acostan.

Y s' ou lo ferro masegá 'ls arnesos,
Los dards, brunzint, en los pitrals rebotre,
Las carns obrirse al tall de las espasas,
Cruixir las llansas y xiular las fonas;

Y ensá 'ls nafrats agonejant s' unglejan,
Y cèchs y folls abrahonats rodolan;
Y enllá pels peus arrossegant cadavres
Poltros orats la lluyta giravoltan;

Y alsan las picas ensangnadas testas;
Y 'l pes dels morts esllavissant las rocas
Carros y bous y máquinas de guerra
De timba en timba 'ls rierals s' emportan.

Mes ay! tot d' una 'ls ilergetas callan;
Ni avensan ja, ni al colpejar responen:
Lo noble Indíbil del cavall rellisca
Clavada al pit la fulla d' una ascona!

—Avant mos fills!—esglayador s' aixeca
De Mandoni abrassat, mirant sos pobles.
—Avant! Avant!—y arrebassantse 'l ferro
Lo llensa altiu als centurions que 'l rotllan.

Oh deus! la testa sobre 'l pit decanta,
Sa veu s' apaga, son esguart se torba,
Y al caure en brassos dels companys de lluyta
Per sempre mes l' han revoltat las ombras!

Un crit d' esglay en lo combat s' aixeca,
Y allá van sos guerrers, fugint sens ordre,
Arreu seguits de las potents centurias
Que ab sanch de lliures los camins emporpran.

—Enrera mos fidels!—Mandoni crida.
—Enrera tots!...—Y 'l desgavell l' afoga,
Y un mar bullent á son entorn alsantse
Arrossegant l' empeny entre sas onas.

Llavors los cónsols las legions congregan:
Y al veure al lluny, en son cavall que vola,
A Mandoni salvar lo cos d' Indíbil
Cridan postrats:—Lo mon es teu, oh Roma!—

III.

—Ilerda, *vale*; 'l sol de ta grandesa
S' ha post per sempre en mitx la nuvolada;
La Mort ab toga dels inichs procónsuls
Los peus sangnosos en ta cendra escalfa!

Ilerda, *vale*. Ja no tinch de veure
Tos murs altíssims coronats de guaytas,
L' altar de Belo, tos palaus qne miren
Del clar Sicoris las correntas ayguas!

Maymes la esposa de mon cor volguda
Lo dols fillet abrassará en ma falda;
Ni haig de sentir may mes la veu d' Indíbil,
Ni haig d' estrenyer maymes la má dels Barcas!

Devall las runas que 'ls romans trepitxan,
Ben sol, Ilerda, sens capmall ni espasa,
Ben sol, de nit, escoltaré t' angoixa,
Lo drinch dels ferros de tas gens esclavas!

Y entorn mon llit rodolarán los segles,
Y 'ls fills, migrats, oblidarán sos pares!
¡Oh poble trist de mon afany la joya!
¡Oh fat crudel! oh llibertat! oh Patria!—

Axís planyentse 'l cavaller Mandoni,
En terra 'ls ulls y 'l caperó en la cara
Los llarchs grahons del cadafalch se 'n puja,
Voltat per collas de sayons que esglayan.

Ay deus! la mort en lo combat qué dolsa!
Qué amarga avuy en mitx de sa nissaga
Plaher de Roma, mercenaria impura
Que ven son cap pera nodrir las ayglas!

Ja cau en terra, ja 'ls clarins retrunyen,
Ja 'l front que abrusa en lo piló descansa
Trayent la vista del indret del poble
Que trist se 'l mira ab la rojó en las galtas.

Totduna un crit ha ressonat, sens esma
Las turbas s' obran, los botxins s' apartan:
Feresta dona lo ropatxe á trossos
Ab un nin sobre 'l cor munta las gradas.

La veu Mandoni y las cadenas trenca
Y esten los brassos de genolls alsantse...
Mes ay que xiula la destral, llampega,
Y un tronch desplomas' y una testa salta.

La mare al poble gemegant la mostra:
—¿Qué has fet, oh rassa de tants héroes? Guayta!
¿Y á eix preu te vens á tos botxins? Desperta!
Venjansa y Llibertat!...—

¡Y 'l poble calla!!

NOSTRE TEMPS

EPÍSTOLA Á GUILLÉM

Fill de mòn segle sò. ¿Per qué vergonya
he de sentir, Guillém, al confessarho?
¡Rebujar nostra casa, perque en ella
no sempre hi respirám l' ayre puríssim
que 's respira en los cims de las montanyas!
¡Renegar d' un bon cel, qu' ab fértils plujas
assahona las glevas, perque un dia
la tempestat nos delma!... No, cent voltas:
fill de mòn segle ab gloria m' anomeno,
alsant á Dèu un cántich d' alegría.

No odio 'l temps que fou: may la rancunia
ha guanyat mòn voler; may l' ansia boja
de cegarme ab la pols de runas tristas
á tentarme ha vingut: sempre, com ara,
un cos d' home esmortit m' ha clamat «resa!»
y «descubreix ton front!» m' han dit las ruinas.

¡Que la fé dexa 'l mon! ¡Que las creencias,
bellas flors de la casa, son mustigas!...
¿Pot ser axis? ¿Pot ser que nostra rassa
més s' oblidi de Dèu, quant més prospera?
¿Pot ser que del Senyor los beneficis,
quant més piadosos son, més ingrats fassin?

La fé no dexa 'l mon. Mira cóm solcan
los escullits del cel las mars iradas;
mírals allá afrontar cent morts cruentas,
predicant de Jesús santa doctrina.
Mira humanarse 'ls fills de la venjansa,
y cent pobles formar y en l' amor créxer.

Guayta allí-enllá, hont las forsas multiplican
del gran avens la caminada espléndida,
hont lo travall remou afraus llunyanas,
hont tota idea noble afillats troba;
guayta, y veurás en germanó tendríssima
travall y fé, progrés y virtuts puras.

La caritat vigila com lo guayta;
corra volant als camps d' encesa lluyta;
acull al orfe, y al malalt li dòna
tracte d' amor que cada jorn prospera.
Obra las portas del saber al pobre:
«Vina y conforta ton esprit!—li parla.—
Entra y apren, y del Criador que 't vetlla,
dignificant ton sér, axécat digne!»

Y 'l pobre creu: ab la mirada ardida,
lo cor ansiós y la rahó adressada,
apren, y surt del temple del estudi,
sentintse rich en sa pobresa noble.
Ja no será l' esclau de dura rassa
que 'l desconhorti com als fills l' impía
fera madrastra, que jamay fou mare,
y viu tement que 'l benestar li fugi.
Menys sentirá de la remensa estúpida
las servituts de l' honra embrutidoras:
té 'l front alsat, després que cel y terra
ab bellesa y bondat van regalantlo.

Sab d' hónt pervé y hónt va: sab que s' apresta
á festejarlo 'l mon, si 'l geni aniuha
dins sòn alberch, y surt, coloma nítida
portant ayrosa 'l brot de l' olivera.
Sab qu' es hereu del bè com la nissaga
gronxada per las mans de la fortuna.

y... ¡avant! No dupta, no. Sent com glorieja
la multitut un nom que no recorda
conquestas ni poder. Avant! Travalla,
y gloriejat se veu per tot un poble.

¿Per qué 'm retraus, Guillém, la *vil materia*.
sòn poder ecsecrant? ¿Juntas encara
tón ideal generós al d' exas turbas
á qui axorda 'l remor d' un teler destre?
¿Encara t' espahordeix lo fum que vola
ab los núvols del cel? Del cel la pluja
abundosa caigué; llevá la terra,
y encens d' agrahiment la industria envía.

¡Pobres nins espantats per fumerolas!
¿Cóm no us feu grans jamay? ¿Cóm podeu viure
la vida d' una pòr que may s' acaba?
¿Com l' esglay no us ha mort una y cent voltas?
Los prepotents enginys ab que la industria
s' esten per tot arreu vos enmigranyan,
mes no sòs dolsos fruyts! Vestiu las ricas
telas ab qu' ella us brinda, y ab racansa,
ab racansa crexent veyeu cent voltas
partir, sense vosaltres, trens joyosos.
Mes sempre aquell rezel, sempre l' alarma
del febrosench malalt, sempre las órbitas
badántseus, com las bada pobra aucella
que veu damunt sòn cap áliga impía...!

Guillém, ¡cóm axiqueix lo fanatisme
la grandesa del cor! La veu humana
apar ferest udol; l' abrás que dòna
l' amich al altre amich sembla 'l de Júdas;
las protestas d' amor nascudas semblan
del cálcul malehit; la negra cara
de Satán se projecta en tots los rostres,
y l' infern se projecta en las familias.
Ah! contempla 'ls poblats: observa 'ls homes,
al fregarse de brassos, corgelarse,
tement un malfactor en qui deurían
esperarhi un germá prest á aucsiliarlos.
Las desconfiansas crexen y s' escampan

com las plagas d' Egipte assoladoras:
tot anuncía dols, tot anuncía
que 'l serpent de la guerra va á enroscàrse
en lo cos de la Pátria benvolguda
per oprimirla cruél fins á ofegarla!...

. . . .

Per compassió, amich meu: puix ets encara
á la flor de la edat, ta vida allunya
d' exa corrent que 't mena. Al servey pósat
del temps en que has nascut y fésten digne.
Sens abdicar jamay de las dolcíssimas
afeccions de tòn cor, sens que s' apagui
lo caliu qu' en la infancia t' hi va encendre
lo maternal amor, ab la serena
magestat del valent alcansa gloria.

Nostre segle es grandiós, mes en sòs temples.
entre 'l piadós gentiu, marxants s' hi troban:
ánimas vils que sutjan l' ignocencia
per' enriquirse d' ella ab los destrossos.
Denuncía 'ls marxants; llévals l' impúdica
careta que cobreix llurs fesomías,
y sols no t' escaurás en exa empresa
de la virtut humana eczalsadora.
T' hi farán bon costat homes que viuhen
en diversos casals, en valls diversas,
mes que, germans sentintse contra 'l vici,
lluytan espessehits en brau eczércit.
Y no 't dexarán, no: quant més brunzexin
perills á redós teu, més agrandarse
las fileras veurás, y més, llavoras,
sentirás l' entussiasme que jo sento.

PREMIS EXTRAORDINARIS

POESÍA DRAMÁTICA

PREMI DE LA JOVE CATALUNYA

N.° 19.—**Un quadro**, de *D. Eduart Vidal y Valenciano.*
N.° 20.—**L' Avi**, de *D. Joaquim Riera y Bertran.*

UN QUADRO

QUADRO DRAMATICH DE COSTUMS CATALANAS

EN UN ACTE Y EN VERS

PERSONATGES.

Pepa. Edat 40 anys.—Carácter bondadós y senzill. Temerosa de Dèu y de la justicia.—Faldillas de indiana fosca, devantal de indiana de mostra de dol, mocadors al cap y al coll negres: gipó, mitja blava y sabatas.

Engracia. Cor ignocent y hermós com son rostre; digna filla de tal mare. Discreció y talent naturals.— Vesteix lo pintoresch trajo de las nenas de la Costa.—17 anys.

Sr. Fassi. Home través y rubí, del que pot dirse qe s' estima mes un duro que un sant.—Pantalon negre, mitja blanca y sabata rossa, armilla de piqué de color, levita de tela crua, gran barret de palla. Usa rellotge de plata que porta ab un cordonet de seda negra y mangala sense punyo.—Edat de 45 á 60 anys.

D. Eloy. Senyor de molta apariencia y poca substancia. Sa riquesa y tracte ab gent principal, se manifestan en sas maneras y en son port. —Vesteix pantalon de llana, levita y armilla de lo mateix: *pardessú* llarch, bota de *búfalo*, guants de fil, sombrero hongo, parasol y ulleras d' or. Son cabell gris y patillas llargas á la inglesa perfectament cuidats.—Comta 54 anys.

Enrich. Pintor de 26 anys.—Través, viu y alegre. Entussiasta per l' art que professa y ab un cor ahont hi niuhan los més nobles sentiments. (Certa lleugeresa que ha de revestir aquest tipo fá que l' autor lo consideri un dels mes difícils.)—Vestirá ab elegancia, pero ab cert descuit, pantalon y armilla de llana ab mostra de quadrets blanchs y negres: americana de vellut ab butxacas obertas al llarch, mocador de seda al coll, botinas rossas ab botons, rellotje ab doble cadena de plata ocsidada, hongo y fuma pipa.

Toni. Aixerit y través. Graciós per naturalesa, ab un cor sens mácula y despullat de tota forma social. Diu lo que sent y estima ab delirí á la Engracia.—Vesteix pantalon de tela blava, samarreta blanca llistada de blau, camisola de bayeta blava y esclop de mariner.—Comta 22 anys.

Quim. Llop marí de 48 anys.—Millor se troba en la mar qne no en la terra. Lo que té al cor te á la boca de la que may ne surt sa pipa. Vesteix de pescador pè 'l mateix estil que en Toni, pero ab barretina.

Jutje de pau. Déu vestir americana llarga y de panyo negre, pantalon y armilla també foscos y hongo. Usa 'l bastó ab borlas y en tot s' hi deu veure una persona principal del poble. Representa 40 anys.

Nunci. Pantalon y jech de tela crua, catxutxa y espardenyas tapadas. No usa armilla. Mocador de seda negra al coll.

Sereno. Com l' anterior ab la *jaqueta* y gorra propias del uniforme.

Guarda. Com lo sereno.

Poble Vestirá á gust del director en número de 20 entre homes, donas y criaturas: entre las últimas dos noys sols ab calsas y camisa.

—Lo pintor Montanya de qui 's parla en la escena final d' aquesta comedia, visqué en lo segle passat; y entre moltas de sas obras, se conservan los freschs que hi ha en la volta del edifici que avuy serveix d' hospital militar, las pinturas de un dels salons de casa Moya, 'vuy propietat del Sr. Lopez; y 'ls quadros que existian en lo frontis que pintá fá poch, mon amich lo modest pintor Eduart Llorens.

ACTE ÚNICH.

DECORACIÓ

Bonich paissatge de la costa de Llevant. Al fondo en últim terme la mar. Los rocáms que comensan á mitj lloch van en aument fins á perdre's dins dels bastidors de la esquerra. En primer terme d' aquesta ma, una caseta de pobre aspecte. Als costats de la porta, dessòta de un vert y frondós emparrat, un banch de pedra. A ma dreta, ters terme, surtint en ángul cap al mitj de la escena, una tapia alta que indica la tanca de la horta de una casa rica. Dins d' aquesta tanca, tarongers frondosos que pujan fins á las bambalinas. En primer terme cap al centro una creu de pedra sobre una escala de tres graus.

ESCENA PRIMERA.

D. Eloy *y* Sr. Fassi, *passejant.*

Eloy. Tant mateix es cosa bona?
Fassi. Si ho es! Una maravella!
Com que 'l mèu oncle Gervasi,
que era frare de Cervera,
conta, qu' en lo convent
no tenian pas cap prenda
que valgués lo que aquest val.
Eloy. Y se sab la procedencia?
Fassi. De qui, D. Eloy?
Eloy. Del quadro?
Es anónim?
Fassi. Capsalera. (*Ab tó de ciencia.*)
Eloy. Que diu ara?
Fassi. Lo que sent.
Vol sabé de lletra á lletra
sa historia?
Eloy. Ab molt gust.
Fassi. (*Trau la capsa.*) No polsa?

ELOY. *(Reparant la capsa.)*
Capritxosa tabaquera.
FASSI. La vaig comprá en los Encants.
ELOY. Jo 'n tinch passat de tres centas.
FASSI. Que 'm conta home!
ELOY. Com ho sent.
Ne tinch una d' or y pedras,
que 's diu qu' era la que usaba
lo Sant Pare Benet tretze.
Tinch la de 'n Jofre 'l Pelós,
la del Marqués de Villena...
FASSI. Donchs que ensumaba 'l Marqués?
ELOY. Quan tenia tabaquera
pot contar que ensumaria.
FASSI. Me agradaría á fé véurelas.
ELOY. Quan sia del sèu agrado.
FASSI. Y aquest rapé, que li sembla?
ELOY. *Superbo*; de primer ordre.
FASSI. Es fèt ab las set herbetas;
lo meu oncle Fra Gervasi,
que era frare de Cervera,
(Impaciencia en D. Eloy.)
va deixarme en testament
la copdiciada recepta.
ELOY. (Si no fos per pescá 'l quadro...)
La historia senyó Perera.
FASSI. Sureda, si li apart bè.
(Ab rialleta benévola.)
ELOY. Aquesta memoria terca...
FASSI. *(Fá un moviment com qui diu, no hi fá pas res.)*
Es lo cas, y va de historia,
que allá... á fins de la *centena*,
vull dir, del segle passat,
corria per esta terra
molta cassa D. Eloy:
tant que en acabant la veda
pujaba de Barcelona
la gent á carrera fèta.
Contan que... á matar... perdius.
(Lo Sr. Fassi, que batalla ab un estornut, ha tret un mocador de frare, lo desplega per cassarlo y al dir «perdius» lo fá.)
Aaah atxem!
ELOY. Dóminus tecum.
FASSI. Gracias. Sortí un bon senyor
pero ab tant perversa estrella,

que va caure y 's trencá
la cuixa dreta... ó la esquerra. (*Pensant.*)
Mal passat ho hauria 'l pobre,
si 'l vesavi de la Pepa,
que 'l vá trobá en aquell transit,
no l' hagués dut á ca seua.

ELOY. Pero la historia... la historia... (*Impacient.*)

FASSI. Mi senyó estich en materia!
Contan que aquell cassador
era un pintor de ma mestra:
y durant la malaltia
va pintá en la capsalera,
qu' era de alba blanca y llisa,
la preciosa maravella.

ELOY. Y figura?

FASSI. Si hi há figuras?
Pot contar...

ELOY. (*Aclarint la pregunta.*) Qué representa?

FASSI. Dispensi: no 'l penetraba.
La miraculosa pesca.
Veurá allí 'l Sant Salvador
(*Ab entussiasme é imitant tot quant diu.*)
tòt dret ab las mans estesas,
los sèus ulls clavats á l' aigua... (*Transició.*)
Figuris si será prenda
que 'l Rector vell y 'l Vicari,
volian de tótas menas
portarlo á la Parroquial;
mes tant s' esclamá la Pepa
que 'l *clero va discrepar.*

ELOY. Y ab aquesta prescedencia
vosté conta que 'l vendrán?

FASSI. D. Eloy ja deu comprendre
que sens tení algun *preámbul*...

ELOY. Es que si se ho val la prenda,
jo per las antiguitats...
Ignora la gran riquesa
que en gravats tan solzament
en mas col-leccions s' ostenta?
Tinch exemplars de Rimondi
ne tinch del gran Finigüerra,
de Durero, de Rembel.

FASSI. (A casa séva 'ls coneixen.)

ELOY. Y en música! Hi ha instruments...

FASSI. Ja tenim aquí la Pepa.
(*Deixantlo ab la paraula á la boca.*)

ESCENA II.

DITS, PEPA. (*Que te á la má la clau de la porta de sa casa. Esquerra.*)

PEPA. L' home bo! Que Dèu m' ajudi,
no vindrá per cosa bona.
FASSI. (*Anant á rébrerla.*)
May es tart si á la fi arriba.
Aquí tenim la patrona.
ELOY. Dèu me la guard.
PEPA. Dèu lo guard.
FASSI. (*A Pepa ab veu baixa.*)
Y quina ganga mès grossa!
'L senyó, qu' es tòt un sabi, (*Per D. Eloy.*)
que ha vingut de Barcelona
solsament per poder veure
lo vostre quadro...
PEPA. En bona hora.
Si es que tenen gust d' entrar.
(*Obra la porta.*)
ELOY. Ab son permís. (*Passant.*)
FASSI. Y la noya?
PEPA. S' ha quedat un xich enrera.
FASSI. Don Eloy una minyona,
d' alló que 's diu flor de nata.
PEPA. (*Sonrient.*) Dreta é igual y temerosa
de Dèu.
FASSI. Ya 's diu bè que 'ls testos
Se semblan sempre á las ollas.
Dantli una patacadeta á la esquena.)
Ja veurá quina pintura! (*A Eloy.*)
PEPA. Sempre está á punt per fer broma. (*Entran.*)

ESCENA III.

MARIA ENGRACIA *seguida de* ENRICH *que porta un album de estudi.*

ENRICH. Pero escolti Engracia, esperis.
ENGRACIA. Ja escolto: qué vol? (*Ab coquetisme.*)
ENRICH. Mil cosas.
Primera: saber la causa
de sa tristesa; segona.
curarli si es cas que 's puga;
tercera...

ENGRACIA. Prou: generosa
es sa amistat y la admeto.
ENRICH. Donchs á fé no 'n dona provas,
que amistat que aixi 's reserva
no pot esser de la bona.
ENGRACIA. D. Enrich per Dèu no 'm reny i;
mès hi ha en est mon tantas cosas
que no son pera contadas...
ENRICH. Síguim franca un cop y fora.
Que ha renyit ab l' Antonet?
ENGRACIA. (*Rient.*) Això ray!.. Mès grans caborias
son las que nos amohinan.
ENRICH. Cóntimelas.
ENGRACIA. A una altra hora. (*Escusantse.*)
ENRICH. Quan torni per fé 'l retrato?
ENGRACIA. Segueix encara la broma?
ENRICH. Broma! Vol callá Engracieta?
ENGRACIA. D' una pobra pescadora
ves que 'n fará?
ENRICH. Qué 'n faré?
guardarlo com una joya
en mon cor y en ma cartera,
que no hi ha en tota la Costa
ni un *tipo* mes acabat,
ni una ánima més hermosa.
ENGRACIA. Pobreta de mi si 'l creya!

ESCENA IV.

DITS *y* TONI (*que vé corrent. Al veure á Engracia y Enrich queda com un ensa esclamant ab desengany.*)

TONI. Y encara dirán las donas!
ENGRACIA. Ay bon Dèu! Lo Toni aquí.
ENRICH. Qu' es gelós?
ENGRACIA. No senyó... á voltas..
ENRICH. Si que bona l' habem fèta.
TONI. Y 'm gosa dir que tinch bolvas
als ulls! Bè..!
(*Al veure que no paran la conversa.*)
Mireu qu' es calma!
(*Esclatant.*) Malvinatje 'ls trapissondus,
malvinatje las mentidas,
malvinatje las candongas,
malvinatje... 'l malvinatje,
y malvinatje las donas.

ENRICH. Ja, ja, ja! Que m' has fèt riure. (*rihent.*)
TONI. Donchs jo no estich pas per bromas
perque á fé...
ENRICH. Vaja, bè, esplicat.
ENGRACIA. Y quin geni mès carronya!
ENRICH. Bè, qué tens?
TONI. Res. Ja ho sab ella.
ENGRACIA. No sé res jo.
TONI. Ay bona boya!
Tu no sabs que jo...
ENGRACIA. Fuig calla.
TONI. Que haig de callar! No senyora.
ENGRACIA. Calla Toni. (*Manantli.*)
TONI. Aixó voldrias;
pero avuy obro la boca.
ENGRACIA. Óbrala donchs. (*Desafiantlo.*)
TONI. Mírat. (*Obrintla ab burla.*)
ENGRACIA. Aaah! (*Fentli befa.*)
D. Enrich. (*Saludantlo.*)
Qu' ets poca solta. (*A .Toni.*)
No l' escolti. (*Entrant á sa casa.*)
TONI. Malvinatje..!
No sentiu!

ESCENA V.

TONI, ENRICH.

ENRICH. Vaja ves, corra,
pórtam la cartera gran
qu' es tart y 'ns passará l' hora.
TONI. Agáfila.
ENRICH. Ton!
TONI. Clá y net.
perque déu sabé que 'l Boira
y l' Engracia Valls, m' entén?
son promesos.
ENRICH. Ja ho sé, home.
TONI. Donchs si ho sab, dihentse 'm amich
estranyo li gasti bromas,
perque jo... vaja li juro
que la estimo; y fins la sombra
del sèu cos me fa patir,
quan veig que li ve á la vora...
y fer patir per patir
malvinatje... es una cosa...

que fá patí. En bona fe.
ENRICH. La cartera, Toni.
TONI. Donas! (*Anantse'n de mala gana.*)
Malvinatje la primera.

ESCENA VI.

ENRICH.

Mireu qu' es un pas de historia.
(*Pausa.*) No sé perque 'm diu lo cor
que al fí avuy tinch de trobar
un assumpto per pintar.
Si 'l topaba, quina sort!
Y 'l tipo de pescadora
que bè s' hi destacaria!
Caratsus si jo podia
ensopegar la mèva hora...
Y 'l cert es qu' ella es bonica
com poquetas n' he trobat.
Aquell ull, lo pentinat...
aquella boqueta xica...
y sobre tòt: aquell port.
(*Transició desprès d' una pausa.*)
Vaja qu' es un mal sé artista;
un s' enamora ab la vista...
y desprès... tè mal de cor. (*Pausa.*)
Mentres que torna en Tonet
prenèm aquet fondo; au.
(*Se asseu á la punta dreta del proceni, encén de nou la pipa, obra la cartera, trau la capsa y comensa. Al sortir D. Eloy y Fassi fa un moviment de sorpresa, y comensa á dibuixar de nou*).
Quin airet vè mes suau!
Cristo 'm valga! Quin barret!
(*Posantse á dibuixarlo.*)
Y quí déu sé aquet baliga
balaga? Vaya una fatxa.

ESCENA VII.

ENRICH *dibuixant*, D. ELOY, SR. FASSI, PEPA, ENGRACIA

ELOY. Certament, no hi trobo tatxa.
PEPA. Es per demés quant me diga;
primé de fám moriré

avans que véndrem lo sant.

ELOY. Li pagarém...

PEPA. (*Interrompentlo*). ¡Que 'm darán!
Si al mon no hi ha prou diné. (*Ab arranch*).

FASSI. Pepa, permeteu que os diga
que tant, es temeritat.

PEPA. Tot lo que vulga.

FASSI. (*Rient ab sorna*). Ay carat!

PEPA. Y será aixís.

FASSI. Deix me 'n riga!
(*Mentres D. Eloy encen un cigarro, Fassi separa á Pepa y li diu ab certa gravedat quant segueix*).
Recordeuvos que debéu;
que hi ha l' ordre de executar,
tot lo que 'ns van embargar
y que si ara despreciéu
esta intrépida ocasió,
vull dí' esta ocasió propicia,
pot vení' avuy la justicia...

PEPA. Tòt quant vulga.... té rahó. (*Ab horror*).
Mes véndrem aquesta joya,
no: may.

ELOY. (*Ab amabilitat*). Vosté, Engracieta,
convénsila.

PEPA. Ella! Pobreta,
á bona part vá ab la noya!

FASSI. Per qué no us lo voléu vendre?

PEPA. Perque 'ns pagarán ab or
lo quadro; mès no l' amor
que li tenim. Si compendre
pot quant val la devoció
que 'n nostres cors ha inflamat,
des que Dèu nos ha donat
per ama'l, us de rahó;
si pot coneixe 'l que val
lo prech pur d' un cor que créu,
compendrá 'l carinyo mèu.

FASSI. Mes per pregar bè es igual
aquet sant com qualsevol.

PEPA. No, senyó; que tè de sé'!

FASSI. Mès perqué?

ENGRACIA. Jo li diré
y 'ns pot compendre si vol.
Eix quadro que tant ansía
lo voldrá ab aquell ardor
que desperta en tot pintor?

(***Eloy fá que sí ab lo cap***).
Donchs per mí te altre valía.

FASSI. Com lo vols tú? Ditxós sant!

ENGRACIA. D' un modo... com li diré...
(***No sabent traduhir lo que sent***).

FASSI. No t' entench.

PEPA. Ho crech mòlt bè.

FASSI. Vaja, esplicat; vès cantant.

ENGRACIA. L' estimo ab aquell anhel
mesclat de pena y consol
que al cor desperta 'l bressol
de un ninet que volá al cel.
Ab lo respecte sagrat
que omplena 'l pit de dolsura,
al veure la sepultura
que guarda un cos estimat.
Y es perque ell nos aconorta
en nostras tribulacions,
y de cinch generacions
tot lo passat nos reporta.
L' amém, perque de genolls
devant d' esta imatje santa
quan lo mar la terra espanta
ab los sèus brams y sondrolls,
alsém nostre prech á Dèu;
y abrassadas ab la mare,
preguém perqué á n' al meu pare
dónga un lloch apropet sèu.
Y 'l volem..... d' un modo tal.....
que pot ser dich disbarat:
de voltas jo ho crech pecat...
pero 'l volém, tant se val.
Vegi, donchs, si ab tant amor,
y ab amor tant de bon just,
lo vendrém per darli gust
per una bossada d' or.

FASSI. Pero escolta: tú demana...
impensa una cantitat...
mès que sembli un disbarat.

PEPA. Tòt lo mon!

FASSI. (***Escarnintla.***) Tota la tana.

ELOY. Ja ho tinch vist: deixémho estar.

FASSI. No, senyor. Cá! No pot sé. (***A Engracia.***)
Tú no sabs lo que us convé.

PEPA. Ja ho sab vosté.

FASSI. Y está clar.

Y per só vull que 'l quadrot
se vengui...

PEPA. May: en la vida.

FASSI. Ja ho veurém!

PEPA. Prou: desseguida.
Qu' es l' amo vosté?

FASSI. De tot.

ELOY. Si coneix...

FASSI. (*Ap.*) (Déixim fé á mi;
'xó vol mónita y res mès.)
Penséusi; vindré desprès...

PEPA. No cal que torni á vení.

FASSI. Pepa... Pepa.

ELOY. Qu' es matraca!

FASSI. Sòu molt tossuda.

PEPA. Y vosté...

FASSI. Qué só jo? Dihéu. Qué? Qué?

PEPA. Massa amich de la butxaca.

FASSI. (*Indignat.*) Com s' entén? Qué vol dí aixó?

ELOY. No 's cremi, senyó Gebreda.

FASSI. (*Ap. á Eloy.*) Sureda; senyó Sureda.
Donchs vos dich sabréu qui só.

PEPA. Ni may que ho haguessim sabut.

ENGRACIA. Mare, per Dèu...—Ja veurá... (*Volent posar pau.*)

FASSI. Quan las busco 'l ben está'!
Jamay hauria cregut
trobar tanta raqueria! (*A Engracia.*)
Recórdat dels dos cents duros.

ENGRACIA. Bè prou que 'ns donan apuros.

FASSI. Y que si volgués vindria
la execució.

ENGRACIA. (Y que malvat!)

FASSI. Y la justicia...

PEPA. (*Com dihent, deixim en pau.*) Bè, bè...
(*Entra en la casa.*)

FASSI. Ah, bè, bè? Doncas ce, ce. (*Anantse'n.*)

ESCENA VIII.

ENRICH, SR. FASSI, D. ELOY.

(*Enrich que estaba dibuixant al veure que 'l Sr. Fassi marxa, s' alsa y tot seguint son treball tracta de detenirlo.*)

ENRICH. Dispensi; que acabo aviat.

FASSI. Qué se li ofereix?

ENRICH. Veurá;
son dos minuts.
FASSI. Es graciós.
(*Enrich dibuixa, D. Eloy passa detrás d' ell y contempla lo treball.*)
ENRICH. (*A Eloy.*) Quin tipo més deliciós.
FASSI. Carau! Qué 'm vól retratá?
ENRICH. No 's mogui per Dèu.
FASSI. (*A Eloy.*) ¿Qué fem? (*Enrich lo detura.*
Volst'hi jugar que... Jo 't flich!
ENRICH. (*A Eloy.*) Qu' es bonich! No qu' es bonich?
FASSI. D. Eloy, vaja; que aném?
ELOY. Exelent caricatura!
La compro.
FASSI. Y ara!
ELOY. Formal.
ENRICH. Val mès que l' original.
FASSI. Belitre! Que s' afigura...
Porti aixó... (*Volent l' álbum.*)
ENRICH. De cap manera! (*Defensantlo.*)
FASSI. ¡Com s' entén!, donguim aixó.
ENRICH. Vol callá, home! Jo, jo, jo!
(*Rient. Fassi queda sens poder parlá de rábia.*)

ESCENA IX.

SR. FASSI, D. ELOY.

ELOY. No 's cremi, senyó Morera.
FASSI. Sureda. La pagará.
ELOY. Val tres cents rals.
FASSI. Cá! Vol dí?
Donchs si no me 'ls dona á mi
ja veurá 'l que 'n sortirá.
Citació al *cantu* y reclamo...
ELOY. Fora graciós! Je, je, je! (*Rient.*)
FASSI. Serví de mostra per re!...
Jo de mi bè 'n dech ser amo?
ELOY. Per suposat!
FASSI. Quin jovent! (*Transició.*)
Y del quadro qué m' hi diu?
ELOY. Qu' es digne del mèu arxiu.
Llástima que aquesta gent
no 'l vendrán.
FASSI. Ellas! Prou, prou.
Per mi tot ho fará 'l preu.

ELOY. Si 'l diné hi val, cóntil méu.
FASSI. Prometi; y veurá de nou
com tornem á armá la joca.
ELOY. Tant mateix!
FASSI. Si, home, si;
de gota en gota, 's sol dí,
que 's vé á foradar la roca. (*Pausa.*)
ELOY. Cinch cents duros.
FASSI. (Sant Jesús!)
ELOY. Y pe 'l treball de vosté
li daré... fins un papé
de plata.
FASSI. (Quedo confús!)
Ja es sèu.
ELOY. Qué?
FASSI. Nada, qu' es séu.
(*Queda pensatiu. De promte esclama.*)
Deu mil rals! La execució...
Lo compro per tres mil jo...
y canet de onze!
ELOY. Donchs creu...
FASSI. Anem, anem tot seguit.
ELOY. (Si 'l logro quina fortuna!)
(*Marxan per la dreta.*)
FASSI. (Per deu mil rals vench la lluna.)
Avuy quedará servit.

ESCENA X.

ENGRACIA, PEPA.

(*Surten ab duas cadiras mitjanas y dos coixinets de fé puntas y se col-locan devant de la porta. Un cop sentadas y mentres que fan ballar los boixets.*)

PEPA. (*Trista.*) Quan treurás la patronada?
ENGRACIA. (*Alegre.*) Potsè avuy la plegaré.
(*Pausa. Engracia comensa á cantar la cansó dels estudiants de Tolosa. Al principi, Pepa li fá 'l segon; pero al ser al quint vers, la deixa sola: Engracia se para també y es quan torna á comensar la conversa.*)
ENGRACIA. «A la vila de Tolosa
n' hi há tres estudiants
ENG. Y PEP. que segueixen los estudis
pera serne capellans.

Ya ne encontran tres ninetas
tres ninetas molt galans.

ENGRACIA. Comensan de tirar xansas
xansetas els van tiran.»
(*Para 'l cant.—Pepa trista.*)

ENGRACIA. Válgam Deu! M' enfadaré. (*Ab carinyo.*)
Prompte esteu atribulada.

PEPA. Ditxosa barca! Ditxosa!
Veure á la meva vellesa
com se 'ns venen la pobresa!

ENGRACIA. Vaja no esteu neguitosa.
Qué hi cureu dantvos quimera?

PEPA. Pobre filla del mèu cor...
(*Sonrient y plorant.*)

ENGRACIA. Bè, dona, no tingueu por
y encomeneuse á Sant Pere.
No l' heu fèt nostre patró?
Donchs tinguemhi confiansa
que qui espera 'l cel alcansa.

PEPA. Pobre Engracia!

ENRICH. Aquí so jo.

ESCENA XI.

DITAS Y ENRICH *ab carteras.*

ENGRACIA. (*Recordantli.*)
Ay mare, vè pe 'l retrato.

ENRICH. Com ho passan? S' ha acabat
aquell terrible altercat?

PEPA. Ha escullit á fe un mal rato.

ENRICH. No hi fá res: ja tornaré.

PEPA. Tambè 'm sab greu.

ENRICH. Vol callar?

ENGRACIA. Tenirse de molestar...

ENRICH. No m' es molestia per re!
Pero si vosté volia
ara mateix... un moment...
me basta.

PEPA. (*Mira á Engracia. Engracia y Pepa arronsan las espatllas com donant son beneplacit. Enrich que segueix la pantomina espera.*)
Per mí...

ENRICH. Corrent.
(*Se assenta á la escala de la creu y comensa á dibuixar.*)

PEPA. Deixa la feyna, Maria
Engracia.
ENRICH. 'L coixinet? No.
ENGRACIA. Potser que li fassi nosa?
ENRICH. Si, aquesta posa es preciosa.
Y com podré pagals...
ENGRACIA. Bo.
ENRICH. Quin favor me fá...
ENGRACIA. Aixó ray.
PEPA. Vaya un favor! Ja ho pot di!
(*Tota esta escena molta naturalitat. Las donas segueixen sa feyna y Enrich sos dibuixos, prenent mes ó menys interés en la conversa segons de la mateixa se despren.*)
ENRICH. Que 'ls diré, pera mi, si.
PEPA. Y ara me 'n ataleyo... Ay!
(*dihent ahont seu.*)
noya, treu una cadira.
ENRICH. No 's molesti, estich, molt bé:
axí á tall d' espardanyé. (*Mira á Engracia.*)
ENGRACIA. (*Ruborisantse.*) Vaya D. Enrich; si 'm mira
'm fará riure.
ENRICH. Milló.
Sò enemich de la tristesa.
PEPA. Donchs á casa hi ha fèt presa.
ENRICH. Volen que la allunyi jo?
PEPA. D' ensá que 's morí 'l mèu fill...
¡Qui li tenia de dir!
ENRICH. (*Maquinalment.*) Y fá mólt que va morir?
PEPA. Fá dos anys.
ENRICH. Y era 'l pubill?
ENGRACIA. Vol di hereu.
ENRICH. Oy!
PEPA. 'L fillet!
ENRICH. Y de quina enfermetat?
PEPA. De la mar.
(*Enrich queda sorprés sens endivinarla.*)
(*Comprenent á Enrich.*) Morí ofegat
lo dia de Sant Benet.
(*Pausa. Pepa plorosa. Engracia serena comensa.*)
Lo pare, que al cel ne sia,
era un pobre pescador,
mès tant bon treballador
qu' es segú no 's trobaria
qui 'l guanyés. Pogué aplegar
pescant, alguna coseta,

y va comprá una barqueta
ab l' intent de costejar.

PEPA. ¡Quin pensament mès traidor
va sé aquell, Verge Maria!

ENGRACIA. Encara qu' ell no tenia
prous diners, vá l' armador,
que sabia sa honradés,
fiarli lo que faltaba.
El pobret prou confiaba
pagarla en lo segon mes
pró tant mala fou sa estreya...
que 'l dia de Sant Benet...
al se... devant de Canet...
(*Lo plor no la deixa seguir.*)

PEPA. Prou li deya, prou li deya!
Era encara negra nit
quan sento que se 'm llevaba
y á ne 'l meu Rafel cridaba
que dormia als peus del llit.
Hont vas ab 'quet temps? Hont vas?
Que no sents la mar bramá?
—Fuig, que no se 'ns menjará;
ja 'm coneix de bordegás.
—Pere, per Dèu!—Calla, dona.
—Que no sents quina ramó?
—Es la mar que deix son só.
—Dorm.—Ahont vas?—A Barcelona.
No sé 'l perqué, D. Enrich;
pero 'l cor que m' es lleal
'm vá dir, van al seu mal
y va ser tal com li dich.
Al fill vaig cridar: Faló,
prega á la Verge Maria:
besá á aquesta que dormia...
li va dá 'l derrer petó...
Pobres fills mèus...

ENRICH. Qué diheu?

ENGRACIA. (*Refeta.*) Lo que sent; un cop de mar
á tots dos vá sepultar.

PEPA. Pobrissons!.. Los volgué Dèu.
(*Pausa.*) Com que no estaba pagada
la barcassa, al any y un mes
pera que los la pagués
me vareig veure citada.

ENRICH. ¡Quina poca caritat!
Y la tingué de pagar?

PEPA. Avuy han de executar
tota nostra pobretat.

ENRICH. Y quant puja?

PEPA. Que sé jo...

ENGRACIA. Quatre mil rals! Dos cents duros!

PEPA. Aquets; aquets son apuros!

ENRICH. Y no 's pot fé esperar...

PEPA. No.
Lo senyó Fassi ha jurat
que 'ns té de treure al carrer...

ENRICH. Guapo! Y per qué ho té de fer?

PEPA. Perque es un home malvat.

ENRICH. Y qui es aquest?

ENGRACIA. L' home bó.

ENRICH. Un senyó grasset... menut...
(*Engracia fa que si. Enrich dret.*)
Carau ja l' he conegut;
era aquell de la qüestió.
Vaya un tipo! No es aquest?
(*Obra l' album y l' ensenya. Las donas s' alsan per mirarlo.*)

ENGRACIA. Si senyor; l' ha endevinat;
ell mateix fét y pastat.

ENRICH. Y aquesta? (*Gira full y li mostra el de ella.*)

ENGRACIA. Ay! qu' está ben tret!
Lo retrato de la mare.

ENRICH. Y aquet?

PEPA. (*Alegre.*) Ets tú! Qui ho diria!

ENGRACIA. Ay Dèu meu que no faria
per tení 'l del pobre pare.

ESCENA XII.

DITS Y TONI.

Pe'l foro ab gran capsa de colors. Al véurerlos formant grupo sent de nou la gelosía. De puntetas se hi acosta y al veure que lo que miran es lo retrato d' Engracia, queda fet de pedra deixant caure la capsa, á cual soroll se giran Enrich y las donas.)

TONI. Malvinatje! Veus axó?
Y encara després dirán...
Y qué miran? Si podia...
Alabat siga Dèu! Ah!
(*Deixa caure la capsa.*)

ENGRACIA. Quin espant! Beneit del hora.
PEPA. Hont va 'l beneit del cabas.
ENRICH. Aixís: adóbam la capsa.
TONI. Malvinatje 'l botavant.
PEPA. (*Ensenyantli.*)
No es cert que 's féta y pastada?
TONI. Y dibuixada; mal llamp;..
pero á mi...
PEPA. Que tèns que dirhi?
TONI. No m' agrada.
ENRICH. No, babau?
TONI. Es á dir; si que m' agrada:
pero vull dir que aixó já
no m' agrada.
PEPA. Rey Herodes!..

ESCENA XIII.

ENGRACIA, ENRICH, TONI.

TONI. Si Herodes. Herodes mal. .
ENRICH. Bè; qué hi há de nou?
TONI. Móltas cosas.
Que 'l correuhé m' ha donat
una carta.
ENRICH. Y donchs qu' esperas?
TONI. Ab dos sellos enganxats.
ENRICH. (*Rient.*) Ja 'ts ben Boira! Dómla, dómla.
TONI. Quant veig que un hom... Tant si val,
parla ab lo cor á las dents...
ENGRACIA. Donchs mosségal.
TONI. Está clar.
Ingrata! Jo prou t' estimo,
tu prou sabs que fá tres anys
que 't vareig doná 'l meu cor.
ma esperansa y voluntat,
y tu sols me dònas penas!
ENGRACIA. Pero y ara?
TONI. Si, caram...
ENGRACIA. Ja fas fástich de tants *celos;*
y al fi Toni lograrás
que ab tòt y 'l molt que t' estimo...
TONI. Si tu may me has estimat.
Si quan veus que rábio, gosas:
si tu vols que 'm torni flach
y magre y escarransit.

ENGRACIA. Toni... Toni...
TONI. Pro es veu clar;
com que aquet mal pintamonas
tòt lo dia 't va rotllant;
y ara mirada d' aquí,
y ara rialla d' allá,
y ara empenteta d' endaina,
y ara girada de cap;
es clá 't fa perdre l' oremus,
y al Toni 'l fará penjá.
ENGRACIA. Pobre jove! Ni 's recorda
tant solsament del mèu sant.
TONI. Y 'l retrato?
ENGRACIA. Qué 'l retrato?
TONI. Ara se l' emportará;
pero avans de que tal vegi...
ENRICH. Veyam que fará aquet gat. (*Que acaba de llegí.*)
TONI. Ne tinch de fé trenta trossos.
ENGRACIA. Tu te 'n ben reguardarás
TONI. Donchs ves si me 'n guardo. (*Esqueixantlo.*)
ENGRACIA. Toni!
ENRICH. Y ara que 'ts ximple, babau.
(*Al dir aixó Enrich pren l' álbum colocantse al mitj. Engracia queda plorant. Toni avergonyit. Quadro.*)
Vaya un geni! Bravo Otelo!
Que 't pensas qu' es bacallá?
ENGRACIA. Vés d' aquí que no t' estimo.
Esqueixarlo! Te has portat...
ENRICH. Qui pe'l coratje 's deix vense
es pitjor qu' un animal..
Avuy maltractas sa estampa
demá Ton maltractaràs
sa persona: (*Movimet de Toni.*)
oh! no ho duptis
y es tant mès de deplorar
quan son *celos* sols qui 't guia
y son celos infundats.
TONI. Infundats?
ENRICH. Pensá altra cosa
fòra insultar sa bondat.
Tè; llegeix aquesta carta,
y per tú mateix podrás
convencet de lo que dich. (*Toni resisteix.*)
Llegeix, home. Al cap de vall.

TONI. (*Després de molta pantomima, agafa la carta y llegeix enganxant las sílabas y trencant las paraulas pe'l mitj.*)
«El ñiño yadi... ce... papay.
y ti... te... ta... pon...»

ENRICH. Avant.

TONI. «Tuespo...sa quiti... dola...tra.
Cosafina. Qu' es casat!

ENRICH. Sò casat. Ho sents Otel-lo?

TONI. (*Fora de sí.*) Si, ho sé que sò un animal;
y mereixo que m' albardin,
mes tèn llástima y pietat
de un plaga de la parroquia.
Mána y quant disposarás
jo 't prometo fé á ulls cluchs,
de genollons y de cap.
Que vols que fassi, Engracieta?

ENGRACIA Mira, D. Enrich dirá.

TONI. Que li faré? (*Suplicant.*)

ENRICH. Una abrassada.

TONI. Y cent mil. (*Abrassant á Enrich.*)

ENRICH. No á mi, tanás.

TONI. Donchs á tú. (*Abrassa á Engracia.*)

ENGRACIA. Y ara! Tros d' ensa!

TONI. (*Content.*) Ja 'm diu ensa.

ENGRACIA. L' animal!

ENRICH. Otel-lo.

TONI. Que vol di Otel-lo?

ENRICH. Un moro que va escanyar
per *celos* la sèva dona.

TONI. Mal llamp pe'l moro.

ENRICH. Bergant,
que no acabas d' esqueixarla?
(*Mostrantli la estampa d' ella. Pausa. Enrich mira com juntarla, y després de veure que pot esse.*)
Li posarém un pedás.
Au, Otel-lo. Pren la capsa.

TONI. No 'm motegi.

ENRICH. Fins demá
ets Otel-lo perque 't curis. (*Marxa.*)

TONI. Ja he fèt cura radical.
(*Segueix á Enrich, quan es al foro baixa ahont es la Engracia y agafantli la má li diu.*)
Vols que te ho juri, rateta?

ENGRACIA. (*Rihent carinyosa.*) Fuig, pavana.

ENRICH. Otel-lo. (*Dins y xiulant.*)
TONI. (*Correnthi.*) Vaig!

ESCENA XIV.

FASSI Y D. ELOY.

FASSI. Esperinme ab lo Notari
á la casa comunal; (*Aclarint la idea.*)
del comú: perque jo encara)
de bè á bè vull intentar
si logro persuadirlas.
ELOY. Conformes. Jo mentrestant
vaig á veure unas sivellas
que m' han ofert y uns penjants...
FASSI. Sab qui tè una gran bacina?
(*D. Eloy fá un moviment.*)
Lo ferré vell del Portal
nou.
(*Ab énfasis.*) Plat ó barbera?
FASSI. Conto
qu' es bacina de captar.
ELOY. Tambè l' anirem á veure.
FASSI. Donchs digui que déu guardá...
ELOY. En instruments tant sols, cregui
que tinch grans preciositats.
Un piano d' Estradel-la.
Un salteri Xino
FASSI. Cá!
ELOY. Las castanyolas de 'n Perez.
ELOY. Y ara tinch emparaulats
lo pandero de la Nena
y una gralla d' onze pams.
FASSI. (Alguna trompeta d' orga.)
Vaya! ja li déu costar...
ELOY Y de llibres y romansos!..
Fins guardo col-leccionats
tots los fulls de redolins
que han sortit des que se 'n fan.
FASSI. Las aucas?
ELOY. Sens faltarni una.
FASSI. Y tè la del Saragal?
ELOY. Y fins la del Hijo malo.
FASSI. Aquella que diu: Se vá
con muy malas compañías?
ELOY. Vaya!

FASSI. No quiere estudiar.
ELOY. Eccolo.
FASSI. Inquieta á unos gallos.
ELOY. Allí me la trobará...
FASSI. L' oncle sempre me la deya;
com qu' era tant ilustrat!
Y de gerras, que no 'n compra?
ELOY. No senyó. A Valencia van
encaixarme dos catúfols
per dos gerros pompeyans
y no he volgut mes terrissas.
FASSI. (Tinch un canti furadat!..)
Vaya donchs; mans á la feyna
y á veure si pesco 'l sant.
ELOY. Bona sort; senyó Albareda.
FASSI. Sureda, Sureda.
ELOY. May...
FASSI. Pensi ab suro... suro... suro...
ELOY. Me 'n recordaré dels taps.

ESCENA XV.

FASSI *luego* ENGRACIA.

FASSI. Sense aquets ximples la vida
que 'n fóra de mal passar.
ENGRACIA. Deo gracias? (*Truca ab la mangala.*)
FASSI. Qui hi há?
Engracieta.
Vina dona; fèste ensá.
Si tu y ta mare pensessiu
una mica, sens duptar
que 's vendriau aquet quadro,
que si bè está conservat,
y tè mérit, no es pas cosa
del altre mon. Vos dará
D. Eloy uns cinch cents duros...
(*Equivocantse.*)
¡Que dich ara..! Uns cinch mil rals,
pagueu ab aixó los deutes
inclús lo del tribunal
y Santa bona Maria:
perque jo... considerant
vostras penas y desgracias
Ho fuig tot per caritat.
ENGRACIA. Es per demés quant me diga.

FASSI. Donchs bé; se os vendrá per mal;
y mira qu' es vell, que 'ls trastos
que se han de treure al encant,
no valen ni una pipada
de tabaco.
ENGRACIA. Bè, ells dirán.
FASSI. (*Indiferent.*) Noya, noya. La justicia.
ENGRACIA. La justicia... veritat,
(*Ab sarcasme dolorós.*)
la justicia 'l podrá vendre;
pero jo ab lo cap molt alt
li diré, que avans de ferho
de primé aniré á captar.

ESCENA XVI.

DITS Y PEPA.

PEPA. Y lo que li ha dit la Engracia
jo ho repetesch.
FASSI. Enterats.
(*Ab befa.*) Del senyó Fassi Sureda
se 'n teniu de recordar.
(*Se 'n vá pe 'l primé bastidó de la dreta al mateix temps que surt Quim de dalt sens veurel. Las duas donas quedan mirantse y sense saber que dir. De son encantament las ne treu Quim que arriba pantejant.*)

ESCENA XVII.

PEPA, ENGRACIA Y QUIM.

QUIM. Que Dèu vos guard.
PEPA. Reposa home.
QUIM. Tant s' hi val: os vinch á dir.
una cosa que m' arbola:
y pe 'l meu nom de Quim Rius,
que si sabia la causa,
prou li pintaba 'ls cinch dits;
perque, Pepa, saps de sobras
que sempre hem sigut amichs,
y que jo estimaba al téu
com un germá.
PEPA. Ja ho sè, Quim.
QUIM. Per aixó quan veig que passan

cosas, que jamay se han vist,
trech foch per tots los caixals;
y en bona refé vos dich
so capás d' armarne un juli...
perque un hom...

ENGRACIA. Bè, que teniu?

QUIM. Donchs no sabeu lo que passa!

ENGRACIA. No.

QUIM. Válgam San Telm! si tinch
un cap mes gros que una boya.
Donchs hi há, qu' están reunits
l' home bó, y 'l senyor Jutge,
'l notari y l' agutzil
y aquell esbirro del guarda;
y algú se ha deixat de dir...

PEPA. Que vènen pera encantarnos
la nostra pobresa?

QUIM. Mil
turbunadas no 'ls nèguin!
Y ho diehu tant net y llis!

PEPA. Y doncas, quin remey queda?

QUIM. Quin remey queda! Jo 't flich!
Barrá la porta y fer veure
que no hi som.

PEPA. Vols dir?

QUIM. Vull dir.

ENGRACIA. Y si fan obrí á la vara?

QUIM. Mal me mori si 'l que dich
ne ho faig mes net qu' un valdeyu:
me poso de popa allí;
agarro la barra grossa,
y al que toqui sols aixís
(*Marcant una punta de dit.*)
del vostre estabiliari
lo aplano com un conill.

PEPA. Quim; la justicia es justicia.

QUIM. Justicia, un rabe frejit.

PEPA. Respectem la lley.

ENGRACIA. Ay mare!
Mireulos: ja son aquí.

QUIM. Per Sant Telm! Aixó no ho passo.

PEPA. Judici, judici Quim.

ESCENA XVIII.

Dits. Sr. Fassi. D. Eloy. Notari Nunci. Guarda. Sereno.

Poble *compost de Homes Donas y Criaturas.*

Engracia. Tòt per no tenir cent duros!
Quim. Ira de bet, no ser rich!
Ara un hom tapaba 'ls morros
al Jutje y al agutzil
y á tots aquestos xerraires.
Engracia. Quim, per Dèu. Judici, Quim.
Notari. Dèu vos guard.
Pepa. Que Dèu los guard.
Quim. (Mal com no 'ls volca 'l garvi.)
Notari. Confesseu deurer cent duros
á D. Francisco Feliu?
Pepa. Si senyó.
Fassi. Otro si: las costas
que ha ocasionat, lo precís
incumpliment d' aquet pago
al preficsat dia?
Pepa. Si.
ho diuhen vostés...
Notari. (*Arronsant las espatllas.*) Donchs Pepa,
pot pagar tot desseguit?
Pepa. No senyó. No tinch ni un xavo. (*Plora.*)
Engracia. Som tant pobres!
Quim. La infelis! (*Entendrit.*)
Fassi. Aquí á vos no os hi demanan.
Tots. (*Ab rábia.*) Es una pobra... si: si.
Notari. Silenci.
Fassi. Hum! Vaya vaya!
Quim. (Si 't topaba á mitja nit...)
Notari. Es dir que no pot pagarho?
Pepa. No senyor.
Notari. Donchs es precís
que lo embargat vagi en venta
Engracia. Ay mare.
Pepa. Pobre de mi!
Fassiu vendre tot si ho volan.
Notari. La lley 'ls reserva un llit.
(*Al Guarda y'l Sereno entran á la casa y van trahent mobles heterogéneos com cadiras, taula. una caixa, etc.*)

QUIM.	Malehit siga 'l cor de Judas.
	Y aixó 'ns mirem? Hont s' es vist...
TOTS.	Fora; fora: que no 's venga.
NOTARI.	Quietut... quietut; sentiu Quim?
QUIM.	Si ningú hi posará dita.
TOTS.	No, no, no.
NUNCI.	Tot lo de aquí
	es dòna per onze duros...
	once duros... deu y mitj.
QUIM.	(Pots cantar rata-pinyada.)
	Los mossos han tret lo quadro que 's veu que primitivament era una capsalera. Al veurelo tot lo poble fá un moviment de sorpresa. La escena que representa es la de Sant Pere en sa barca.)
NUNCI.	De aquet quadro...
TOTS.	Qu' es bonich!
ENGRACIA.	Senyor Fassi, no l' encantin,
	prenguin tot lo que tenim
	los matalassos, las robas,
	los llansols, tot, fins lo llit,
	pero déixins aquet quadro
	per mor de Deu. (*Al Notari.*)
NOTARI.	Jo per mi...
FASSI.	No senyor. La lley disposa
	que 's venga tot...
QUIM.	(*Escarnintlo, imitant la guatlla.*)
	Clich, clich, clich.
	Pots cantá.
ELOY.	(*Instigat per Fassi.*) 'N dono cent duros.
QUIM.	Qui ha sigut aquet qui ha dit?
FASSI.	No s' espanti: pit qu' es l' hora.
QUIM.	De qni es la dita? De qui?
	(*Buscantlo ab la vista.*)
UN.	No es pas de ningú del terme.
FASSI.	Y si ho sigués que tenim?
NUNCI.	(*Cantant.*) Del quadro 'n donan cent duros.
ENGRACIA.	(*Abrassant á sa mare ab dolor.*)
	Se 'l venen; que no ho sentiu? (*Ab arranch.*)
NUNCI.	Cent duros... cent á las *dugas*... (*Cantant.*)

ESCENA XIX.

LOS MATEIXOS, ENRICH *que ve rápidament.*

ENRICH.	Alto.
ENGRACIA.	Corri; D. Enrich.

ENRICH. Só es un quadro d' en Montanya!
ELOY. ¡Qu' escolto! (No 'm fugirá.)
Cent vint duros.
ENRICH. Vol callá!
Som al Africa ó á Espanya?
Cent vint duros de aquesta obra?
Això no 's ven.
FASSI. Y perqué?
ENRICH. Perqué al véndrerlo vosté
ven 'l cor de aquesta pobra? (*Pausa.*)
FASSI. Donchs que pagui, si 'l vol sèu.
Que la venta vagi avant.
ENRICH. Gosaria comprá un sant?
Bah! Caifas va comprá á Deu.
FASSI. (*A D. Eloy com si hagués trobat una idea magnífica..*)
Ja ho entench!
ELOY. ¿Qué vol dir?
FASSI. Luego
ho sabrá.
(*A Enrich ab veu baixa.*
Vol aixaus?
ENRICH. (*Sorprés del descaro del Sr. Fassi.*) Home!
Jo 'ls aixaus! Es molt de broma.
ELOY. (*Cremat.*) Donchs que vol?
ENRICH. (*Ab despreci.*) No res.
(*Al Notari.*) Li prego
que sospenga aquesta venta,
perque encantá, ho dich formal,
pintura tant principal,
es ferne al art una afrenta.
Y fins dins la sepultura
tinch per cert, que 'l bon Montanya
se remou ab justa sanya
al mirar tanta impostura.
ELOY. A casa en lo lloch milló
li prometo que 'l tindré...
ENRICH. Y 'l guardará, prou que ho sé,
ab fe, mes sens devoció.
Y pues tant y tant me apura
li diré que 'l milló altar,
per Dèu, per la fé y per l' art
es lo cor d' una gent pura.
Ja qu' en Montanya 'l pintá
per la casa expressament
respectem son pensament

bè está 'l quadro allí hont s' está.

ELOY. Jo volia...

ENRICH. Fem un pacte.
Ni trauré una cópia.

ELOY. Així...
ni tinch paraula per di.
Disposi vosté, que 'l acte
se suspengui incontinent

FASSI. Y 'ls deutes?

ELOY. Jo 'ls saldaré.

PEPA. Y com pagarli podré?

ELOY. Oblidant aquet moment.

ENGRACIA. Es cert mare: qui ab fé espera...

ENRICH. Cuideulo ab igual primor.

PEPA. Ay D. Enrich del meu cor! (*Abrassantlo.*)

QUIM. M' ha agradat per la manera.

ESCENA XX.

MATEIXOS Y TONI (*que ha surtit á mitxa escena.*)

ENGRACIA. (*Pe 'l quadro.*) Me l' estimo.

TONI. (*Rihent.*) Més que á mi?

ENGRACIA. Y ara!

TOTS. 'L Boira!

QUIM. (*Rient.*) Qu' es galdós!

ENRICH. Otel-lo.

TONI. No estich jelós.
creume, teta.

FASSI. (*Llastimosament.*) Pero aquí
que hi pert ab tanta quimera
só jo.

ELOY. Com senyó Sumera?

TOTS. Ja, já!

FASSI. (*Cremat.*) Sureda.

ELOY. (*Recordant.*) Si, si.

FASSI. Vosté dèu tenir present...

ELOY. Home tot se arreglará.

FASSI. (*Fent lo manso.*) Ho deixo á la sua ma.
(*Enrich davant aquesta conversa ha contemplat lo quadro que ofereix la agrupació de las figuras. De prompte una idea crusa per sa imaginacióy ab entussiasme artístich esclama.*)

ENRICH. Y quin assunto! Un moment.

ELOY. Qué passa?

ENRICH. Jo só un pintó
que ab fé passejo ma terra
buscant pe 'ls plans y la serra
un camp per ma inspiració.
Si 'm volguéssin facultar
per fe un quadro d' esta escena.
QUIM. No tinguéssim cap mes pena.
Tiri avant; ja pot pintar.
(*Tots se quedan com se troban. Enrich se acomoda al peu de la creu: D. Eloy detrás d' ell dret. Quadro.*)
ELOY. Qué pensa?
ENRICH. Una tonteria.
Si 's premiés...
ELOY. Molt bè pot se.
Ja sab que qui pinta ab fe...
ENRICH. Ningú en aixó 'm guanyaria.
Mes no será.
ENGRACIA. Qui be espera...
QUIM. Noys, quietut.
ENRICH. Ansia y avant.
ENGRACIA. A veure si premiarán
LA BARQUETA DE SANT PERE. (*)

(*) L' autor ha donat est segon títol á la obra, que deurá ser lo primer en la representació.

L' AVI

QUADRO DRAMÁTICH DE COSTUMS CATALANAS

EN UN ACTE Y EN VERS.

A mon bon amich

PAULÍ ROIG,

Recort de

L' AUTOR

PERSONATGES

LLOGAYA.	16 anys.
MARSAL.	80 »
D. SALOMÓ.	56 »
SISÓ.	23 »
ELOY.	30 »
JANOT.	de 40 á 50 anys.
FRANCESCH..	de 70 á 80 »

Pagesos vells, joves y noys.

L' acció en una vileta del Ampurdá.

ÉPOCA: L' ANY 1812.

ACTE ÚNICH.

DECORACIÓ.

Sala de casa pagesa acomodada.—Portas, al foro y laterals. La de l' esquerra del espectador, que figura donar á casa del vehí, mitj oberta; l' altra, tancada. La del foro oberta durant tot l' acte. Taula y cadiras; una d' estas de baqueta, ab brassos. Ornament carecteristich, com quadros al oli ennegrits, arca, cornucopias, etc. etc.

ESCENA PRIMERA.

MARSAL, *després* LLOGAYA.

(*Al axecarse 'l teló, Marsal está sentat en la cadira de brassos prop la taula, fent mitja. Canta, de baix en baix y ab veu monótona, las segúents estrofas d' una cansó popular.*)

MARSAL. «Ja podém tots comensar
á cantar la prosa:
Napoleon hem d' enterrar
sòta d' una llosa;
puix ha fet tal cap-girell
de dalt fins á terra,
que, d' havers' acabat ell,
s' ha acabat la guerra.

—

«Si per cas anava al cel,
sortirá sant Pere
y l' arcángel san Miquel,
fentlo torná' enrera.
Sant Narcís lo reptará,
tractantlo de mona!
Ara bè haurás de pagá'
los mals de Girona.»

(*Entra Llogaya portant un canti de aigua, moll del exterior.*)

LLOGAYA. ¡Bèn cantat, padrí! ¡Oh! encara
teniu la veu bèn bonica!

MARSAL. Oy, oy!... Ja era bén bè hora
de que tornesses, pubilla!
Lo sol ja se 'n va á fer nona;
los aucells ja no refilan,
y 'ls pastors van pèls andars.

LLOGAYA. Donchs... dexéu estar la mitja, (*Prenentli.*)
que, comensant á esser fosch,
us malmetriau la vista.
Teníu: xarriquéuhi: es fresca
com una rosa. (*Li dóna 'l canti.*)

MARSAL. Axerida!
¡Si vals més or que no pesas!

LLOGAYA. ¡Valdría moltas mils lliuras!

MARSAL. Jesús! (*Posantse á veure xarricant.*)

LLOGAYA. María y Joseph!

MARSAL. Aig!... ¡Ja 't dich qu' es fresca y rica!

LLOGAYA. Es de la Font Cogullada.
(Ay!)
(*Tapantse la boca penadida de lo que acaba de dir.*)

MARSAL. Bo! Si que t' aprofitan
los meus consells!... ¿No 't tinch dit
que no fassas valentías?
¿qu' en colgantse 'l barba-ros... (*Lo sol.*)

LLOGAYA. Bè!...

MARSAL. Es massa lluny, y podria
succehirthi una desgracia.

LLOGAYA. May cap me n' hi ha succehida.

MARSAL. Lo que no passa en set anys
passa molts cops en un dia.
Ademés, que ara las cosas
s' han girat com una mitja.
De resultas de la guerra
corren algunas partidas...

LLOGAYA. ¡Dèu meu! (*Ab cert esglay, mirant tot l' escenari.*)

MARSAL. No passis temor:
jo 't defenso.

LLOGAYA. Vos voldríau
defensarme, avi Marsal,
mes...

MARSAL. Digas: ¿qué?

LLOGAYA. Que us batrian.

MARSAL. ¡Llamps cargolats! Ells que ho provin,
y ja veurás com la vida
los hi faig pagar per bona,
per dolenta que la tinga.
Canalla vil, miserable,
que quan la pátria agotniza,
després de la forta guerra
que l' Espanya tè rendida,
s' agavatxa per diner
y la gent de bè assassina;
canalla traidora, infame,
que vinga, redéu, que vinga,
y ja veurá si aquest vell
tira de dret ó no hi tira.

LLOGAYA. Prenéuho ab aire!

MARSAL. ¡Oh! no puch!
Pensant en tantas desditxas
y en tantas vilesas, sento
que la pell se m' esgarrifa.
Quan veig lo qu' estich veyent;
quan veig qu' aquexas partidas
de brétols poden molt més
que la bona gent, faría
un atentat, com hi há cel.
¿No ho veus, Llogaya? Voldriam
sortir d' unas aiguas mortas,
y 'ns trobém á la sortida
ab munts d' argelagas!

LLOGAYA. (*Ab gran ternura pera calmarlo.*) ¡Prou,
avi, prou!

MARSAL. (*Esforsant y calmantse.*) Sí... prou!
(*Moments de pausa.*)

LLOGÁYA. ¡Que triga
á torná 'l pare!

MARSAL. No tant
com axó. Encara hi há dia,
y... sis horas son molt llargas
quan per camins se tranzita
que las plujas han malmés.

LLOGAYA. Axó es cert.

MARSAL. A més, la fira
de sant Tomás may s' acaba.

LLOGAYA. No es com la fira petita
d' Amer! (*Ab vivesa.*)

MARSAL. (*Somrient.*) Ah! ja 't veig herbeta!

LLOGAYA. ¿Per qué?

MARSAL. Com allá hi tenías
al cosí Eloy, que cuidava
de qu' estesses divertida...

LLOGAYA. Avi!... (*Ruborosa.*)

MARSAL. Per çó 't va semblar
curta, molt curta la fira.
Tens setz' ays y...

LLOGAYA. (*Vivament.*) No, senyor.
Encara 'm faltan... dos dias.

MARSAL. Tens rahó... Je, je!...

LLOGAYA. Es qu' es prou!
Sempre 'm voleu revellida!
¡Setz' anys! ¡Setz' anys!... ¿Qué us penséu?
M' han dit que 'l dia que 'ls tinga
ja seré tota una dona,
y ara... encara sò... una nina.
(*Axó últim jogat.*)

MARSAL. Si: una nina de fireta...

LLOGAYA. Padrí!

MARSAL. Que tè més malicia
que jo bondat; qu' está alegra,
si la tracta de bonica
son cosí Eloy Pladevalla
y ab ulls de xayet la mira.

LLOGAYA. Avi, tinch no més quinz' anys!
¡No 'm feu obrir tant la vista!

MARSAL. ¡Ah trutxa!

LLOGAYA. (*Cambi de tó.*) Calla: ¿Sentiu?

MARSAL. (*Id.*) Será ton pare que arriva.
(*Se dirigeix á la finestra, la obra y mira.*)

LLOGAYA. No 'u crech.

MARSAL. ¡Oh, jo, jo, jo!...
(*Rient y fregantse las mans.*)

LLOGAYA. ¿Qu' es?
(*Va á la finestra, guayta per damunt las espallas de son avi, y llensa un alegre crit de sorpresa.*)
¡Ah!

MARSAL. (*Molt alegre.*) L' Eloy!... Si. Ja sabía
qu' havía de venir... Vès,
vès, que ja veig que 't frisas.
(*Tornant á baxar al primer terme.*)

LLOGAYA. Jo...

MARSAL. ¡Si ho veig! Ala, depressa!

LLOGAYA. Si... m' ho maneu... (*Riallera.*)

MARSAL. (*Marcant molt.*) Si, belitra!—

Tè: pórtali l' aigua fresca,
que potser la necessita,
fent aquests sols qu' ara fan.
(*Li dona 'l canti qu' ella se 'n dú corrent.*)
Certament podé l' estima
més de lo que jo 'm pensava...
Si vè de Dèu, que d' éll siga.

ESCENA II.

MARSAL, SISÓ.

(*Aquest últim ab una podadora.*)

SISÓ. Dèu vos guart.
MARSAL. Oydá; Sisó!
SISÓ. Aquí us retorno aquest' eyna,
y grans mercés.
MARSAL. ¿Ha fet feyna?
SISÓ. Poda molt.
MARSAL. ¿Si?
SISÓ. De debó.
Es podadora rebona.
MARSAL. Prou!
SISÓ. Y... ¿sembla qu' ha tornat
ja 'l senyor Sist de mercat?
MARSAL. Cá, no!... Es un' altra persona!
SISÓ. Molt alegre m' ho diéu.
MARSAL. No es per menos, noy.
¿Si?
Si.
Ha arrivat... lo sèu cosí!
SISÓ. ¿Quí?
MARSAL. N' Eloy: lo cosí sèu.
SISÓ. ¿N' Eloy? (*Demostrant ignorar qui es.*)
MARSAL. Y tinch esperansa
de que la sèua vinguda
será de tots ben rebuda.
SISÓ. ¿Y axó?
MARSAL. T' ho diré en confiansa.
SISÓ. Sabeu que sò vehí honrat,
y en totas las vostras ditxas,
com en los mals y desditxas,
estich sempre interessat.
Ademés, hem d' agrahí'
tants bons favors de vosaltres.....

MARSAL. Bah! 'ls matexos que nosaltres
de vosaltres: vétho aquí.
SISÓ. ¡Oh no! Vosaltres esteu,
si no richs, acomodats.
Nosaltres, pobres si honrats,
no podem lo que podeu.
MARSAL. Aném bè, bè: ¿callarás?
Tu ets encara molt xicot
y... es clar.....
SISÓ. ¿Qué?
MARSAL. Que un noy no pot
veurhi més enllá del nas.—
Mes torném al que interessa.
Te deya, fa poca estona,
qu' estem molt d' enhorabona.
SISÓ. ¿Y bé?...
MARSAL. No vagis depressa!
SISÓ. No 'n porto mica: parléu.
MARSAL. La Llogaya té setz' anys,
y tots, tots els meus afanys
son per ella; bè ho sab Dèu.
Viudo son pare, vell jo
que ab prou feyna 'm puch tení,
hem de menester aquí
un refors.
SISÓ. Teníu rahó.
MARSAL. Ara bè: fará alguns mesos
que la noya al cosí sèu
va veure, y... ja hi há qui creu
qu' están... poch ó molt entesos.
Ella es molt noya, ja ho sè;
peró... tu sabs qu' á vegadas
las noyetas fan... noyadas,
y s' enamoran també.
SISÓ. (Ah!) (*Amargament y reprimintse.*)
MARSAL. Jo crech qu' enamorada
no está encara ni estar pot,
peró... ¡psé! sinó del tot,
la tasca es ja comensada.
Y aquí tens, Siset amich,
la causa d' estar content.
SISÓ. Me n' alegro... cordialment.
(*Idem que avans.*)
MARSAL. Ja 't crech.
SISÓ. De debó us ho dich.
La Llogaya es una toya

de virtuts: es molt bonica,
es franca, es jove, y es rica,
y es, en fí, tota una noya.
Tè sis anys menos que jo,
y ahir mateix sembla qu' era
quan escoltava riolera
l' avi, que Dèu li perdó.

MARSAL. La infancia es, noy, foch de fallas!

SISÓ. Si: mes dura 'l recort seu;
y, per ço, 'l cor, quan la veu,
la veu escoltant rondallas;
contestant amoroseta
á las preguntas del avi,
que, tot tremolantli 'l llavi,
li deya «poma roqueta»;
si: jo veig que ell li somriu
y, ab la ma en sa tendra espatlla,
li diu «caminar de guatlla»
y «volada de perdiu».

MARSAL. Se coneix que fas cansons,
que tens molta fantasía...
Ay! si la dona 't sentia
se 't menjaría á petons.

SISÓ. ¡Pobra Marta!

MARSAL. 'T duya amor
perque 't feyas estimar.

SISÓ. ¡Qui á aquell temps pogués tornar,
avi Marsal!

MARSAL. De bon cor
tothom crech que hi tornaría.

SISÓ. (*Marcat.*) Llavors un hom no s' adona
de si es de una casa bona
ó d' una pobra masía!
Richs y pobres, 'sent petits.....

MARSAL. ¿Ja hi tornas ab la riquesa?

SISÓ. Perdonéu!

MARSAL. (*Formalisat.*) Oh! ¿tant te pesa
no véuret molt or als dits?
No hi há joya de més preu
que una mitjaneta sort,
ab poca pòr de la mort
y ab molta confiansa en Dèu.

SISÓ. Ho sé; mes...

MARSAL. Mes... ¿qué?

SISÓ. ¡Que ansío
ser rich, molt rich!...

(Axó ab cert frenesí. Marsal li fa la següent pregunta mirantlo ab ficsesa.)

MARSAL. Y... ¿per qué?

ESCENA III.

MARSAL, SISÓ,—LLOGAYA, ELOY, D. SALOMÓ.

(Aquest es un home gras, tibat, algo tartamut, que parla molt mesuradament y s' escolta.) (Llogaya porta 'l canti y 'l dexa estar convenientement.)

LLOGAYA. Entra, entra! Y també vosté,
don.....

SALOMÓ. (*Enfátich.*) Salomó Estrach del Rio:
servidor.

ELOY. ¿Qué tal, qué tal,
oncle Marsalet?
(*Donant á Marsal la ma y abrassantlo.*)

MARSAL. Ja ho veus.
¿Y tu?

ELOY. També.

MARSAL. ¿Y tots els teus?

ELOY Tan trempats!

MARSAL. Es lo que cal.

ELOY. ¿Y l' oncle Sist?

MARSAL. Es á fora.

ELOY. Tanca molt tart! *(Admirántsen.)*

MARSAL. Devegadas.

ELOY. Oh! ja son las set tocadas!
(*Després de mirar lo seu rellotje.*)

MARSAL. Sempre vè á casa molt d' hora,
mes avuy entretingut
haurá estat, y.....

SISÓ. Bona nit.
(*S' haurá quedat al fondo del escenari y ara fa moviment per anársen.*)

MARSAL. Te 'n vas, noy? (*Ab recansa.*)

SISÓ. Ja hem enllestit.
Que s' hi governin.

SALOMÓ. Salut.

MARSAL. Escolta: ¿y per qué te 'n vas?
Los bons vehins may fan nosa.
Asséntat, home: reposa.

SISÓ. Grans mercés.

MARSAL. Home, beurás
un traguet en companyía
de nosaltres.

SISÓ. No pot ser.
Tinch á dins quelcom per fer
y.....
MARSAL. Santa bona María.
SISÓ. Qu' ho passin bé.
MARSAL. Adéu, Sisó.
LLOGAYA. Adéu. (*Ab aspresa tendra, aturantla*)
¡Quína mala cara
que 'm fas!
SISÓ. ¿Jo á tu?
LLOGAYA. Sí, tu.
SISÓ. Es qu' ara.....
Adéu.
(*Se 'n va per la porta lateral. Llogaya queda ab lo cap baix pensativa.*)
MARSAL. Es un bon minyó.

ESCENA IV.

LLOGAYA, MARSAL, ELOY, D. SALOMÓ.

(*La escena s' irá molt gradualment enfosquint.*)
MARSAL. Apa, noya! porta trago,
que 'ls senyors beurán un xich.
ELOY. Per mí..... (*Mirant á D. Salomó.*)
SALOMÓ. Jo tampoch: estich
tot suat, qu' es un estrago,
y crech que millor será
que 'l paladá 's sacrifiqui,
que uns moments se mortifiqui
y después beure podrá.
Cada cosa en lo seu temps.
MARSAL. Just: com al Advent las cols.
SALOMÓ. Sóls axí 's fan anys, y sóls
axí no hi há contratemps.
(*Pren una polsada ab fruició.*)
ELOY. Es lo mèu procurador,
(*A Marsal, signant á D. Salomó.*)
MARSAL. Ah! per molts anys.
(*Salomó s' axeca y diu los versos que ara seguexen donant la ma á Marsal, qui no sab qué ferse y, tot estranyat, li dexa pendre la sèva. Després D. Salomó s' inclina reverent davant de Llogaya, la que mostra igual estranyesa que Marsal, al correspondre á la afectada salutació.*)

SALOMÓ. Molt fiél, créguim
y, en endevant, reconéguim
com sòn atent servidor.—
Lo mateix li dich, senyora.

LLOGAYA. No m' ho diga: no 'n tinch ré.
(Axó ab molta ingenuitat.)

SALOMÓ. Es cert: may recordo que...
estich al camp; que... estich fora.
May penso qu' he abandonat
la notaría ab virtut
per veure si la salut
refermo ben aviát.
May me recordo que só
procurador forestal.

MARSAL. Donchs... ja li dich que fa mal.

SALOMÓ. ¿Vol dir?

MARSAL. Molt mal: sí, senyó.
Jo no me 'n descuydo may
de que ho sò.

SALOMÓ. ¿Vosté també?
(Ab cert despreci enfátich.)

ELOY. Déxil dir!

MARSAL. Tant com vosté,
com tu y com tots. Axó ray!

SALOMÓ. Espliquis.

MARSAL. Ja veurá cóm
es molt cert lo que jo dich:
qu' es procurador lo rich,
lo pobre, y... que tots ho som.
(Tots s' acostan á Marsal. Pausa.)
L' un procura saber més
que l' altre; l' altre, enriquirse;
l' altre, riure y divertirse;
l' altre, menjá y no fer res.
Procurador! ¿Per ventura
hi há al mon una persona,
lo mateix home que dona,
que pél seu bè no procura?
Las noyas, trobar xicot
guapo y que gasti soguilla;
los noys, trobá una pubilla
ó arreplegar un bon dot.
Las noyas, ser cutonoyas;
los noys, anar cutonoys;
los vells, semblar que son noys;
las vellas, semblá unas noyas.

Lo malalt, tenir salut;
lo metje, tenir malalts;
l' advocat, plets de caudals
ó algun ricás bèn tossut.
L' apotecari, tenir
fonda y plena la cisterna,
y tot aquell qui governa,
governar sens' obehir.
Lo militar, guanyar graus
y posarse moltas creus;
la noblesa, aná ab los sèus
y llensar l' or en saraus.
L' un, gastar molt de buato;
l' altre, sempre estalviar;
lo qui ven, vendre bèn car;
qui compra, comprar barato.
En fí, fòra llarga cosa
mostrar que tothom procura
trobar sa bona ventura
per fer sa vida ditxosa,
y axís dich, y tots els vots
tindrá la dita del vell,
cada hu procura per ell.....
ménos Dèu: qu' ho fa per tots.
(*Al dir «ménos Dèu» los circunstants s' acostan més al vell, estranyats; mes al sentir «qu' ho fa per tots», somriuhen y aprovan.*)

SALOMÓ. M' ha agradat. Tóquila!
(*Oferintli la ma. Marsal li dòna la sèva ab disgust.*)

MARSAL. (Bá!
Aquest home es molt coseta!)

SALOMÓ. Ha fet descripció de poeta.

MARSAL. ¿De... qué diu?

SALOMÓ. Parlant mes clá:
per ser simple agricultor.....

MARSAL. ¿Ximple?

SALOMÓ. Simple; mostra ingeni
á estil de nostra Garceni,
lo celebérrim Rector.
Ha mostrat conexements
per un costat psicológichs;
y per un altre molt lógichs,
encara que poch... latents.
M' ha agradat: li dich de cor.
Ha fet viventa pintura

de que tot nascnt procura.....
En fi; fássim el favor.....
(*Tornant á oferirli la ma en senyal d' aprovació.*»

MARSAL. ¿Qué vol?
SALOMÓ. Tórnila á tocar.
MARSAL. (Tant tocament ja 'm carrega!)
SALOMÓ. Molt bè!
(*Estrenyent ab duas mans la de Marsal.*)
MARSAL. ¡Prou, prou: que 'm masega!
(D' axó se 'n diu porquejar.)
SALOMÓ. Quan vulga, nena, ja estich
descansat.
ELOY. (*Á Llogaya.*) Farém beguda.
SALOMÓ. La sanch tinch ja revinguda,
y... francament: beuré un xich.
Entre tant, vaig á posarme
á conveniencia. ¿Hónt iré?
LLOGAYA. Entri á assí.
(*L' aposento de la esquerra.*)
SALOMÓ. Molt bè, molt bè.
Als seus peus... ¿Puch retirarme?
MARSAL. ¿Retirarse? ¿Qu' es soldat?
SALOMÓ. No: vull dí' anármen d' aquí.
ELOY. Sí, senyor.
MARSAL. Sí, senyor, sí.
SALOMÓ. Jo sò molt senzill: ¿vritat?
MARSAL. No me 'n parli! Es per demés.
(*Llogaya se 'n va pèl foro á una indicació de son avi.*)
SALOMÓ. Ser senzill es de bon tó.
MARSAL. (Si l' entench que 'm penjin!)
SALOMÓ. Sò
tot servidor de vostés.
(*Ho diu fent grans cortesías y entrant d' esquena á la cambra indicada.*)

ESCENA V.

MARSAL, ELOY.

MARSAL. ¡Quín home has arreplegat!
(*Ho diu ab marcadíssimas senyals de disgust.*)
ELOY. Un home qu' es un' alhaja!
(*Rient molt satisfet.*)

MARSAL. ¿Alhaja?
ELOY. Amich de fer anys,
de pendrho tot ab gran calma!
Que 'm busca bons requisits
per' que tinga forsa gana;
qu' encarrega á las minyonas
que remenin bè la palla
dels llits per' estarhi tous;
qu' al estíu, éll posa l' aigua
en fresch y al hivern aprop
del caliu per' escalfarla.
Un home á qui may ningú
ha vist relliscar ni caure;
que camina ab los peus plans
y du molt grans las sabatas;
que per res tè mals de cap,
perque ho pren tot ab catxassa;
que no vol saber miserias,
que no vol sentir desgracias,
que no vol ficarse en cosas,
si algun incomodo causan;
que, si bè tartamudeja,
y sospesa las paraulas
y de vegadas me dexa
á las foscas del que parla,
fa molt per casa, padrí;
padrí, us dich que fa per casa.
MARSAL. Tu 'm dius axó, y jo no sè
cóm un hom axis t' agrada!
Un home que tant s' estima
¿cóm pot estimar als altres?
Un home que tant s' ocupa
de sa vida regalada,
qu' en res ni per res s' afecta;
ó es un pobre papanatas,
ó es un senyor pescabrenas,
ó es un dolent, un canalla.
ELOY. No será tant!
MARSAL. (*Cada vegada més enérgich*).) Axó 't dich,
y si tu lo tens per altre,
y si per cas tu l' abonas.....
ELOY. Ja, ja!
MARSAL. ¿Te 'n rius?
ELOY. ¡Sou tan plaga!
MARSAL. No! Sò un home que aquí tinch
(*Signant el cor.*)

quelcom pera 'ls que ab mi tractan;
que duch voluntat als bons
y á ningú jamay li falta.
Sò un home qu' he estat soldat
y de totas n' he passadas;
que al estiu he sentit fret
y al hivern caló estremada;
qu' he tractat á molta gent,
qu' he llegit en moltas caras,
y sè que 'ls homes que 's cuidan
sóls d' ells y oblidan als altres;
que 'ls homes que pensan molt
en tot alló que 'ls agrada,
no merexen altra cosa,
—y encara es donálshi massa,—
que una ullada de despreci,
ó una mirada de llástima.

ELOY. Padrí!...

MARSAL. Atúrat, noy. Sò un vell,
peró que tinch jova l' ánima;
que si la pell se m' arruga,
lo cor no s' arruga encara.
Sò un home que vol la gent
de bon tremp, de bona pasta;
que ab ciutadans fingidots
que s' escoltan las paraulas
y dihuen que son molt franchs
y may ab franquesa parlan,
no m' hi sè avenir, ni puch,
perque no son gent de casa;
perque... á tret de canó 's veu...
se veu... que la saben llarga.
(*L' Eloy vol anar á parlar.*)
Res, res, noy,... Me 'n vaig á veure
si en Sist vè. (¡Qué poch m' agradas!)

ESCENA VI.

ELOY. *Després* LLOGAYA.

(*Uns moments de pausa. Eloy discorrent.*)

ELOY. A mí se me 'n dòna poch
de la seua opinió rancia.
Don Salomó fa per mí,
y, fent per mí, es lo que basta.

(*Apareix Llogaya trista, ab llumanera á una ma y á l' altra un plat ab dos gots y xocolata. Dexa la llumanera damunt la taula. L' escena haurá quedat fosca.*)

LLOGAYA. Santa nit que Dèu nos dó.

ELOY. Bona nit. ¿Qué tens, Llogaya?
(*Li fa la pregunta haventse acostat molt á ella.*)

LLOGAYA. Que... 's va fent tart que més tart,
y 'l pare no arriva encara.

ELOY. Ja vindrá.

LLOGAYA. Si Dèu ho vol;
mes jo veig...

ELOY. ¿Qué?

LLOGAYA. Que molt tarda!
(*Se sent un pausat toch de campanas.*)
Té: ja 'l parenostre tocan
de las ánimas.
(*Llogaya demostra ab lo moviment dels llabis que 's posa á resar.*)

ELOY. Bé: vaja!...
¿Te recordas de la fira
darrera?

LLOGAYA. (*Preocupada resant.*) ...«Vinga en nosaltres
lo vostre sant Regne...»

ELOY. Escolta:
¿no 't sembla trobarthi encara?
¿No 't sembla que tot s' alegra
al mirarnos?

LLOGAYA. (*Id que avans.*) Deu vos salve,
María...»

ELOY. Uy! qu' ets devota!
Quan estem sols y axí 't parla
ab tant carinyo 'l meu cor,
¡no tens per' mi una paraula
carinyosa, una resposta
que 'm refresqui l' esperansa!
Ets, Llogaya, bèn esquerpa,
y jo.....

LLOGAYA. (*Id.*) «Pregáu per nosaltres
pecadors...»

ELOY. Ets insufrible!
No: may sabrás estimarme
del modo que jo t' estimo,
ni soltera, ni casada;
may...

LLOGAYA. «Amén, Jesús.»—¿Qué deyas?
(*Diu l' «amén Jesús» senyantse y besant las duas mans closas, fent creu ab los dits grossos. La pregunta ab estremada ingenuitat.*)

ESCENA VII.

LLOGAYA, ELOY.—D. SALOMÓ.

(*Surt desbrotxat, en mánegas de camisa y ab casquet.*)

SALOMÓ. Uf!.. Estich com una emplasta!
Oh! y aquí fa una corrent
d' ayre, que molt poch m' agrada!—
¿No destorbo, eh?
(*Y va á tancar la finestra.*)

LLOGAYA. No, senyor.

SALOMÓ. Ab la finestra tancada
estarém assegurats
contra reumas. Vinga l' aigua.
Ah! just: primer roseguémhi
un poquet de xocolata.
(*N' agafa una presa y la devora.*)
¿Cóm te trobas, noy?

ELOY. (*Ab disgust.*) Axís!

SALOMÓ. ¿Eh? ¿No 't provan aquets ayres?
Si per cas, demá mateix,
entornémsen cap á casa!

ELOY. No es axó.

SALOMÓ. ¿Y donchs?

ELOY. La cosina
que no 'm vol fer bona cara!

LLOGAYA. Oy que sí!

ELOY. Oy que no!

LLOGAYA. ¡Oh! vegi...
¿per qué?

ELOY. De res m' escoltavas,
mentre jo...

LLOGAYA. Primer que tu
son per' mi las pobras ánimas.

SALOMÓ. ¿Las ánimas... dels botons?

ELOY. Ja, ja!

LLOGAYA. (*Formalisada.*) Vés!...

SALOMÓ. ¿D' ellas no parla
vostra mercé?

LLOGAYA. No, senyor:

d' aquellas que 'ns son germanas
y oracions nostras esperan
com esperan la rosada
las flors.
(*Los següents versos deu dirlos D. Salomó ab afectat misticisme, á tall de missionista, á fi de que contrastin ab la vulgaritat de las observacions finals.*)

SALOMÓ. Ah! ja! Has fet molt mal,
Eloy mèu, en destorbarla!
¡Hem de pensar qu' á aquest mon
no més hi som de passada;
que, després d' aquesta vida
de privacions necessarias,
de sacrificis inmensos.....—
S' ha tornat á girar ayre.
Vaig á tancar altre cop
la finestra. (*Ho eczecuta.*)
. . . . . ¿Per qué tanca
tan mal?.... En cap preu voldría
tenirne com ella á casa.
Las ayradas son dolentas:
¡guardéus, noys, de las ayradas,
que tenen malas resultas!—
Vaja! Ja 't dich qu' aquest' aygua
no 'm desagrada del tot.
(*Agafa y 's menja la mitja presa de xocolata restant.*)
Deurém sopar tart, puix tarda
l' amo y...

ESCENA VIII.

LOS ANTERIORS.—MARSAL.

(*Entra tot esglayat, ab una carta desclosa.*)

MARSAL. ¡Dèu mèu! ¡ay Dèu mèu!...
LLOGAYA. ¿Qué hi há, padrí?
MARSAL. ¿Dius qué hi ha?
Mira: acaban de portá
axó.
ELOY. ¿Qué diu?
MARSAL. ¡Oh!...
LLOGAYA. Donéu!...
(*Pren lo paper, s' acosta á la llum, llegeix rápi-*

dament pera si y cau desvanescuda. Marsal y Eloy s' hi acostan.)

Dèu del cel!!

SALOMÓ. (¿Qué deurá dir?)

(*S' ha acostat al grupo y, recullit lo paper que haurá dexat caure Llogaya, llegeix.*)

«La colla dels de 'n Boquica 'm tenen pres part d' allá del nostre olivet, y eczigeixen per mon rescat tres mil lliuras pagadoras inmediatament. Si d' aquí á mitj' hora no las ha dutas una sola persona de confiansa, me matarán sens remissió.—SIST BOVER.»

MARSAL. Corra... las claus... los diners...
Ho faría... ¡Es un pervers!
¡Morir!... ¡Lo méu fill morir!...

SALOMÓ. Sosséguis!

MARSAL. Ah! ¿sossegarme
quan se troba en tant perill?
¿Sossegarme, quan lo fill
volen els lladres matarme?
¡Tres mil lliuras!... ¡Ah!

SALOMÓ. Qué! ¿acás
no .. no las té?

MARSAL. No, senyor.

SALOMÓ. ¡Tres mil lliuras!... ¡Un tresor!

MARSAL. Axó no m' espanta pas.
Entre jo y alguna gent
del veynat, estich segur....
Peró ¿quí es que 'ls hi pot dur?
¿Quí tindrá prou ardiment
per... ¡Y jo no puch, no puch
trobá' en mitj' hora 'ls dinés
y durlos!... ¡Si jo pogués!...

(*L' Eloy s' ha anat apartant cap al fons del escenari. D. Salomó s' hi acosta.*)

LLOGAYA. Donéumels, y jo 'ls hi duch.

MARSAL. Desventurada!

LLOGAYA. No, no.
La Verge m' ajudará,
y... portéumels!

MARSAL. No, no...—¡Ah!

(*Acudintseli una idea, al girarse y adonarse d' Eloy.*)

Tu 'ls hi durás, bon minyó.
Vaig á trobarlos aviát...

(*Tot axó rapidissim. Moviment per part d' Eloy y de D. Salomó. Llogaya entussiasmada.*)

LLOGAYA. Si, avi! Corréu, corréu...

MARSAL. Oh! gracias, gracias. Déu meu!
(*Ara abrassa á Eloy ab trasport.*)
Gracias, Eloy: m' has salvat.
(*A Llogaya.*) Vina ab mi també: entre 'ls dos
salvarém prompte 'l perill.

LLOGAYA. ¡Pare del cor!

MARSAL. ¡Pobre fill!...
Déu es misericordiós.

ESCENA IX.

D. SALOMÓ, ELOY.

(*Pausa llarga.—D. Salomó preu un polvo, s' axeca y s' encara, á distancia, ab Eloy que havent baxat al primer terme, continúa pensatiu, cavilós.*)

SALOMÓ. ¿Y bé?

ELOY. (*Pausa.*) ¿Y bé?

SALOMÓ. ¿Qué pensas fer?

ELOY. Jo....

SALOMÓ. No fóra mala broma
qué creguesses á aqueix home.

ELOY. Peró 'l meu deber... (*Ab fredor.*)

SALOMÓ. ¿Deber?
Lo primer deber es, noy,
conservarse y... conservarse.

ELOY. Peró 's tracta de salvarse...

SALOMÓ. De salvar la pell, Eloy.
¡Si, que bona la farías!
Primer tu, después tu y tu
primer que tu y que ningú,
Eloyet, si vols fer dias.
(*Moviment del jove.*)
¿Vols dirme qu' es un parent?
¿qu' es pare d' ella y motiva.....
(*S' acosta molt á Eloy y li fa ab veu baxa, després d' assegurarse d' estar sols.*)
Me sembla que ningú 't priva
de... trobarte malament.
Y axó, noy, no es egoisme;
egoisme no pot ser,
qué... no 's tracta d' un deber:

se tracta d' un heroisme.
Y l' heroisme es molt car:
la vida s' hi tè venuda,
y... la vida, un cop perduda,
fill, ja no 's torna á trobar!
(*Moments de pausa.*)
Té: prén un polvo y medita.

ELOY. Es terrible lo que 'm passa.

SALOMÓ. ¿No prens polvo? Prén calxassa,
qu' es lo qu' aquí 's necessita.

ELOY. ¡Oh! obraré...

SALOMÓ. Molt prudentment.

ELOY. Dirán...

SALOMÓ. La calma recobra!

ELOY. Que 'm falta valor!

SALOMÓ. Que 't sobra,
diré jo, l' enteniment.

ELOY. De cobart me tractarán
y tindrán sobrat motiu.

SALOMÓ. Prova axó que serás viu,
y... 'l cas es viure, noy gran!

ELOY. ¿S' es vist major desventura?

SALOMÓ. Posém á salvo la pell!
(Si me 'l matavan á n' ell,
perdía jo la procura.....
Cá, cá!)

ELOY. ¿Es dir que vosté opina.....

SALOMÓ. Opino que algú s' acosta.
A dins te daré resposta.
(*L' agafa del bras y fa seguirlo cap al aposento de la dreta.*)
Vina.

ELOY. Jo...

SALOMÓ. Res: vina... vina!

ESCENA X.

MARSAL.—*Després* D. SALOMÓ.

(*Lo primer du un plech en que 's suposan los diners.*)

MARSAL. Eloy, té: 'l diner ja duch...
(*Comensa 'l vers desde dins, aparexent en escena fora de si.*)
No hi es... Eloy!... ¡oh Eloy!... No;
(*Los dos crits pujant de veu.*)

no es possible... Eloy!... Axó
no es possible... Jo no puch
creure qu' ell...
(*Va á entrar al quarto de la dreta. Se li interposa D. Salomó.*)

SALOMÓ. Senyor Marsal...
(*D. Salomó porta un llibre á las mans, que llegeix.*)

MARSAL. ¿Vosté?
(*Ab gran ira.*)

SALOMÓ. Senyó... (*Esporuguit.*)

MARSAL. 'L tractament
guardi per altres.

SALOMÓ. Corrent.

MARSAL. ¿L' Eloy?

SALOMÓ. Se troba .. Malalt.
(*Marsal dexa 'l plech á la taula.*)

MARSAL. ¿Qué diu?

SALOMÓ. Sosséguis.

MARSAL. ¿Jo?.. Sí:
sossegarme vull, á fé,
per dirli...

SALOMÓ. ¿Qué?

MARSAL. Que... vosté
me fa... fástich: velhi aquí.
(*Apareix Sisó al pas de la porta esquerra y queda escoltant.*)

SALOMÓ. Li asseguro que l' Eloy...

MARSAL. Ni un mot més!

SALOMÓ. Jo li asseguro...

MARSAL. Si: que per salvar l' apuro
s' ha posat mal... ¡Pobre noy!
(*Ara ab molta energía.*)
Mes ja qu' axís se porta ell
per no afrontar una prova,
lo que, cobart, no fa un jove,
valent ha de ferho un vell.
(*Decidit, pren los diners y va á sortir.*)

SALOMÓ. Axís sería: mes tart
podríau fer d' un moment,
y, en compte d' un vell valent,
hi há un jove que no es cobart.

ESCENA XI.

MARSAL, D. SALOMÓ, SISÓ.

(*Escena molt rápida.*)

MARSAL. Sisó.... ¿tu...
SISÓ. (*Rápit.*) Sé lo que us passa:
la Llogaya m' ho ha contat.
Donéume 'l preu del rescat.
MARSAL. ¿Tu... ¡Es massa!
SISÓ. ¿Diéu qu' es massa?...
No perdém temps: ja veyeu
que aprofitarlo es precís.
MARSAL. Aquí es... ¡Oh! gracias, Narcís!
(*Dantli 'l plech y abrassant al jove.*)
Ets un angel!
SISÓ. ¿Qué diéu?
No só mes qu' un bon vehí.—
Adéu siau.
MARSAL. Fill meu!... Fill!...
SISÓ. No:
no us enterniu gens per ço.
MARSAL. Sisó...
(*Ab eczuberancia de sentiment.*)
SISÓ. ¿Qué? (*Aturantse.*)
MARSAL. ¿Qué vols de mí?
¿Qué vols de la casa nostra?
SISÓ. ¿Qué vull?... Res.
(*La pregunta ab impetu.*)
MARSAL. Parla!
SISÓ. Res, res.
Deixéumel salvar.
MARSAL. Vés, vés!
SISÓ. Dexéu que salvi al fill vostre!
(*Se 'n va precipitadament, foro.*)

ESCENA XII.

MARSAL, D. SALOMÓ.

(*Aquest últim assentat, llegint lo llibre.*)

MARSAL. Si: 'l salvará... 'L cor m' ho diu...
Dèu fará qu' hi sia á temps,
y que 'ls lladres no 'l maltractin...

(S' adona ara de D. Salomó y, reprimint sa indignació y ansietat, li diu ab sarcasme.)
¡Oh!.. Perdoni: ¿qué llegeix?

SALOMÓ. Un... tractat de medicina
compendiat. que gran servey
pot fer per curar al noy.

MARSAL. Je, je, je!...

SALOMÓ. Se 'n riu? ¿Per qué?

MARSAL. Perque... no cal que 's molesti;
no cal que perdi axí 'l temps.
Jo entraré á darli la cura:
jo entraré á darli remey.
(Va per entrar: D. Salomó s' interposa.)

SALOMÓ. Detinguis. De molt cuidado
está, y podria bèn ser...

MARSAL. Ja ho entench: que la vergonya
de véurem lo pitjorés...

SALOMÓ. Senyor Marsal!...
(Afectant puntdhonor.)

MARSAL. Lo *senyor*
dexi corre.

SALOMÓ. *(Id. que avans.)* Jo conech
que vosté 's troba afectat,
y dispensarli es de lley
las falsas suposicions
ab que 'ns tracta... Si: jo sè
que quan los nirvis s' alteran,
s' altera tot lo demés:
que... vosté es á casa sèva,
y axó li dona algun dret;
peró... sè que 'l puntdhonor
á vegadas eczigeix
castigar á qui 's propassa,
y... precisat m' hi veuré.
(Crexentse, en vista del silenci de Marsal.)
Vosté no 'm coneix! Jo he estat
un home molt... *pendencier;*
jo, á pesar d' esser un home
de lley,—*lex legis,*—á cents
lances de honor he tingut
á pistola, y á floret,
y á veneno,—qu' es pitjor,—
per amor ó un' altre eccés.
Jo, sense pintarme un Cid
ó si li sembla un Roger
de Flor, ó un Roger de Lluria.

m' he trobat en sometents,
y 'ls companys han admirat
la valentía que 'l cel
me va concedí' á mans plenas:
jo he sentit molt los xiulets
de las balas, y tranquil
m' han vist los companys y...
(*Se senten duas descárregas seguidas lluny.*)
. . . . Eh?
(*Fa esta esclamació acompanyada d' un marcadíssim signe de pòr.*)
¿Qu' es axó?... Son molt aprop...
Jo 'm retiro... Pássiho bè...
(*Tremolant molt.*)
La prudencia es necessaria:...
La prudencia es lo primer.
(*Entra al aposento de la dreta y tanca de còp la porta.*)

ESCENA XIII.

MARSAL, *aviat* LLOGAYA.

MARSAL. ¡Si no 'm fesses tant de fástich,
llástima 't tindria, á fé!...
Mes ¿qué deurá esser axó?
Veyam si oviro...
(*Va á la finestra, la obra y mira.*)
. . . . Res, res.
LLOGAYA. Avi, avi!
(*Desconsolada, febrosa, delirant.*)
MARSAL. Llogaya!
LLOGAYA. ¡Ay, avi,
que haurán mort al pare mèu!
MARSAL. Desventurada, ¿qué dius?
LLOGAYA. Ahí' varen sé' á Dosquers
y varen al vell Riera
cremar á la llar... Ho sé
per la vehina Dominga...
¡Pare, pobre pare!... ¡Ell
que tant m' estimava!
MARSAL. ¡Oh! calla,
desgraciada!
(*Manifestant s' esforsa en no donar crédit al presentiment de Llogaya.*)

LLOGAYA. Aquexos trets
qu' ara tot just s' han sentit,
diu la vehina de cert
qu' eran.....

MARSAL. Déxala que diga:
mort lo mèu fill no pot sér;
sento mil veus que m' ho diuheu.
y Dèu no fora tan cruel
que, després de la desgracia,
lo mèu engany permetés.

LLOGAYA. ¡Ah! la vehina ha vist corre
espritada molta gent.
¡Pobre pare del meu cor!

MARSAL. ¡Pobre Sisó!

LLOGAYA. (*Sorpresa.*) ¿Que diéu?

MARSAL. Qu' ell ha anat á rescatarlo,

LLOGAYA. ¿Y l' Eloy?

MARSAL. (*Ab veu baxa.*) Ha tingut fret
de febra, de cobardía.—
Mes ara 'l foch ja no 's sent:
vaig á veure.....

LLOGAYA. També ab vos
surto.

MARSAL. Nó: quédat.

LLOGAYA. ¿Per qué?

MARSAL. Per... aconduhí al malalt.
(*Irónich, signant lo quarto d' Eloy.*)

LLOGAYA. ¿A un cobart? May!

MARSAL. Bé: molt bé!
(*Abrassantla ab efusió.*)
Mes quédat á guardar casa.

LLOGAYA. Si m' ho manéu...

MARSAL. Sí.

LLOGAYA. Ho faré.

(*S' ha comensat á sentir gran enrahonadissa al foro.*)

ESCENA XIV.

LLOGAYA, MARSAL.—JANOT, FRANCESCH, *Aviat.* VARIS PAGESOS.

(*Lo primer es jove y vell lo segon. Surt primer Janot, després Francesch y finalment los altres pagesos plegats.*

(*Janot y Francesch van ab escopetas. Los demés ab qualsevol arma de foch, dallas, fals, etc.*)

JANOT. *Alto al rey*, Marsal! (*Rient.*)
MARSAL. Janot:
¿tú?
FRANCESCH. *Alto*, Marsal!
MARSAL. ¿Tu, Francesch?
JANOT. Vos portém la bona nova:
vostre fill...
MARSAL. (*Ansiós.*) ¿Qué?
JANOT. Ja no es pres:
y aquí tens las tres mil lliuras
per' desar alegrament.
MARSAL. ¿Es possible? (*A Janot.*)
JANOT. No: es vritat.
MARSAL. ¿Es de creure? (*A Francesch.*)
FRANCESCH. No: qu' es cert.
LLOGAYA. ¡Oh! gracias, Verge del Mont!
FRANCESCH. Sí: y gracias á mí, á n' aquest,
y als altres que irán sortint.—
Qui dels llops parla... Aquí 'ls tens.
(*Ara surten los varis pagesos indicats, que 's quedan al pas de la porta, entrant á instancias de Marsal.*)
MARSAL. Entréu, entréu!...—Oh! 'l noy gran
de 'n Silvestre! ¿Cóm estem
de salut? ¿Ja es lo teu pare
curat?... Aném: gracia á Dèu!
(*Va acostantse á cada hu y 'ls hi toca l' esquena, los abrassa, los hi dòna las mans, etc.*)
Oy! 'l vell Bilert! ¡Noy tendre,
n' has fet massa!—¿Y tu també,
tan petitet!... ¡Ay, Senyor!
Míra que portas lo gech
á tres quarts de quinze... Vina.
(*Li arretgla.*)
Axí home.—Oy! l' altre Bilert!
¿Qué tal ahir la batuda?
¿Va anar com cal? ¡Oh! ja 't crech
que degué guanyar la posta
En Feliu! ¡Tira, pexet!
Lo blat de vostra garriga
es molt granat. ¡Prou qu' ho sé!...
¡Tots vehins!... ¡Ah, ah! L' Eloy!
Ets, Eloy, ben diferent
d' un altre Eloy, perqué ets pobre
y ell es rich, y tu ets valent
y ell...—¡Oh! En Pons! Tot y esser coix,

Pons... Pilat, ¿també t' hi has fet?
¿Y tu, bisbe? ¿Y tu, Sant Pare?...
¡Quin floreig de braua gent!
(*Tothom riu.*)

JANOT. ¿Y per' mi no hi ha requiebro?

MARSAL. Gat dels frares!

JANOT. Grans mercés:
si per cas, gat de las monjas!

MARSAL. Pró 'l fill...

FRANCESCH. Sosségat!

MARSAL. Y bé:
¿hónt es?

FRANCESCH. Més tart lo veurás.

LLOGAYA. ¿Y 'n Sisó?

FRANCESCH. Mira: aquí 'l tens.

ESCENA XV.

LOS MATEIXOS, SISÓ.

(*Porta la munyeca d' un bras emboliçada ab un mocador.*)

SISÓ. Aquí estich, avi Marsal.

MARSAL. ¿Qué t' has fet?

SISÓ. No val la pena
de parlarne.

LLOGAYA. ¿Ja hi dus vena?

SISÓ. Vena pla! Si no s' ho val!

LLOGAYA. Prou s' ho val! Vaig á ..

SISÓ. (*Detenintla.*) Te dich
no 't mogas per res.

LLOGAYA. ¿Y 'l pare?

SISÓ. No pot vení' ara com ara,
peró vindrá d' aquí á un xich.

LLOGAYA. Ah! ¿y per qué, per qué no vé,
sapiguent l' ansia que 'ns mou?

SISÓ. ¿Voléu escoltarme? (*A Marsal y Llogaya.*)

MARSAL. Prou!

SISÓ. Veurás cóm ho entens molt bè.—
(*Tots s' acostan y fan rodona entorn de Sisó. Llogaya y Marsal, un á cada costat en primer terme.*)
Corrent he sortit d' aquí
per' dú' 'l rescat á ton pare;
passo allí-en-llá del molí,
y sento cridar: «Aquí!

Aquí, minyons! Ara, ara!»
Presumint qu' eran valents
del poble los que cridavan,
fent un dels meus pensaments,
fent un dels meus sentiments
m' hi acosto, quan ja tiravan.
A la llampejant claror
dels trets, veig aquets companys;
sento axamplársem lo cor,
y, al cel demanant favor,
hi barrejo 'ls meus afanys.—
De perills ja no n' hi havian
quan, impacient, m' he confós
ab los companys que 's batian,
perque 'ls lladres ja fugian
com llop perseguit del gos.
Fugian, que la sorpresa
los ha trobat reposant,
y han abandonat la presa
qu' ab miserable vilesa
estavan, tranquils, vetllant.
Havian tingut esment
aquestos (*Los presents*) de que la gent
infame 's trobava allí,
y, sens moure sometent,
han volgut matá ó morí.
Vos ja compreneu, Marsal,
que ells pensavan no fer mal,
puix sapiguent qu' en perill
se trobava 'l vostre fill,
jamay hagueran fet tal.
Mes ho han fet, y tanta sort
á nosaltres y 'l catiu
Deu nos ha dat per recort,
que cap dels companys ha mort
y 'l teu pare, noya, es viu.
Sóls l' esglay, y una ferida
que no es forta, l' han postrat,
y, per' curál desseguida,
á ca 'n Bru, que es á l' exida
del poble, l' havém dexat.
Allí es curat ab gran zel
pèl nostre senyor doctó,
y, us prometo, sens rezel,
que, ajudanthi un poch el cel,
dintra un quart estará bo.

LLOGAYA. Anémhi! (*Moviment.*)
MARSAL. Anémhi! (*Idem.*)
SISÓ. Al contrari:
lo doctor diu que convé
que no 's conmoga per ré.
LLOGAYA. Sí: peró.. jo vull anarhi!
MARSAL. Atúrat!—Primer vull jo
que, davant tèu, àb franquesa,
me cumpléxi una promesa
aquest axerit minyó.
(*Ho diu rioler, posant la ma sobre l' espatlla de 'n Sisó.*)
SISÓ. ¿Jo una promesa? (*Ingénuament.*)
MARSAL. ¿No alcansas
lo que 't pretench indicar?...
¡Ja veig que haurás de menjar,
fillet mèu, cúas de pansas!
SISÓ. Jo...
MARSAL. Parla. (*Pausa.*) ¿Qué tens, Sisó?
¿Te tornas roig? ¿Qué 't trastorna?...
(*Sisó, ab lo cap baix, mira de regull á Llogaya, la qual, en la mateixa actitut y de igual modo, 's mira á Sisó.*)
Tè! Aquexa també s' hi torna!...
(*Se dòna un cop al front.*)
Vaja! ja está entés axó.
(*S' acosta á Sisó y li diu á cau d' orella.*
¿Te casarías ab ella?
SISÓ. Si. . no.:. volgués al cosí...
y... volgués... péndrem á mi... (*Molt turbat.*)
MARSAL. Escolta, tendra poncella:
¿Te casarías ab ell?
(*Parlantli d' igual modo que á Sisó.*)
LLOGAYA. ¿Ab en Sisó? Tot seguit.
(*Ho diu ab gran promptitut.*)
MARSAL. ¡Sí que bèn aviat ho has dit!
Quan jo hu dich! Son de la pell
d' en Tiréta!... Ji, ji, ji!...
(*Moviment general d' aprobació y alegría.*)
Y ara dexéume avisar
á uns senyors, que convidar
vull: no 'm diguéssen mesquí.

ESCENA XVI.

LOS ANTERIORS.—D. SALOMÓ.

(*Surt mitjrient.*)
SALOMÓ. No 's mortifiqui: he escoltat
lo que ha dit ab molt agrado.
MARSAL. Y... ¿ell?
SALOMÓ. També.
MARSAL. Donchs... de cuidado
ara 's deu haver posat!
SALOMÓ. Pot ser, més ho ignoro jo,
perque passo 'ls meus afanys.
MARSAL. *Malorum!* ¿No vol fer anys,
estimat D. Salomó?
¡Oh! vagi á ficarse al llit!
SALOMÓ. Si; que demá á primer' hora
volém sortir cap... á fora.
Senyors meus, molt bona nit.
(*Torna á entrar al quarto, fent reverencias extremadas.*)

ESCENA ÚLTIMA.

LOS MATEXOS FORA D. SALOMÓ.

JANOT. ¿Qué es aquest enza? (*A Francesch.*)
FRANCESCH. No u sé.
JANOT. ¿Qué hi grata aquí?
FRANCESCH. Ell s' ho sabrá.
MARSAL. No: jo us ho vull esplicá'
y ho entendréu d' alló més bé.—
Ell, y un minyó, qu' ara 's troba
malalt de lo que no 's creu,
cosí d' aquesta y del séu
pare, volían per jova
ma neta, y á fé' una prova
han vingut avuy ja tart:
mes ay! noys: al cap d' un quart
ha caigut en malaltía
y ella... ha dit que no volía
curar á un home cobart, (*Marcadament.*)
Jo, que no vull que, casada,

puga als seus debers faltar,
com lo noy podría estar
malalt un' altra vegada,
ja que 'n Sisonet li agrada
y ell no hi vé gens malament,
en compte d' un MAL PARENT,
s' arreplega un BON VEHÍ.—
¿Oy que fem molt bé?

TOTS. Sí, si!

MARSAL. Doncas... vinga casament.
Preparéu la roba bona,
preparéu lo bo y melló
per' festejar al minyó,
per' festejá' á la minyona.
Y, en tant bella enhorabona,
per' que no quedi tot dins
y no 'ns tatxin de poch fins,
convidém també als presents,
(*Referintse al públich.*)
que, si bé no son parents,
han estat tan bons vehins.

FI DEL QUADRO.

PREMIS ESTRAORDINARIS

PROSA

PREMI OFERT PER LA REDACCIÓ DE LA REVISTA CATALANA

LA RENAXENSA

N.° 21.—**Deu narracions**, de *D. Joaquim Riera y Bertran*.
N.° 22.—**Narracions**, de *Donya Maria de Bell-lloch*.

NARRACIONS SÉRIAS,

ORIGINALS

MALA FÍ.

I.

¿L' heu vista á la pobra Mercé densá qu' es maridada? D' hora, massa d' hora li cercaren espós, y per mala sort varen trobarli 'l que no li convenía.

Avans de casarse (vuyt dias, no més que vuyt dias avans), era una noya més fresca y xamosa que l' aigua de Nuria; primorosa com los lliris blanchs.

Guaytáula avuy: la rojor de las sèvas galtas ennuvolada; los ulls foscos y empetitits; los llabis com fullas d' arbre á l' agonía de la tardor. No: desprès d' una febra de setmanas, no estaría més castigada de lo qu' está.

Las xicotas, al véurela, diuhen: «¡Quín somni!» Y balancejan lo cap ab no fingida racansa.

Los fadrins, clohent los punys d' abduas mans, esclaman: «¡Malaguanyada!»

Las pobras vellas y 'ls pobres vellets fan: «¡Tan galan minyona!» y «¡Tan escuterida!» desprès de contemplar de molt prop á la Mercé.

Las malas llenguas,—á las que sab greu compadexe á ningú per tant qu' ho merexi,—están d' enhorabona. Mormuran més que cap canyar en dia de vent.

«Es clar; jo ja ho veig: ¡lo marit tè deu hizendas que li llevan

més que vol! ¿Quína mare, encara que no fos tan interessada com ho es la de la Mercé, hauría dit que nó?»

«¡Pobra noya!... Es á dir pobra: aném á pams. Si ella, ferma que ferma, s' hagués resistit... Mes jo ja ho veig: ¿qué sab la criatura?... ¡Es á dir qué sab! Massa, quant més prou, sab ella, segons diuhen malas veus. Contan si... Mes jo 'm guardaré, com tres y dos fan cinch, de que 'm senti ningú y 'm diga que 'm fico hont no 'm demanan.»

Aquexos y consemblants enrahonaments se coblan, s' axamanan y s' enverinan com avespas que son.

Fins los compadescuts, á la primería, de la Mercé, poch á poch van juntantse ab los mormuradors, y, comensant per dirhi la sèva dita, com qui no hi toca, acaban per tocarhi massa, mormurant y calumniant á tort y á través.

Sóls un jove, molt jove fadrí se reprimeix, calla y s' estreny lo cor ab la dreta ma com si volgués ofegársel.

II.

No cregáu que 'l marit de la desgraciada Mercé sia indigne d' ella ni de cap dona. Si algú de vosaltres, sabedor de qu' el rich, ha pensat que no juntava á semblant dó los qu' están per damunt la riquesa, s' es enganyat, y jo dech afanyarme á tráurel de sòn engany.

L' espós de la joveneta Mercé es tan bondadós com rich, y tan galan de figura com bondadós.—Ni es, tampoch, desaparellat de temps per lo de la nuvia, sinó que 's troba, al contrari, á la flor, puix conta cinch anys més qu' ella.

De sa bondat, qu' es lo que cal ponderar de la gent, vos ne faréu ben capassos ab la següent conversa.

«¿Per qué ploras? ¿Qué tens, Mercé mèva? Tu 't llassas de plorar, y jo, veyenthо, 'm llasso més que si plorava com tu. Dígam: ¿qué tens? Vivim sols ab ta mare y 'l servey de casa: si no t' agrada 'l servey qu' ara tenim, lo mudaré tot: fins despatxaré ¡Dèu me valga! á la Tona vella, que m' estima com sabs y que fa á la ratlla de quarant' anys que menja pa de nostras fornadas. Parla: ¿es que no t' agrada potser aqueix pla d' oliverars que tenim davant? Anirém á Montanya. Per falla d' un, tres masos hi possehím per' triar. ¿Voldrías, tal volta, anar á ciutat? Hi farém cap, per més que 'm requi de mort l' abandonar llochs en que visch estimat de tothom y, més que de ningú, dels pobres. ¿Vols... ¿Qué vols?

—¡Res vull: res puch voler! ¡Quánt millors fossen los remeys, pitjors fòran per' mí!

—¡Sempre igual resposta! ¡Sempre misteri igual en tas paraulas!... ¡Oh! aquest dupte que tinch me perverteix la sanch, y... no vull sentirlo més. Parla, Mercé: dígam lo nom del que 'm roba la felicitat, y avuy mateix...

—¡Per pietat! No, no: jo t' estimo; jo ansío estimarte perque... tu ets mòn espós.

—¡Solzament perqué 't sò espós!

—Sí; y perqué merexes esser estimat; perqu' ets merexedor de muller més digna de tu qu' esta desventurada dona. Peró no temis: aviát, més aviát de lo que presums, podrás tenirla y... la tindrás. La tindrás. Mira: ho prego agenollada á Dèu Nostre Senyor!»

III.

L' endemá de la conversa qu' acabau de llegir, l' espós de la Mercé reptava á la mare d' aquesta ab los següents mots:

«Mare: per lo més sagrat que tingau en aquesta y en l' altra vida; per lo que més pogau desitjar y anyorar, digáume ¿qué 's té la mèva esposa, qué li passa? Anit ha somniat, y d' entre paraulas confosas, li n' he cullidas altras que m' esglayan encara. «Mare, mare mèva:—ha dit clar;—¿per qué m' has desgraciat axís? ¿Cóm m' has fet tant de mal?» Y, després d' esclamarse, s' ha estret una y duas y tres vegadas las mans al pit, com si volgués arrencarlo. Mare, digáume sens' esperar mes, qué 's tè la filla vostra!

—¡Cálmat, noy, cálmat!—respongué la mare-sogra rient.— Lo mal de la nostra Mercé es de bona cura. Fés per manera d' amanyagarla forsa; no li planyis bonas paraulas ni bonas distraccions y... dorm ab repós.

—¡Vos enganyeu, mare, vos enganyeu!

—¿Qué vols dir?

—Que quant més afalago á ma esposa; quant més me dalexo per ella, més pert la salut. La miro ab ulls d' amor, y tremola com si la mirés lo butxí; dels meus llabis s' apartan los seus com si temés...

—Febras, si: axó serán febras. Mudém d' ayres aviát y... remey segur. Jo te 'n responch; jo te 'n poso las mans al foch.»

IV.

Al poch temps del enrahonament transcrit, una dona d' edat, postrada en espayós llit, agonitzava.

Era la mare de la Mercé, ¡de la pobra Mercé, á qui dos dias avans s' havía donada sepultura, desprès d' haver mort com una santa!

L' agonía d' aquella dona havía sigut soptada y era esgarrifosa. Los ulls y la boca se li obrian y tancavan sense parar. Tota ella 's reblincava com si tingués ferro ruent dintre 'l cos. Clohía las mans y ab las unglas se las ensangrentava.

De tant en tant, articulejava paraulas que feyan estremir als circunstants, quals fesomias estavan sóls mitjerament illuminadas per la incerta claretat d' un llantió encés davant una Verge.

Tots se deyan á cau d' orella « desvarieja ! » mes pochs deyan lo que pensavan, com succeheix tantost sempre en casos semblants.

S' havía anat á cercar á un sacerdot, y 'l sacerdot no entrava, perque no tenía temps d' haver vingut.

Las esgarriadas paraulas de la malalta anaren lligantse y aclarintse.

«¡Filla, per compassió, no 'm miris!..... Vès: múdat aquexas robas de nuviatje. Los seus colors me butxinejan els ulls: me fan cega, y jo no vull viure cega... Sí: no m' ho retraguis, no m' ho recordis! Vaig donarte al germá gran perque era rich, envers de donarte al altre germá á qui sabía jo qu' estimavas... T' ho confesso jo: no m' ho retraguis altre cop, si no vols que ta mare caiga aplomada als teus peus..... Ay! Mòn cor es una cremor viva... Sembla qu' espremin fel en la mèva boca... Sí, sí: malehida sò del bon Dèu, y 'l pes de sa maledicció... me tapa 'l respir. Mercé,... filla mèva: un petó ! ¡un no més!... ¡Ni un, ni un!.....»

La malalta no digué cap altre mot.

Entrá 'l sacerdot; vejé com la mort batía sas negras alas damúnt la infortunada; s' acostá á prop d' esta; li aplicá un sant-Crist á la boca, y desprès..... desprès ni sóls tingué esma pera signar al cel.

FILLAS Y MARES.

I.

La Salvadoreta y la Laya eran duas nenas del vehinat de casa que s' avenian d' alló més.—Tenian, si fa no fa, los matexos anys: anavan plegadas á costura y plegadas jogavan á tots los jochs, especialment á pedraltas, qu' era 'l que més s' estilava, lo que las hi agradava més, y un dels que millor entreté á la canalleta.

Las hauriau vistas cercantse sempre l' una á l' altra; mostrantse y alabantse las sèvas cinch pedras lluhentas com barnís de calaxera senyora: baratántselas generosament, y provant en tot que 'ls dos cors de las noyetas eran fets l' un per l' altre.

Si en compte d' esser duas nenas, haguessen sigut noya y noy, tothom haguera esclamat ó al menys pensat: bon matrimoni pera quan sian espigats!

Y no hauría estat esclamació aventurada, atenent, de més á més, á las relacions de la mare de Laya ab la de Salvadoreta: relacions d' amistat franca, lleal, verdadera com la que may puga haverse mantingut entre duas donas fora d' una matexa familia.

II.

Las duas mares, quals noms no es indispensable sapiguer, eran menestralas que, travallant molt y estalviant més, anavan passant y adorant.

L' una 's guanyava la vida fent caminar depressa las planxas; l' altra fent volar molt las agullas.

Totas duas eran viudas, y de totas duas se deya y 's dexava de dir: mes jo creguí y seguexo creyent que se las calumniava. Si de Dèu digueren, ¡cóm no s' ha de dir de duas pobras donas que viuhen solas! ¿Quí fa cabal de miserables especies qu' escampan los desenfeynats, quan nó 'ls que obran per despit de no haver pogut alcansar alguna indiguitat que 's proposavan?

Las duas comares se guardavan bonas ausencias: l' una procurava desmentir lo mal que s' insinuava de l' altra. Sempre, sempre 's defensavan, més que com duas amigas, com duas germanas: com duas germanas vessonas.

III.

La Laya y la Salvadoreta seguian tan ben avingudas com sempre, jogant á tots el jochs de nenas, y especialment á pedraltas; mes un dia... un dia, per mala sort, jogant s' enfadaren de mala manera. La Laya trencá una pedra de la Salvadora; després aquesta 'n trencá una de la primera; la Laya cregué qu' ho havia fet esprés pera venjarse, y ja fou armada la renyina.

Una y altra nena eran vivas de geni, y quánt més se varen disputar, més se varen encendre.

¡Teméu las resultas d' una baralla entre dos amichs, y, sobre tot, entre duas amigas que no han renyit may! Las primeras desavenencias son, ordinariament, las que fan de pitjor veure. Sembla que tant més gran era l' amistat, tant major es l' odi del moment. Apar que la memoria tinga la maravellosa facilitat de posarnos clara tota la passada estimació envers la persona que 'ns agravía, y sembla com si 'l cor, encés per la memoria ab la promptitut de la rehina seca, vulga la complerta destrucció de la persona que, desilusionantnos, se converteix en enemiga. Més clar: si l' amistat era com á cent, com á cent es nostre despit. Es, emperó, major, perque la matexa falta de preparació 'l dobla y redobla en molts casos.

¿Me dirá algú que axó es *filosofía* aplicable sóls als grans ó á la gent molt crescuda? Jo 'm contentaré responent què las noyas son... donas grans, qu' encara son petitas.

IV.

Per desgracia, per inmensa desgracia, las mares de las duas mossotas, encara que apartadas, s' adonaren de la brega d' aquestas, quan, al fort del enfado, comensavan ellas á esgarraparse y estirarse 'ls inofensius cabells.

Abdúas mares, alarmadas com ja podeu presumir, correren á despartir á llurs fillas, peró ¡ay! al conseguirho, cada una acusá á la contraria. La mare de la Salvadoreta maltractá á la Laya, y la d' aquesta doná las culpas de la renyina y del haverse pegat, á la Salvadoreta.

Després, cada mare axugá y endressá á sa noya, provocantse ja l' una á la altra ab ulladas terribles.

A las malas miradas seguí 'l llabiejar, insinuant paraulas

ofensivas. Als insults vergonyants varen seguir los insults desvergonyits.

Las boyradas se convertexen en núvols; los núvols s' acostan, se confonen, s' ennegrexen, y la tempestat se desencadena udolant com una munió de llops.

Una y altra mara eran promtas de geni, com una y altra filla, y l' interés maternal no volía donarse per satisfet esbravantse solzament ab paraulas.

Feya mitj' hora que 's disputavan nostras duas comares, y s' acostava la crísis.

La mare de la Salvadoreta, que havía comensat denigrant á la comare ab escandalosos insults, (¡insults tants cops desmentits per ella matexa!) fou la primera en voler posar la ma sobre 'l cap de la mare de la Layeta, en vista de sentirse rigorosament tractada per lley igual á la sèva.

Si: la ma de la obcecada dona hauría caigut furiosa sobre sa companya, si una respectable y respectada vella del vehinat, la vella Justa (espectadora de las duas escenas anteriors), no hagués sigut, á despit de sos anys, dona forsuda, y no s' hagués interposat á temps.

«Tontas, més que tontas!—digué la vella.—Observéu qué fan las vostras fillas, mentre vosaltras duas us carregueu de fástichs y aneu á pegarvos per amor d' ellas.»

Las mares se giraren en direcció al bras que mantenia allargat la vella Justa, y observaren que la Salvadoreta y la Laya estavan jogant altra volta, com si may haguessen renyit.

Vist semblant espectacle, y, escorregudas de véurel, cada mare estrenyé una ma de la vella Justa, la qual enllassá després la de las duas comares, com si, essent ella capellá, hagués tingut davant un casador y una casadora vergonyosos.

V.

Moralitat de la narració:

Una advertencia ó una intervenció de vella com cal, en moments crítichs, no fòra bèn pagada ab l' or que guanyan set advocats de fama advertint é intervinguent tot l' any.

ESCARMENT.

Vaig á relatar una curta historia, gastada y molt gastada en son fons, peró que may será mal recordada á las noyas.

La jova menestrala de pagés, malavinguda ab la sort que Dèu li havía donada, quexosa de son estat, s' escau, en la matinada d' un diumenje, vora la solitaria Font dels Rosers, pentinantse, ab zel de nuvia, la tan negra com rumbosa çabellera.

Se pentina ab més afany que cap nuvia de poble: se pentina ab l' afany d' una damizela de ciutat avans d' anar á un ball de suposició, mentre sas amigas ouhen missa matinal ab tota la devoció de bonas pagesas.

Quan acaba de pentinarse, apareix davant seu gentil donzell, cavaller en guapa cavalcadura.

«Bon dia, germana de las flors que 't voltan. Ab la tèva cara blanca com lo dia y ab la mata de ton cabell negre com la fosca ¡qué bé s' hi dirian perlas y diamants! ¡Quín bo hi faría l' or cisellat per mestres de mestres argenters!»

Axís parla 'l jove després de descavalcar.

La noya, revinguda de sa sorpresa;

«—¡Quí tingués diamants, perlas y or per enboniquirse!— contesta somrient, baxant los ulls y tornantlos á alsar.

—¿Vols tenirne?—diuli 'l jove prenentli una ma y estrenyent-la ab las sévas.

—¿Quí no 'n voldrá?

—Me sobra riquesa pera comprárten, y amor pera lograr que, ab lo brill de cent y cent pedras preciosas, enlluernis á quants te mirin.»

Y pujan á cavall la bonica menestrala y 'l gentil donzell. Y 'l cavall se llensa á corre com esperitat.

Lo jove estreny en un de sòs brassos l' ignocent cos de la noya, y ab besos de foch marceix las puríssimas rosas de sa cara.

Embriacat d' amor, lo donzell dexa escapar de sa ma dreta la brida del cavall; aquest renilla, esbufeja, y, boig de llibertat, com son amo d' amor, salta desd' alsadas penyas; vola un moment en 'l espay y cau al fons de negra tomba.

L' AMANT DESLLEAL.

I.

Mentre la infelís enamorada s' anava morint de remordiment, en Jaume, lo fals aymador, després de ben posada la roba de las festas, s' enmirallava 'l cap, arreglantshi la barretina marinera.

Un pich llest, digué cínicament:

«Ara cap á ballas. La tarde es guapa y la plassa estará farcida de bè de Dèu. No hi mancará la Daniela, que 'm mira sempre ab miradas tan dolsas, y que, si encara no m' estima, ben pregada s' hi dexará caure. Com té 'l cor tendre y refiat, y com tinch jo lletra menuda sobrera, ab poca n' hi haurá prou, si m' ajuda la sort com m' ha ajudat fins ara.—Tot y que 'm trobo mitj' hora lluny de plassa, sento ja l' espinguet del fluviol y 'l repicar del tamborí... ¡La cobla dels Peps! ¿Quí la jeca perdre?... ¿Y ma promesa? Diu que l' han visitada tres metjes y que cap dòna confiansas. Axó vol dir que l' Ignés se morirá, y, ja que s' ha de morir, jo puch anar á las mèvas, perque no tinch cap ganas de fer com ella.— Ja vinch, Daniela, ja vinch! Cap á ballas falta gent.»

II.

Na Dàniela, minyona de pochs anys, se troba barrejada ab l' aplech de bellugadissas solteras que fan vora-viva á un cayre de la Plassa, esperant que 'ls fadrins las vajan á traure per ballar.

S' atura 'n Jaume davant d' ella y li signa que surti.

Hi corra la noya, atravessant joyosa, adalerada, 'l muralló de sas axeridas companyonas d' espera, tal com atravessa una corrent d' aigua espés arol de flors.

Accepta 'l bras que li ofereix lo minyó, y la parella va á confóndres ab las que seguexen la Plassa, y ab las que, amanida la cobla á tocar, se van formant y esparramant.

«¡Qué n' ets de bonica, Daniela! ¡Y qué temps anyorantme d' estrenye ton bras ab lo meu! ¡Qué temps ab frisanya de dirte que t' estimo com no he estimat ni estimar puch á cap altra dona!... No abáxis aquexos ulls, poncella de tot l' any: te juro y perjuro que no t' enganyo ni enganyarte podría encara que volguès.»

Pronunciant aquells mots, acostada més del degut sa boca a clenxinat de la Daniela, 'n Jaume no s' atalaya de dos homes que passan á un costat y altre d' ell y de la fadrina, guaytantlos ab ulls flamejants.

Sens' adonársen y tot, la distreta parella sent com una ratxada de vent gelat que la fa estremir.

III.

La famosa cobla dels Peps no 's va plányer.

Acabaren las ballas que ja la lluna blanquejava part-de-munt la fosquedat de las bromas.

Las xicotas, agafadas unas ab las altras dels brassos á llargas corrúas, comensaren á desfilar, saltant, axecant polsaguera y moguent tabola. L' hostaler endressá sos portatils arreus al entoldat carro, y 'ls vellanayres y marxandets, desadas á las cistellas las balansas, empregueren camí per distintas vias, donant la bona nit als millors parroquians.

Los aucells més roda-socas se n' anavan á joch, com los musichs ampurdanesos. Los aucells bons minyons estona hi havía que no volavan.

En cambi de musichs y aucells, un gran aplech de fadrinalla, al bell mitj de la Plassa, cantava desaforadament.

Resistintse la Daniela als prechs y fins á la mala cara de 'n Jaume, acabava de desaparexe acomboyantse ab altras duas noyas, tardaneras com ella, y, com ella, penadidas de fer tart y temerosas dels renys qu' essent á casa llur se sentirian.

Era fosch quan en Jaume, despedit de sos camaradas á mitjant camí de casa sèva, (puix esta era distant del poble) anava sol com de costum sense rezelar cap mena de contratemps.

De sopte, y com exit d' una atapahida morera boscana, un home se li acará; agafantlo pèl bras fèu aturarlo, y:

«Miserable!—esclamá ab veu de tro—Després d' enganyar ab mentidas promesas á la pobra Ignés, intentas deshonrar á un' altra noya; mes no sabs que qui estima com estimo jo á la Daniela, no 'u permetrá. ¡Ay de tu!»

La claror de la lluna fèu brillejar un' arma blanca.

Entre 'ls dos homes tenía lloch una terrible lluyta: baralla de brassos avesats á las grans fadigas de la naturalesa: lluyta de dos cossos forts com nogueras: vera lluyta de pagesos revinguts, escardalenchs.

Mes las equilibradas forsas s' anaren desigualant. En Jaume, qu' havía conseguit llensar per aquí-en-enllá l' arma del zelós enamorat, resistía més, y, á la fi, esclatant en rialla infernal, imprimí ferma branzida al reptador, lo llensá dalt-á-baix del rost é intentá empendre via corrent.

Intent va! Altre home havía cullit l' arma qu' enmirallá un segón lo rostre de 'n Jaume, enfonzantse llesta en son pit.

Y va sentirse, una veu triomfant que digué:

«T'has desfet del enamorat de la Daniela, mes no del germá de la Ignés!»

INFAMIA.

I.

La promesa jurá fidelitat al seu promés, quan aquest se n' aná á la guerra.

Axís comensan molts relats, mes jo no 'n sé cap que finesca del modo que sentiréu.

Torná l' enamorat, y, encara que la dona que li havía jurat etern amor sabía de cert que tornaría, la trobá maridada.

Axís també seguexen molts relats.

Cego d' ira, l' amant lleal resolgué matar á la perjura.

Debadas cercant ocasió en que trobarla sola, volgué realisar son criminós intent una tarde en que ella 's passejava ab son espós.

Daga en ma l' irat jove acometé á la deslleal, mes l' espós la defensá ab tan desgraciat acert, que caigué als peus de son rival mortalment ferit.

II.

Pres y encausat se veu l' homicida.

Passan setmanas, mesos y mesos, y á la fi... á la fi li añuncian qu' está condemnat á la darrera pena.

Sa mare va á visitarlo y li diu irada:

«Fill desventurat! Mentre se 't prepara la mort, ella...

—¡Mare, calléu, que sento fam de perdonarla, com de perdonar á tothom!»

L' homicida es conduhit á la forca.

Hi va ab pas segur y ab ullada serena, admirant sa resignació al frare que l' acompanya.

Puja ab serenitat crexent y ab crexent resignació las gradas del oprobiós cadafalch.

Fará la mort d' un hom de bon tremp y d' un bon cristiá.... No! que al entregar son cap á la implacable corda, ovira á sa estimada recolzant lo bras en lo d' un nou galan, y mor llensant als quatre vents diabólica maledicció.

NARRACIONS TRADICIONALS.

LA ERMITA DEL CALVARI.

I.

Res tan agradable per' un bon catalá com l' apendre, de boca del poble, las tradicions enllassadas ab la fundació ó sosteniment de nostres santuaris, d' exas casetas semi-divinas, hont l' ánima hi troba sempre consol y 'l pit aire vivificador.

La Ermita del Calvari, situada damunt rocas fermas com la matexa terra planera, cuida mirallarse en las ordinariament sossegadas aiguas del Mediterrani: tan propera n' es d' aquest mar que sembla plori avuy nostras desventuras, com semblava un temps cantar nostra fortuna gloriosa.

Los vehíns d' Arenys de Mar, agradosa vila de la que dista molt poch la Ermita, son devots d' aquesta, com sabrán alguns de nostres lectors y presumirán los que de cert no 'u saben.

Artísticament considerat, lo santuari de que us parlo res tè de maravellós ni tan sóls de notable. Ni edifici, ni retaulas, ni imatjes son cosa del altre mon. Bon goig d' aquest! Sóls una pintura, representant la escala de la vida, se singularisa per lo enginyosa, ja que no per lo correcta.

La llegenda de fundació de la Ermita del Calvari es merexedora de saberse, tant per lo qu' es en sí matexa, com per lo diferenciada de las que la tradició popular sol atribuhir á gran nombre de santuaris catalans.

Ohíula de boca del mateix ermitá.

II.

«No us diré hónt, (per tal de que no u sabía l' avi, y, no sapiguentho ell, no 'u sapigué 'l pare ni ho sé jo,) un cavaller rich, molt rich, se la passava ditxosament en companyía de sa esposa: muller que Dèu li havia donat per endolsirli 'ls anys de la vida.

»Un dia (tampoch sè per quín motiu, perque l' ignoravan mòs passats,) lo cavaller s' engelosí de sa esposa, y tanta y talment desmesurada fou la gelosía, que, desohint las disculpas de la malaventurada muller, la tancá en fosquíssima estancia, dientli que sóls passat algun temps estaría dispost á escoltorla y á otorgarli perdó, si ella li demostrava meréxel.

»Vanas com l' ayre foren las quexas, las súplicas y las protestas de l' acusada.

»Passá 'l temps senyalat, y la pobra muller que, com per avant us he dit, de cosa alguna tenía de penadirse, jurá y torná á jurar qu' era ignocenta com podría esserho la més ignocenta criatura de sis anys; que ni havía mancat, ni capassa era de fer mancament al seu espós. Aquest, desatenent com l' altra vegada, juraments, protestas y súplicas, bojalment llevá la vida á la que, per sas virtuts, merexía tenirne més d' una.

»Axís passa desde que mon es mon. La gent de bè mor avans d' hora y 'ls dolents tenen set vidas com los gats.

»Mes la nit fa ombra, y 'l pecat fa remordiment.

»Tan greu va sentirlo 'l matador, que, vermella com las rosas á punta d' auba n' era encara la sanch de la ignocenta víctima, se n' aná á agenollarse á las plantas d' un confés, lo qual diguéli no podía absoldre á tan gran criminal y que solzament lo Sant Pare perdonarlo podría.

»Desconhortat lo cavaller y temerós d' una mort que, desde que 's dexondí sòn remordiment, veya sempre davant dels ulls, volá á postrarse als peus del Vicari de N. S. Jesu-Crist, de quals llabis ohí que un tan abominable crim era sóls perdonable ab molta penitencia y mortificació; y axís li maná que 's dirigís á Civitavechia y que, embarcantse en un petit vaxell, se lliurés á mercé de las onas, que Dèu nostre senyor cuidaría d' ell; y que allá hont topés la embarcació, allá instituhís una capella, posantli nom del Calvari en recordansa de la passió de nostre divinal Redemptor.

»Cumplí santament lo cavaller, y, llansada la xica nau de primer contra las onadas y més tart contra las rocas que veyeu, ell se salvá y axecá aquesta esglesieta, hont morí, com moriría un ángel, desprès d' haverla enllestida y constantement habitada.»

Lo bondadós ermitá, desprès de referir lo que acabo d' escriure, acaba dient:

»May serán de més vostras oracions pèl fundador d' est santuari; peró reséu, sobre tot, á fí de que Dèu toqui aviát lo cor dels Espanyols, com tocá 'l del redimit caballer, y á fí de que, com ell, acabem en pau y en gracia del cel los dias de la nostra vida.»

L' ALARB MALPAGADOR.

I.

«Sí, es cert com tres y dos fan cinch:—digué la vella á la maynada que voltava la taula, acabant de sopar;—no t' han enganyat, Margaridó. La descarnada calavera que s' es trobada al Castell es d' un dels alarbs ó moros qu' en aquell temps lo guardavan. No 'n duptéu:—afegí baxant la veu y parlant ab cert misteri;—es l' ossamenta sòta la que hi negrejava l' ánima que surt de bella nit á passejarse pèls vols de la Fortalesa, quan las xibecas la cridan.»

Axís s' esplicá l' avia Rita, que no tenía ni un cabell negre peró sí molts de blanchs.

Altre vell, de menys edat, acabant de xarricar de la monumental porrona y axugantse 'ls llambrots, (com diuhen á la terra que no es mèva), se posá á riure, escrostoná una revinguda llesca de pa y digué:

«Sempre has d' esser la matexa! No sè com rediable 't tornas tan bordegassa, Rita!

—Y jo no sè, Matheu, com tu 't tornas tan de la crosta de baix!—respongué ella, mirant la que rosegava ja lo vell Matheu.

—Dexéulo dir, avia Rita, dexéulo dir!—observá la Margaridoya, que tenía vint anys y semblava que 'n tingués quinze.—

Contéu, contéu. Jo fa cuatre dias, com quell qui diu, qu' he vingut á servir á aquí Cornellá, y... ¡vaja! me despasiento pera que vos me relateu la historia del alarb malpagador ab tots los ets y uts.

—Sí, sí; que la conti!—esclamaren los demés circunstants que acabavan de netejar la cassola, ampla de tres pams llarchs.

—Avuy es dissapte y ja hem dit lo rosari; — insinuá tímidament una fadrina que, ben diferenta de la Margaridoya, tenía quinz' anys y semblava tenirne vint de passo.

—Que no la conti dich jo!—afegí 'n Matheu ab to resolut.

—¿No?... ¿No?... Doncas no mes per punt, allá va:—respongué l' avia Rita, pegant at lo palmell de la ma sobre la taula, y vessant, de resultas, tota la sal del saler.

L' avi Matheu, qu' era més llarch de malicia que d' horas un dia sense pa, digué entre sí: «Per ço l' he punxada: per assegurarme de ferla cantar. Es un art que no fal-leix.»

Tota la taulada pará més orellas que tenía.

II.

«Doncas en temps de la morería,—comensá l' avia Rita després d' acomodarse bè al escò, fent bellugar als demés; — es á dir fa un reguitzell y mitj d' anys, un dels guaytas del Castell s' havia enimorat com un plaga, de la filla del Castellá, qu' era, com éll mateix, de la mala lley: es á dir, més moro que 'l Muhoma.

—¿Qué dieu: que 'l vostr' home?

—No, sorda, no: que 'l Muhoma, que fou lo primer moro del mon.

—¿Y de quína filla 's va enimorá'l guayta? ¿De la gran, de la mitjansera ó de la.....

—Primerament, Margaridó, m' havias d' haver preguntat quántas fillas tenía 'l Castellá, y jo t' hauría dit que no 'u sé, y no hagueras malgastat saliva.

—Endavant las atxas!—esclamá 'l mosso xich.

—Lo guayta—continuá la vella,—no pogué encalsar á las bonas lo que volía, perque axó de que 'l mosso pretenga la noya del amo ni entre moros pot anar bè de bonas en bonas; y axís es que 'l tal guayta no tingué altre remey que váldres de las bruxas. ¡Ave Maria Puríssima!

—Sens pecada concebuda!—feu tothom.

—Mes las juheuas no travallan may sense cóm va ni cóm vè; es á dir, sense quánt val ni quánt costa, y 'l guayta hagué de prometre á las juheuas tant or com cabría en llurs caputxas.

—¿Las bruxas gastan caputxas, padrina? Si no van á missa, ¿qué 'n fan?

—Mira, Margaridó,—digué la Rita apurada;—si no fas pensament de nuarte la boca, m' axeco de taula.

—Ben dit!—afirmá 'l xerrich.

—Jo us conto lo que m' han contat sense guanyarhi res.

—Anéu diguent, padrina; anéu diguent.

—Arranjat lo tracte, segons sabeu ja, las bruxas feren tantas y tantas bruxerías, que 'l guayta va exir ab la sèva: vull dir que, com tres y dos fan cinch, ell va esposar ab la filla del rich y poderós Castellá, pare de la noya.»

L' avi Matheu va somriure ab doble intenció, mes la vella no se n' adoná per fortuna.

«Casat ab la noya 'l guayta, es á dir lo nou senyor, qu' era més avar que cap garsa, y que, al véures rich, va tornársen més, (com succeheix més sovint que plou als qui de no res s' enfilan á molt); lo senyor fet depressa, dich, negá 'l pagament á las bruxotas, y aquestas, encesas com un palvorí, juráren venjarse del mal pagador, diguent los sams d' en Banastre.

—Ara vè 'l bo!—digué 'l mosso xich.»

Las noyas se fregaren una ma ab l' altra.

L' avi Matheu, creuhantse de brassos, torná á somriure.

«Tal fet, tal dit: es á dir, tal dit tal fet:—continuá la Rita. —¿Quína voliau que fòs la venjansa de las bruxas? Matar al malpagador.

—¿Y 'l van matar?

—Com tres y dos fan cinch. Lo matáren, sí; y 'l diable, que vetlla sempre, fou llest á apoderarse de l' ánima del malvat, y la condemná á passejarse cada nit pèls entorns del Castell, y á que, famolenca y assedegada, hagués de presenciar lo gran ápat que, al punt de las dotze, fan cada vespre las bruxas en lo campanar d' aquest poble.»

La reunió guardá silenci breus moments, y l' avia Rita, ab solemnitat de vella qu' era, conclogué dient:

«¡Guardauvos, més que de pedragada, de passar á mitja nit entr' Esglesia y Castell! Si us queya damunt una sola espurna del foch que l' ámima del alarb malpagador trau per la boca, certament moririau condemnats; y si sentisseu las malas

paraulas de las bruxas, embruxats quedariau per un sempre més!»

III.

Las noyas y 'l mosso xich varen anársen al llit ab pòr de somniar al alarb.

L' avi Matheu se n' hi aná bèn segur de no somniar res.

NARRACIONS CÓMICAS POPULARS (*)

LO LLECH Y 'L JUHÉU.

I.

Un Juhéu del més granats, d' aquells á qui deyan rabins, per lo molt entesos que eran en cosas divinas y humanas, reptá á un Pare Prior de cert convent á sostindre ab ell una palestra ó pública controversía sobre relligiò.

Admeté 'l Pare, mes després de consultar son determini al coxí, després d' haverhi dormit una y duas vegadas, lo sacerdot reconegué que la cosa s' ho valia y 's capficá de tant pensarhi.

Un frare Llech del convent, viu com un esquirol, si bè de curtíssima instrucció, s' adoná del capficament del Prior y li 'n demaná la causa.

—Es axó, y axó, y axò;—contestá 'l reverent, esbravant la sua pena y dexant caure la testa sobre 'l pit.

—¿Y tal cosa afligeix á la vostra paternitat?—preguntá 'l Llech rient y axecant lo caparró.

—¿No t' afligiría á tu, si en mon lloch te veyas?

—Gens ni mica;—afirmá 'l Llech;—y en prova, si la vostra reverencia vol que jo surti per ella del pas...

—¡Tu plá que 'n sortirás, desventurat! Se tracta d' un juhéu que ha passat la vida aprenent en llibres de gran ciencia, en astres y en plantas!

(*) De la primera de las narracions que vaig á transcriure no 'n conech variant alguna publicada.—Respecte á la segona, he vist en lo eccel-lent «Rondallayre» de D. Francisco Maspons y Labrós, una remota variant del comens.—En quant á la tercera, també he llegit, després de molt temps d' escrita, una variant d' un dels epissodis en la matexa continuats.

Lo bon Pare Prior s' aturá á discorre y, discorrent que si la palestra tenía malas resultas, com era de presumir atesa la endiastrada ciencia del Juhéu, podría descarregarse en lo frare Llech y esperar á millor ocasió, per tal de que la diada convinguda s' acostava, resolgué d' esser representat per l' indocte frare.

—Res hi fa: si vostra reverencia y paternitat ho vol, jo...»

II.

Vingué 'l dia de la controversia, y esta tingué lloch á la matexa esglesia del convent.

Pujá 'l Juhéu á una trona y 'l Llech, ben tapat de cara ab la caputxa, á l' altra.

L' esglesia estava plena de gom á gom, y la gent tombava 'ls ulls d' un costat al altre.

Quan fou calmat aquell zum zum que sempre fa un gentíu avans de parar la atenció, lo Juhéu doná la senyal de que 's disposava á comensar.

Ni 'l vol d' una mosca va sentirse. Sóls se percibía 'l contingut respir d' algun vell.

Lo Juhéu allargá 'l bras dret, y, closa la ma, tragué un dit, mantenintlo una bella estona apuntat, á tall de pistolí, vers lo contrincant.

Lo Llech, sense pensarshi gayre, apuntá dos dits en direcció al Juhéu.

Est se trobá un xich contrariat; mes no donantse per vensut, sinó segur de vence á son contrari, apuntá tres dits contra aquest.

Lo Llech ¿si? ell qu' ensenya y encara 'l puny al Juhéu, y 'l manté bona estona de semblant manera.

Al veure tal resposta, lo Rabí mou de un cantó al altre la blanca testa ab ira, y, després de rumiar, se fica ma á la pitrera y 'n trau una poma, brillejantli 'ls ulls de satisfacció.

«¿Tú poma, eh?» pensa 'l Llech, y, sense meditarhi poch ni molt, se fica una ma á la mánega, ne trau un pa, y l' alsa com los pagesos al encantar las cocas y pans dels sants y santas.

Lo Juhéu pica de mans sobre la barana, y de peus damunt lo sostre de la trona, y, declarantse vensut, d' ella baxa.

Lo gentíu entussiasmat proclama guanyador en la palestra al Frare, que tots los vells, ja que no hi volen veure massa, creuhen esser lo Pare Prior. (Dels altres no 'n responch).

III.

¿Qué me 'n diéu? ¿No haríau declarat també vencedor al frare Llech?

Prou, prou!—Lo Juhéu, al traure un dit y mostrárseli, volía significar que sóls hi há un Dèu. Lo Llech, mostrántlin dos, va indicarli que Dèu Nostre Senyor tè duas naturalesas. Lo Rabí, al signarli tres dits, volgué espressar que hi há tres Personas distintas; y 'l Llech, ab lo puny clos, que forman un sol Dèu va simbolisar. Lo Juhéu, ab la poma, manifestá que una poma havía sigut la causa de l' humanal perdició, y 'l Llech, ab lo pa, que 'l pa del bon Jesús va redimirnos y salvarnos.

Gens d' estrany tè, donchs, que 'l Juhéu se declarés vensut. ¿No ho es, emperó que 'l Llech sapigués véncel? Gens ni mica. Pensá que 'l Rabí volía ficarli un dit á la boca, y ell cregué demostrarli qu' estava disposat á ficarl'hi'n dos. Al veure que l' altre, tres, ell, per' estalviar temps, entengué que ab lo puny clos tapava la boca del Juhéu. Mes com aquest li ensenyés que tenia poma, ell li mostrá 'l pa, que es lo que mellor y mes cumpleix la persona.

Davit vencé á Goliáth, y un llech vencé á un rabí: podeu dirho per tot arréu.

Y ¿cóm se deya?—me preguntaréu y us preguntarán, sens dupte, aquell Davit de convent?—Ho ignoro, com ignoro 'l nom del Juhéu; peró m' inclino á creure que degué esser aquell celebérrim frare de las cinch *ll ll*: Fra Lluch Llach, Llech del Lloch de Llich.

BOIGS FAN BITLLAS

Si no us n' heu convensut ab la narració anterior, ab la que aneu á llegir us ne convenceréu de segur.

I.

Hi havía un pare que tenia un fill.

Alló de que 'ls testos retiran á las ollas, aquexa vegada no resultava gens ni mica cert; puix si 'l pare era home com cal,

lo fill demostrava en tot y per tot la més gran y més cremadora ximplería.

Una vegada 'l pare envià 'l noy á mercat á vendre un parell de butifarras, encarregantli avans—un, dos y tres cops,—que no 's fiés de compradors que parlessen gayre, perque de segur l' enganyarían.

Lo ximplet bordegás se n' aná cap á mercat decidit, ¡y tan decidit! á donar fidel cumpliment á la comanda del seu pare.

Arrivat á plassa, tot seguit va acostárseli la majordona del senyor Domer.

Diu: «¡Quinas butifarras més bonicas!... ¿Quánt ne vols, noy? ¿Quánt ne demanas? Vaja! No haurás d' anar més carregat. Digam l' últim...

Diu: «Enrahonéu massa; enrahonéu massa. No us las vull pas vendre.»

Mes enllá li surt l' advocat Sr. Garola, que donava, com de costum, un vol per la plassa, més enllá la *criada de las riallas*; més enllá un frare llech encarregat de la compra pèl convent; més enllá... En fí tot gent enrahonadora á més no poder.

Altras personas, tan mateix, que gastavan pocas rahons, demanaren també al pallardás lo preu de las butifarras; emperó ell, trobant que tothom, pèl sol fet de obrir la boca, ja enrahonava massa, ¿quína te me 'n fèu? Doná las butifarras á un gos que s' atansá á ensumarlas, després d' altre ca que sollicitadas las havía lladraut y grinyolant.

«Vétalas aquí:—digué 'l ximplet;—tu ets lo qui menys ha enrahonat de tots. Bon profit. D' avuy en quinze vindré á cobrártelas.»

Arrivá 'l xicot á casa.

«Pare, pare: ja he venut las butifarras!

—¿Has cumplert lo méu encárrech?

—Prou! Tant com pogueu pensarvos. Las he venudas á un que no deya res.

—¿Quánt n' has tret?

—Oh! jo us diré: com era gos, no m' ho ha dit.»

Lo pare 's va posar encés com un foch y digué al ximplet:

«¡Pobra de la tèva ánima si un dia ó altre no 'm dus lo preu!

—No m' escapará. He dit al gos que d' avuy en quinze aniría á cobrarli, y ell m' ha fet que bè ab un ramanament de qua.»

Vingué 'l mercat xich, y 'l pare doná al noy una gerreta de mel pera que l' hi anés á vendre, repetintli la matexa advertencia de que no 's fiés de compradors que enrahonessen gayre, perque de segur l' enganyarian.

Ala, ala, lo xicot se n' aná al mercat, y ja 'n tornava sens' haver feta fira, per tal de que á tots los que li proposavan la compra de la mel los trobava ell massa enrahonadors, quan las moscas, brumint no més un xich, xich, se li varen acostar y 'l rodejaren.

«Vosaltras no feu mes que brumir. Vosaltras no parleu. Aquí teniu la mel. D' avuy en quinze us la vindré á cobrar.»

Per segon cop lo pare del noy, al sapiguer la tarambanada d' aquest, va tenir la enrabiada que ja us podeu pensar.—De tonto, de sonso, de dropo; de capgros, de capcigrany, y de cap sense cervell y demés maltractes que tots comensavan ab «cap» no 'l ne va dexar.

Mes lo xicot li fèu per resposta la de la primera vegada y 'l pare 's tranquilisá poch ó molt.

Torná á venir lo mercat y:

«Té, noy:—digué al sèu fill;—pórtam á vendre aquest conill, y á veure si tornarás á ferne una de las tèvas. Sobre tot, no 't fíes dels compradors que parlin gayre, per que de segur t' enganyarían.»

Arrivá 'l noy al mercat; li varen sortir y 'l van escometre molts compradors, mes á cap volgué vendre 'l conill, per la rahó matexa que ja esteu cansats de saber.

Mes com de cop y volta 's posés á caure un fort ruxat d' aigua, qu' obligá á la gent á posarse á soplutj, lo noy entrá á l' esglesia y preguntá al sant mes alt y barbut del altar major si comprarli volia 'l conill.—Lo sant no li torná contesta, y per ço mateix lo ximplet li fèu:

«Teníu: aquí us dexo 'l conill. D' avuy en quinze 'l vindré á cobrar.»

Quan lo pare rebé esment de la tercera ximplesa de son fill, no us diré sinó que fou tal l' enrabiada que va pendre, que 'l manescal, á falta de metje, tingué que sangrarlo á cuyta-corrent.

II.

Passá la quinzena, ó, mellor dit, passaren las quinzenas senyaladas á cada *comprador* pèl noy ximple, y ara veureu cóm lo bordegás se sortí ab la sèva. Ara veureu com es bèn veritat que boigs fan bitllas.

Lo noy se n' aná xano xano cap á la vila. Trobá 'l gos y li va dir:

«Ey, tu! Ja han passat los quinze dias: págam las butifarras.»

Lo gos, per tota resposta, 's posá á mirar al xicot ficsament y á remenar la qua, com volent dir: ¿no 'n portas més? (No hi há memoria com la dels gossos!)

«¡Ah! ¿si? ¿Ab remenaments de qua creus que m' has de pagar? Ja t' adovaré: no irás tu á Roma per la penitencia!»

Y axís parlant, descarregá 'l xicot una pluja de garrotadas sobre 'l ca.

L' amo d' aquest, qu' ho va veure, intervingué tot seguit y demaná al noy, ab desaforada indignació, la causa d' aquell modo de matar pussas. Li esplicá 'l noy, afegint que mataría al gos si no 'l pagava, y l' amo d' aquest que,—com tot amo de gossos,—era lo que s' estimava més, desprès de la dona, va satisfer al baylet, á fi de contenirlo, doble valor de las butifarras.

Altre dia, al ferne 'ls quinze senyalats, lo bordegás trobá á las moscas, intimantlas, d' igual manera qu' al gos, á que li paguessen lo valor de la mel.

Las moscas varen ferse las desentesas, y 'l noy aná á cercar al senyor batlle.

Diu: «Deu vos guart de mal, senyor batlle. Fa una quinzena justa que vaig vendre una gerrada de mel á las moscas, y las moscas que varen quedársemela y xuclársemela, ara pagármela no volen.

—Axó ray!—respongué 'l batlle, de bon humor;—si no 't volen pagar de bonas en bonas, festhi á garrotadas.»

Obehí 'l ximplet, y com una de las moscas se posés damunt una berruga del nas del mateix senyor batlle, y després d' aquella un' altra, lo noy comensá á bastonejar lo cap de l' autoritat com si fòs llana pera matalassos.

«¡Prou, prou!—esclamá 'l representant del Comú.—Jo mateix m' he sentenciat. ¿Quánt valía la mel?

—Tant.

—Aquí tens lo preu, y fúigme de per assí, ó 't dexo com lo gitano sens' orellas.»

Finalment, lo ximple visitá al sant, quan arribá la diada, y, ab tota la reverencia de qu' era capás, li suplicá y li demaná y li eczigí 'l pagament del conill que li havía, per temps, venut.

Lo sant se l' escoltá com aquell qui sent ploure... (estant sóta taulada, ey!)

«Ah! ¿Us féu lo desentés? ¿Us refiéu d' esser sant? Ja us ensenyare de viure!»

Y estos y altres semblants mots pèl mateix ayre parlant, descarregá 'l ximplet una pluja menuda de garrotadas sobre 'l sant, lo qual, com era (Dèu me perdó!) un sant més corcat que 'ls que no tenen res de sants, (perque 'l temps no respecta ni 'ls sants... de fusta) caigué trossejat primer del cap y després del cos.

Mes ¡oh sort! tu ets de qui 't troba y nó de qui 't cerca!—Pel gros forat que dexá 'l cap separat del tronch, rajá una font de doblas.

La rondalla conta que 'l xicot se las va quedar, peró jo no 'u crech. Pot ser ho haguera fet si no hagués sigut ximple com era.

Sia com se vulga, lo cas es que 'l bordegás cumplí la promesa de cobrar, més bè que no 's pensava son pare, lo qui, en visde las tres sorpresas, hagué de convenir en lo que convinch jo y ja debeu convenir tots vosaltres: en que li sobra rahó al antich adagi de que «Boigs fan bitllas.»

VENTURAS D' UN ESCOLÁ.

No us las contaré totas, perque fòra un may acabar, sinó las més granadas trapacerias del escolá mapa dels escolans mes trapacers.

I.

De petit petit era ja escolá, y una vegada va tenir lo desvergonyiment de posarse á jogar á pilota á la sagristía.

Lo senyor Rector l' hi atrapá y li prengué 'l cos del delicte: la pilota.

Desprès lo pobre capellá aná á dir missa, y quan lo bretolet fou al acte de donarli 'l vi de la canadella, no volgué donárlin.

«Posa, noy!—feya 'l capellá.

—Tornim la pilota!—responía 'l baylet ab la canadella en 'l ayre.

—Posa, home, posa!

—Tórnímela, home, tornímela!»

Lo pobre senyor Rector no tingué altre remey que tornar la pilota, pera no moure un escándol.

II.

Tot s' oblida per un bon cristiá, y 'l senyor Rector, qu' ho era de debó, y que veya, altrement, las galans prendas del xicot per' escolá, prengué á la bona l' astucia referida y continuá tinguentlo á son servey.

Poch temps era passat, quan, haventhi un novenari á fer, s' enviá á cercar un bon misionista; lo qual, arrivat al poble, y desitjant predicar sobre la mort, á fí de que 'ls sermons fossen ben profitosos:

«Mira, noy:—digué al escolá;—demá vés al cementiri y pórtam un cap-de-mort á la trona.»

L' escolá, á qui sóls donava 'l misionista un trist quarto per ajudarli á dir la missa, ¿quina te 'n feu? Aná al cementiri, de bon matí, y se n' endugué un cap-de-mort hont las avespas hi havian nihuat, tinguentse bon compte de taparlo ab un mocador, per si alguna se desensopía avans d' hora.

Lo posá damunt la brana de la trona, y se n' aná 'l murri, tot fregantse las mans, á crospirse la matinal arengada escaldofada.

Arrivá la nit.

Totas las donas, (llevat las malaltas y molt enfeynadas) y gran nombre d' homes de totas edats, se congregaren á la esglesia.

Lo missionista, satisfet de veure aquella esglesiada, y més satisfet encara del bon efecte que causava la sola vista del cap-de-mort, comensá 'l sermó ab veu resoluda, y, no sabent, al cap de poch, comprimir son desitj de fer us demostratiu d' aquell, esclamá:

«¡Aquí teniu, germans oyents, aquest cap-de-mort!.. Miréulo bè! ¿de quí es? Quí sab ¿Quí ho podría dir, per lletrat, per sabi

que fós?... No es de cap de nosaltres, segons veyeu: donchs ¿de quí es? ¿de quí s' era? ¿de qui ha sigut?...»

Al parlar axís, lo predicador aguantava 'l cap-de-mort á la ma dreta y, naturalment, lo remenava.

Una vespa comensá á sortir.

«¿Será, tal volta d' algun vostre pare?... Ningú de vosaltres ho coneix, y jo torno á preguntarvos: ¿Será d' algun vostre pare?...»

Mitja dotzena d' avespas comensaren á brunzir y rondinar, posantse una d' ellas en lo provehit y fresch clatell dol pare missionista; lo qui, haventhi donat un cop de ma esquerra, prosseguí:

«¿Será d' alguna vostra mare?...»

Un parell de rabiosas avespas fiblonaren al plegat al predicador, qui 's ventá duas clatelladas més.

«¿Será d' algun vostre germá?...»

Altre pessich y altre cop de ma,

«¿D' algun vostre parent?.....»

Varis cops per altres pessichs, y varis pessichs reclamant altres y més cops.

«¿D' algun..... ¡D' algun dimoni que se us emport!»

Lo cap-de-mort dalt á baix de la trona; sortida complerta de totas las avespas del vesper; las donas jovas esglayadas, y consternadas las vellas, xisclant y plantofejantse las unas á las altras; los homes sospresos y rient la majoria; l' escolá... l' escolá anant á curar las pessigadas del avar missionista.

III.

L' escolá era bon coch, un cuyner d' alló trempat que corra, mes ay! per altra banda era un lleminer dels que no n' hi há. La sèva llemineria no tenía aturador.

Y veus aquí que s' escaigue á passar per la rectoría un reverent frare lo dia mateix en que 'l senyor Rector havía rebut lo present d' un parell de perdius y havía encarregat al seu escolá que las cuinés ab tota ciencia.

Massa, quant més prou, va empleyarnhi l' escolá; puix, comensant á tastar lo such, després la cuxa de la una perdiu y després tota la perdiu, per no presentarla *descuxada*, acabá per crospírselas totas duas y netejar la cassola més que las patenas.

«¿Cóm ho farás? ¿com ho dirás?...Lo mal ja está comés, y tu no pots obrar miracles!»

Mentre axís discorría l' escolá sobre 'l resultat de la sèva gola, te m' arriva 'l frare que, per avant, us he indicat.

«¡Bondat divina! Ja estich salvat»;—pensá 'l lleminer, al cap d' una mica: quan lo reverent frare, havent tret los peus de dins las garlopas y baxat de la mula, s' enfilava escala amunt ab lo descomunal barret de palma sòta 'l bras.

«Senyor reverent, tinch de ferli una advertencia que li convé.

—Digas, bon minyó;— insinuá 'l frare, rebuda l' amistat del escolá y semblantli aquest, noy de bè.

—Doncas... escolti;—contestá 'l baylet, després de girar un cop d' ull per la sala y baxant la veu.—Lo senyor Rector es un sant home, peró d' un temps ensá tè... ¡tè una arrel de bojería!

—¿Qué 'm contas?... Me 'n vaig, me 'n vaig.

—No, no es pas cas d' axó. Lo seu arrel de bojería vostra reverencia no l' ha de témer molt ni poch, si fa lo que jo li diré.

—Esplícat.

—Lo senyor Rector tè la manía de voler tallar 'y menjarse, després de talladas, las orellas dels frares.

—¡Home! ¡quin mal gust!—digué 'l reverent palpajantse las sèvas y trobantlas més grassas de lo que 's creya.

—Aquesta manía—prosseguí l' escolá sempre esparverat,—li sol venir al acabament del dinar, y vostra reverencia conexerá que li passa, quan veja que ell agafa dos ganivets y 'ls frega l' un ab l' altre. Llavoras... llavoras, camas ajudeume! ó sinó...

—Grans mercés, noy, grans mercés !Vet aquí una pessa de sis per la paga».

Arrivá l' hora de dinar y rector y frare se sentaren á taula.

L' escolá aná portant escudella, carn-d' olla y no sé si algun requisit avans del que debía precehir á las postras.

Mentre servía, no dexava de tocar al frare y de signarli 's recordés del avís. Y 'l frare certament se 'n recordava, puix s' anava atipant bè. á fí de no dexar gens de gana pera la darrería del sopar.

Lo senyor Rector, fet un «ahäa!» de satisfacció, fruyt de la esperansa de menjar seguidament las suspiradas perdius, agafá un parell de ganivets y, fregantlos l' un ab l' altre:

«Noy: porta, porta!—cridá al escolá.

Lo frare arreplegá 'l barret y 'l bastó, haventse alsat de la cadira com picat per una agulla de cusir.

«Pássiho bè, senyor rector!

—Home: ¿hónt va tan cremat? No hem enllestit escara. Víngam aquí... Falta lo mellor.

—Massa qu' ho sè! Estiga bonet.

—Pero, home de Dèu, ¿no sab...

—Prou! de sobras!

—Y donchs? Al menos de duas una!

—No, no m' heurá pas, senyor Rector: ni una, ni cap.»

Y axó diguent, lo frare desaparegué á corre-cuyta.

—Y bè! sino 'n vol qu' ho dexi!—fèu lo senyor Rector.—Porta, noy, porta!

L' escolá aná á la cuyna, y, tornant al menjador ab cara descomposta:

«Ay, senyor Rector!—esclamá.

—¿Qué hi há?

—¿Qué vol que hi haja? D' axó 'm quexo: de que no hi há rés!

—No t' entench.

—Que se m' han emportat las perdius.

—¿Cóm?

—Com ho sent...

—¿Quí pot haver estat?

—Deu haber sigut lo frare, que crech qu' es molt perdiguer, encara que no tinga res de gos.

—¿Vols dir?

—Vull dir. ¿No ha notat que quan vosté li ha dit «al ménos de duas una» éll li ha respost «ni una ni cap»?

—Tens rahó.

—Fíis de frares.

—¡Qué desvergonyit!

—Y ¡qué lleminer, qué lleminer!

IV.

Continuava l' escolá essentho com sempre, per tal de que las tretas suas li exian bè, segons heu sentit y sentiréu.

Lo senyor Rector tenía unas pomas, ¡unas pomas del ciri que aygualían la boca de mirarlas!

Es lo cas que, com tot llemí, al escolá li varen fer pessa, y cada nit, d' amagat, pujava á la cambra vella hont lo Rector las tenía damunt un senyor llit de palla, y avuy una, demá duas, las pomas s' anavan fonent com si neu haguessen sigut.

Ho notá 'l pobre Rector, y rumiant la manera més aposta pera xarpar ó conéxe al lladregot, resolgué posar una bona capa de cendra á cada esgrahó de la escala, á fi de, per las petjadas, venir á conexement de qui era que se li menjava las rosadas pomas,

Lo medi ó estratagema era de segur resultat; mes succehí que 'l murriot escolá rebé esment de la intenció de son amo, y essent á la nit, ell que se 'n va, descals, á la cambra del senyor Rector, y, aprofitantse del primer son de aquest, (son d' home carregat de bondat,) li arreplega las sabatas, se las posa y se 'n va á robar nó una ni duas, sinó mitja dotzena de pomas.

L' endemá 'l senyor Rector s' axeca, y lo primer que fa es anar á veure las petjadas de la escala. Axís que las veu, no podent sospitar de quí eran, s' acaricia una ma ab l' altra, saborejant tota la ditxa d' un cor satisfet.

Va al escolá, al hortelá y á la majordona, y 'ls hi fa posar los peus damunt las petjadas... Cap de las sabatas s' hi ajusta!... Hi posa, despacientat, los seus, y... ¡oh desesperació! ¡oh desengany! Veu que hi venen com la anell al dit.

«¡Sonámbul? ¡Y no 'u sabía!»—esclama 'l pobr' home ab tota la malancolía del mon.

V.

Mes si no es un dia es un altre que la rata 's dexa agafar.

Lo senyor Rector tenía un arbre fruyter, del que se li emportavan la fruyta axís qu' era un xich, xich sahonada.

«Es un brau cas!—feya 'l desgraciat prebere.—Es un brau cas que 'ls altres s' utilisin de la mèva fruyta, y que jo tinga de payrármen!

—Perqué vol:—respongueli l' escolá.—Jo, axís que la fruyta madureja un poch, la cobriría de cagamuja y... qui rebría que rebés.»

L' escolá aconsellava axís al senyor Rector, judicantlo incapás de seguir son consell.

Com de fet: lo capellá va reprovar l' us de semblant ardit,

per observarlo contrari als preceptes del Evangeli. Considerant, emperó, al trobarse sol, qu' á la sèva ma estava obtenir que 'l mal no sigués de mort, sinó sóls edificador escarment, va resoldre seguir lo consell del escolá.

Aquest, l' endemá ó endemá-passat de sa conversa ab lo Rector, passá una ventrellada tan forta que hagué de jaure no sé quants dias.

Ell mateix se feu la penitencia, la que, per sort, doná lloch al aborriment de tota vianda dolsa.

Desde llavóras l' escolá fou tot un altre, y meresqué que 'l bondadós senyor Rector lo nombrés hereu de l' horta y de pocas centas lliuras.—Dèu n' hi dò.

NARRACIONS Y LLEGENDAS

LO PERE ANTON

I.

«La tradició es la ánima dels pobles.»

En mitj de boscos y frescas pradas partidas per rechs y torrenteras hont á la primavera hi refilan los rossinyols, y atravessat per la carretera que va de Barcelona á Vich, hi ha 'l poble de Tona. Hi havia en ell, allá per los anys de 1840, una casa de uns ben arreglats menestrals de conciencia honrada que s' ocupavan los dias feyners en trevalls de pagés, y 'ls de festa 'ls consagravan á Deu y á alguna senzilla diversió, com la Santa Mare Iglesia mana. Componian la familia en Gayetá, l' amo, que era viudo, una noya de 17 anys que duya 'l póndol de la casa, y dos germanets mes petits.

Ademés tenian un mossso pera ajudar al pare.

Lo Pere Anton, ó sia 'l mosso, s' havia enamorat de la jove mestresseta, y 'l pare de aquesta, que 'l conexia bo y trevalladór, procedia com qui no se 'n adonés, y quan algu n' hi feya bromas, deya:

—No 'n sé res; ja ho dirán si volen.

Lo temps anava passant, y 'l Pere Anton estava de dia en dia mes encantat de veure l' ordre y bon concert que sa estimada en tot tenia: may á la hora 'ls faltava 'l dinar, la roba de casa era blanca com un glop de llet, los godays estavan grassos fins á rebentar, y 'ls pollets corrian pèl pati alegrant ab son etern piu, piu; en tot y per tot s' hi veya la seva má, y aixis, com mes anava, mes hermosa la trobava.

Vingué 'l mes de Maig, y en Pera Anton prengué comiat de son amo, com acostumava á fer cada any en semblant época, pera anarsen á segar, primer al plá, y despres á la montanya.

—Francisqueta, digué á la noya; com tu ja saps, tinch algun dineró arreplegat que guardo cuidadosament, y ab lo que guanyaré ara, espero que quant torne 'n tindré prou pera comprar alguna eyna y un xich de paramentet de casa junt ab algun borrech y goday que, un cop ben grassos, podrem vendre pera pagar l' arrendament de las terras y de la casa: tinch quasi la seguretat de que ton pare no te 'm negará, y, axis, adeu Francisqueta, que ab lo cor plé d' esperansa 't deixo pera tonarte á veure molt promte y fer allavoras la felicitat de abdós, no separantme de tu per un may mes.

II.

Al ser al endemá, la colla dels segadors ab sas fals en bandolera, sos barrets de palla de alas amples y sa trompa, sortian del poble cantant ab tota la alegria dels cors joves y senzills. Lo poble quedá ab gran quietut; fora la jovenalla, passat de la conversa de alguna vehina, poca cosa mes se sentia.

Aquell any la sega venia retrasada, aixis que arrivá la festa major, mes totas las noyas la veyan acostarse sense goig ni alegría. ¿Ab qui havian de ballar sent fora tot lo jovent? Bè es veritat que n' hi anirian de forasters, pero aquestos ja 's duyan sas promesas, ó s' estimavan mes ballar ab las del seu poble. No obstant, y quan mes disgustadas estavan, y essent ja la vigilia de la festa, arrivá al poble una comitiva de joves de ciutat que anavan á passar una temporada en l' establiment de ayguas minerals de Ribas. No cal dir que la festa major fou mes lluhida que may; hi hagué bona copla que pagaren ells, se tiraren cuhets, s' aixecá una bomba, y qué se jo quanta cosa mes. Passaren los dos dias com una exhalació; las donzellas de Tona pera res trobaren á faltar á sos minyons, y ab greu pesar vegeren acabarse 'l segon dia de la festa. Al ensendemá, marxaren los forasters; mes no pas tots: un se quedá ab la escusa de que no podia caminar ni per lo tant seguir son viatje en rahó de haberse girat lo peu.

Molts dias feya que sos companys se n' havian anat, y aqueix caminava tant bé com qualsevol altre, pero ab tot y aixó, seguia en lo poble sens que ja donés cap rahó del perque s' hi estava: molts deyan si seria que estava enamorat de la Francisqueta puig los dias de la festa major sempre hi havia ballat, y ara, passava á casa d' ella la major part del dia.

—Ay pobre Pere Anton! deyan algunas.

—Pot ser si que 's pensa casarse ab un senyor, deyan altras, envejosas de la sort que podia tenir la Francisqueta.

Un capvespre se sentí al lluny lo só d' una trompa: los segadors tornavan. La alegría 's pintá en tots los rostres, las mares no dissimulavan lo goig de recobrar á sos fills, y las aymadas de aquestos anavan ab la orella atenta y 'l cap cot pera que no se 'ls veyés la alegre mitja rialla que la esperansa de reveurels feya dibuixar en sos llavis. La nit ja havia vingut á sobre, moltas portas estavan ja tancadas, quan de sobte 'l poble s' omplí d' una armonía bellíssima pera sos habitants; los segadors hi entravan duyent la joya al cor y 'ls diners á la butxaca.

Alegría, segadors:
veureu las vostras aymias,
veureu 'l pare y la mare
y la casa ahont naixiau:
Alegría, segadors,
aquí 'l sol ja no fa por.

Totas las portas tornaren á obrirse y per ellas poch á poch anaren entrant los segadors. En Pere Anton passá per devant de casa 'l Gayetá y, ab molta estranyesa, trová la porta tancada: aná allavoras á veure la seva mare, la qual no volgué que aquella nit la passés á casa son amo, dihentli que ja hi aniria lo endemá: ell la obehí, mes en tota la nit no pogué aclucar l' ull pensant en la estranyesa de trovar aquella porta tancada. Ell mes que cap altre devía esperar que sa estimada se estés á la porta pera veurel quant passaria. Ab eix pensament se llevá molt dematí y 's dirigí á la casa de son amo: tot era quietut en lo poble, tothom dormía encara, mes ab gran sorpresa trová la porta oberta; se ficá dins á la entrada, no hi havía ningú; entrá á la cuyna, tampoch; al celler, tampoch; en lloch hi havía ánima viventa. ¿Si será que hi han entrat lladres? se preguntá ell, mes que hi havian d' anar á cercar allí 'ls lladres, si res hi havía que pogués tentar sa codicia? y ademés, prou se sabría si hagués anat per allí alguna partida de las que com á tots los finals de guerras civils quedan armadas.

En Pere Anton pujá la escala y trucá á la porta de la cambra de son amo.

—Gayetá, li digué, com dormiu ab la porta oberta?

Lo Gayetá 's llevá tot desseguit y, estranyant aixó, aná á preguntar á sa filla si la havia oberta; trucá á la cambra d' aquesta,

y ningú li respongué; torná á trucar, tampoch; la va empenye. la porta no estava mes que ajustada; entrá dins, no hi havía ningú, la cambra estava vuyda; cercá per tota la casa á sa filla, mes tampoch; llavoras ho comprengué tot, llavoras feu esment de las mitjas paraulas dels vehins, de las visitas de aquell senyor, y de la agitació de sa filla 'l dia avans y sobre tot, quan havia sentit lo cant dels segadors. En Gayetá deixá caure son cap escapantli una llágrima; en Pere Anton no comprenía res de lo que passava. Després de una estona, lo primer s' aixecá. feu un farsellet, lo passá per dintre de un bastó, y apoyantlo á sa espatlla, digué á son mosso.

—Si algú demana per mi, digas que so anat á Vich á mercat á vendre... á vendre qualsevol cosa, digas lo que vulgas; tu, mentras jo no hi siga, cuyda de tot, fins de mos petits fills: ah! digué com si li vingués una cosa al pensament, mes que 's coneixía ben be que no n' hi tenia d' altre; si algú,—aquí 's passá la ma pel front com per arrancarne alguna cosa y com si no sapigués com dirho:—si algú 't pregunta hont es la noya,—eixa paraula la pronunciá ab gran pausa y com mancantli las forsas pera dirlas—digas que es ab mi.

Y com tement alguna pregunta, surtí precipitadament.

Avans de mitj dia, 'l mosso de 'n Gayetá havia ja comprés tota la seva desgracia, pero callá; quan algú li preguntava qué hi feya tant de temps á Vich son amo, responia que prou feyna hi tenia y que molt li semblava que s' hi tindria de estar encara. Ni á sa mare digué la veritat de lo que passava, mes ab tot se li podia ben coneixer ab lo trist del seu semblant.

Pochs dias després, estava fent lo sopar en la llar tenint prop seu al dos petits fills de la casa que s' adormian, quan sentí trucar.

—Qui hi há? preguntá.

La veu d' en Gayetá li repongué. Impossible fora esplicar lo cúmul de pensaments que en aquell moment lo assaltaren.

¿Tornava ella? realment era culpable? no la havia trobada? ó si era aixis, qué n' havia fet? si la duya, qué li diria á ell, y ell qué faria devant d' ella? Tremol y anguniós tenia la ma á la barra de la porta sens esma de obrir: en Gayetá torná á trucar, y ell, sens gosar alsar los ulls de terra y batentli fortament lo cor, va obrir.

En Gayetá entrá portant son bastó al coll y ficat lo farsell que se n' havia endut, del mateix modo que 'l dia que se 'n va anar: derrera d' ell, ab pas indecís y tapantse la cara ab las mans, en-

trá la Francisqueta. En Gayetá s' assegué al escó, mentres ella, que no gosá á entrar á la cuyna, s' havia quedat á un recó de la entrada ahont ni quasi hi arrivava la resplandor de la llar.

—Si tens lo sopar fet, Pere Anton, sopém, digué l' amo de la casa.

Son mosso tingué de apariarho tot com si cap dona hi hagués: soparen sens dir paraula; la maynadeta al veure la cara del seu pare, no gosavan ni á respirar. Quan hagueren acabat, apagá bé 'ls tronchs de la llar despres de haverhi encés lo llum y, agafant á sos fillets, se 'n pujá deixantne un' altre á n' en Pere Anton. Quan eix se trová sol ab aquella á qui tant havia estimat y que tant mal pagá son amor, se li atansá; son cor bo y generós sentia mes compassió que odi y despreci per aquella desditxada, que, aborrida del seu pare, anava á ser la befa y escarni de aquell lloch.

—Francisqueta, li digué ab conmosa veu, no vols menjar alguna cosa?

Un fort sanglot fou la resposta de aquella; ell, mes conmogut cada volta, s' hi atansá mes, y torná á dir:

—Francisqueta!

Aquesta, al sentirlo prop seu, llensá un sospir y fugí á tancarse á sa cambra.

III.

Lo temps passava tristement á la casa avans tant alegre d' en Gayetá; ara ni las aurenetas hi feyan niu, ni las clavellinas mostravan, sas vermellas flors desde las finestras, ni la Francisqueta cantava tot filant en lo llindar de la porta, esperant á son pare y á son promés que tornessen del trevall, ni 'ls pollets piulavan puig que no hi havia may llocadas, y la maynadeta que tot ho veya tant trist, se n' anava á jugar per las altres casas: per la riallera cara de 'n Pere Anton no hi passava may un somriure; sols sos ulls tristos y melancólichs posávanse compassivament demunt la Francisqueta; l' amo no havia tornat mes á dirigirli la paraula, y ella s' estremia cada volta que 'l veya ó sentia sos passos.

Ni podreu endevinar may com se saben las cosas. Sembla que un vent batxiller ab lo privilegi que te de entrar per tot, se complau en espiarlas y anarlas divulgant despres per tot lo mon d' una correguda.

Per aixó, apesar del silenci d' en Gayetá y de la prudencia d'

en Pere Anton, tot la poble sabia que la Francisqueta havia fugit ab lo senyor de la festa major, y que son pare havia estat fora pera buscarla.

La pobre noya no podia viure de eixa manera: tothom li tirava entretochs, totas sas amigas s' apartavan d' ella, son pare ni tant sols la mirava, y 'l Pere Anton evitava lo dirli cap paraula. Desconsolada y sense saber ahont darla, pregá de tot son cor á la Verge de las Dolors que li dés un camí pera sortir d' aquell estat: un pensament li vingué inspirat sens dupte per la mare dels afligits: confessarho tot al Pere Anton; ell era bó y l' únich que compassivament la mirava. Fet aqueix pensament, se aixecá més aconsolada y esperá una ocasió pera parlarli, ocasió que no era tant fácil trobar, puig, com havem dit, ell la evitava, y ademés, pocas estonas s' estava á casa. Los dias feyners arrivava de trevallar, resava 'l rosari, que deya l' amo, sopava, y se n' anava al llit avans que ningú, y al de bon matí, quan ella 's llevava, ell ja era á treballar: y en quant als dias de festa, ni 'l veya en tot lo dia: fins se deya si anava á passarlos á casa de una de las amigas de la Francisqueta.

Aqueixa esperá ab paciencia que algun dia vingués la tant desitjada ocasió, y sens dupte aquella á qui tant s' encomaná li feu trobar.

Era un dia de fira á Vich, y en Gayetá, no trobantse molt bó y convenintli vendre unas quarteras de monjetas pera fer un pago, digué á son mosso que hi anés en lloch seu. Lo Pere Anton pujá al graner, omplí 'ls sachs, arreglá despres lo matxo, y mentras aquest menjava sa doble racció en rahó á la caminada que tenia de fer, s' assegué al peu de la porta tot fent un cigarro.

La Francisqueta, donchs, se trová sola ab ell; son pare era al camp y sos germanets feya estona que havian anat á jugar ó á llaminejar fruyta. Ab los ulls plens de llágrimas se li acostá y li digué ab tremolosa veu:

—Tens l' esmorsá á taula, Pere.

—Bé, digué aqueix.

—¿Que marxas desseguida?

—Per qué?

—Perque voldria parlarte, digué ella ab veu que quasi no 's sentia.

—Un altre dia, Francisqueta, que avuy vaig despressa,—y feu moviment de anar al estable á carregar pera anarsen desseguida y sens esmorsar. Ella que veya que si perdia eixa ocasió no

era facil que 'n trovés cap mes, revestintse de valor, corregué cap á ell y agafantlo pel bras li digué ab agitació y precipitadament.

—Pere Anton, per lo que més estimas en la terra, escóltam: no 't vinch á demanar que 'm tornis l' amor que per ma culpa he perdut; sols vuy que 'm tornes ta estimació puig que d' ella no 'n só indigne com tal volta tu 't creus.

—Qué pots dirme? preguntá ell ab indiferencia.

—Puch dirte que 'm veig aborrida y despreciada de tothom y, no obstant, hi ha qui pot respondre de la meva ignocencia encara que no estiga exenta de culpa envers tu; envers tu solsament he sigut culpable, y no obstant, de tu es de qui jo espero 'l perdó perque ton despreci es lo que 'm fa patir mes. En Pere Anton feu un moviment pera ficarse al estable, pero ella seguí ab forsa,—ja t' he dit que no 't demanava 'l teu amor, no 'l mereixo, pero vull ta estimació, vull que sápigas que no só indigne de trepitjar la casa dels meus pares.

—Pere Anton, quan tu te n' anares á segar, jo era la criatura mes ditxosa de la terra; las paraulas que tu m' havias dit avans de anarten, acumulavan en mon cap un mon de ditxas, ilusions y esperansas. ¿Per qué no fou sempre axís? Per mes desgracias vingueren forasters al poble; un d' ells, com ja t' haurán dit, ballá sempre ab mí, vingué tots los dias á casa, me digué paraulas d' amor; jo primer me 'n reya, després acabí per escoltarlo ¿era qne la vanitat y l' ergull s' havian apoderat de mi al veurem preferida á mas companyas? ¿era que, oblidantme de mon amor y de ma dolsa y senzilla ditxa, vaig somiar ab la ciutat y sas galas y ab lo luxo y riquesas que podia tenir la esposa de semblant senyor? Havia arrivat á creure que para tal me volia. Un cap al tart, tu feres ressonar la trompa per eixa vall, sens dupte pera anunciarme á mi ta arrivada: jo 'm vaig estremeixer ¿com havia de presentarme devant teu? qué 't respondria quan tu sabrias lo que jo havia fet en aqueix temps? trista y consirosa estava; quan ell vingué, tot seguit va endevinar la causa de ma tristesa.

—Vols eixirte de aquest pas? me preguntá.

—Y com? responguí jo.

—Mira, 'm digué, á Seva hi ha una rica familia amiga meva que dintre dos dias tornará á ciutat; ab la meva recomanació 't pendrán per criada, tu t' estarás ab ells, y jo 't podré veure cada dia fins y á tant que 'ns casém.

—Mes mon pare no ho voldrá.

—Y per qué li has de dir al teu pare? quan después ho sápiga, creu que se n' alegrará al veure á sa filla feta una senyora; ademés, que cap mal haurás comés estante al costat de eixas personas que son molt bonas y te ensenyarán de tot.

La vanitat torná á apoderarse de mi, y la por de presentarme devant teu, junt ab las persuassivas paraulas d' ell, feren que de bon matí y avans tu no tornesses á casa, jo fugís ab ell pera anar á Seva. No pots figurarte la meva temorosa sorpresa quan vegí que lluny de agafar aquell camí n' empreniam un de tot oposat; no tardí gayre en coneixer l' engany de que era víctima, jo volia tornarmen á casa, mes ell m' agafá fortament y no 'm deixá. Sens esperansa de que ningú 'm vingués á dar auxili per ser lluny de poblat, me posí á cridar ab totas mas forsas, y quan mes abandonada 'm creya de tothom, Deu vingué en ma ajuda; la partida del Grabat de Malla havia fet nit en aquell bosch; al sentir mos crits, los lladres s' aixecaren y 'ns prengueren á tots dos. No 't puch esplicar lo molt que 'm manxaren, pero jo prefería alló á trobarme sola ab aquell malvat: nos feren pendre via cap á Matagalls y, tal volta acompadits dels meus plors, deixaren de atormentarme ab sas paraulas.

—Mentres que sias bona coquesa, 'm digué 'l capitá, no tingas por que cap mal se 't fassa.

Jo feya lo que sabia: me feren caminar tant que al capvespre ni dreta 'm podia tenir: al altre dia 'ns assolí una columna de tropa, y 'ns feren estar á tots ben amagats entre las espessas matas fins y á tant que ben lluny foren. Mes tart, tal volta descuberts per algú, tornaren los soldats y comensaren á fer foch: al crit de—salvis lo qui puga que á la Abella 'ns trovarem,—apretá tothom á corre; jo prou hauria tornat á casa, mes lo serne tant lluny, lo temor teu y del pare, y 'l venirne un sempre aprop meu m' ho impedian. Al tercer dia, vejí al pare enrahonar ab lo Grabat: á la fí 's posá á riure, y digué á mon pare:

—No vos enfadeu, Gayetá, que mes nosa 'ns fá que no pas servey la vostra filla, y com ja sé que no teniu diners pera rescatarla, vos la torno de franch, perque, esperant los vostres, me n' aniria gastant dels meus.

—Y qué 's feu del senyor? preguntá Pere Anton.

—No sé si 'l tenen encara, puig no 'l volian deixar que no 'ls hi donés cinquanta doblas que ell escrigué á sa familia que li enviessen aviat, per por de que 'l matessen.

—Es cert tot lo que m' has dit, Francisqueta?

—Es cert com lo sol que 'ns il-lumina, t' ho juro per la memoria de la mare.

Pere Anton desguarní 'l matxo.

—Que no vas á Vich? preguntá ella.

—No.

Y dit aixó, sortí de casa; al cap d' un xich hi torná y, carregant los sachs de monjetas al carro de un amich seu que ab ell venia, li doná las mateixas instruccions que á ell li havia dat son amo. Després d' aixó, s' entorná; la Francisqueta no entenia res de lo que passava, mes no digué ni una paraula, ni tampoch ho contá á son pare.

IV.

Lo sol estava ja als últims de sa carrera pintantho tot d' un color de foch encés, trist y melancólich com son las últimas llums del dia; los pardals movian grandíssima remor entre 'ls arbres de la vora dels torrents y pels teulats de las casas ab sa xarramenta, com volguentse resquitar del mudisme que la xardor del sol los havia fet guardar tot lo dia; las gallinas se n' anavan á joch, y tot en la naturalesa y en las casas, se preparava pera reposar de la fatigas de la diada. Sobte, la trompa dels segadors que 'l Pere Anton havia tocat dias avans per última vegada, segons pensava ell, torná á ressonar per aquellas encontradas: á aquell só, tots los fadrins del poble se juntaren al que la havia tocada, y armats cadescú, no ab la fals, sino ab las armas que tenian, sortiren d' allí. Gran fou la admiració de tota la gent; ningú sabia lo que passava, puig los blats eran ja batuts, com mes segats, per tot, y bonas estesas se 'n veyan per los graners. Ab aqueixa incertitut passaren quaranta vuyt horas; passadas eixas, tornaren tots al poble, pero duhent al senyor que deyan que havia robat á la Francisqueta.

—Y donchs que no havian fugit tots dos? preguntavan la gent.

—Res d' aixó, responian los segadors; la partida del Grabat lo tenia pres de desde que sortí del poble, y nosaltres lo havem anat á rescatar; á fé 'ns ha costat, puig aqueixa gent sempre dormen ab un ull despert. Quan ja 'ns pensavan tenirlos, pam, 'ns plantan una descárrega que ferí á en Bartomeu del bras, y apretan á corre per allí ahont menos nos pensavam: sort tinguerem que 'l capitá s' entrebancá ab una arrel y caygué; tenintlo á ell, diguerem als de sa partida:—Toquem, y toquem; vosaltres nos donareu 'l senyor y nosaltres vos donem lo capitá:—y á fé que 'l tal senyor ha tingut sort d' nosaltres, puig está mes prim

que un fanal, se coneix que la manduca no anava gayre abundant.

—Pero, y la Francisqueta ahont devia ser aquells dias?

—Seria ab lo seu pare com nos va dir lo Pere Anton, perque á no ser aixis, ni aquest s' hi casaria com nos ha dit que fará aviat, convidantnos á tots á la boda, ni hauria anat á deslliurar dels lladres al senyor, esposant per el! las nostras vidas y la seva.

Lo cas es que 'l senyor torná al poble; tothom al veurel y al veurel á casa de la Francisqueta, comensá á dubtar de las murmuracions que sobre aqueixa pesavan. Lo senyor acabá de desvaneixerlas. Ara sols faltava la arrivada del amo; lo Pere Anton, no obstant, ja s' ho havia arreglat bé; fentli grans mostras d' amistat, se n' havia endut lo senyor cap á dintre de la casa, perque ningú veyés lo que quan arrivés lo amo passaria, y 'l feu anar á buscar per la noya.

Quan aquest arrivá, sens haver sisquera preguntat perque 'l demanavan, y á dintre 's trová ab lo senyor, s' hi rebaté ab furia tal, que 'l Pere Anton hi corregué desseguida ó sino allí mateix lo matava: foll, no volia escoltar rahons, mes lo Pere Anton li esplicá lo necessari que alló havia estat pera salvar la honra de sa filla que sens rahó anava per totas las bocas. Al pare prou li costava lo avenirs'hi, mes al últim hi consentí, emperó sens dir una paraula li senyalá una cambra y 'l Pere Anton hi acompanyá al jove senyor, que d' allí ja no 's va moure.

L' endemá al matí, á l' hora de la aubada, quan tothom en los pobles forans s' alsa á comensar la feyna, lo Pere Anton era al de fora de la casa ab lo matxo que demunt del padris anava acabantse la grana, y al qual guarnia ab la corresponent sella y galotxa; al cap d' una mica 's ficá á dins y eixí ab lo senyor; aquest enrahoná ab la gent que curiosejant havian arrivat fins á la porta; los hi esplicá, com la nit avans, la sorpresa de que havia sigut víctima per part dels lladres mentres s' estava passejant lo dematí en que va desapareixer; regraciá á tots los fadrins que havian anat á deslliurarlo, y, haventse comiat de tothom, duhent al Pere Anton per mosso de peu, va empendre camí cap al plá.

. . . .

Estavan per tocar la oració del mitjdia, y encara que no era dia de festa, sortian de la Iglesia de Tona una comitiva de gent tota endiumenjada. Entre 'ls homens, mes ben vestit y mes ale-

gre que 'ls altres, hi anava nostre conegut lo Pere Anton, y tota ruborosa y callada, entre las donas, la Francisqueta.

Arrivaren á una petita casa rodejada de camps y d' arbres; á dintre de la casa no s' hi veyan grans cosas, mes hi havia tot son menester, endressat y net com una patena. La llar del foch llansava alegras flamas al costat de la marmita en que s' cohia la Col-llarga al cárrech de algunas vehinas, com pera donar la benvinguda y alegrar ab sa viva claror als que acabavan de arrivar.

Al mitj de la entrada la llarga y estreta taula de fusta blanca, ab sas corresponents banchs á cada cantó, estava cuberta per unas blancas y novas estovallas de lli, voltada de plats y culleras, y en mitj, los porrons plens fins á curull de vi blanch, y de vi negre. Lo goig se retratava en tots los semblants, y jamay lo mes opulent festí ha semblat més bo y més delicat, ni ha conseguit inspirar la franca alegría que aquest modestíssim pero abundant dinar que donava á tots los allí reunits. Las campanas de la parroquia seguian encara tocant joyosament anunciant als vehins de Tona lo verificat casament.

Al arrivar á sa nova casa, la nuvia plegá cuidadosament lo gambeto de son pare y 'l de son marit, y pujant á dalt, guardá en la caixa de sa roba de nuvia sa nova y blanca caputxeta, que havia velat durant la ceremonia: despres desde la finestra de sa cambra 's posá á contemplar los hermosos camps de derrerá de sa casa que ben conresats deixavan ja espuntar com una sombra de verdor del naixent blat; prop d' aquestos, un camp de verda y tendre hortalissa, li mostrava 'l cuidado que ab tot posava 'l que la acabava de esposar.

—En qué estás pensant, Francisqueta? digué aqueix, que acabava de pujar y se la estava contemplant sense que ella se 'n adonés.

Eixa girá vers ell sos ulls negats de llágrimas de tendresa y agrahiment.

—Pensava en ma felicitat, pensava en la hermosura y bondat de ton cor, Pere Anton, pensava en lo molt que 't dech, que may te podré pagar, y en ma passada... No pogué acabar; lo Pere Anton li clogué 'ls llavis ab son primer bés.

UNA APARICIÓ Á TEMPS

Sant Feliu de Torelló, eix hermós poble banyat pel Ges y besat per los ayres de montanya, vestit al hivern ab sa pura y blanca vesta de neu, y al estiu de flayrosas y galanas flors, alegre tot l' any ab sas blancas casetas y sas sanitosas y murmuradoras fonts y sa divertida jovenalla, havia pres de un quant temps en aquesta part un barnís de tristesa y dol de que tot se ressentia. Los joves del poble, dividits en dos bandos, se duyan l' un al altre una quimera y malavolensa tal qne si ab un cop d' ull s' haguessen pogut matar ho hagueran fet, y lo que comensá per un no res, ab venja del un y revenja del altre, havia anat creixent de tal manera que semblava 'l poble un infern. No se sentia parlar allí d' altre cosa; avuy feyan balladas los uns; si hi anava alguna noya de las que concurrian del altre bando, ja la treyan á ballar, pero era pera entrabancarla y ferla caure ab grans riallas dels demés. Tot anava per l' estil; si 's trobavan sols un de cada partit, se feyan malbé á cops, y no paravan fins que un ó altre quedava sense forsas. Aquells minyons en altre temps tants bons com senzills y tant treballadors, eran are rencorosos, vagamundos y venjatius; eran de la rassa dels cains.

Lo bo del Sr. Rector prou los hi predicava la pau y la mansuetut.

«Ameuvos los uns als altres: los deya ab l' Evangeli.»

«Tot cor que guarde odi ó rancunia á son germá, no entrará en lo regne del meu pare.»

«Qui no perdona no será perdonat.»

Y altres cosas per lo estil, mes era picar en ferro fret. Llavoras tractá de darlos fortas penitencias quan anessen á confessar, mes prompte vegé que no era pas aquest lo millor camí, puig succehí allavoras que no hi anavan, y sos trevalls tingué pera tornarloshi á encarrilar. Qué faré? pensava 'l bon senyor plé de zel pel remat que li estava confiat; y com si sa voluntat era molta, sa capacitat era molt limitada, res li venia al pensament

qùe li dongués camí pera arreglar aquell negoci, y seguia predicant sense atinar en fer cosa profitosa.

Un dia desde 'l peu del altar, tot dihent la missa, 'ls digué.

—A la hora de la mort, se vos apareixerá 'l Redemtor del mon clavat en creu per nostras culpas, y ensenyantvos son llagat costat y las llagas de sos peus y mans dirá: Per amor á vosaltres prenguí mort y passió, per vosaltres que tant m' haveu ofés, y á qui apesar de tantas injúrias tant estimo. Haventvos jo perdonat tantas ofensas ¿qué haveu fet vosaltres ab los que vos han agraviat? ¿haveu fet per ells algun sacrifici? No, no solsament no haveu pres exemple de mi, tornant be per mal, sino que l' odi y la malavolensa s' ha apoderat de vostres cors y haveu ferit al fills del vostre pare celestial: y aixis, apartauvos de mi, ánimas réprobas, y aneu á gosar de las penas del infern de las que sou mereixedoras, y allí podreu seguir odiantvos y malmetentvos ab més furor que en la terra, ja que ma sanch derramada en lo Calvari de res vos ha servit.

Alguns n' hi hagué que temeren al ohir aqueix discurs y al sortir de la Iglesia prou de bona gana s' haurian abrassat ab los altres, si no haguessen estat alguns d' ells que més durs de cor tornavan á sos tretze son tretze.

. . . .

Una mitjdiada de molta calor, estava 'l bon Rector ab son breviari als dits aspirant lo dols y fresch ayret que entre mitj de un bosch de pins corria, y escoltant lo monóton cantar de la cigala, ben assegut demunt la fullaraca que com una catifa la terra enmantellava. Un enrahonament que sentí prop seu lo tragué de sa distracció: eran quatre ó cinch fadrins del poble que passavan per un dels caminets del bosch.

—Han anat á llogar la cobla pera fer ballas diumenge, deya un.

—Bonas ballas trovarán eixa nit quan tornin: respongué un altre.

—Be, donchs; quedem entesos, deya un tercer, derrera 'ls albas del camí de Sant Hipólit, per allí han de passar, y fem que no 'n quedi cap de viu, aixís acabarem de una vegada.

Lo Rector no sentí mes, ni necessitava sentir mes tampoch. ¿Com ho faré? las prédicas no hi valen ni amenassas ni carinyos: aquesta nit se van á perdre, y jo tinch de evitarho, ¿pero com? Y cavila que cavilarás, com més pensava menos savia com ferho.

Arrivá 'l vespre. Los minyons que havian anat á llogar la cobla, passavan pel camí de Sant Hipólit pensant en la rabia que

tindrian los altres al veure que ells tenian música y balladas Sobte, se tiraren demunt d' ells, surtint de derrera 'ls albas; sos contraris armats molts d' ells de gavinets, y la batalla comensá; mes ab furia tal, que 's coneixia ben be que no hi havia que esperar misericordia y que uns ó altres havian de quedar allí.

Quan mes al fort estavan, sentiren brandar ab forsa una campana molt aprop seu; giraren los ulls tots esmirats, puig que allá no hi havia cap ermita, y vegeren dalt d' un turó que arrancava del punt ahont ells eran, tot pelat fins al cim en el que hi creixian uns quants pinatons, apareixe per entre aquestos, pero destacantse ben be, un gran Sant Crist rodejat de llums. No us podeu arrivar á figurar lo sorpresos que quedaren, y las mortals eynas caygueren de sas mans. Recordantse llavoras del últim sermó del Sr. Rector, creguérense mes ferits de lo que realment tots ells estavan, y que era arrivada la hora de la seva fí, per lo que se 'ls apareixia Jesús crucificat per dirlos:

—Aneu á gosar de las penas del infern de que sou mereixedors per las vostras rencorosas passions y per no haver seguit lo meu exemple de no solsament perdonar, sino de morir pels pecadors que m' han ofés.

Y confosos y torbats, presos sos esperits de la temor que 'l mal sempre reporta, se trovaren insensiblement agenollats, dirigint la vista cap al Déu que 'ls malehia,

Al cap d' un xich lo Sr. Rector acompanyat de las mares y germanas d' ells se 'ls aparegué allí; ellas al veurels tan mal parats, tot eran plors.

—Veyeu, les digué ell, veyeu lo que 'n trauriau de matarvos? lo infern pera vosaltres, y la maledicció de Dèu, dol y miseria pera las vostras familias á las que teniu obligació de mantenir; y un patíbul pels que de vosaltres quedesseu ab vida.

Desde aquell dia, sempre que s' esdevenia alguna qüestió, anavan al Sr. Rector que 'ls la dirimís per por de tornar al passat. Paivagárense per sempre las disputas. Es cert que despres se digué que habia estat lo Sr. Rector lo que habia preparat tot alló, mes es lo cas que ell ab son bon zel torná la unió al poble y que, ab ciencia ó no, tingué 'l cor y valor suficient pera mostrarse y ser pare, com solen serho 'ls Rectors ab sa bondat, del remat que confiat tenen.

LA FONT DE SAN SALVADOR

Era als últims del mes d' Agost del any del Senyor mil cinch cents quaranta. Dos llechs joves que per son trajo 's coneixia que eran del convent de Jesús del ordre de Sant Francesch, edificat extramurs de Barcelona, anavan pel camí que de Mallorquinas dú á Santa Coloma de Farnés. Tots aquells camps en altre temps verdejants y plens d' ufana, estavan ara completament migrats, y las plantas raquíticas y quasi secas donavan un aspecte de tristesa á aquellas en altre temps fértils planuras, que causava gran pena: molt de temps feya que 'l cel no havia derramat sobre d' ells ni una sola gota d' aygua.

Los dos viandants entristíanse mes y mes cada volta; en lo semblant d' un d' ells, que resplandia de beatitut celestial, s' hi dibuixava un pesar, mentres sa mirada dolsa y resignada s' alsava al cel com implorant misericordia: aquest frare era 'l Beato Salvador de Horta, qual fama. per sas virtuts y miracles, s' havia estés per tot arreu.

Ple d' inmensa caritat y amor al prohisme, anava pel mon duhent la llevor de la divina paraula; y, fill com era de Santa Coloma, l' amor á sa terra lo duya allavoras á predicarhi pera que la gent, fent penitencia de sas culpas, aplaquessen la justa cólera de Dèu y fossen lliurats del mals que per ellas havian merescut. Al veure aquell trist quadro de sequedat y miseria, nostre Sant resolgué de redoblar sas prédicas y oracions pera que 'l Senyor lliurés de tanta desgracia á sa estimada terra. Las fonts estavan secas, las deus totas estroncadas, no 's trobavá ni un rech ahont hi passés gota d' aygua, aixis com tampoch en cap torrent, pera poderhi refescar la assedegada gola: los habitants d' aquellas comarcas tenian de beure aygua de las bassas ó sots, succehint ab aixó que 's desarrollavan unas fortas y malignas febres que no tenian cura.

Pujant amunt pel riu d' Arenas,—ja feya moltas horas que

caminavan,—lo company de Salvador s' assegué á la entrada d' un bosch que hi ha al costat del riu, á l' altra part y mitja hora avans de arrivar á Santa Coloma: las alzinas sureras de que 's componia 'l bosch aixecaren tristement sas brancas mitj secas al cel com demanantli misericordia; ni una mata ni un romaní 's veya verdejar, y al cim del turó 'ls arbres ja eran morts de set.

—Salvador, digué, mentres s' asseya, com aquets arbres, jo també desfallesch. Y efectivament, la set mes que la gana y 'l cansament los tenia aclaparats; tot lo dia havian caminat ab un sol abrassador, y no habia passat per sa boca ni una molla de pa ni una gota d' aygua, y qui sap quant de temps feya que 'ls hi succehia altre tant, puig no duyan may cap provisió.

Salvador, veyent l' estat del seu company, s' atansá á una roca que dalt d' un marge de la vorera del riu hi habia, donáli un cop ab lo palmell de la má alsant son fervorós prech á Dèu y brollá una font de claras y frescosas ayguas.

Dèu benehí la acció de son servidor prometent per boca d' un ángel que tots los que d' aquella aygua beguessen quedarian guarits de la febre, y que may, per sequedat que hi hagués, minvaria 'l doll d' aquella font nascuda per las oracions y mérits de tant gloriós Sant.

Y aixis ha sigut: per molt de temps que passe sense ploure, per molta sequedat que hi haja, per mes que s' estronquin tots los manantials, aquella font raja sempre igual: unicament quan s' han volgut fer escavacions pera trobar lo lloch de sa naixensa, llavoras para la font de dar sas ayguas y no torna á mormolejar fins que la deixan tranquila altre volta.

Los habitants de Santa Coloma, en agrahiment al Sant, hi feren una capelleta pera honrar sa memoria, donantli 'l nom de Font de Sant Salvador, per mes que la Iglesia tot just l' haje beatificat; y encara totas las nits hi encenen la grossa llantia de llautó que penja devant de sa imatje col-locada al bell sobre de la font. Aquella llum serveix també de faro si per casualitat algun viatjant se pert per aquells entorns.

Y com que aquella aygua cura de febres y altres malaltias, se veu sempre concorreguda la ermita sobre tot en lo dia del Sant, 18 de Mars, y encara avuy hi atrau un gran aplech de gent dels encontorns.

LOS ESPÍAS

La comtesa Eimeruds d' Auvernia, esposa del CompteBorrell, s' estava asseguda prop la gótica finestra de sa. cambra, y á sos peus la jove y bella Teudula, la hermosa filla de Abdelmelich, la de negras y llargas trenas y ulls brillants, jugava ab los plechs de son vestit. Sobte, s' obrí la porta de la cambra y 'l Comte, seguit de sos cavallers, hi entrá.

—Eimeruds, digué atansantse á sa esposa; l' alarb está molt prop de la ciutat; demá pot ser seria adins; aixís es que encara que faltat de soldats, per esser tots, com vos sabeu, ab mon fill en contra d' ells, sortiré eixa nit ab mos braus cavallers pera allunyarlos; pochs som vist ells, molt pochs, mes la falta d' homens la suplirá la sobra de cor: si 'ls allunyo, tornarem promte, y si no, pregueu per mi.

Dels ulls de la comtesa lliscaren duas llágrimas y, besant ab amor las mans de son espós,

—Aneu, aneu, li digué, y que la sort sia ab vosaltres; mes si no es aixís, jo os juro que moriré y ab mi tots los que á la ciutat som, avans de deixarhi entrar l' alarb; aneu, senyor, que jo vetllaré per la nostra honra y per la nostra fé.

Mentres aixís parlava la Comtesa de Barcelona, Teudia, que s' havia alsat promtament quan ells entraren, clavava sas miradas, ara dolsas y meláncólicas com una hermosa nit de lluna, ara ardentas y apassionadas, en un dels cavallers que al Comte acompanyavan. Quan sentí que anavan á sorprendre als de sa rassa, son rostre torná més blanch que un lliri, mentres posant sa má demunt son cor, semblava com si 'l volgués contenir; sos llavis tremolosos se mogueren sens articular un mot y sas mans suplicantas se estengueren envers lo gentil cavaller; vacil-lá un moment, y caigué en terra. En aquell moment Eimeruds acabava de pronunciar la última paraula; al veure sense sentits á

la gentil y estimada donzella, la agafá en sos brassos, y 'l jove guerrer hi corregué també esclamant:

—Teudia, Teudia, ma estimada!

Ella obrí 'ls ulls y 'l rebujá de sí com esgarrifada. Tothom se cregué que lo temor per la vida de son amat havia sigut la causa de son desmay. Eimeruds era la primera en aconsolarla ab tot y que son cor estava ple d' amargura; mes la hermosa filla del desert no escoltava sas paraulas; sumament excitada, sos ulls divagavan d' ací d' allá com cercant alguna cosa mes sens fixarse en cap, sos esblanquehits y tremolosos llavis se movian sens dir res. Los últims cavallers de la comitiva del comte ja havian sortit de la cambra y forsa li fou també ferho al jove enamorat, mes avans torná á atansarse á ella y li besá amorosament las mans. Ella baixá llavoras fins á ell, que tenia un genoll en terra, sa agraciada testa, y baix, molt baix, pronunciá eixas paraulas á sa aurella.

—No surtis de la ciutat eixa nit.

Lo cavaller alsá 'ls ulls admirat, mes ella ja havia desaparegut. La Comtesa entrá en la cambra de sa predilecta donzella á la que havia arrancat de la esclavitut y de la falsa religió, y á la que tant d' amor tenia.

—Que avisen á son pare, maná la Comtesa al véurela tan febrosa.

—Ah! no, no, cridá la donzella com fora de si, mes creyent que parlava aixis dominada per la febre, ningú 'n feu cas, y pochs moments després, l' antich Abdelmelich, puig ab sa filla havia ell també abjurat la lley de Mahoma, entrá en la cambra d' aquella, feu acatament á la Comtesa, s' atansá á sa filla, y quan la hagué mirada,

—Oh ma filla! esclamá, lo dols consol de ma vellesa, ¿qué t' ha posat en eix estat?

—Tant malalta la trobeu? preguntá Eimeruds.

—Oh molt, molt, ma pobre filla! digué ell pegantse cops al pit y estirantse 'ls cabells.

—¿Qué convé fer, donchs, pera salvarla? torná á dir la Comtesa; ja sabeu que jo la estimo com á una filla.

—Ho sé, senyora, ho sé; no puch oblidar que á ella y á mi 'ns salvareu la vida quan cayguerem en mans de vostres soldats, ni puch oblidar tampoch la solicitut atenta y carinyosa que per ella haveu tingut, aixis com també per mi: Dèu vos pagará tants de favors.

—Mes qué hi ha que fer?

—Primer de tot, li convé un gran repos; no permeteu que entri ningú; que no 's fassa ni 'l mes petit soroll, que ella no digui ni una paraula, y ab un brevatje que jo li daré, pot ser logre aturar lo mal; mes voldriau dirme, senyora ¿qué la ha posada en eix estat? pot ser no feya un quart que jo la havia deixada bona y contenta.

—Y ho estava un moment avans de cridarvos; ¿voleu saber la causa? digué la Comtesa sonriguent, mes tenint sas galtas banyadas de llágrimas,—ha tingut de comiarse de son amat caváller.

—Oh! feu lo convers obrint desmesuradament los ulls y clohent lo puny; mes contenintse, s' esforsá en fer apareixer un sonris en sos llavis, y girantse humilment á la Comtesa,—Estigueu tranquila senyora, li digué; promte curará ma filla sino es mes que aixó.

Eimeruds surtí de la cambra, y á instancias del pare de Teudia lo deixaren á ell sol pera vetllarla.

—Ningú ab mes cuidado que jo la vetllará, ningú ab mes carinyo la cuidará, deya ell.

Tant bon punt restá sol ab sa filla, tancá totas las portas y atansantse á ella, apesar de la quietut y repós que, segons digué ell, mol versat en medicina, Teudia havía menester, la agafá de las mans dihentli:

—Que ha succehit, hermosa flor del desert? ahont va aquest nazaren, que aixis t' has conmogut?

Ella feu un moviment pera rebujarlo, mes ell s' aferrá mes á ella y seguí dihent:

—Parla, parla: los moments son preciosos; ta tardansa en respondrem podria ser causa de desgracia pels nostres; tu, á qui 'l Profeta distingeix de tal manera, tú que serás la que 'ns tornis l' óasis de ventura que aquí tinguerem, tu la mes hermosa de las fillas del Profeta, parla y no tardis, perque sinó, si per ta causa 'ls succehía algun dany ¡ay de tu! serás malehida de ton pare y de tots los teus, y no veurás ja may florit lo jardí de ta ventura.

—Oh pare! no exigiu de mi que parli.

—Perque no? serias acàs perjura á la religió de tos pares? ¿t' hauria enganyat la esposa del causador de nostra ruina? Oh ma filla! que no penetrin en ton cor jamay sas pérfidas paraulas; tu y jo som aqui, no mes que pera vetllar pels nostres germans, no pera deixarnos enganyar per las caricias ni paraulas de cap nazaren. ¿Creus tu que si jo hagués volgut no hauria trobat me-

dis de fugir y endúrtemen? mil voltas foram lluny d' aquí, si jo no hagués cregut que aquí 'ls podiam ser á ells mes útils; aixis, ma filla, tu que tens la confiansa de la Comtesa, tu que saps lo que passa, digasme lo que hi ha avuy, que sento passos per tot arreu y soroll de armas; dígasme ¿ahont va aqueix cavaller que s' anomena ton galant?

Teudia suspirá.

—Parla, torná á dir ell impacient y moventla ab violencia.

—Oh no, no, jamay, digué ella.

—Com no? filla perversa, com no, si jo t' ho mano?

—Per Alá os demano que no 'm feu avuy obrir los llavis, per que 'm sento morir.

L' alarb mirá á sa filla y la vegé realment com agonitzant. Per un moment son cor de pare se enterní, mes tornantse á recordar de sos germans, torná á instarla á que parlés; ella ni tenia forsas pera ferho ni l' amor que tant intensament per lo jove guerrer sentia li deixava fer, pero ell, ara ab caricias, ara ab amenassas, ara ab un mot, ara ab un altre, endeviná lo que sa filla volia callarli. S' havia descubert que 'ls alarbs volian assaltar la ciutat, y surtia 'l Comte y sos cavallers á sorpéndrels á ells. Aixó deduhí de las paraulas d' ella, y ab tot y lo pitjor que estava despres de la escena que acababa de tenir lloch, la deixá y surtí del palau sense que ningú li digués res, com á persona que era benvolguda dels Comtes, y cregudas las guardias de que anava pera alguna cosa convenient; aixis mateix eixí de la ciutat, pensant los centinellas que anava á precedir la marxa del Comte. Un xich despres, tornárense á obrir las portas pera donar pas á aquest y á sos cavallers.

Era ja molt avansada la nit. Na Eimeruds, agenollada als peus de un Sant Crist devant del qual una petita llántia feya una llum vacilant y trista, pregava per son espós. Sobte, li semblá sentir un sospir; girá 'l cap, y per entre la mitj oberta porta vegé passar una ombra blanca; alsás la noble matrona, y al ser prop del llindar, sentí uns passos lleugers que s' allunyavan pel corredor, é hi distíngí encara la blancor d' un vel; sumament agitada, cregué que alló era un avís del cel, y que un gran perill los amenassava; cridá á tots sos servidors y pochs soldats que allí quedavan y fent despertar als habitants de la ciutat al so dels bélichs instruments, ordená que tothom, xichs y grans, joves y vells, se preparessen per la defensa, ca-

descú ab las armas que tingués ó pogués trobar, y que tot aquell que 'n tingués de sobreras y totas las que en lo palau hi havia fossen entregadas. Estava persuadida de una desgracia; l' anar á escometre al exércit enemich ab tant poca gent era una temeritat, y sols son gran valor ó un miracle del cel podia salvarlos: en no sent aixis, l' alarb se rebateria ab mes furor contra la ciutat, y, no estant tots ben previnguts, era fácil que se n' apoderessen.

Poca estona feya que 'l poble s' habia juntat á la plassa, que 's' havian doblat las centinellas ó atalayas y que tothom estava previngut, quan sentíren uns grans crits part de fora de las murallas. La noble esposa de Borrell anava á fer obrir las portas, creguda de que 'ls seus eran perseguits, quan sobte, y entre mitj de una cridoria espantosa, una cosa passá per demunt de las murallas llensada ab la punta de una ballesta y aná á caure al mitj de la plassa. Un crit d' horror ressoná per tota la ciutat al mateix temps que, llensat també del mateix modo, un altre 'n caigué al costat d' aquell, y despres de aquest un altre fins á cinchcents que eran los caps d' en Borrell y 'ls que l' acompanyaren. Heus' aquí lo que havia succehit. Al sortir Abdelmelich, havia trobat las avansadas dels alarbs que cautament s' atansavan; al saver la nova que aquell los doná, corregueren ab sos voladors caballs de rassa á darne part; y quan lo Comte fou un xich lluny se trová atacat per retaguardia; los moros l' havian deixat passar, ben amagats, tancant lo pas derrera seu. Admeteren los cristians, ab tot y las grans ventatjas que l' enemich tenia, la batalla, quedant enterament destrossats, y 'l Comte ab los pochs que quedaren vius, se tancá en lo dastell de Ganta prop de Caldas de Montbuy: despres de una resistencia desesperada, faltats de medis pera defensarse, foren tots morts per los alarbs, y, tallantlos lo cap, los tiraren de aquell modo pera aterrar als de dintre y, atrapantlos desprevinguts, apoderarse de la ciutat. La noble viuda de Borrell restá un moment sens esma, morta de dolor y esglay.

Sobte, una dona, millor diré, una fantasma embolicada ab un mantell blanch mitj cobert per sos llarchs y hermosos cabells d' atzabeja que destrenats portava, se presentá devant sos ulls; son rostre erá tant blanch com la roba que la cubria, mes sos ulls eran vermells com la grana; ningú la hauria coneguda per aquella hermosa jovensela que sempre á la Comtesa acompanyava. Fins aqueixa dubtá un moment si era ella; la desditxada donzella, presa de la febra, quasi ni dreta podia tenirse; y

estenent una ma, que semblava la de un cadavre per sota 'ls plechs del mantell.—Preneu ma vida, digué, que jo so la causa de aqueixas morts. Tothom restá admirat al sentirla, y molts cregueren que era 'l mal lo que aixis la feya parlar, mes ella seguí, dirigintse á la Comtesa:

—Haveu recullit á la serp dins vostre si, y la haveu amagada. y ha vingut un dia que la serp ha llensat verí, y á sa verinosa alenada s' han marcit las flors mes bellas del jardí: quantas voltas vos han vensut, jo n' he tingut la culpa; no estava en lo vostre palau per agrahiment ni carinyo que os tingués per vostres cuidados pera mi, per haber salvat la vida de mon pare y la meva; no professava la vostra religió perque en ella cregués, sino pera enganyarvos millor, pera poder aixis mereixer vostra confiansa y tramétrela á mos germans per medi de mon pare, venjantnos aixis de nostras passadas derrotas y esperant tornar á conquistar ab eixos medis aquesta estimada y perduda ciutat; avuy ha arrivat lo dia de lograrho, y jo puch morir contenta; mos germans que lluyten al altre part de las murallas, digué alsant la veu ab exaltació, ¿me sentiu? ¿esteu contents de mi?

Y tornantse á girar á la Comtesa que horrorisada la escoltava, seguí:

—Y jo, aixis, he causat la vostra desventura, mes també la mia, puig que tambe han mort á aquell que era ma vida.

Y dit aixó, s' arrossegá mes be que caminá fins á estar al peu de un dels caps, y agafantlo se l' acostá als llavis mormolant:

—Flor y esperansa de ma vida, quant promte t' has marcit! Despres segui parlant sens que ja ningú la entengués; poch á poch sols sos llavis se movian sens que digués res; despres ni aixó feu; havia mort.

Na Eimeruds, passat lo primer moment, recobrá tot son valor y á ella 's degué que la ciutat aquell dia no perdés lo que tant havia costat de guanyar y conservar. Los moros foren derrotats, deixant mils de morts al peu de las murallas de Barcelona, y ella quedá regenta fins á la vinguda del fill de son marit y de Letgarda, lo Comte Ramon Borrell, que era á ferlos la guerra.

Allí ahont caigueren los cinchcents caps s' aixecá una Iglesia, Iglesia que subsisteix baix la advocació dels mártirs Sant Just y Sant Pastor.

Nota.—La tradició diu que 'ls moros se tornaren á apoderar de la ciutat. mes com no 's trova aixis en cap historia havem cregut millor regirnos per lo que esta diu.

LOS QUATRE DONS [1]

Heus' aquí com una vegada hi havia un jovençel que estava perdudament enamorat de una gentil y capritxosa donzella, la qual no era pas perque no l' estimés que sempre 'l feya pervaricar, si no solsament pel gust que trobava de veurel ben apurat y desficiós. Ara veureu lo pensament que un dia li esdevingué á la donzella, seguint lo seu intent; y fou que, sent als últims de Maig, li passá pel cap de voler un gros gotim de rahim moscatell. Ho digué al jove y podeu contar lo sorprés qu' aquest se quedaria; no sabia com ferho, mes ella insistí tant, que no tingué altre recurs que anarlos á buscar, y buscá per tot arreu y en lloch va trobarne, aixis es que li aná á dir; mes ella 's posá á plorar y 's desesperá tant, que 'l pobre enamorat no tingué mes remey pera acontentarla que anarsen pel mon á cercarlos y no tornar fins á tant que 'ls hagués trobat: Y camina que caminarás, passá per las terras ahont lo sol fortament cremava y ahont lo moresch lluhia sas cubertas espigas y rossas cabelleras y ahont la calitja quasi li privava de respirar, y ell, pensant en sa estimada, caminava ab mes dalit, y aixugantse las gotas de suor, deya:—Content estich perque conech que m' acosto al terme del meu camí y que trovaré lo que pot cumplir sos desitjos.

Y així era efectivament; al cap de poch l' ayre aná sent mes fresquet, y hermosas vinyas, carregats sos ceps de rossos y madurs rahims, s' oferiren á sa vista. Ell que 's ficá dintre de una y cullí 'l millor moscatell que hi va trobar: mes tantost lo hagué cullit, quan un home d' uns cinquanta anys, de cabells y barba ja un poch grisa y de aspecte sever, pero fornit y robust, se li presentá devant y li digué:

—¿Quí t' ha donat permis pera veremar tant aviat? ¿quí ets

(1) Imitació de un cuento Eslavo.

tú, mortal atrevit, que avans d' hora invadeixes los meus dominis? ton rostre no té encara cap arruga, y tos membres conservan encara massa agilitat pera habitar eixos llochs. ¿Pera qué has vingut?

Comfús lo minyó no sabia que respóndreli; á la fi 's determiná de contarli la veritat: l' home sonrigué.

—Ets encara en lo temps, va dirli, en que 'l cor domina per complet lo seny; no hi fa res, tu vols la maduresa avans d' hora; en aqueix rahim la tens, mes vesten d' aquí depressa que no t' esdevingués algun dany.

Lo minyó, tot anantsen, pogué sentir los crits dels veremadors que 'l volian perseguir per haver entrat en sos dominis: l' home de la barba grisa 'ls contenia.

Y ell, camina que caminarás cap á sa terra, no veya l' hora de fer lo present á sa estimada pensant en la alegria que li causaria. Aixis es que quan hi arrivá, se n' hi aná desseguida á donarli, mes no fou poca sa sorpressa quan vegé que ja li regraciava y se 'ls quedava, pero que ni casi 'n feya cas: havia passat lo temps de las hermosas nits de primavera, als cants dels rossinyols havian seguit los de las cigalas, y feya una calor que tot ho abrusava. La donzella li digué com allavoras lo que li mancava era un caramell de glas pera minvar la seva gran calor; y heus' aquí altre vegada 'l minyó emprenent via fora 'l poble, anant á cercar la neu ó glas que ella volia.

Y camina que caminarás, passá per las terras ahont un vent fresch feya volar las fullas d' ací d' allá arrencantlas dels arbres, y ahont las vetllas eran tant fredas que tothom s' asseya á la vora de la llar; arrivá despres als llochs ahont xiula la tramontana no deixant verdejar ni una fulla ni una herbeta, y 's ficá dins d' un bosch en que hi havia un pregon torrent, voltat de centenaris roures al costat de albas y pollancres que mostravan tots tristement sas descarnadas brancas. En mitj del torrent hi havia una plasseta que formava un estany d' aygua gelada y al seu costat y mitj tapada per los plansons d' una grossa alzina rajava una font de claras ayguas que s' anava glassant aixis com queya. Lo minyó s' hi atansá ab tota la joya del seu cor y arrencá un caramell d' aquell glas, mes tant bon punt ho hagué fet quan, obrintse 'l tronch de la alzina tot l' any cuberta de trista fulla, aparegué un vell de blanca cabellera, de front ample y bondadosa cara, vestit ab una roba llarga que li arribava fins als peus. Al seu voltant hi tenia grossos llibres oberts, mapas, esferas, tota mena de instruments químichs y mil altres

cosas que seria llarch anomenar: en lo fons de la cova que s' estenia per derrera l' arbre allá d' enllá del torrent, una munió d' homens y donas tots de nevada cabellera y llargas vestas, s' afanyavan en fer munts de glas y gebre, y alenant demunt de una cascata que prop d' ells hi havia, la convertian en neu.

—¿Quí ets tú, y que vens á cercar en mos dominis? digué 'l vell de nevada testa.

Tant bon punt hagué dit eixas paraulas, un crit ressoná en la cova y tots los que en ella hi havia rodejaren al que havia parlat, brandant grossos caramells de glas demunt la testa del minyó.

Lo vell los contingué y girántseli,

—Parla, ordená ab autoritat.

Lo pobre enamorat no trobá res millor que contar la veritat; y aixis ho feu.

—Oh vanitat de vanitat! digué 'l vell; pero, sia com vulla, eixa es mes noble que las altres. Ja que la tens, empórtaten aquest tros de glas, mes tente comte de ferne mal us perque en eix cas, es mil voltas millor no possehirlo; y en quant á la donzella que aixis te fá corre pera obtenir lo que ella desitja, guárdaten, puig tal volta no es per amor per lo que ho vol, sino pera satisfer sa vanitat, en qual cas no 't fará felís.

Y dit axó, torná á cloures la alzina, y nostre minyó s' en torná per lo mateix camí que havia vingut, á trobar á sa hermosa enamorada.

¿Mes creyeu que eixa estigué contenta? Res d' axó: agafá 'l glas y se 'l guardá; empero havian arrivat los últims dias de Novembre y llavoras li havia passat pèl cap de adornar sa hermosa testa ab dauradas espigas, y com en lloch n' hi havia, comensá de plorar y de entristirse y queixarse ab tant greu dol, que 'l jove tot pressurós se n' aná altra volta fins qui sap ahont pera trobarlas. Mes tota la terra era erma, y 'ls blats esgrunats en las golfas; aixis es que no n' hi pogué dur cap. La noya, no obstant, insistí y ell, tot desficiós, emprengué una llarga caminata resolt á no tornar sense las tant desitjadas espigas: y camina que caminarás, aná á parar á unas terras ahont encara no queya la fulla dels arbres:—Ja vaig bé, pensá ell; y 's posá á caminar ab mes dalit; per fi, comensá á sentir una gran calor y suant á mars anava fent sa via coneixent que s' atansava á las terras ahont encara hi havia 'l blat per segar. Arrivá á un lloch ahont hi florian margaridoyas y altras menas de flors y ahont los camps estavan engarlandats per encesas rosellas que

entre mitj de las dauradas onas de las espigas se bellugavan, y ell que tot joyós aná per cullirne un grapat, quant sobte s' aparegué á sos ulls un home alt y gros de rossíssima y espessa cabellera, en qual rostre enmorenit pel sol hi brillava la salut y forsa.

—Qué vens á buscar aqui, jovençel? li preguntá.

Y ell tot confós li respongué:

—Vinch á cercar un grapat de espigas pera donar gust á ma estimada que molt las desitja.

—Poch te deu voler ta estimada, digué l' aparegut, quan per un capritxo aixis t' esposa; has entrat en los dominis vedats als mortals en aqueix temps, per lo qual t' has fet reo de mort.

Y al dir axó, 's trová nostre jove voltat de sers pareguts al primer menos en la estatura que era molt mes petita, los quals anavan tots armats de dallas, forcas, garbellas, y de totas las demes eynas del segar y batre.

—Mes no, seguí dihent l' home alt, contenint ab un gesto als demés; no morirás perque has estat valent esposante aixis, y galant ab la teva dama: té aqueixas espigas per tu tocadas, y jo 't perdono la vida; mes fuig depressa, y no digas á ningú que aqui hi ha l' istiu, perque un altre que vingués sens remey moriria.

Lo jove se 'n aná tot cofoy y la seva enamorada lluhí las espigas ab gran enveja de sas companyas.

Mes la hermosa jovensela no restá per axó contenta; son enamorat la trová un dia molt mes trista que las altres amigas, y preguntada la causa, li respongué com tenia forts desitjos de lluhir en sos cabells una rosa Alexandrina en lo ball del dia de Nadal, y que havia determinat no casarse sino ab aquell que li dugués.

Ja podeu pensar quan gran no fou lo desespero del pobre minyó ¡després de tants treballs com havia passat! y ab lo fret horrorós que feya, ixqué de la vila y emprenent camí se n' aná á la bona de Deu resolt á cercar per tot lo mon la tant desitjada rosa. Camina que caminarás, aná sentint l' ayre menos gelat; trová florits atmetllers y poch á poch y entre mitj dels gemats prats y amagadas per verdossas y frescas herbas, trová bon aplech de olorosas y modestas violetas; y camina que caminarás, conegué per la admósfera y pels senyals de vegetació de la terra que s' atansava envers lo lloch ahont en abundó creixian las rosas. Y aixis era, donchs pochs passos havia donat en-

tre aquella exuberant y rica vegetació, quan vegé devant sos ulls la mes fresca y mes hermosa rosa que jamay hagués vist, y tant ho era, que ni á cullirla gosava, y sols lo recort de sa estimada y la por de que ab un altre 's casés sino li duya, pogueren obligarlo á arrancarla. Mes sobte, y, al ferho, sentí un gemech y que la rosa se li desprenia dels dits; ell que 's gira y veu mitj desmayada una donzella de sens igual hermosura.

—Per qué 'm vols fer devallar d' aqui avans d' hora? preguntá al admirat jovensel, que no sapigué que respóndreli.

—M' has pres la meva vida, segui dihent ella, á la que sols pot tornarme la nostra poderosa soberana, devant de la que t' has de presentar per haver gosat penetrar en sos dominis avans d' hora; mes, no temis, digué agafantlo per la má amorosament, jo intercediré per tú.

Nostre minyó se deixá guiar per sa bella conductora no poguent traurerli 'ls ulls de sobre y descubrintli novas gracias á cada pas que donava. Al cap d' un xich arrivaren al palau de la poderosa regina: tot era allí sorprenent; rius d' ayguas de plata l' environavan, tota mena de pedras preciosas cubrian lo fresch herbey, innombrables flors de vius y variadíssims colors que ab sa flayre omplian l' ayre fresch y dols de emanacions delitosas, arbres verts y gemats amagant entre sas fullas los nius dels festius trovadors dels boschs que cantavan sens may parar eternas lloansas á la reyna de aquell lloch, tot alló encisá de tal manera al nostre jovensel que no s' hauria cansat may de veurho: de prompte, la veu de la regina 'l tragué de sa abstracció.

—¿Quí ets tú, miserable mortal, qué aixis t' atreveixes á penetrar en eix lloch, vedat en aqueix temps á las miradas humanas? ¿quí ets tú que ab ta sacrilega ma has profanat una de las nostras sacerdotissas? ¿saps lo cástich que mereixes? nó? donchs eixa ma impía no deu restar en son lloch sino que separada del cos deu ser despres cremada fins á tornar cendra, cendra que 's deu esventar despres envers la regió terrestre; y tos ulls que ab sa mirada han profanat aqueix lloch, y tos peus que l' han trepitjat, dehuen tenir la mateixa fi...

Mentres aixis parlava la sobirana, una munió de faunos, follets y cefirs alats lo voltá pera cumplir eixas ordres, y 'ls fochs follets ó llumenetas de llánguits y diferents colors s' hi atansaren pera exercir son ministeri.

—A no ser, seguí dihent ella, que alguna filla d' aqueix lloch te prengui per espós.

La gentil rosa que fins allí l' havia acompanyat, s' agenollá llavoras devant de la regina y

—Jo l' accepto, digué.

Al acabar eixos mots, los follets, céfirs y faunos comensaren á ballar y saltar al compás de la música que feyan los arbres y las canyas al balancejarse, y dels cants dels aucells, en tant que la sobirana d' aquell lloch, agafant á la donzella, la convertí altre volta en rosa, plantantla en lo florit verger, mentres que 'l jovensel sentí un estremeixement per tot son cos y naixer arrels de sos peus y de sos brassos fullas, y tot ell aprimarse fins á trovarse convertit en un roig y ences clavell plantat al bell costat de la rosa, la qual llavoras balancejada per l' oreig recolzá llanguidament sas frescas fullas demunt las ardentas d' ell, y un bes de infinit amor juntá las duas existencias.

Desde aquell moment, l' ayre lliscá mes pur, novas remors vingueren á confondres ab las de aquells llochs, y 's divisá la terra: havia arrivat lo regnat de la primavera.

A la rosa alexandrina li tocá viure en un hermós prat propet d' un bosch, sent per sa gran bellesa la admiració de tots los que per allí passavan, tant, que ningú gosava á tocarla. Lo donzell, al veure que tenia de separarse de sa estimada rosa, pregá tant, que per gracia especial fou convertit en céfir, y anava á besarla constantment foll d' amor per ella; y quant la nit venia, posavas demunt de la corola y besava ab afany sas frescas y rosadas fullas en mitj de las suaus remors de las bellas, claras y plahentas nits de Maig: ella, felis y enamorada, llensava dolsa fragancia y tot son ser revelava la ditxa del seu cor; semblava que parlés; tothom al mirarla deya: es una flor que te vida, es una flor que te vida y amor.

Un dia que ell se 'n entrá dintre 'l bosch, sentí los tristos lays d' una donzella, y atansants'hi 's trobá que era sa antigua enamorada, la qual, creyentlo perdut ó mort á causa d' ella, s' havia penedit de tantas exigencias y perills com havia fet passar al jove, y li havía agafat tant gran tristesa, que no feya mes que plorar tot lo dia amagada en aquell bosch. Ell comensá á voltejar al entorn d' ella com volguent aconsolarla, mes sens que ella, absorta en son dolor, ni sisquera se 'n atalayés. Fins que fou nit, y ell llavoras se 'n torná, y quan fou allí ahont era la rosa, la trová cuberta de gotas de rosada, y sas fullas avans tant frescas y flayrosas, un xich marcidas, mes ni una queixa surtí dels llavis d' ella ni per aixó lo rebé ab menos amor. Al endemá ell torná á anar á veure á la donzella, y, com lo dia

avans, la trová sola y trista que plorava; comensá de donar mil voltas al seu entorn y á besarla, fins que ella s' en atalayá, per lo molt enamorada que n' estava y volentlo agafar tot era clourer las mans, y may li trobava quan las obria, y á voltas corria pensant que aixis millor lo atraparia, mes ell corria també y se li escapava, y aixis estigueren fins que ja sent molt vespre, fugí ell cap á la rosa. Quan hi arrivá, lo rossinyol cantava en la pollancreda y la puput li responia junt ab la reyneta que vivia entre las herbas del prat; la lluna enviava un de sos místichs raigs, com pera aconsolarla, á la desconhortada rosa que 's moria d' anyoransa, y que, al veure á son enamorat, obrí son cálzer amorosament sens que ni una queixa demostrés lo estat de son cor. Ell pogué veure llavoras ab la claror de la lluna las mustigadas fullas de la rosa, y perdut son fresch y bell color que cubrian las llágrimas ó gotas de rosada.

La donzella á tot aixó estava desesperada; per sa ambició, orgull y vanagloria havia perdut á son enamorat y, plena de passió, quan aqueixa li obrí ben be 'l cor, conegué en lo céfir á son antich y may prou plorat amador.

Per aixó, lo tercer dia, quan aquest s' hi acostá, l' aná seguint, seguint fins que á la nit va veure que 's dirigia á la rosa; ella que se 'n hi va, mes la fosquedat li privá de trobarla. Desesperada, passá alli la nit fins que la celistia li mostrá altra volta, y s' hi dirigí: l' encés sol se mostrá en aquell moment devant de la montanya mes ruent y fort que 'ls altres dias; havia arrivat lo istiu. Ella, plena de gelosía, arrancá la rosa, y ell ab la alenada del sol, sentí juntárseli sos membres, pendre cos tot ell, y tot d' un plegat aparegué en mes hermosa forma que avans tenia, sols que en lo front se li veya com si hi tingues una hermosa rosa.

Llavoras ella li digué:

—Grossos afanys has passat, mes has conquerit los dons de la hermosura com cap altre tinga; aqui tens lo gotim, glas y espigas que per mi un dia tambe anares á guanyar; l' un te donará la prudencia, l' altre 'l saber, y la riquesa l' altre, y ab los quatre dons, felissos serem per tots los anys de la nostra vida.

Y s' esposaren ab festas com may fossen vistas ananthi molta gent de tota la terra, y hagueren, tots los anys que visqueren, que foren molts, complet benestar y ditxa.

LO FARELL

No molt lluny de Caldas de Montbuy y en mitj d' una feréstega é isarda boscuria, al cim d' un turonet, hi ha una gran casa, avuy quasi arruinada del tot, cubertas d' eura sas parets y son sol encatifat de verdissas.

Tothom mira aquellas ruinas ab certa superstició y fins molts per res del mon s' hi atansarian. Corre la versió de que allí hi habita un gros serpent que ha atravessat duas vegadas la mar, y ab sa sola mirada, ó ab la lluhentor del gros carboncle que porta al mitj del front, enlluherna y fascina de tal manera que l' infelís que l' arriva á veure ja no te mes remey que morir, xuclada sa sanch per la feresta bestia; diu que quan mou sas grossas anellas, fa un terratremol tal, que de qui sap ahont s' ou un soroll com si arrosseguessen grossas cadenas. Preguntant jo si era que 'l serpent fos inmortal, puig fa anys y anys, y 'ls que deuria fer, que 's conta la mateixa historia, y de que provenia tot alló, me contaren aquest cas. Tal com me 'l contaren vos lo contaré; si us plau, per ben empleat sia, y sino, alabat sia Dèu.

Diu que en temps del feudalisme y quan mes en us estavan los drets senyorials, los Barons de Montbuy habitavan regularment en altres castells que 'l de vora Caldas tal volta per ser mes grans ó tenir en ells mes dominis. En aquest, no solzament no hi vivian, sino que acabaren per deixarlo enterament abandonat, sense guarnició ni criats que 'l guardassen, puig sent com era una terra enterament pacífica y en que no hi havia temor de guerra, de fer això no corrian cap perill. No tenint allí, donchs ningú, encarregaren los seus assuntos al amo del Farell ó sia de la casa avans anomenada; y com cap poll pica mes que 'l ressuscitat, y ningú té més orgull que 'l que no té rahó de tenirne, succehí que 'l majordom ó administrador fou tan déspota que mil voltas mes los hi hauria valgut als habitants de aquells pobles lo tenir en lo castell als seus senyors. No 'ls en

perdonava ni una: al que no satisfeya las pagas, se li enduya fins las pots del llit; lo qui trencava un sol brancalló de llenya pera escalfarse en las fredas nits del hivern, era castigat ab un rigor tal, que á voltas quedava desgraciat per tota la vida; 'l que s' atrevia á mormolar d' ell, pocas horas després espeternegava penjat d' una alta branca; s' abrogava á favor seu tots los privilegis senyorials, y desditxat de quí no li prestava vassallatje. Si hi haguessen anat alguna volta 'ls castellans, prou haurian procurat de poguelshi dir, mes que fos ab perill de la vida ab que 'ls amenassava 'l déspota vigilant, peró aquest ja feya de manera de tenirlos en allunyats donantlos sempre molt bonas novas.

Vingué que un jove de aquellas serras tractá de mullerarse ab una gentil y agraciada donzella, y com li anessen á demanar permís, en sa qualitat de representant dels senyors, ell que 's prendá de la jove en tal manera, que hi consentí, pero ab la condició de que ell devia usar del privilegi concedit en eixos cassos als senyors feudals. Lo donzell hagué de aixó tal coratje que, á haver dut un arma, 'l matava allí mateix; per lo qual fou pres tot desseguida y ficat en una gruta que en sa casa 'l majordom tenia. En quant á la donzella, pogué fugir ab la confusió del moment, y quan ell s' en atalayá, ella ja era amagada en las espessedats del bosch. En va la feu anar á buscar á casa seva y per tot arreu, y fins prometé molt d' argent al que li digués hont parava, y amenassá si no li portavan; ningú 'n sapigué res.

Entretant ella, que no sabia com ferho tota sola y de bella nit dintre 'l bosch y tenint mes por que altra cosa, havent trobat un forat al peu de un saltant, s' hi ficá, y endins, endins, com mes anava mes ample 's feya la cova y milló 's respirava, cosa que á ella la estranyava molt; sobte, ohí un suspir y després un altre, y ¿qué será, qué no será? ella tota temerosa comensá de pregar de tot cor á la santa Verge. Llavoras li paregué que la anomenavan, y escoltant millor, y ja més coratjosa, sentí com efectivament l' que allí hi havia entre mitj de sos sospirs la anomenava per son nom, aixís com també li paregué ser aquella veu la del seu desposat.

—Com saps que jo só aquí? digué ella ab baixa veu, mes no tant que ell no la pogués sentir.—Tu est aqui? digué ell, mes sorpres que altre cosa, ¿y quí t' ha dut aqui ma aymia? lo nostre butxí s' ha apiadat de nosaltres? ó, bé ¡oh, rabia, te m' ha robat pot ser? preguntá ple de ira y forsejant pera desferse las cordas.

—Oh no! respongué ella ruborosa y dolsament, jo he fugit, y amagantme en una cova he vingut á parar aqui.

—Lo Dèu del cel nos sálva, ma estimada; vina, desfes mos nusos si pots, y fugirem lluny ahont may mes nos trobi.

Y cercant, cercant, lo trobá, guiada per sa veu, y ab molts d' afanys li desfèu las cordas, y felissos y temerosos d' alli sortiren, y feren via cap á Sant Feliu de Codinas y d' alli envers la ermita de Sant Sadurní construhida dalt de la alterosa montanya d' aquest nom, á cinch quarts de Castell-tersol, montanya blava y retallada com la de Mont-serrat.

—Alli, li deya ell tot pujant la espadada y perillosa costa, alli 'ns juntarem pera sempre; despres ja no podrán separarnos, ja no te 'm podrán robar perque ja serás meva; lo Sant anacoreta que hi habita se compadirá de nosaltres, y nos donará la sua benedicció. Camina, amada mia, camina, que encara hi arivarem avans no llustreji 'l dia—li deya veyent que ella, fos per las moltas horas que caminavan, fos per las emocions que havia passat. no podia dar un pas. Despres de molts esforsos caygué rendida: ell se frissava, lo cor li deya que 'l mal Farell los perseguiria al trobarlo á faltar, y com era tant temut, por tenia que algu no 'ls hagués vist y no 'ls descubrís á las sevas amenassas; aixis es que ab eixa temor, y volent arrivár aviat á la ermita ahont se creya salvat, la agafá en sos brassos, y costa amunt, sens casi alenar.

Trovaren á la porta de la celda; lo bon ermitá jeya en terra tenint una pedra per coixí; al sentir los truchs, y sens preguntar—qui hi ha?—puig sa casa estava oberta pera tothom, obrí. Nostres dos joves se tiraren als seus peus y li contaren la seva historia; ell los feu alsar, los doná un bossi de pa de aglans y unas quantas atmetllas, única cosa que tenia, y 'ls aconsolá prometentlos benehir sa unió tot desseguida y dihentlos que res tenian de temer puig aquella era la casa del Senyor d' hont ningú 'ls gosaria tocar. Mes encara no havia acabat ell eixas paraulas, quant sentí al defora molts passos, y uns truchs redoblats resonaren á la porta.

—Qui hi ha? preguntá 'l bon ermitá faltant per aquell cop á sa costum.

Los dos enamorats se tiraren l' un en brassos del altre.

—Obriu com cent mil dimonis ó tiro la porta á terra, respongueren desde fora.

—Y qui sou vos que ab semblants paraulas demanau á la casa del Senyor? torná á preguntar l' anacoreta.

Imprecacions, blasfemias y amenssas acompanyadas de furiosos cops á la porta foren la resposta. La porta cedí, y aparegué als ulls del Farell y dels que l' acompanyavan, lo demacrat anacoreta ab un Sant Crist á la una ma, y benehint ab l' altre als dos joves que estavan agenollats als seus peus donantse las mans. La rabia del déspota no tingué mida, y fent una senyal als seus, s' abrahonaren tots demunt del ermitá que s' habia posat al devant d' ells pera escudarlos.

—Fuig d' aqui, ó mors; cridá 'l Farell.

—Matam, si tens pera aixó coratje, mes no intentis que deixi de escudar, encara que sia ab mon cos, al que 'm demana amparo.

—Donchs no 't valdrán tos hábits; ningú may s' ha atrevit á posarse á devant meu. ¿Quí es capás d' oposarsem á mi, á mi que fins dels mes poderosos puch dir que 'n faig lo que 'n vuy?

Y al dir aixó, se li tirá á sobre pera arrancarlo d' allí: lo Sant anacoreta 's mantingué ferm, semblava que una forsa sobrenatural lo sostingués; lo jove desposat tremolava de coratje, mes son defensor li maná restar tranquil. Rabiós l' infame perseguidor de trovar tanta resistencia, desenvainá sa daga y sa acerada punta travessá fins á clavarse al cor del ermitá. que caigué en terra mormolant:

—In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Fora ja l' obstacle que 'l contenia, y sense estremirse poch ni molt per l' assessinat que acabava de cometre se llensá com llop famolench demunt la mísera donzella, en tant que sos companys subjectavan á son amat que, foll y fora de si, y no tenint altras armas que sos punys, se defensava á cops y á mossadas. Era un espectacle trist y horrorós lo que dintre la celda del Sant ermitá passava; eix ensangrentat y mort en terra,la donzella mormolant ab defallida veu lo nom de son espós barrejat ab las blasfemias de son raptor, los furiosos cops d' aquell.contra tants de sos enemichs y 'ls que aquestos li tornavan; la remor de la tempestat que com per miracle s' havia desencadenat en aquell moment, los xiulets del vent que semblava voler arrencar de soca y arrel als vells arbres, lo soroll de las ayguas que com furiosos torrents per los singles y vessants de la montanya ab furia devallavan, y finalment, la campana que dalt de la capella de la ermita y un xich apartada de la celda, tocava á morts per ella mateixa.

Mes res d' aixó fou capás de contenir al malvat administrador; fugí ab sa preciosa cárrega y quan sent ja á una llunyana

giragonsa del camí, alsá 'ls ulls dalt de la montanya, vegé la figura del desgraciat espós dreta arran arran del precipici ahont havia corregut tant bon punt torná en si del desvaneixement que li produhí la pérdua de sanch que de son nas y boca á doll rajava pels cops rebuts. Llavoras mofantse encara del desditxat, alsá enlayre á la donzella que en sos brassos duya y li mostrá en senyal de triomf. Una estrepitosa rialla fou la resposta del jovensel. Havia locat.

Poch temps després, sense saberse com, desáparegué l' infernal administrador; adins sa cambra s' hi trová una terrible serp que ningú 's vegé ab coratje de matar; corregué la veu que se n' havia endut lo seu cos lo diable, y que sa ánima damnada havia estat convertida en serp y devia habitar en eixa forma y per sempre mes los llochs ahont havia comès tantas infamias. Tothom fugí de la casa malehida, com tothom ne fuig encara, y sos hereus, que sempre lluny d' alli havian viscut á causa de las maldats que ell hi cometia, la deixaren abandonada quedant al poch temps convertida en ruinas: mes com tenian per alli moltas terras que era precis conresar y eran molt lluny de llochs habitats,ne bastiren una al cim mes alt de la montanya del Farell, la qual existeix encara avuy en dia, murada y espitllerada com una fortalesa á causa de las contínuas guerras á que don lloch per qualsevol motiu l' esperit belicós dels catalans, y ja tambe, y encara mes principalment, pera lliurarse dels malfactors que sempre abundan despres d' ellas.

La serp, al cap de set anys de haver succehit aixó, atravessá la mar, per lo que ja fou serpent, y al cap de set anys mes, la atravessá segon cop, tornant ab lo famós carboncle al mitj del front, com diuhen que succeheix la segona vegada que la atravessan, estant pera ferho set anys cada vegada. Lo carboncle seria prou pera enriquir al que tingués valor pera arrancarli, puig es pedra de inestimable preu: mes com ab lo seu sol brill enlluherna y fascina, y com lo serpent xucla llavors la sanch del que s' hi atansa, y com espanta tant lo estrepitós sorroll de cadenas, sia fet ab los anells de la terrible bestia, sia fet ab las grossas cadenas que 'l damnat majordom sacudeix quan s' hi acosta algú, y ab las que 'l té agarrotat lo dimoni, es lo cas que ningú ha tingut encara valor pera anarli á arrencar.

UNA OBRA DE CARITAT [1]

Al altre costat de la riera y quasi al enfront de la casa d' en Jaumet, n' hi ha una altra de més pobre y petita que aquella y que es coneguda ab lo nom de La-Baliarda. Sembla que la desgracia haja fet en ella estatje: en Pere, l' amo, feya moltas setmanas que estava malalt, y la seva dona, volent fer la feyna d' ell perque no 's quedessen despres sense tenir de qué menjar, també havia enmalaltit: sa filla petita, de tres ó quatre anys, havia agafat febres, y pera cuidar á tants malalts, no quedavan sino un noy de vuyt y una noya de dotze.

Un diumenge de bon matí, tant, que encara 's veya la esmortuida llum de alguna estrella, vaig sortir de casa pera anar á missa primera que la dihuen á eixida de sol: al passar per derrera de casa en Jaumet, sentí una cosa que se 'm tirava demunt, y 'm trobí que era 'l Menut, un gosset que sempre que 'l trobava 'm seguia y m' abrumava á caricias; derrera d' ell aparegué son amo, 'l Jaumet, pero ab un rostre tant trist que 'm feu preguntarli que era lo que tenia.

—En Pere s' está morint, me digué; de bella nit han vingut á buscar á la mare.

Arrivarem á la Iglesia quan un hermós color de rosa y daurat nos anunciava la eixida del rey dels astres. Quan lo senyor Rector hagué anunciat las festas y dit la pecadora, acte de contrició y demés oracions acostumadas, avansant un pas més envers sos feligresos, los digué:

—Germans meus en Jesucrist; lo Pere de la Baliarda está agonejant; be sabeu vosaltres que son blat encare está per batre y

(1) Entre 'ls qüentos d' en Trueba n' hi figura un que te 'l mateix argument y quasi 'l mateix desarrollo que la present narració. L' hi incluhim, empero, per tractarse d' un fet cert y contat del mateix modo que va succehir. Lo poble hont passá la escena aquí referida es lo de Bigas, en lo Vallés.

que si se li fá malbé, res quedará pera menjar á la seva familia: avuy es festa y no perdreu lo vostre jornal; jo vos autoriso en nom del fill de Deu que en sa peregrinació pel mon nos encomaná la caritat, jo vos autoriso pera que avuy pogueu batrer lo blat d' en Pere.

Tota la gent, conmoguts, flectaren los genolls en terra en tant que 'l senyor Rector los benehia en nom del Pare, del Fill y del Esperit Sant.

Al sortir de la Iglesia, en lloch de aturarse á enrahonar per la plassa, emprengueren costa avall, los uns á la dreta, los altres á la esquerra, segons ahont tenian sas casas, comiantse ab un

—Fins despres

los uns dels altres, en las partions dels camins. Jo baixí tambe la costa despres de haver mirat desde la plassa la escena viva y animada que presentavan tots aquells camins y escampadas casas de quals xamaneyas sortian grossas columnas de fum, prova de que las donas s' afanyavan á fer l' esmorsar. Quan arriví á la Baliarda, trobí á la entrada á la noya gran prop del bressol de la petita; lo noy, sense acabar de coneixer la seva desgracia. se entretenia tot solet per alli la era: pují la vella y mitj trencada escala de fusta, y 'm trobí á la cambra del agonisant. Al capsal de son llit, lo senyor Rector ab lo salpasser li tirava aygua beneyta de tant en tant, ó li mullava 'ls llavis ab un xich de vi ranci á falta de cordial; en Pere ja no hi veya ni hi sentia, sols se coneixia que era viu per la gelada respiració. Era la primera vegada que jo veya un espectacle semblant; fos això, fos la miseria y abandono que presentava aquella casa hont en tant tristos instants no s' hi trobava mes que l' apóstol de la caritat evangélica, puig á la dona del malalt la havian duta á una altra casa pera que estés mes ben cuidada, lo cert es que vivament me vaig impressionar. Al cap d' un xich, sentí remor, y, trayent lo cap á la finestra, vegí á casi tot lo poble juntat á la era; los uns venian ab son animal pera ferlo batrer, los altres ab las grossas forcas blancas pera girar la palla, altres ab garbells, y aixis tots; las donas venian tambe carregadas ab cistelletas cubertas ab un blanquíssim drap de lli, dessota del qual hi duyan, qui ha una dotzena d' ous, quina un pa blanch, quina un cantiret d' oli, una lliura de xocolata ó un porró de vi bo, y aixis totas anaren deixant alli sa ofrena.

No tardaren un moment tants com eran en haver arreglat las garbas al mitj de la era, ni ab tants animals tardá molt en ser

batut lo blat; quan jo me n' aní, ja n' hi havia que feyan lo paller mentres los altres garbellavan.

A toch d' oració, ó sia al mitj dia, arrivi á casa, girí 'l cap envers La Baliarda, y vegí alsarse per aquell cantó una gran fumera.

Era la senyal de la mort de en Pere puig lo fum era de la palla de sa márfega que cremava. En Pere era mort, mes, gracias á la caritat, sa familia tindria encara aquell hivern un bossi de pa pera portar á sa boca.

LA PLASSA DE LAS BRUIXAS

Recoltzada al peu de la montanya, banyant sos peus en lo caudalós Llobregat, hi ha la vila de Molins de Rey, engarlandada tot l' any ab doble corona de flors y fruytas. Sas salzeredas tant ubagosas y gemadas, son grandiós y monumental pont, los camps que la voltan ab sas estesas de blat cubert per los nombrosissims fruyters que de tant carregats quasi deixan caurer sa sabrosa fruyta; las moreras pels caminals esperant que 'ls hi arrenquin la fulla de sos llarchs brassos; lo vell y antich palau ab sas foscas parets y amplas finestras, y en la part mes alterosa, y descollant per sobre totas las altres casas, la Iglesia ab sas grossas pilastras y cornisas d' estil Grech, la fan delitosa y agradable com pocas vilas del plá.

Era un dia de la tardor quan vaig serhi per primera vegada. Las pampoladas verdas y ufanosas tapavan las vessants de la costa que té en sa falda á la vila, voltant son cap com la garlanda d' una copa de la edat d' or; lo riu platejava per la banda del devant las voreras dels fruyters, foscos de tanta espessedat, y d' hont se preparavan á sortir los guardians cansats d' omplir fins á curull las portadoras, pera celebrar lo característich ball dels fruyterayres, ab lo fruyter al mitj; per los portals de las casas, rialleras las noyas anavan travallant en los cuixinets las tant preuhadas puntas, y nosaltres, seguint, seguint, pujarem fins á la Iglesia y de allí tombant per lo derrera y passant pel cementiri, agafarem per una pujada fonda y pedregosa, adornada sols d' arsos y argelagas, y anarem á parar á una esplanada de forma circular, seca y erma, hont no mes hi creix l' agram y la canyota, y que té per únich ornament un gran munt de pedras al mitj.

Aquella es la *plassa de las bruixas*. La vista que desde allí 's descubreix es hermosíssima: al lluny lo Montserrat ab son bell color blau, rodejat á las tardes d' una aureola d' or y grana que en hermosos raigs li envia 'l sol ponent, ab sas altas y punxa-

gudas crestas que semblan las columnas d' una majestuosa catedral, ab la inmensitat del cel per volta, y ab la faixa de núvols que cubreix son basament de llarch á llarch com si volgués separar á la Verge de la terra; mes aprop lo Llobregat estenentse per lo plá com hermosa cinta de plata; al lluny una munió de montanyas que van perdentse per son color fosch, y tot arreu una verdor gemada que contrasta ab la erma sequedat d' aquell tris siti.

Heuse aquí lo que de ell se conta.

Diu que vivia á Molins de Rey un jove que, com del plá, y mes de vila, y haventlo descuydat una mica massa 'ls seus pares, surtí bastant dolent, tant, que era de tothom aborrit. Vingueren las quintas, y li tocá al minyó la sort de soldat; á ningú va doldre sino es á una pobre noya vehina seva á la que ell havia sapigut enamorar.

Impossible es contar las llágrimas que ella va llensar; lo seu dolor fou estrem, tant, que al veure ell sa gran pena se 'n condolgué y li prometé portarse bé pera no caure en cástich com ella temia, arreglar la seva conducta pera ser digne d' ella, y quan fossen acabats los anys de servey, casarshi fent de abdos la felicitat.

Passaren dos anys: la noya seguia pensant en son amat; pocas novas d' ell habia sapigut, y encara aqueixas no eran pas de las millors pera donarli consol. Un cap vespre sentírense ressonar cornetas per aquell plá y un destacament de tropa fou allotjat per la vila; en ell hi anava 'l jove pero plé de vicis que en lo servey havian aumentat; en lloch de anar á veure á sa enamorada qui, plena d' afany, no 's movia del llindar de la porta pera ovirarlo mes de lluny quan hi anés, ab uns quants companys se dirigí á la taberna á jugar y á beure.

La noya seguia encara esperantlo; en son cor hi havia renascut la alegria, y ab tot y sa tardansa en anarhi no podia desconfiar. ¡Es tant dolsa la esperansa! Son cor batia fortament; á cada trepitj que sentia 's deya:—ara ve, tornaré á veure á aquell que es ma vida.—Mes lo sol s' havia ja post y las estrellas havian eixit una á una á ocupar son lloch acostumat y ab sos ulls brillants contemplavan la terra ahont tot era pau y quietut: sobte una ombra aparegué á la revolta del carrer, una ombra que avansava ab prou feynas aguantantse, cridant y blasfemant com un condemnat. La trista donzella lo reconegué; era 'l seu amat; una llágrima lliscá de sas palpebres y son cor s' oprimí. ¡Era tant diferent de lo que ella 's pensava! Ella l' ha-

via somniat bo y regenerat, l' havia somniat dols y amant com ella, y 'l trobava perdut y embrutit. No tingué valor pera esperarlo que fins allí arrivés, y aná pera ficarse dintre de sa casa, mancada de forsas: mes en aquell instant sentí una ma feixuga que la agafava y que ab tota forsa la llensá al mitj del carrer. Ella, d' esglayada, no pogué dir paraula, alsá la vista y la tancá horroritzada; semblávali impossible que fos aquell mateix ab qui allá en sa infantesa, com á vehins que eran, havia jugat tant, y que la ajudava despres, quan mes grandets, á cullir las fullas de morera pera sas cuquetas; que fos aquell á qui tant estimava. Son rostre cadavérich, sos ulls que semblavan eixirli de las concas, sos cabells erissats y bruts y son alé pestilent era capàs de esglayar á qualsevol.

—A qui esperas aqui en aqueixa hora? preguntá á la infelis donzella sacudintla bruscament.

—Ah! digué ella fent un esfors, ¿á qui volias que esperés sino es á tu?

—Infame, quan ni tan sols savias que jo fos aqui? per tant tonto 'm tens, que 't pensas que ho creuré? digas qui es lo guapo que 't visita en semblants horas.

Ella prou li esplicá com tothom en la vila havia sapigut la seva arrivada y, per lo tant, res tenia de estrany que ella també ho sapigués, y que de desque havia arrivat que lo estava esperant. Tot fou en vá; en l' estat en que ell se trobava, ab las sanchs al cap, y ple d' oy per haverho perdut tot en lo joch, perdut lo seny, ni menos entenia lo que li deya sa promesa, y amparantse d' ell la gelosia, agafá á la pobre noya com si agafés una palla, y la va rebotre contra la paret: ella llensá un ay! llastimós que en lloch de conmoure aquell cor de fera, lo acaba de encendre de rábia, y llensantse demunt d' ella, la atravessá ab sa bayoneta. Allí quedá morta. La quietut y las ombras taparen un crim tant horrible.

A la remor d' aquell crit alguns vehins despertaren y van comensarse á obrir algunas finestras: llavoras ell conegué lo que acabava de fer, y desesperat y foll, emprengué correns la via cap á fora y desalenat, aná á parar á la plassa de las bruixas, ab lo cabell erissat, torva la mirada, y correns com volent fugir de sa mateixa ombra. Quan arrivá al munt de pedras de en mitj la plasseta, se sentí una rialla forta y seca, després soná un tiro, y després res mes.

Era la nit del dissapte; las bruixas ballant y fent sardanas al entorn del munt de pedras, tot dihent paraulas estranyas, ha-

viau anat evocant del mitj dels rochs los esperits que ab sas paraulas misteriosas fan apareixe, y surtintne, ab sa malehida petjada anavan fent erma y seca la plassa. Se diu que llavoras totas juntas van endúrselen; ningú ho sap del cert, mes es lo cas que ni pols ni rastre d' ell va trobarse.

A l' endemá dematí, coronada de rosas y sobre d' un llit de murtra, fou portada per sas companyas al cementiri la pobre noya. Desde aquell dia cada nit, al sonar las dotze horas, se veu baixar una ombra de la plassa, que fa via vers lo cementiri, fent rodolar en sa baixada las pedras costa avall que estremordeixen ab tant terratrémol, passa per lo torrent de Sant Bartomeu de la Quadra marcant sa planta en la terra negra que forma 'l jas, se dirigeix al fossar, y, en sent dins, s' ohuen forts sanglots fins que llustreja l' auba: llavoras corrent, corrent amunt, torna per lo mateix camí, y 's pert aquella ombra entre 'l munt de pedras que hi ha en mitj de la Plassa de la bruixas.

LO FILL DEL CASTELL

Era la nit de Nadal; grossas capas de gebre y neu cubrian las verdas pradas y las copas dels castanyers y faigs: dalt d' un turó 's veya blanquejar l' antich campanar de Castanyet, y 'ls monts del Cor, anomenat aixís per tenir la forma de tal, y de Santa Bárbara mostravan per tots costats sas nevadas y alterosas testas. Las estrellas destacavan sa llum brillant y pura entre l' hermosíssim blau del cel que s' havia vestit ab son color mes bell pera festejar la conmemoració del naixement del fill de Dèu. Derrera de cada una d' ellas semblava que s' hi estés amagat un rostre d' angelet que ab lo aleteig de sas abrillantadas alas las fes espurnejar, tot comunicantlos la joya de que s' omplenan en semblant dia cels y terras, y tot entonava un esplendent himne de gloria.

En las masías y casas de pagés se veya encara brillar per entre las clivellas de la porta la llum de la llar, á qual entorn la maynada donava cops al tió pera ferli traure cosas bonas, mentres las mestressas de casa preparavan la clássica sucamuya de Nadal, y las criadas arreglavan lo sopar en la grossa marmita que bullia desesperadament entre las rojas flamas, consol dels mossos y pastors de la casa.

Per entremitj de aquellas hermosas y espessíssimas ubagas que omplenan ab pocas escepcions lo espay desde las Guillerias fins á las hermosas planas Ampurdanesas, y baixant de la montanya del Cor, y dirigintse al mont de Farnés, caminava una dona per entre 'ls borrallons de neu, ara lliscant, ara corrent gran perill de estimbarse per algun xaragall ó torrentera; devegadas s' asseya demunt de alguna pedra, tota afadigada, y greus sorpirs surtian de son pit y amargas llágrimas lliscavan per sas galtas; després, s' aixecava y ab molta pena anava altra volta fent sa vía: altras vegadas, vensuda per sos dolors, s' aturava al passar devant d' alguna masía, tentada de demanarhi

ausili, mes sobte son rostre 's cubría de carmí, y, retirant sa ma del picaport, seguia endevant dihent tot baix:

—No, no, que aqui 'm coneixerían: aném á la vila y no será tant fácil.

Y aixís anava seguint, mes quan fou ja ben apropet de Santa Coloma, en lloch de dirigirse cap allí, fos per intenció, fos per esma, comensá á pujar per lo mont de Farnés ahont se venera la miraculosa imatje de la Verge, de que tant devots son los fills de Santa Coloma. Amunt anava per aquella espadada y escabrosa costa ab gran cansament, mes ab tota la fé de son cor: tal volta havia pensat de demanar á la soberana Verge 'l consol que no pensava trobar en las criaturas de la terra. Lo turó del Vent s' aixecava á sa ma esquerra arrencant de una pregona timba; á la vora del camí per hont ella passava, creixian grossíssims castanyers semblant á centenaris roures, y que l' un per aquí, l' altre per allí, baixavan fins á l' estimbat fondo; á son enfront y al cim de la montanya, las negras y arrunadas parets del castell se dibuixavan com la carcassa d' un mort, y al peu d' aquest, un xich mes avallet, hi blanquejava la venerada ermita de la Verge en mitj de la gemada y fosca verdor dels agegantats pins. Quan ella hi arrivá, sos genolls se flectaren devant la tancada porta de la capella, y al cap d' un xich, tement que passés algú per allí, puig estava al peu del camí ral, se 'n pujá dalt del castell.

Tot eran en ell ruinas y verdissas; sols en mitj s' aixecava sencera y com desafiant al temps la torre del homenatje, pero tant cuberta de brolls y argelagas que ni cap obertura ni forat s' hi veya. La dona entrá passant per demunt d' aquellas, y 's dirigí á una mina que hi havia al peu mateix de la torre y que esta cubria per un costat mentre que per l' altre la tapava un aglomerament de terra en forma de marge ahont se ficá. Desde allí veya las llums que brillavan en las casas de Santa Coloma com un aplech d' estels; y vingueren á sa memoria los anys de sa infantesa en que, estimada y volguda de sos pares, celebrava també aquella nit ab lo tió y cantant las bellas cansons dels *Tres reys*, *Noy de la mare* y la de *Armats ab la gayta*, prop d' un bonich pessebre fet de molsa y brancas de mata, figuretas de pastors, bens é indiots que son pare li portava de vila sempre que hi anava, pera que com los fills d' ella pogués celebrar lo Nadal. D' en tant en tant un estol de argentinas veus arrivavan fins allí dalt, veus sens dupte dels noys y noyas que devant d' algun Jesus nat entonavan sas alabansas.

—Dèu meu! Dèu meu! digué ella ¿qué s' han fet aquells ditxosos temps en que jo com eixos noys cantava, y com ells dormia ab sò dols y tranquil, vetllada y acariciada per ma bona mare!

Y llágrimas brusentas se despreugueren de sas palpebres y alsant ab fervor las mans y 'ls ulls al cel, clamá:

—Senyor! Senyor! avuy nasquereu Vos pera donar la salut als homens; ¿y 'm deixareu á mí, en semblant dia, sola y abandonada morir en eix desert? ¡Oh Verge pura! Vos que com jo també vos trobareu sense un sostre que os arreserés, sense un a mich que os ausiliés, y sense tenir hont recolzar vostre hermós fill, hagueu pietat de mí, y d' aqueix nou ser que dintre meu clama pera eixir á la llum de la obra vostra!

Tant bon punt acabá eixas paraulas, quan vegé gran resplandor adalt dels enderrochs, y per entre 'ls brolls que allí creixían se li aparegué voltada de hermosa llum una bellíssima y seráfica dona.

. . . .

. . . .

Era de bon matinet; tot just clarejava. Pel camí de Santa Coloma venia un home ben embolicat ab sa manta: de promte, l semblá veure á alguna persona humana passejarse per lo ample de las parets del arruinat castell, y, poguent molt en ell la curiositat, hi pujá: una claríssima llum va mitj enlluhernarlo deixantli tot just veure á una dona de sens igual hermosura que ab dolsa veu li parlá dihent:

—A hont aneu tant dematí, bon home?

L' home tot confós va respóndreli:

—Anava á cercar una criatura pera que la criés la meva dona que aqueixa nit ha deslliurat d' un infant que se 'ns ha mort.

Llavoras la bellíssima dona baixá de hont era, y anant de dret vers lo fons de la mina, torná á pujar duhent en brassos á un hermós y tendre infant.

—Teniu, digué al admirat home, no aneu á cercar cap criatura; aqui teniu aquesta; dintre dos anys, dia per dia, veniu aquí en aqueixa mateixa hora y se vos dará la paga segons la haureu merescuda.

L' home no sabia qué ferse; mes ella li havia dit tot aixó ab un tó tan dols, tant persuassiu y al mateix temps tan ple de autoritat, que no li haguera sigut possible contradirla. Alsá 'ls ulls de demunt l' infant ahont fins allavoras los havia tingut, y ab gran sorpresa 's trobá que aquella li havia desapa-

regut; y com tot aixó li paregué sobrenatural, se digué á sí mateix:

—Veyám; quedemnos ab la criatura, y á veure lo que será.

Y se la endugué á casa seva. La seva dona la alletá y cuida ab tot carinyo, no veyent, no obstant, la hora de que fossen passats los dos anys, tant pera recullir la paga, com pera veure de esbrinar lo misteri que encubria á aquell ínfant.

. . . .

Poch temps després de la escena referida, la filla del Subirá, rica casa del terme de Santas Creus de Usor, casa ahont encara avuy dia s' exerceix la hospitalitat com en la edad mitjana, prenia l' hábit en lo monestir de Sant Joan de las Abadessas. Son germá y sa cunyada la havian treta ignominiosament de casa seva al saber sos amors ab un jove del poble; y ella, sola y desolada, se n' aná á la hermita de Sant Miquel de Clarells y s' uní ab lo seu estimat, visquent despres tots dos pobrement en companyía del sant ermitá, fins y á tant que un dia que ella torná de lluny ahont havia anat á cercar algun queviure, vejé tacas de sanch en lo llindar de la porta, y entrant adins sobressaltada, trobá morts y banyats ab sa sanch propia á son espós y al ermitá; llavoras fou quan sola y abandonada aná á cercar ausili allí ahont no la coneguessen, puig tal volta molts no haurian cregut la seva historia, mort com també era l' únich testimoni de sa unió ab lo jove.

Quan son germá sapigué la mort d' aquest, cercá per tot á sa germana pera tornarli á obrir las portas de sa casa, mes ja era tart; s' havia consagrat á Dèu.

Caminant lo temps que may s' atura, passaren ab paciencia encara que molt poch á poch pels didots del *fill del Castell*, com deyan á aquella criatura que allí havia nascut en la nit de Nadal, los dos anys, y 'l dematí de tal diada, després de haver ohit la missa del gall, enprengué nostre matrimoni lo camí de Farnés ab l' infantet al bras duhentlo ara l' un, ara l' altre: arrivaren al castell, y pujat que hagueren per entre 'ls enderrochs, arrivaren al peu de la torre. Aquella mateixa dona voltada de hermosa llum que dos anys avans havia entregat al home la criatura, estava allí al peu de la boca de la mina entre las estepas y brolls mitj amagada, y prenguent al infant dels brassos de la dida, li preguntá:

—Ahont voleu la paga?

—Al devantal, respongué ella parantlo—y al mateix temps sentí que li omplian d' una cosa que feya un gran pes.

—Aneu, digué llavoras la del castell, mes fins que sigueu á casa vostra no mireu lo que hi ha dins del devantal; si ho feu aixís, sereu felissos per la vida; de lo contrari, no tindreu res.

Y ab majestuós ademan los feu senya de que se 'n anessen; quedant aixis tant enterada com avans la que havia criat lo infant, de qui era ó podia ser aquest. Tot lo camí aná fent comentaris, y ara ja no estranyava que 'l seu home no hagués averiguat res la primera vegada, com li retreya sempre tractantlo de tonto: á voltas s' enfadava ab ella mateixa per no haver tingut prou manya pera averiguarho y haverse deixat imposar per aquella dona, mes li havia faltat esperit. Ab aquestas caborias arrivá ab lo seu espós apropet de Santa Coloma, quan deixant de pensar ab axó, li esdevingué 'l recordase de la paga, y, curiosa com ella sola, no tingué espera de arrivar á casa seva pera veure lo que duya en son devantal, aixis que trayent los panys de la trinxa ahont los duya ficats pera sotenirlo, guaytá dintre. Un plor de rábia y desespero fou la paga de sa curiositat; lo devantal estava plé de sorra: sense saber lo que 's feya; torná á ficar los panys del devantal á la trinxa despres de haver deixat caure lo que en ell hi havia, y tota furiosa volia tornar al castell á trobar á la dona, mes son marit la feu desistir dihentli qne era en va, puig la primera vegada que ell la havia vista se li desaparegué de devant sos mateixos ulls, y lo mateix podia succehírloshi á la segona vegada.

Així arrivaren á casa seva, y ella, tota concirosa, 's tragué son ample devantal pera mudarsel, quan al traures los panys de la trinxa, sentí que li queya en terra una cosa que dringava: mirá lo qué era, y 's trobá ab un xinxó, espolsá 'l devantal y n' hi caygueren una pila mes: los pochs grans de sorra que en ell havian quedat, s' havian trasformat en xinxons. Llavoras conegué 'l cástich de sa tafaneria; prou corregué ab son marit al lloch ahont havian deixat caure la sorra, sols hi trovaren sorra y res mes. Podeu contar quin fou lo seu desespero! be tenia rahó aquella dona quan los digué que si no ho miravan serian richs per la vida; mes ja estava fet, y per sa curiositat tornavan á quedar pobres com avans eran.

. . . .

Alguns anys després anava per aquells pobles predicant la lley de Cristo y las virtuts cristianas un jove sacerdot de rostre tant angelical y vida tant pura, que molts lo creyan un serafí

baixat del cel mes que un home de la terra: quan hi havia una necessitat, pobre y tot com era, donava fins lo poch que tenia pera 'l seu manteniment, y anava á las ricas pagesías, y ab sa elocuent paraula feya que la socorreguessen: á tot arreu ahont hi havia una aflicció, allí 's trobava pera aconsolarla encara que ningú li hagués dit: may se savia d' hont venia, ni ahont anava, may ningú pogué sapiguer qui era; mes quan la fama de sas virtuts ó quan algun fet de abnegació ó d' heroisme arrivava fins al monestir de Sant Joan, una monja que allí hi havia sentia batrer ab forsa son cor dintre son pit, y sos ulls plens de llágrimas de tendresa y agrahiment s' aixecavan al cel, mentres sos llavis mormolavan un prech de lloansa y gratitut al Altíssim y á la Verge sempre bondadosa.

TENTACIÓ

Era una hermosa tarde de un diumenge de Setembre. Lo sach dels gemechs sonava tirabous y contrapassos en la plassa que, dalt de un turonet, y al devant de la Iglesia, es lo punt de reunió cada festa de tots los minyons y fadrinas del poble. La pubilla del *Margarit*, la hermosa jovensela que baixava tots los dematins á enmirallar sa gentil cara en lo mirall de la riera que al peu del turó ahont estava situada sa casa corria entre mitj de gemats arbres y de flors de tota mena, al sentirlo sonar, corregué presurosa á cullir los encarnats badochs de las magranas y, fent dels dos mes hermosos unas arracadas com de corals, las penjá en sas orellas; després cullí de son jardinet lo més hermós clavell, y 'l mirá y acariciá sonriguent—¿quina idea passava per sa imaginació?—calsá á sos peus las novas espardenyas, se posá 'l faldellí de grana, los mangots ab civellas de plata, y mes contenta y hermosa que la mes enjoyada dama, baixá á la riera á preguntar á sas ayguas si estava bella.

Favorable degué ser la resposta puig sa cara riallera estava mes joyosa que may. Tant depressa com pogué, pujá la costa de la Iglesia, ahont arrivá, encesa com lo clavell que en la ma portava. Tant bon punt hi arrivá, molts joves corregueren pera comprométreli una dansa, pero mes que 'ls altres s' apressurá un jove minyó espigat y primet, d' ulls brillants, fornit y de gallarda apostura, lo qual, al veurerla, enrogí també fins á tornarse del color de sa roja barretina, mentres pels frescos y graciosos llavis d' ella llampegava un sourís de joya y sos ulls se baixavan pera dissimular millor sa alegria: ni un mot se digueren, mes tothom los pogué veurer ballar junts tota la tarde.

—Qué hermosa que es! deyan los joves.

—Qué n' es de gentil! deyan las ninas.

—No hi haurá al mon més bella parella, deya tothom.

Quan foren acabadas las ballas, ni ella s' juntá ab las fadrinas, ni ell ab sos companys, sino que tots dosets, enrahonant ja de bo y milló, ara sonriguent, ara enrogintse ella, ara par-

lant, ara esguardantla ell, arrivaren al peu de casa d' ella y al mateix costat del gorch ahont s' enmirallava cada matí. Molta de estona hi estigueren, y en sa distracció de res de lo que passava en son entorn s' atalayaren. No veyeren com; sent ja molt vespre, era arrivada la hora dels follets y de las bruixas, y la hora en que las donas d' aygua surten de sos llachs pera dansar al entorn d' ells y corre per los boscos y las serras; no veyeren com lo llach prop d' hont estavan havia obert sas ayguas sobrenadant en ellas unas grossas y bellas petxinas, y deixat en descobert al mitj una gran mata de corals y esmeragdas de la qual sortí una dama de sorprenent hermosura, cuberta ab un mantell de brillants estrellas. En lo mateix instant de sa aparició s' obriren las nacaradas petxinas y de cascuna d' ellas eixí una dona d' aygua. Preparávanse totas juntas á comensar sas dansas, quan la del mantell de estrellas sentí las veus dels dos enamorats; á una senyal seva pararen de mormolar los céfirs, restaren tranquilas las fullas dels arbres, las flors y las herbetas, y pararen son curs las ayguas del riu pera no interrompre la quietut que allí regnava. Sorpresos ells tal volta de aquell mateix mudisme, s' atalayaren de quant tart era, y tement que á sas casas los cerquessen, se comiaren l' un del altre ab prou racansa: en quant al clavell, havia passat de las mans d' ella al trau de la jupa d' ell.

—Es cert que m' estimarás sempre? preguntá ell encara tot anantsen.

—Sempre, en cel y en terra, viva y morta, respongué ella.

Un crit de dolor ressoná prop de las ayguas, fentlas estremeixe, y 'ls jonchs de la vorera exhalaren un trist sospir. Ells dos ja havian desaparegut, l' oreig tornava á acariciar las fullas y flors, y 'l riu mansament corria, més las dansas de las fadas no comensaren; sa reyna havia tornat á ficarse dintre 'l llach, del que ja no sortí fins al vespre de la festa vinenta en que amagada entre 'ls jonchs escoltá la conversa dels dos enamorats; y cada diumenge succehia lo mateix, y sempre 'ls feya tornar en sí de son arrobament lo greu sospir que la fada exhalava quant arrivaran al punt en que 's deyan mes dolsas paraulas.

La donzella no podia atinar lo perque l' aygua del gorch que sempre havia estat quieta y fins com joyosa quan ella hi anava á consultarla sobre sa hermosura, desde que un tant bell galant la pretenia, no la deixava may enmirallarse; sempre feya remolins, sempre sa aygua tant clara tenia una color verdosa,

pero sobre tot los dias en que ella, pera apareixer més bella als ulls d' ell, se posava los richs corals de la magrana, era cosa de bellugarse tant aquella aygua que fins li feya venir rodaments de cap. Quan ho digué á sas companyas, li respongueren que no s' hi atansés may, puig que això ho feya que 'l gorch era xuclador, pero massa cofoya la donzella de sa hermosura y massa ditxosa pera témerse de cap mal, anava tots los dias á rentar sas mans y cara y á enmirallarse en lo gorch. La felicitat la feya semblar més bella encara, sent causa de que la dona d' aygua que allí habitava se enfellonis mes y mes cada dia. Un d' aquestos tornavan nostres dos enamorats de fira; jo no sé lo que van dirse, més sobte las ayguas s' aixecaren ab grans remolins, los jonchs s' estremiren y fins la terra semblá conmoures. ¿Qué havia estat alló? ells dos fugiren atemorisats. Lo diumenge vinent, la hermosa pubilla baixá com de costum á rentar sas mans y hermosa cara en lo gorch; l' aygua, cosa que no succehia feya molt temps, no 's belluga poch ni molt; ella no portava aquell dia los bells y compestres corals en sas orellas, mes de ellas hi penjavan unas ricas arrecadas de esmeragdas y pedras viroladas. Se mirava ab una joya y complasencia com jamay encara ho hagués fet; despres, hi feu reflectir una tumbaga d' or que en son dit portava.—Qué hermosa li semblaré lo dia de nostras esposallas ab eixas joyas que ell m' ha dat, ab mas faldillas novas y ab ma nova y blanca caputxeta! deya ella. En eix instant una tromba d' aygua s' aixecá del mitj del gorch enlayre aturdint á la donzella y, fent relliscar son peu, se la engolí fins al fons; llavoras per dessobre feu grans remolins, torná á apareixer tot bregant la donzella, y torná á desapareixer; això succehí tres vegadas; després, l' aygua quedá tranquila, y ella al fons.

Veyent son promés que contra sa costum no compareixia á ballas, aná á casa seva á buscarla: allí li digueren com feya temps que era fora. Gran fou la desesperació dels pares d' ella y del minyó quan en lloch la trobaren; no sabian lo que podia ser, pensant moltas cosas y cap de acertada, fins que per fi, vint y quatre horas després, sobreixí demunt las ayguas son cadávre, mes sense arracadas ni tumbaga. Tothom digué com ella havia estat una imprudent de anar á enmirallarse en aquell gorch que era xuclador, sent això causa de que li hagués succehit semblant desgracia. Son trist desposat aná desde llavoras tots los dias á sentarse en la roca gran que á son costat lo gorch tenia, á plorar sa dissort:—Aqui, deya ell, nos contavam

un dia nostre amor, quan encara á casa séva no 'l sabian; aquí venia ella á engalanarse pera més agradarme á mí, com si sa gran bellesa hagués menester galas; aquí li vaig robar un dia sa hermosa arracada de coral que sempre més he dut com una reliquia demunt mon cor, y en fi, en eixas beneytas y malehidas ayguas ha trovat mon amor sa sepultura.

—Per qué dius ayguas malehidas? digué de promte una veu que eixia de dins del gorch.

Esferehit lo donsell, mirá per tot arreu sens res veure.

—¿Per qué 'm maleheixes, oh! tu! ditxós mortal, causador de mas desventuras? ¿no estás content de haver fet ma desgracia, que encara m' hajas de execrar sent aixis que devia ser jo la que ho deuria fer ab tú? seguí dihent la veu.

Llavoras se reproduhí la escena que havia tingut lloch lo primer dia que ell y la desditxada filla del *Margarit* allí á la vora s' havian parlat d' amor, escena de la que ells no s' atalayaren, abismats en sos somnis de ditxa: ara si que 'l jovensel ho vegé ben bé. Al apareixer la fada per entre son llit de corals y esmeragdas, brillaren devant los ulls del minyó las arracadas de pedras viroladas y la tumbaga d' or que ell havia regalat á sa enamorada y que ara aquella duya; un crit de dolor s' escapá de son cor. La fada s' hi atansá, y afalagantlo y acariciantlo, li parlá del seu amor, dihentli com era molt més gran que 'l que li tenia la donzella, y com ella era tant rica y poderosa que res no li mancaria si la estimava. Mentres tant las altres havian comensat al entorn d' ells una voluptuosa dansa al compás dels sons de las liras de jonchs y del cant de las sirenas; la fada era tant hermosa y encisadora, la nit tant bella y tranquila, y aquells cants y balls tant incitants, que ell se sentia sense forsas pera resistirla: aixis com la nit anava avansant, anavan redoblant sos encants y voluptuositats. Ella li tenia sos brassos alabastrins passats al entorn de son coll que 'l subjectavan com dolsas cadenas, són cabell embaumat ab totas las olors que las flors llansavan de nit passava mogut per un ayret delitós fregant sa cara, sas paraulas eran dolsas y tendras fins al punt que ell se sentia ja sense forsas pera resistirla y anava á estampar un bes en los llavis de la encisadora fada: quan de sobte 'l gall cantá, al veure 'l primer raig de llum del naixent dia, y la campana de la Iglesia, soná la Ave María.

L' encís havia desaparegut; las donas d' aygua, follas y plenas de coratje, s' havian entornat al fons de las ayguas á amagar sa rabia y vergonya, després de haver fet vans esfors pera

arrossegarhi á ell, més com son poder estava ja acabat en aquella hora res pogueren ferli: y ell, aixecant sos ulls vers la esmortuhida estelada, vegé cernintse per los aires á sa dolsa estimada que ab mirada trista y carinyosa ensemps, lo reconvenia.

Desde aquell dia no passá may mes devant del gorch que no fes la senyal de la Creu; y quant volia recordar mes á sa estimada, anava á pregar prop de las blancas margaridoyas que cubrian sa tomba.

TESTA-FORT

Anant pel solitari camí d' Argentona á Granollers y una hora avans d' arrivar á la última de ditas poblacions, se trova un turó rodejat per una banda d' espessos y solitaris boscos, y per altra d' hermosas campas de regadiu. Al cim del turó s' aixecan las magestuosas ruinas del Castell de la Roca, y á sos peus y com dormint á sa ombra, 'l poble de aqueix nom. Duas ó tres parets que 'l secles no han pogut vence encara aixecan sas pedras descarnadas com desafiant lo poder del temps; la eura, fidel amiga de la soletat y las ruinas, procura tapar ab sas furgants arrels las fondas escletxas que la falta de argamassa hi obre, y ramificantse en cent gotims de verdas fullas, s' abrassa carinyosa á aquellas despullas venerables, com volentloshi fer oblidar, ab las sevas, las galas de que estavan revestidas en aquells temps en que 'ls capitells y las góticas pilastras, de las quals se 'n conserva una sola en la esbelta finestra, que resta d' aquell suntuós edifici, y 'ls calats que com finíssimas puntas engarlandavan las oberturas y 'l voltant de las cambras, y 'ls richs tapissos de que estavan cubertas las parets de las salas, feyan del arrunat castell un temple del art y de la riquesa.

Bernat de Torrellas, de la noble familia d' aquest nom, ornament de nostra historia, era en lo temps á que aludeix la present narració 'l senyor del Castell de La Roca. Son gust per la cassa y sa poca afició á las ciutats feyan que passés la major part del any en son grandiós y pintoresch castell: lo de Torrellas consideràvas felís allí vivint en companyía de sa esposa, la bella Elionor de Rocabruna que, encara que ja no molt jove, conservaba totas las gracias de la primera joventut, y d' un fill que d' ella havia hagut despres de molts anys de matrimoni. Pera criar aquest fill prengueren una dida vinguda de la Segarra, la qual semblava que se l' estimés molt. Un dia comparegué al castell lo marit de aqueixa, dihent que no volia estar mes sol, y que por lo tant venia á cercarla: pera arreglar aqueixa cuestió, pero sense que la dida deixés al noy que sols ab ella volia

estar, y per por de que no se 'ls morís d' anyorament, resolgueren emplearlo en lo castell á condició de que 'ls deixés la seva dona.

Era 'l segarreta un home qual edat no 's podia ben definir, mes si 'l ulls y 'l rostre son los miralls de l' ánima, be 's podia dir que la del didot era més negra que la de Llucifer. Ningú del castell podia veurel; mirant sempre de regull, escudrinyantho tot, era un home que inspirava horror y repulsió. Molt temps feya que hi era; l' hereu dels Torrellas estava ja desmamat y contra 'ls desitjos de tothom, los didos seguian habitanthi. Un dia, un dels criats de la casa 'l vejé á ell que ab paş de llop y mirada investigadora se n' entrava á las cambras de la senyora del Castell: lo fidel criat lo seguí de puntetas y recatantse. Quan fou dins la cambra, obrí sense fer gens de soroll ni quasi cap esfors un gran armari que en la paret hi havia, ab una eyna que pel cas portava, y trayent de allí dins las ricas y costosas joyas de la castellana, las ficá dins d' un saquet: lo criat se li tirá demunt pera poderlo atrapar ab lo cos del delicte y ferho veure als senyors pera que aixís comprenguessen qui era l' home que tenian á casa, y 's posá á cridar ab totas sas forsas. Al veures descubert, lo segarreta feu un violent esfors, y pogué despendres dels brassos que l' havian empresonat; rápit com lo pensament, y no veyent altre medi pera fer callar á son delator, enfonzá sa daga en lo cor del fael sirvent, y apretá á corre per aquells inmensos corredors en direcció oposada á la en que se sentian 'ls passos dels que acudian al crits de la seva víctima.

Quan tot fou descubert, la dida manifestá un dolor tant estrem que ab res la podian aconsolar.

—Ahont aniré, desditxada de mí, deya, que no 'm segueixi la infamia del meu marit? qui 'm voldrá á mí, y ab quí guanyaré 'l pá que tothom me negará?

Na Elionor, acompadida d' ella, y creyentla més desditxada per l' horror que li devia causar lo veures unida á un home tant malvat sent ella tant bona, procurá consolarla prometentli que mentres ella visqués no li faltaria un bossí de pa en sa casa, ni un sostre ahont aixaplugarse: la dida, donchs, se quedá en lo castell, y 'l noy, que res de lo passat entenia, seguí volent estar sempre en brassos de sa dida.

Separat del castell sols per una petita vall, y tenint en ella l' estrep, s' aixeca un mont, tant plé en aquell temps de brolls y brosta y d' espessas y centenarias alzinas, que quasi era impossible penetrarhi, com que pochs eran los que hi transitavan, y

encara 'ls pochs eran algun penitent ó romeu que anava á visitar la ermita que en mitj de ell hi havia, ó á ferse absoldre d' alguna grave culpa pel sant ermitá que la ocupava. Pero això era sols de dias, y encara moltas voltas n' havian áparegut de morts, sens dubte á mans dels rancuniosos cavallers que, segons la tradició, hi armavan totas las nits grans batallas dividits en dos bandos com ho havian fet en vida, y com devian ferho fins á la consumació dels secles en cástich de haver lluytat germans contra germans. En aquell serrat era hont havian mort la major part d' ells, y per això se 'l coneixia per lo Mont de las Batallas.

Un dia 'ls senyors del castell, acompanyats de gran comitiva d' amichs y sirvents, anaren á cassar al mont de las batallas esperant trovarhi molta cassa en rahó de que ningú hi anava per los motius dits avans.

Era ja molt vespre y 'ls cassadors no havian tornat. L' hereu dels Torrellas plorava desesperadament demanant á sa mare. La dida, no podentlo aconsolar de cap manera, aná cap al mont pera sortirlos al encontre, portantlo á ell de la ma; arrivats allí y no trovantlos, la dida 's ficá resoltament adintre, mentre 'ls criats que la seguian reculavan esgarrifats fent la senyal de la creu, puig si bé eran ardits y valents, no sabian habérselas ab las ánimas, com deyan ells. Lo corn de cassa ressoná en aquell instant á la entrada del mont y 'ls castellans de La Roca aparegueren portant tota mena de cassa; lo dia habia estat ben aprofitat. Quedárense sorpresos al trovar allí á sos criats, y al saber per boca d' ells lo perqué, anavan á entrarhi altra volta, quan sortí d' ell la dida llensant crits desesperats, arrantcantse 'ls cabells y plorant á llágrima viva: una ma invisible li havia arrebatat de son costat á Artur de Torrellas, lo fill de sos senyors.

—Bé deyam nosaltres que aqueix bosch es encantat, deya un dels que no havian volgut ficars'hi ab la dida: ja havém fet bé de no entrarhi, pero deviam haver mort á la dida avans que deixarli ficar, puig aqueixa dona sempre m' ha fet mala espina, y sembla que haja fet això pera poder perdre al noble fill de La Roca.

—Mala bruixa, deya un altre, si jo hagués estat dels senyors, temps ha que sa mala figura serviria de espanta-aucells dalt de una entena.

—Y Na Elionor tant que se la estima! deya un tercer.

Bernat de Torrellas se llensá altra volta dins del bosch pera recobrar son fill, pero sos amichs lo detingueren á la forsa; la nit

fosca, ningú 'l seguiria, y, combatents morts ó sers vius y reals, lo cas era que tot sovint apareixian los cadávres dels que s' atrevian á ficarse en lo Mont de las Batallas. Mes locat que no pas en son cabal judici, Bernat torná al Castell empés per sos amichs y servents: en quant á Na Elionor, quan hi arrivá encara no havia revingut de son desmay.

Si 'n feren de cosas pera trobar son fill, si 'n feren de prometensas al que 'ls lo tornés, no 's pot dir; mes tot en vá, la dida desaparegué del Castell y tampoch se sapigué may mes res d' ella.

La castellana passava 'ls dias en continua oració, pregant á Deu que li tornés lo fill amat ó li donés forsas pera soportar son gran dolor: son marit, al contrari, desesperá de la misericordia divina, y tancá son cor á la fé.

Al cap d' anys, minvá un xich sa dolor; y veyent sempre devant sos ulls lo noble exemple de sa esposa, comensá á remordirli la conciencia de sa conducta. Un vespre, donchs, que sentat en la cambra de sa esposa la esguardava agenollada devant la imatje del Crucificat, lo vent li dugué 'l só llunyá de la campana de la ermita que tocava 'l Parenostre de las ánimas.

Com si un ressort l' hagués mogut, lo senyor de La Roca s' aixecá, fixa sa pensa en aquells que li havian donat lo ser y que l' esperavan en una vida mellor; las doctrinas que li ensenyavan quan petit vingueren á sa memoria, y la fé renasqué en son débil esperit.

—Elionor, digué á sa esposa, Elionor, amada mia, crech y espero en Deu.

Un crit de joya s' escapá del pit d' ella que li tirá 'ls brassos amorosament al coll.

—Elionor, seguí ell, la desesperació d' aquets anys passats pesa sobre la meva conciencia com un plom. ¿Quí sab si demá seré viu? quí sab si tindré temps de confessar mas culpas? axís, esposa mia, no vull esperar á demá y me 'n vaig ara mateix á veure 'l sant anacoreta de la ermita. Tal volta Deu, al perdonar mas culpas, me fará trobar allí, en aquell lloch ahont lo perderem, lo camí pera poderlo trobar; potser no es mes que una il-lusió de ma fantasía, pero ho vuy provar.

En Torrellas s' armá de sas mellors armas y sortí; sa esposa volgué de primer detenirlo, mes pensant que tal volta l' endemá ja no 's recordaria de sos bons propósits, lo deixá dihentli:

—Ves, y que Deu sia ab tu.

La nit era serena y hermosa, y la lluna, cubrint á la terra ab

sa melancólica llum, la feya apareixer tapissada de plata. La dama de La Roca, recoltzada en la finestra, estigué esguardant á son marit fins que 's perdé en la espessedat del mont.

Ni 'l mes petit burgit vingué á turbar la quietut de aquella nit serena.

En sent á la matinada, Elionor, frisosa per la llarga ausencia de son marit, y no podent contenir més sa ansietat, cridá á sos criats y 'ls maná que anessen á veure si 'l trovavan.

No tardaren gayre en tornar; ab ells anava son senyor, mes no son senyor arrogant y plé de vida com era 'l dia avans, sino cubert de nafras y mort demunt d' un llit de tronchs y fullas. L' havian trovat á la surtida del terrible mont: sa preciosa daga, qual mánech era tot de pedreria de gran valor, havia desaparegut; en cambi en son puny clos hi tenia un objecte del qual s' apoderá ab afany sa esposa.

¿Eran los damnats cavallers los que l' havian mort? Quasi n' hi havia molts que estavan per creure que no, puig en sa posició y en lo estripat de son vestit, se coneixia be que s' havia resistit, cosa que no hauria fet á havérselas hagudas ab esperits del altre mon.

La dama, desde aquell dia, quedá en un estat de insensibilitat del que res la pogué fer surtir; sos ulls divagavan á la ventura sens fixarse en res, son rostre 's cubrí de arrugas prematuras y tornárense blanchs sos cabells; sa figura descolorida y demacrada anava decayent de dia en dia, y comensá á encorvarse; ja no podia sostenirse sino ab la ajuda d' un bastó. No semblava ni la sombra d' aquella bella Elionor que hávia sigut lo encís y la alegria de aquell casal ahont ara 's respirava sols tristesa y quietut de sepulcre. Raras vegadas obria la boca pera parlar, y aqueixas eran sols pera dir.

—La desesperació d' aquets anys passats pesa sobre la meva conciencia com un plom; tal volta demá no hi fora á temps, vull confessar mas culpas; tal volta Deu, al perdonármelas, nos tornará al nostre fill.»

Y deya després ab veu més baixa y tremolosa:

—Ves, y que Deu sia ab tu.

Eixas paraulas semblava que la acabessen de abatre.

Poch despres de la mort d' en Torrellas se digué que havia mort l' ermitá del Mont de las Batallas, mes en lloch se trová son cos; molts deyan si 'ls ángels l' havian enterrat. La ermita seguí desde llavoras enterament tancada, y cap petjada humana tocá las herbas y molsas que en las espessedats del bosch creixian.

Una partida de lladres que ningú sabia ahont tenian lo lloriguer, era ja de molt temps lo terror de la comarca. Lo poble de La Roca y 'l de Santa Agnés eran los que més rebian de aqueixos desanimats. Encara clar, totas las masias tancavan y barravan sas portas, mes ab tot y això, avuy una, demá una altra, totas tenian de pagar son tribut als cruels saquejadors, que no s' acontentavan de robar, sino que moltas vegadas assessinavan als que 'ls hi feyan la mes petita resistencia. Los viandants prou s' encomanavan als tres Reys guardadors de lladres, mes quasi sempre tornavan á casa seva ab las butxacas buidas. Lo capitá de la partida era conegut ab lo nom de Testa-fort á causa dels cops de massa que, segons deyan, havia rebut al cap, de algunas de sas víctimas, no logrant may ferlo ni tant sols bellugar.

Contávanse d' ell proesas inauditas y tothom s' admirava de la forsa y coratje sobrenatural de que estava dotat, per lo qual era no solsament temut sino mirat ab supersticiosa terror. En quant á sa figura, corrian distints parers: molts dels que l' havian vist, lo pintavan feréstech, lletj y repugnant ab sa cara reconcentrada y ulls en que hi brillava la perversitat; mes aviat baix que alt, fornit y de aspecte repulsiu, ab barba blanquinosa consemblant als pels del senglar, cruel y de instints sanguinaris. Altres, tot al revés, deyan que era jove, alt y bell, de rostre espressiu y de mirada altiva pero dolsa y serena al mateix temps, d' ademans dignes y noble continent, d' ulls negres, brillants y hermosos, y de barba negra y poblada; y que en lloch de tenir los instints salvatjes que deyan los altres, mes de quatre cops havia castigat als seus per sos actes de crueltat devant de las mateixas víctimas; més las mares de las joves donzellas de La Roca y de Santa Agnés que havian tingut la desgracia de veure á aqueix terrible malfactor, l' acusavan de bruixot y encisador, puig sas fillas, de des de que l' havian vist, perdian son bon humor, sa alegria y son delit.

Com que en lo castell no hi habitava mes que la viuda de Torrellas per possehir l' us de fruit, com li deixá son marit, y eix encara sens us de rahó, ningú 's cuidava de perseguirlos, y la gent anava empobrintse tant com s' enriquian ells.

Ab gran alegria vegeren los habitants de La Roca aposentarse al Castell á la jove hereva dels Torrellas. Ab sa arrivada semblá que lo antich casal recobrava nova vida. Acompanyavan á la pubilla de tant estensos dominis una cosina seva á qual costat vivia per ser hórfana de pare y mare: lo marit d' aquesta

senyor de Tamarit; Ramon de Pinós, promés de la hermosa Blanca, y molts altres amichs d' aquestos. La esperansa de que tant ardits cavallers farian alguna cosa pera esterminar á la partida del terrible Testa-fort, feu que fossen rebuts com may s' hagués rebut á cap dels antichs senyors.

Blanca de Torrellas, la hermosa pubilla de La Roca, era, com lo seu nom, blanca y delicada, y airosa com una esbelta flor; sa pell era fina fins al punt de podérseli veure corre la sanch per dintre sas venas trasparents, y son coll graciós y ensatinat tenia la gracia y 'ls moviments del cisne; sa boca semblava una poncella de rosa al badarse, y 'l color de sos ulls res tenia que envejar al del cel; sos rossos cabells, partits en duas meytats demunt del front, baixavan en sedosos y abundants rulls fins mes avall de sa flexible cinta, sostinguts per un cércol d' or y turquesas; son peu, petit com lo d' una fada, quasi ni tocava la terra al caminar: semblava impossible que semblant criatura fos nada pera habitar entre 'ls mortals. En quant á son carácter, era lo mes alegre y festiu que darse puga; prop d' ella no 's coneixia la tristesa, prop d' ella trobava consol tot dolor, puig son major gust era alleugerar las desgracias.

Axís es que 'l castell, ab sa arrivada, semblá pendre part de sa juventut y alegria, y renovarse; las finestras tornaren á obrirse totas mostrant sas góticas columnas y 'ls hermosos y afiligranats treballs de pedra, deixant entrar la esplendorosa llum per totas las cambras, cosa que no succehia feya molt temps; armárense partidas de cassa, y no era per cert la futura castellana de La Roca la que hi prenia menos part. La única cosa que la entristia era la ineptitut y imbecilitat de sa tia; si hagués pogut tornarla á son estat normal, la felicitat de Blanca hauria sigut completa.

Una vetlla d' aquellas en que comensa á fer frescor, estavan tots los habitants del castell asseguts al voltant del foch que cremava en la xemeneya de la sala gran, parlant de la cassa, dels falcons, dels cans, y esplicant cadescú algun cas dels que 'ls hi havian passat en aqueixa diversió. La viuda de Torrellas, asseguda en son gran silló al bell costat del foch, deixava vagar sa vista esgarriada y distreta en las flamas que ara s' aixecavan com una columna aprimantse ellas mateixas pera poderse enlayrar, creixent, creixent amunt com si tinguessen la pretensió de arrivar fins al cel, ara ab un color blau y esmortuhit, ó d' un roig fort, se dividian en cent llencas formant grogas ó vermellas llenguas que á voltas se desprenian

de son núcleo, com si 's bastessen ellas solas, pero que s' apagavan als dos dits d' alsada al faltarlos lo element que 'ls dava vida, pagant aixís lo seu orgull; las que axó no pretenian, anavan llepant, llepant los tronchs de llenya y consumintlos poch á poch.

—Com es que may anem á cassar en aquest mont de aquí prop, essent aixís que segons sa gran espessedat, deu abundarhi molt la cassa?—digué la pubilla.

—Deu vos guard' de semblant cosa, respongué 'l vell cap de la monteria que tota la vida havia viscut en lo castell.

—Y per qué no? preguntá la interpelant, moguda per la curiositat.

—Perque aqueix mont es fatal als de la vostra familia, perque en ell s' hi renovan cada dia las guerras que algun temps assolaren aqueix pais, y tots los que s' hi atansan moren á mans de algun d' aquells rancuniosos cavallers.

—Donchs per axó hi vull anar, digué Blanca, brillantli 'ls ulls de joya á la possibilitat de trovarse ab alguna estranya aventura.—Senyors, digué aixecantse de son siti, ¿quí de vosaltres vol acompanyarme?

Joyosament com ella s' aixecaren tots dihent:

—Al mont de las batallas, al mont de las batallas; y mes en llá y tot anirém, si 'ns capitaneja la hermosa Blanca.

Com si aquell nom hagués despertat recorts en la pensa de Na Elionor, esta mormolá clara y distintament:

—Ves, y que Deu sia ab tu.

Un moment d' estupor seguí á las paraulas de la viuda de Torrellas; lo vell monter, aprofitant eix moment de vacilació, torná á instar pera que desistissen; mes la de Tamarit digué:

—Si 'ns amenassa algun perill, prous serém pera conjurarlo; armeuvos tots de bonas armas, y no hi haja por.

—Sí, sí, respongué Blanca tornant á recobrar son bon humor.

Quan las damas se mostravan tant coratjosas, ¿qué podian alegar ells pera no anarhi, que no semblés cobardia?

Quan lo sol vingué á vivificar ab sa esplendenta llum las hermosas planas del Vallés, trová ja en lo pati del castell de La Roca als alegres cassadors. Blanca, montada en sa petita y lleugera haca, ab un falcó en sa ma dreta, estava esperant impacient la senyal de marxa; á son costat y no menos impacient que ella, la de Tamarit, montada en son negre corser, donava ordes als patjes y monters que derrera d' ellas procuravan contenir als briosos corsers y á la frisosa guarda de gossos: los ca-

vallers preparavan sas armas, y tot era anar y venir, y vida y animació.

Per fi 's doná la senyal, y la comitiva arrencá com un llamp entre 'ls clapits de la guarda, lliure ja, y 'ls renills dels trotadors corsers. Ab prou feynas y fatigas podian los cavallers obrirse pas entre las espessas matas del mont, mes en cambi hi havia en ell tanta abundó de cassa, que trobavan llargament compensadas las fatigas que pera això patian. Passá 'l dia com una exalació, y pochs ne podian contar de mes ben aprofitats; innombrables pessas estavan estesas en una petita plasseta ahont dos ó tres cassadors descansavan; los demés, adalerats per sa diversió favorita, corrian encara derrera un isart en lo mes espés del bosch.

Blanca y la de Tamarit ab duas donzellas, los seguian á alguna distancia per no poderho fer de prop ab motiu de sas marxas y contramarxas y de sa precipitada carrera. Sobte, sentiren prop seu l' udol del llop, y un n' aparegué devant d' ellas que ab famolenchs ulls las esguardava obrint sa boca que deixava veure la gola negra y afamada de la feréstega bestia. Las damas llensaren un crit y apretaren á corre, sens donarsen comte, cada una per son costat; lo llop feu presa ab sas dents en la pota de derrera de la blanca haca que montava la pubilla de La Roca, y la haca, llensant un renill de dolor y cuberta de sanch sa blanca pell, apretá á corre ab totas sas forsas seguida sempre del llop. Axís corregueren una bona estona: Blanca 's creya ja perduda, puig ab prou feynas tenia forsas pera sostenirse á cavall, y sa pobre haca, debilitada per la sanch que perdia y per la desatentada carrera que portava, anava acabant las forsas y minvant lo pas; l' únich que seguia impertérrit y semblant no cansarse, era 'l llop, que duas ó tres vegadas havia ja arrivat á amarrarse á las ancas del noble animal que lo havia dut en grupa axís per alguns instants.

No lluny del lloch ahont passava aquesta escena, pero enterament amagats los uns á la vista dels altres á causa de las moltas brancas de que estavan cubertas las vellas alzinas, lo de Pinós ab sos companys seguian encara lo rastre del isart, ben lluny de sospitar lo que prop d' ells passava. De promte, arrivá á sas orellas un crit esgarrifós, un crit d' angunia suprema y de suprem esglay, y aquell crit semblava llensat per la veu de la hermosa Blanca: deixant al isart que fugís á son cau, corregueren los cavallers cap allí ahont havia ressonat lo crit: la haca blanca de la pubilla dels Torrellas corria ensagnantada

y sens direcció fixa, mes sense sa noble carga; no molt lluny d' ella y cubert ab sa propia sanch, lo llop se revolcava ab los últims estertors de la agonia. ¿Qué havia passat? ahont era Blanca?

Lo corn de cassa del de Pinós se deixá sentir frenética y desesperadament duas ó tres vegadas pera reunir als cassadors; en va junt ab ells cercá per tot á sa desposada, ni rastre d' ella 's trová en lloch.

Era la tercera persona de la familia dels Torrellas que desapareixia en aquell antre tenebrós.

—No 'm volgueren creure, mormolava 'l vell monter per lo baix al tornar al castell, no 'm volgueren creure, ja ho veuheu.

Aquella nova omplí de terror als habitants de aquellas comarcas. ¿Quín delicte, 's preguntavan la gent, ha comés aqueixa familia pera que axís los persegueixi aquest mal fat?

Passats alguns dias y repost un tant lo de Pinós de sa sorpresa, resolgué, costés lo que costés, descubrir lo misteri que en aquell mont hi havia, y ajudat pel de Tamarit y altres companys, juntaren nombrosa host, y un dia, de bon matí, emprengueren via al mont de las batallas. Cercaren lo mont d' un cordó de centinellas encomanantlos que sobre tot no deixessen surtirne á ningú; y ells, ab los demés, s' encaminaren ab pas quiet y atenta orella envers lo lloch ahont havia desaparegut la hermosa Blanca. Un dels escuders que aquell dia 'ls acompanyavan, digué haverli semblat veure entre la verdor dels arbres las parets de la vella ermita: en busca de aqueixa anava, donchs, lo de Pinós, convensut de que allí devia estar na Blanca, y resolt á no tornarsen fins á haverla recobrada, ó al menos, á haverse assegurat de que no era allí. Tothom sospitava si era aquell lo cau del terrible Testa-fort, lo terror de la comarca.

Un xich lluny era encara lo coratjós llibertador de Blanca, de la ermita, quan de desde ella comensaren á inquietar ab sas armas á las hosts sitiadoras.

—Aquí son, digué 'l de Pinós, no m' enganyava; coratje, mos cavallers, que avuy ha de ser l' últim dia d' eixa canalla.

Mes las armas dels cavallers poch mal feyan als sitiats, puig se estrellavan sas municions contra las parets de la ermita, al pas que las dels de dins causavan grans baixas als sitiadors. Lo de Tamarit proposá cercar la ermita de brancas de pi ó alzina y pegarhi foch pera veure si axís 'ls farian sortir, puig á haver de esperar que ells acabessen los medis de defensa, seria tal volta quant la meytat dels seus foran morts, puig semblava que 'n tenian gran provisió segons la prodigalitat ab que

las repartian, tocant quasi sempre á algun dels que 'ls acompanyavan. No trovant altre medi millor, acceptá aqueix lo de Pinós; y promte tots ells, escudats ab las mateixas brancas, s' atansaren fins al peu de la ermita y la rodejaren d' ellas. Un crit de rabia que travessá las vellas parets ressoná dins de la ermita al coneixe la intenció dels sitiadors; mes per aixó seguiren defensantse com fins allí. Promte una espessa columna de fum formada per la verda llenya que cremava, s' enlayrá per demunt del edifici formant espirals capritxosas y espessos núvols ara negres y arremolinantse 'ls uns ab los altres, ara blanchs y trasparents com la boyra que dissipan los primers raigs del sol. La porta, alcansada per una guspira, comensá á deixar veure una roja y viva flama per entremitj del espés fum, y promte, comunicant á las vigas sa xardor, se sentiren aquestas cruixir baix la pressió del destructor element: de quan en quan sentias la forta veu de mando del capitá que sobrepujava á tots aquells sorolls de destrucció y de ruina; mes res denotava que 'ls sitiats volguessen rendirse.

—Serán capassos de voler morir com Sant Llorens, digué plé de coratje 'l de Tamarit al veure aquella resistencia.

De promte, entre mitj de las mes transparents boyras que formava 'l fum al cim del campanar, aparegué en ell la figura del terrible Testa-fort.

Un crit de sorpresa s' escapá de tots los llavis; aquell home tant temut y á qui la gent donava proporcions desmesuradas, pintantlo com una especie d' home feréstech y desanimat, s' apareixia ab hermosa figura, noble y ab digne ademan, ab son graciós trajo y la ploma, agafada á sa gorra per una rica pessa de pedreria, que onejava al vent: al costat duya una daga qual mánech era tot també de ricas pedras. Al veurel en mitj d' aquell bosch, al cim d' aquell campanar, rodejat del blanch fum, daurat pel sol que com un núvol de gloria l' environava, mes que un lladre facinerós semblava una hermosa aparició. Al promte, res mes que aixó vegeren los del bosch, mes en un moment en que 'l fum era menos intens, pogueren veure á la bella Blanca de Torrellas, mitj asfixiada, en sos brassos.

—Ah! miserable, cridá 'l de Pinós, tórnans la nostra hermosa donzella.

—Senyor de Pinós, respongué ab clara y enérgica pero dolsa veu lo de dalt; no es de nobles apostrofar al vensut; tinch prou valor pera morir ab la mort que m' haveu preparat, mes no 'n tinch ni pera ferla sofrir á ella, ni molts dels meus la podrian

suportar; vinch á proposarvos, donchs, la restitució de la donzella á cambi de la llibertat dels meus.

—Jamay, jamay, vil lladre, cridaren los cavallers; massa crims has comès pera que ara 't deixem en llibertat de seguir arruinant eixas comarcas; tu deus morir á mans de la justicia.

—Es sols la meva vida la que voleu? torná á dir ell.

—Sí, sí.

—Donchs deixeu anar á tots los meus, y os prometo entregarvos á Blanca, y constituhirme vostre presoner.

Blanca llensá un sospir que 'ls de baix no sentiren; ell mormolá á sa orella ab trista veu:

—Qué hi fa que jo perdi la vida si avans te perdo á tu?

—Morta la cuca, mort lo verí, digué un dels cavallers.

—Sí, digué 'l de Tamarit, fora 'l pastor se esgarriarán las ovellas, y no será difícil atraparlas.

Convinguérense aixís; apartaren las brancas de dessota una finestra en la que 'l foch havia pres menos increment y 'ls lladres comensaren á sortir per ella: quan tots foren fora, saltá en Testa-fort portant en sos brassos á una dona vella y desgrenyada, de mirada fosca y escudrinyadora, ab sos groixuts y curts cabells grisos enterament desfets que li venian per la cara fentla semblar, al sortir per entre las flamas, á una de aquellas terribles aparicions de que 'ns parla 'l Dante.

—Vaya una hermosura com tenian aquí guardada; deya un.

—Sembla una óliva, deya un altre.

—Lo que sembla es lo que es, una mala bruixa.

—Y Blanca? digué 'l de Pinós.

Per única resposta Testa-fort torná á saltar dins de la ermita, y no 'n surtí fins que s' hagué assegurat de que 'ls seus havian atravessat sens que ningú 'ls molestés lo cordó de centinellas que al mont hi havia, y de que estavan en entera llibertat. Llavoras surtí portant á la donzella. Ja era hora; encara ell no tenia 'ls peus segurs en terra, quan las flamas, aixecantse per sobre del teulat, derrumbaren ab gran estrépit lo sostre de la sala per hont havia ell saltat.

—Apreteuli bé las cordas, lligueulo fort, digué un cavaller, —y senyalant la daga que duya á son costat,—apreteulo fort á l' assessí d' en Torrellas, afegí; Testa-fort feu un moviment de ira.

—Y per qué? digué; acás creyeu que si jo hagués volgut fugir de vosaltres m' hauria entregat á vostras mans? tenia prou valor pera morir entre 'l foch, cas que no m' haguesseu concedit la llibertat á cambi de la de na Blanca, y aixís donchs ¿perqué lligarme?

Lo tó, l' ademan ab que foren pronunciadas eixas paraulas imposaren á tots; lo temut lladre seguí son camí entre 'ls cavallers, seré y tranquil, mes sense afectada arrogancia.

Blanca de Torrellas havia cambiat enterament son modo de esser de desde son captiveri: ja no tenia aquella franca y espansiva alegría d' altre temps, ja no s' adhería ab plaher á qualsevol proposició de espedicions que 's fes; ho feya tot maquinalment, jamay un sonrís passava per sos llavis, y en cambi, moltas voltas las llágrimas espuntavan en sos ulls; sa dolsa y trista mirada divagava distreta y sens fixa direcció, y tots sos moviments demostravan ben á las claras la abstracció en que estava sumida.

En cambi, na Elionor, al saber la presó del que tant mal li havia fet, semblá recobrar un xich sa intel-ligencia.

Entre tant, Testa-fort fou presentat devant del tribunal que l' havia de judicar, y allí fou acusat de la mort del de Torrellast, del robo del seu fill y del de Blanca, y ademés, de haver encisa, donzellas, y de bruixot, en rahó de tornarse lletj y vell moltas vegadas apareixent á alguns en eixa forma, y jove y hermós, quan s' apareixia á altres, per lo qual devia ser condemnat com á home que tenia pactes ab lo diable.

Ell jurá pels Sants Evangelis que no era 'l matador del senyor de La Roca, y en quant al seu fill,—mireu la meva edat, y coneixereu ab lo temps que ell falta, si axó es possible. Mes á axó responian sos acusadors que 's tornava vell y jove segons á sos plans convenia.

En quant al robo de na Blanca, no 'n digué may paraula, y á lo de bruixot y encisador de donzellas, un sonrís despreciatiu fou la única resposta que eixa acusació li meresqué.

Blanca havia remogut cel y terra pera trobar gent que declaressen com no podia ser aquell l' home sanguinari y cruel que tantas morts havia fet, en rahó á sa edat y figura, y prometé sos millors joyells al que d' aquell li dongués rahó.

Tot fou en va, y Testa-fort fou condemnat á morir en lo mateix lloch ahont havia comès tants crims.

Pera anar al mont de las batallas, tenia de passar pel peu del turó del castell. Na Elionor volgué veure, quan per allí passés, al matador de son marit y robador de son fill. Arrivá 'l dia de la execució. A la viuda de Torrellas la alentava una nova vida,

tenia mes animació, mes agilitat, y esperava impacient la hora en que 'l reo devia passar per allí.

En cambi, Blanca estava mes trista, mes absorta y mes descolorida que may. A la hora fixada, la senyora de La Roca, apoyada una ma en son bastó, y passat lo altre bras pel de la trémola Blanca, se situá al peu d' uns arbres á esperar la fúnebre comitiva.

A la entrada del bosch, no gayre lluny d' allí hont eran ellas, la horrible forca s' alsava descarnada devant dels ulls de la inmensa multitut que hi havia acudit pera presenciar la justicia dels homes.

Sobte 'ls ulls de na Elionor s' obriren desmesuradament fixantse ab insistencia en lo rostre de una dona vella y mal girbada que, amagada derrera un arbre, mirava ab afany al reo que ja venia. Sens dubte 'l rostre d' aquella dona portá recorts á la dormida intel-ligencia de na Elionor, y trayentla de sa insensibilitat y marasme, li feu recobrar la memoria de lo passat: ab una agilitat de la que ningú la haguera creguda capás, alenant apenas y sumament agitada, se llensá demunt la amagada vella dihent ab forta veu:

—Qué has fet del meu fill?

Y sens donar temps de tornar en sí de la sorpresa que això causá als espectadors, se tragué de son sí ab convulsa má un objecte que hi guardava. Era una arrecada de pedras de tots colors, montada en plata, que ella havia regalat á la dida de son fill, y que després trová en lo puny clos de son marit, quan li portaren mort.—Mira, mira, li digué ab veu que anava creixent per moments ab la exaltació, coneixes eixa prenda? qui te la doná? qui te la arrancá, assassi de mon marit? y agafantli la orella, mostrava als demés ab ayre triunfant lo esqueix que hi tenía, fet sens dupte al arrancarli d' allí la arrecada.

La aterrada vella no podia dir un mot; mogué sos llavis, mes no articulá una sola sílaba: sens dupte hauria fugit, mes quan ho intentá, ja estava presonera á mans dels vassalls del castell. En aquell moment lo reo arrivá allí; son rostre bell no s' havia inmutat gens al veure 'l terrible instrument ahont havia de perdre la vida; semblava que ab tot y sa bellesa y joventut, no li dolia gens de pérdrela: Caminava ab noble y digne continent; ningú hauria cregut que caminés á sa fí: mes al arrivar al lloch ahont passava, la descrita escena, sos ulls se fixaren no en lo que passava sino en la blanca y desmayada figura de la hermosa donzella del Castell. Llavoras son rostre

perdé la serenitat y li dirigí una mirada de dolor: Blanca feu un crit y tingué de sostenirse ab sas donzellas pera no caure

Na Elionor seguia per moments recobrant sa inteligencia.

—Es ella, es ella, deya, ¿no la coneixeu, faels servidors de ma casa? ¿no veyeu sas faccions?

Y girantse pera buscar á algú que li donés la rahó, sos ulls se toparen ab lo rostre del sentenciat. Al veurel, un estremeixement s' apoderá de tot lo seu cos, y atansantse á ell li digué ab dolsa y carinyosa veu.

—Qui 't torna á mí, espós meu? ella no 't va assessinar?

No 's pot esplicar la sorpresa que aquestas paraulas causaren als espectadors.

—Bernat, seguí dihent ella, quant temps has estat fora! has trovat al nostre fill? ha perdonat Deu ta poca fé?

Ningú sabia lo que alló significava: los vells servidors de la familia quedárense també admirats de la semblansa del reo ab son antich senyor.

Entre tant, Testa-fort, recapacitava en sa imaginació ahont y com havia sentit aquella dolsa veu y havia vist un rostre semblant á aquell; la vista de la vella dama li portá á la memoria cosas que ell havia cregut ser un somni sempre que las havia recordadas; aquellas inmensas salas, aquells patis y murallas, aquellas góticas finestras, aquells sitials prop de la gran xemeneya d' una gran sala, y la figura d' una dona hermosa y bella que 'l tenia en sa falda y 'l besava constantment, y la noble figura d' un senyor que sempre l' acariciava, se li presentaren ara ab viva forsa, y com á cosa certa y no com un somni.

—¿Qui sou vos que en aqueixos moments suprems y tristos porteu á ma orella los dolsos accents que tant me plavia escoltar en ma infantesa?

—En ta infantesa? digué admirada la dama ¿qui ets tú donchs? no ets en Bernat de Torrellas,. mon marit? qui ets tú donchs? torná á dir.

Y tremolosa y agitada fins al últim estrem, descordá ab gran precipitació 'l coll de la jupa del sentenciat, y li mirá 'l coll ab afany. Comensava á conéixeli la joventut, á veure que no era possible que fos son marit. Testa-fort, coneixent lo que buscava, 's tragué una cadena d' or de la qual penjava un reliquiari, y li mostrá, contenint apenas la gran emoció que l' embargava. Quan la dama 'l vegé, llensá un crit, un crit inmens de joya, de felicitat y d' angunia.

—Artur, Artur, mon fill, mon fill amat!

Y caigué en los brassos d' ell, que estrenyé contra son pit mil voltas aquella blanca, estimada y venerada testa que tants anys feya somniava sens arrivar may á trovar.

Quan despres de haverla besada y tinguda abrassada per llarga estona, la apartá de sí, aquella testa caygué enrera sense moviment.

Havia mort.

La dida del hereu dels Torrellas confessá sos crims. Fugitiva de sa terra ab son marit per la mala conducta d' aquest, trovaren amparo en l' antich casal de La Roca: quan son marit hagué comés lo robo de las joyas de Na Elionor, se n' aná á la ermita del mont; assessiná al ermitá, y vestí sos hábits, sortint á la nit á fer sas correrias: uns quants homes de mala vida se juntaren ab ell, y ella, que tenia una boja passió per son marit, no tingué valor pera negarli lo que ell li manava, que era que li portés al fill dels senyors pera que d' eixa manera, si algun dia l' agafavan, los lo tornaría en cambi de la vida que li perdonessen. Quan aquella nit lo Senyor de La Roca, que era ab qui menos pensavan, se 'ls aparegué, trobantlos ab gran gatzara celebrant un robo quantiós comés aquell dia, descubrint aixis sos malifets y la traició d' ella, no tingueren mes recurs que matarlo, mes al ferho, 'l senyor ferí mortalment al malfactor, y arrencá en la lluyta la arrecada de sa orella, que ella, ab la dolor que li causava, no 's cuidá de recuperar: los demés lladres eran tots fora, de manera que ni sapigueren lo que havia passat.

Artur, en tant, sens tenir los instints cruels y sanguinaris de son didot, l' havia superat en valor, enginy y atreviment, per lo que tant s' havia ben fet voler dels de la partida que apesar de sa gran joventut l' aclamaren per son capitá. Lo didot hagué d' aixó tal enveja, que ferit y tot com estava, se convingué ab uns quants pera matarlo; mes aqueixos li feren traició, y quan ho contaren als altres, li donaren entre tots la mort que ell preparava á Artur.

Un any despres dels succesos que acabem de relatar, una gran festa tenia lloch en lo antich Castell de La Roca. Per tots costats se sentian riallas, y la alegria revivia en tots los semblants. Lo jove senyor de Torrellas esposava aquell dia á sa

hermosa cosina Blanca que ja havia tornat á recobrar tota sa vivesa y picaresca alegria.

Pels rostres dels desposats passava, empero, un núvol de tristesa que sa present felicitat no acabava de desvaneixer del tot, quan posavan sos ulls en lo buyt sitial de vora la llar, hont Blanca havia dit á Artur que acostumava á asseures sa pobra mare.

DISCURS DE GRACIAS

DE

D. JOAQUIM FONTANALS DEL CASTILLO

EXEL-LENTÍSSIM SENYOR:

SENYORS:

Grat sia á Dèu! També enguany hem tingut festa! També enguany hem fet la de la viola y l' englantina. La ponsella flayrosa que s' badava, ha sentit l' alé de la ponsella. La dolsa frest cor de la primavera que 'ns retorna bressantlas en son esbelt tronch las ha sentit patonejarse.... ¡Qu' hermosas! Qu' encisadoras las fá la primavera!

Y, aixis fá la poesía. ¿Per qué, senyors?

Perqué la poesía sent son temps com las flors; com la papallona sent l' oreig tebi, la marinada dolsa; com lo pintat rossinyol ne sab son florit esbarser hont fa sa niuada.—Y aixis fan la vida y l' amor; aixis la natura tota, y com la poesía; aixis fins l' ánima, d' ahont n' esdevé, que 'n sent reviscolarse la vida, com lo cos sa rejovenesa quan l' any 's retorna jove. Lo cant ditxós del poeta ha eixit, donchs, més brillant, ab lo concert de la natura, entre 'l joyós refilar dels aucellets y 'l mormoll misteriós que des l' insecte al fullam repeteixen. Ell, lo cantor, té sempre primavera dins son pit, fins quan s' anyora—com la primavera porta la fresca poesía de l' any—perque sas flors no moren may...; més quan lo temps refloreix, per aquella vida superior, qu' es l' ánima de l' univers, canta més viu y més florit, com lo maig embaumador. Y aixis l' heu sentit enguany, tan com may; grat sia Dèu!

Mes, tot baix, baix, m' apar oir com lo remor del vent que 's bat brunzint per mil llunyanas salzaredas, una veu que s' aixeca y que 'ns diu: «¿Per qué cantem avuy, fentne semblant de joirne ditxosos, si la primavera del cor encara es trista? si las boyras de l' hivern semblan ombrejar l' horizó?—¿Per qué cantem, quan la pátria s' endola; quan fins l' herbeta del camp

sembla anyorarne l' aixada qu' altre temps en pau la desrelava?»—Ay! senyor, cantem, y hem cantat enguany, com los passats, per eix contrast venturós ab que Dèu 'ns criá: perque, quan lo cap s' exalta y lo cor s' enlayra, la memoria s' oblida de que viu; camtem perque quan l' ánima s' abat lo cantor la retorna; cantem perqué lo dol no crida mes que dol; perqué de sols plorallas no viu la vida; perqué es humá y n' es cristiá deixar l' enuig per l' alegria, y perque lo mon sens' eixa espansió del cor ne fora com la natura muda, imposant, esglayadora del desert, ahont, ni boscam, ni frescor, ni aucellets, ni brins d' herba hi creixen per lleugerir l' esperit; ahont l' ánima s' abat en l' inmensitat desesperant d' un infinit de dolor, que res distreu, que res alena, que res escalfa, y devant la que l' entusiasme hi mor, com l' alarb sedejant.—Per ço cantem!

Y, camtem ab més pit encara, quan l' humá sembla tornar enrera, enrera, cercant l' origen de feresa ahont nasqué, y la civilitat morir per mitj bárbars desfets y jemechs condolits, que lo cant pot minvar; y perqué á las lluentas espasas, épicas un jorn, trágicas, esglayadoras, y mitj salvatges vuy, com que s' esmolan ab carn cristiana, y que 'n segan del mon espigas, com la fals abundó, cal també oposarhi las dolsas cordas de la daurada lira! Per ço també cantem.

Y quins cants n' heu escoltat! quinas cansonetas mes triadas heu sentit refilar! quinas mes brillants, mes festosas, mes aymadas, mes magníficas, mes atrayentas, mes encisadoras!—Fetas per ginys de fadas no foren mes falagueras; pintadas ab tintas vivas no serian mes gayas; talladas d' escultura no tindrian tal volta mes relleu. Los variats matisos de las flors, no fan envejá á sa color, y l' animació de son art ne deixa enrera la natura. Son veras con l' ideal que 's la vritat de l' ánima. Y, n' han vuidat en la vostra la hermosa imatgé d' emocions que s' hi enmotllaren com sols sap fer la veritable poesía.—A serne fruits, podria dirse ben bé per lo triats que 'n son fruits de cap de brot.

Feune esment: com hém lligat nostres sentits y mes encara, arréu arréu, lo cant melancólich com plany d' aussellla empresonada dins gabia d' or, feune l' idili y l' apólech á la vegada d' un amor trist, malhaurat, que té perlas per llágrimas y cobletas d' aussellets per dolsos plors; com arréu l' exuberant brill, llum, frescor de l' enlluernador Orient, mes exuberant d' ardent passió y vida, ab la nudesa que per molt mística, n' apar sensual, d' una altra *Esposa* presa d' amor al bes de foch de l'

Espós, y que 'l vel del symbol cubreix pudicament, per la ma de qui 'n sent del pinsell esplendent dels venecians la llum y la color; arreu n' heu vist reviure, per entuissió, l' art antich, ab breu cisell, y ab tochs segurs, rellevant tot á la grega las figuras d' un poeta per tallarlas en fris bellíssim d' un temple antich; arreu encara, belichs recorts d' aquella Roma, que son menys grechs per son gust, mes que tenen de l' art grech la sobrietat, com l' art romá; arreu, arreu, la flayrosa llegenda d' aquella verge y noble santa, d' aquell lliri blanch puríssim nascut bora boreta de nostres mes vells y esberlats casals; benehida per la evangélica ma de nostre bon pastor; fet de llegenda, romántica cansoneta y enmantellada sa imatge ab la catalana bandera roja santa sanyera, que bé 'l poeta 'n canta, panyora del nostre cor qu' encara n' anyorem....; arreu en fí l' historia de las amoretas de aquell jovensel de la contrada róssas espigas del blat de nostra terra, que 'ns rumbejan sa róssor, espigoladas á la *faysó* de la vellura.—Esguardeu bé que 's trascendent y cullidor aquest bell ram de la poesía, y sos brotets que 'n son triats!

Y, aixis ne veureu, sens dubte, temps enllá—plagui la sort—aquell valent crit de l' ánima, tot pensantse y remordintse, tot mirantse esgarrifosa de passada entre 'l mon y la eternitat; aquell suau extássis d' una altre ánima que amunt, amunt, seguint l' «*amor*» cerca lo cel; aquella contemplació inspirada y captivadora d' una altre mes, que 's plau ab l' ideal; aquell melancólich cant d' una altre encara que per demunt las ponselletas del cor que 's desfullan ab l' hivern, ab lo mestral de la vida, sols hi cerca lo conhort de l' esperansa. Y aixis farán altres trovas delicadas ab que glosa la fantasía, los amors d' aquella reina de qui 'l nom deya grandesa, de qui 'l cor era madrastra, ó d' aquell altra que, per hermosa y afollats, ne servaren lo mantell de recorts los catalans; aquell cant de «*Girona* sempre *inmortal*», que retorna al temps de bronze, ó aquell altre mes antich, ahont cruixeix lo batut ferro dels romans,—y, la flor de ben suau flayra, ab grandesa d' una rosa de cent fullas, que vestintne molsa tendra, guarda espinas, que fan sagnar, ab fina punta, lo rústich palp de l' humá foll.—Y, á son costat, be farán bona triada—n' estem segurs—aquell «*Quadro*» tant animat, ab ma de mestre pel teatro, y son company que s' hi aparella; y aquells dos pomets de pensaments tant bonicoys, aquells dos triats aplechs de narracions, qu' entretenen ab delicat gust popular.

Oh! si, de tots ells n' estem joyosos, perque á una anyada abundantíssima, que Dèu ne dó!.. hém pogut afegir garbellant molt y granat, una triada de floret, que Dèu ne guard; y perque ab plaher y ab amor n' hem pogut gaudir—en quan Dèu es estat servit—ab enteniment sens nuvol, ab cor sense cap ombra, ab voluntat mes ferma que 'ls esqueixats marlets del Montserrat gloriós y ab mes altívol front que lo pich del Montseny!—Johimne, donchs, cavallers, d' eixa ventura: que 'l goig no 'ns fa rogir!

Mes tot johintne hem d' escoltar joves que som, las recordansas que 'ns fa sense dir mot, la bona anyada. Prou es sabut, mes sempre nou!, que l' art no creix en tota terra com lo ver juy, ni brolla en tots los blats com la ruella: que las obras de giny, tant estimadas per ser escassas, dehuen venir á esta lluyta de l' esperit y del bon gust, ben tapidas de conceptes, ben pensadas, molt travalladas, novas de forma, en quant se pugui, y en pensament, y com los rehims pe 'l vi bó, ben triats, tots esquisits, y sens gotims que fassin son gust menys saborós.—Que no deuhen ser poesias per sol son ritme ó per ser flamaradas que s' apaguin com foch foll; mes poesia per son concepte, per son alé, per son art y son estil (hi contant son llenguatje), y perqué tinguin del sentiment y del magí las flors de flayra mes delicada.—Fixeushi bé, jovens poetas.—Y en lo camp dels assumptos be convindria espigolar sigles enllá, en jorns antichs, que, fora d' us desde molts anys, tornan á ser ja novells per lo oblidats, y 'n serán sempre de bon esment, com lo art model, que n' es lo mestre perque es lo *classich*.—Prou ne val l' etat mitjana ab sa magnífica grandesa, com que 's heróica; sempre mística, com que tant s' afanyá per ovirar lo cel; sempre amorosa,—com que d' amor fins los enuigs ne feya—y, ay! quín amor á voltas!—¡mes que cullits ab abundó sos fruits primers, y sas flors viroladas com sos patges y sos jutglars, ha menester molt bonas mans per triar dins l' espessó d' una cullita feta vulgar y poch preuhada per ser sobrera.—Com Grecia y Roma fará son temps.

Y cercant als vells poetas y mestres en ciencia gaya, á quins la poesia no fa may vells, puig es nina falaguera, be hem de pregarlos á ferne part de nostre goig:—ells que son *mestres*; ells que saben com se lluyta, y poden dirnos com s' arriba á la *mestría*. Que si 'ls talents de valer tot semblant á 'ls bons mayols, no ixen espessos com lo prat, be podria ser, qu' algun jorn per molt oblit, no seguissin á las festivas cantarellas de caderneras

y rossinyols mes que verdums y passarells, y mes després, que 'l mormuri prou comú d' altres aus com lo bitchac y 'l cotoliu; qu' á la música ditxosa dels mes suaus instruments no seguís altre música que la dolsaina y 'l tamborí; y que d' aquella *Morta viva* de nostra terra, que 'ns fa bell goig, ne veyessim enmortallada la *viva morta*—que tots hi diguin per no arrivar aytal menyspreu.

Avant, avant, donchs, gallarts poetas; y á son entorn avant sempre, damas gentils; joyosas ninas, qu' á las ninas dels ulls ne feu mirall; galants senyors, que aquesta festa sempre ennobliu: avant, avant, tant bé de Dèu, que tots hi siguem teixint garlandas per la patria; que prou n' hi cal!—fent coronas per la poesia que sempre 'n vol.

Y al cap de tots que may hi faltin los protectors que 'ns favoreixen ab sos dons; las corporacions y autoritats que 'ns onoran; lo pastor venerable que 'ns beneeix y l' Exel-lentíssim Ajuntament que fa disset anys n' es protector de la pubilla vuy senyora de nostra festa.—Que á l' escalf de la fé, la patria y l' amor, que sempre 'ns restin, fets vuy símbol de gentilesa en la *regina* de nostra festa—á qui saludem—hi trovem sempre nostra panyora, y la poesia bona brotada.

Avant, Senyors, y á l' any que vé!

—Que en nom de la Santa verge nostra Madona, y en lo de lo Cavaller Sant Jordi, que nou dias ha ne feu sa florida festa, pugam reveurens ab més ventura!—en altres festas de la viola y l' englantina.

¡A Dèu siau, donchs, per enguany!—A Dèu siau!

ÍNDICE

DE LAS MATERIAS QUE CONTÉ 'L VOLUM

